



"Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 1 сәуірдегі № 123 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 4 сәуірде № 27396 болып тіркелді.

БҰЙЫРАМЫН:

1. "Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8424 болып тіркелген) мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізілсін:

1-тармақ мынадай мазмұндағы 15), 16) және 17) тармақшамен толықтырылсын:

15) осы бұйрыққа 638-713 қосымшаларға сәйкес ерекше білім беруге қажеттілігі бар білім алушыларға арналған жаңартылған мазмұн бойынша негізгі орта білім берудің жалпы білім беретін пәндерінің үлгілік оқу бағдарламалары бекітілсін;

16) осы бұйрыққа 714 қосымшаға сәйкес жаңартылған мазмұн бойынша негізгі орта білім берудің жалпы білім беретін пәндерінің үлгілік оқу бағдарламалары;

17) осы бұйрыққа 715-730 қосымшаларға сәйкес ерекше білім беруге қажеттілігі бар білім алушыларға арналған жаңартылған мазмұн бойынша бастауыш білім берудің жалпы білім беретін пәндерінің үлгілік оқу бағдарламалары бекітілсін;

осы бұйрыққа 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 және 92 қосымшаларға сәйкес 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681,

682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730 қосымшалармен толықтырылсын.

2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Мектепке дейінгі және орта білім беру комитеті Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрық ресми жарияланғаннан кейін оны Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

3) осы бұйрық мемлекеттік тіркелгеннен кейін он жұмыс күні ішінде осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметті Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Заң департаментіне ұсынуды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының Білім және ғылым вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғаш ресми жарияланған күнінен кейін қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының

А. Аймағамбетов

Білім және ғылым министрі

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрі

2022 жылғы 1 сәуірдегі

№ 123 бұйрығына

21-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің

2013 жылғы 3 сәуірдегі

№ 115 бұйрығына

658-қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Жаратылыстану" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Жаратылыстану" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарлама мақсаты –білім алушылардың табиғат пен қоғамның өзара байланысын, тұжырымдамасын және заңдылықтарын тұтас түсіну білімін қалыптастыру, табиғат құбылыстары мен процестерін түсіндіру, сипаттау, болжау қабілеттерін ашу, алған білімдерін практикада қолдануын дамыту.

3. Бағдарламаміндеттері:

1) ғылымның, техника мен технологияның дамуына әсер еткен жаратылыстану ғылымдарының соңғы идеяларымен және жетістіктерімен танысу; әлемнің заманауи бейнесі және жаратылыстану ғылымдарында қолданылатын әдістер туралы жаратылыстанубойынша білімдерін қалыптастыру;

2) бұқаралық ақпарат құралдарынан, интернет-ресурстардан, ғылыми және ғылыми-көпшілік әдебиеттерден алынған жаратылыстану ғылымы туралы ақпарат пен өмірлік мазмұнды қабылдау, қоршаған әлем құбылыстарын түсіндіру үшін алынған білімді қолдану дағдыларын меңгеру;

3) зияткерлік, шығармашылық, сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін қарапайым зерттеулер, құбылыстарды талдау, жаратылыстану ғылымдық ақпаратты қабылдау және түсіндіру барысында дамыту;

4) денсаулық пен қоршаған ортаны қорғау дағдыларын дамыту, заманауи технологияларды сауатты пайдалану, жаратылыстану білімдерін практикада қолдану.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) географиялық объектілердің рельефтік кескіндерін, контурлы суреттерді, карталарларды, глобусты зерттеу және тактильді қабылдау қабілеттерін дамыту;

2) сенсорлық функцияларды (түсті ажырату, көзбен өлшеу) және рельефтік үлгілермен жұмыс істеу кезінде ұсақ моторика дағдыларын дамыту;

3) мұғалімнің түсініктемесі кезінде затты сезіну барысында есту қабылдауын дамыту;

4) заттарды пішіні, өлшемі және кеңістікте орналасуы бойынша салыстыру қабілетін дамыту; заттарды модельдермен, макеттермен, рельефтік кескіндермен салыстыру;

5) есту, иіс сезу, қалдық көру арқылы тірі және жансыз табиғат объектілері мен заттардың белгілерін ажырата білу дағдыларын дамыту;

6) байланыстыра сөйлеу және материалды дәйекті түрде материалды кезектілікпен ұсыну мүмкіндігін дамыту.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Көрмейтін және нашар көретін балаларды оқыту келесі педагогикалық тәсілдерге негізделеді: құндылықты-бағытталған, тұлғаға бағытталған, саралап оқыту, іс-әрекеттік, коммуникативтік тәсілдер және ақпараттық коммуникациялық технологияларды қолдану тәсілдері.

6. Құндылықты-бағытталған тәсіл сыныптан тыс жұмыстар мен экскурсиялар арқылы қоршаған ортаға құрметпен қарауға, өзара көмек пен бір-біріне деген құрмет сезімдерін, патриотизмді қалыптастыруға бағытталған.

7. Тұлғалық- бағытталған тәсіл оқу процесін ұйымдастырудың әр түрлі формалары мен әдістерін (жаттығулар, ақаулардың ерекшеліктерін ескеру, дамытушы ойындар, әңгімелер, ойын жағдайлары) қолданумен дараландыруға бағытталған.

8. Іс-әрекеттік тәсілі мұғалімнің, оқушының және оның ата-анасының өзара іс-қимылын қамтиды, мұнда мұғалім оқушының іс-әрекетін үйлестіреді, оқушы өз іс-әрекетін дербес модельдейді, дағдылар мен біліктілік арқылы дамудың жақын аймағының стратегияларын анықтайды және ең тиімді мінез-құлық тактикасын таңдайды. Көру қабілеті бұзылған балаларға арналған маршруттарды дамыту бойынша практикалық сабаққа басымдылық беріледі.

9. Саралап оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі топтарын жас, психикалық және офтальмологиялық ерекшеліктерін ескере отырып оқытуға бағытталған, орындалу шарты күрделілігімен, танымдық қызығушылығымен ерекшеленетін тапсырмалар болып табылады.

10. Оқытудың көрнекі әдістерін қолдану кезінде саралап оқыту тәсілі келесі көрсеткіштер бойынша бірнеше бағытта жүзеге асырылады:

- 1) көру өткірлігі бойынша,
- 2) түстерді қабылдау ерекшеліктері бойынша,
- 3) қадағалау функцияларының сипаты және көзқарастарды бекіту,
- 4) көру өрісінің бұзылу дәрежесі, сыну ортасы бойынша.

11. Көрнекі материалды пайдаланудың негізгі шарты көру бұзылыстары бар оқушылардың танымдық іс-әрекет процесінде қолдану мүмкіндігі, дамуында екінші деңгейдегі ауытқуларды жеңу және алдын-алу үшін жұмыс істеу, оның түзету бағыты болып табылады.

12. Арнайы мектептегі көрнекі оқу құралдары тек білім беру функцияларын ғана емес, сонымен қатар тифлопедагогтар мен көру қабілетінде бұзылыстары бар оқушылар үшін оқу материалын қабылдауды ішінара көру, сақталған сенсорлық мүшелер және оны терең зерттеу арқылы қол жетімді ету.

13. Коммуникативтік тәсіл бұл ситуациялық хабардарлықты, ақпараттылықты, жұптық пен топтық жұмыс, рөлдік ойындар және оқушылардың бірлескен жобалары қолданылатын өзара әрекеттестіктің сипатын ескереді, оқу үрдісінде сөйлеу тілін қолданады.

14. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану білім беру мазмұнын өзгертуге ықпал етеді, бұл білім берудің тиімділігін арттырады;

объектілердің, процестердің және құбылыстардың модельдерін интерактивті режимде (интерактивті модельдер, виртуалды зертханалар, жаратылыстану тәжірибелеріне арналған конструкторлар) зерттеуді қамтиды.

15. Жаратылыстану пәнін оқыту барысында келесі жалпы білім беретін және түзету пәндерімен байланыс жүзеге асырылады: "География", "Физика", "Биология", "Химия", "Қалдық көру және көріп қабылдау қабілетін қорғау және дамыту", "Кеңістікте бағдарлау", "Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау".

16. Көрмейтін және нашар көретін балаларға арналған сыныптарда келесі тифлотехникалық құралдар қарастырылған:

1) көрмейтін және нашар көретін балаларға білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыратын, рельефті-нүктелі түрінде шығарылған арнайы оқулықтар; бедерлі немесе бедерлі және түрлі-түсті реңктермен жасалған иллюстрациялық және графикалық материалдарды қамтиды;

2) "Дыбысталған" оқулықтар, фоникалық материалдар, дыбыстық жазба форматында цифрлық тасымалдағышта жазылған аудио оқулықтар DAISY (Дэйзи);

3) тақырыптық рельефтік-графикалық нұсқаулық;

4) рельефтік координаталық жазықтықтар, рельефтік географиялық және тарихи карталар;

5) рельефті сурет салуға арналған құралдар рисования: "Школьник" аспабы, "Н.А. Семевскийдің";

6) арнайы оқу құралдары: брайль құралдары, жазық жазу құралдары, грифелдер, қалың (брайль) қағаздан жасалған дәптерлер.

3-тарау. "Жаратылыстану" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

17. "Жаратылыстану" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сынып - аптасына 2 сағат, оқу жылында – 68 сағатты;

2) 6-сынып - аптасына 2 сағат, оқу жылында – 68 сағатты құрайды.

18. Бағдарламаның мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) "Ғылым әлемі" бөлімі;

2 "Адам, Жер, Әлем" бөлімі;

3 "Заттар мен материалдар" бөлімі;

4) "Тірі және жансыз табиғаттағы процестер" бөлімі;

5) "Энергия және қозғалыс" бөлімі;

6) "Экология және тұрақты даму" бөлімі;

7) "Әлемді өзгертетін жаңалықтар" бөлімі.

19. "Ғылым әлемі" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) ғылымның рөлі;

2) зерттеу мәселесі;

- 3) зерттеуді жоспарлау;
- 4) мәліметтерді жинау және тіркеу;
- 5) мәліметтерді талдау;
- 6) қорытынды және талқылау.

20. "Адам. Жер. Әлем" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) макро- және микроәлем;
- 2) жер туралы жалпы мәліметтер. Жер планетасының пайда болуы. Жердің құрылымы мен құрамы;

- 3) жер шарлары және оларды құрайтындар;
- 4) жердегі өмір;
- 5) жер бетін бейнелеу тәсілдері;
- 6) материктер мен мұхиттар;
- 7) халықтың географиясы.

21. "Заттар мен материалдар" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) заттардың құрылымы мен қасиеттері;
- 2) заттардың жіктелуі;
- 3) заттардың түзілуі және өндірісі.

22. "Тірі және жансыз табиғаттағы процестер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) жансыз табиғаттағы процестер;
- 2) тірі табиғаттағы процестер.

23. "Энергия және қозғалыс" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) энергия түрлері мен көздері;
- 2) движение.

24. "Экология және тұрақты даму" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) экожүйелер. Экожүйенің компоненттері;
- 2) тірі организмдердің алуан түрлілігі;
- 3) табиғатты қорғау.

25. "Әлемді өзгертетін жаңалықтар" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) әлемді өзгерткен жаңалықтар;
- 2) болашақты ашу.

26. 5- сыныпқа арналған "Жаратылыстану" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Ғылым әлемі" бөлімі: ғылымның адам өміріндегі рөлі; зерттеу мәселесін тұжырымдай білу және жоспар құру; зерттеу жүргізуге арналған жабдық; зерттеу кезінде ақпаратты талдау; зерттеу қорытындысын рәсімдеу;

2) "Ғалам. Жер. Адам" бөлімі: микро-және макроәлем; Жер ғаламшарының пайда болуы және оның құрылымы; Жердің құрылымы мен құрамы, Жердің ішкі

қабықтары мен сыртқы қабықтары, жер бетіндегі тіршіліктің пайда болуы туралы гипотезалар, жер бетіндегі тіршіліктің пайда болуын қамтамасыз ететін факторлар, "жердің жоспары" ұғымы, карталардағы шартты белгілер, шартты белгілердің мағынасы, рельеф жоспарын түсіру, құрлықтарды игеру және зерттеу тарихы, Географиялық зерттеушілер, игеру тарихы, құрлықтарды, әлем бөліктері мен мұхиттарды зерттеу, қазіргі әлем картасы,, нәсілдік белгілердің қалыптасу факторлары, нәсілдердің теңдігі;

3) "Заттар және материалдар" бөлімі: диффузия, Сұйықтықтар мен газдардағы диффузия, қатты, сұйық, газ тәрізді заттардың құрылымы, заттардың әртүрлі күйіндегі заттардың қозғалысы, әртүрлі заттардың қасиеттері: түсі, иісі, балқу температурасы, қайнау, ерігіштігі, жылтырлығы, аққыштығы, физикалық және химиялық құбылыстар, таза заттар мен қоспалар, қоспаның түрлері, қоспаның компоненттері, ерітінділер, ерітіндідегі заттың массалық үлесі, заттардың ерігіштігі: еритін және ерімейтін заттар, металдар мен бейметалдар, табиғи және жасанды талшықтар, зертханалық зерттеулер;

4) "Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер" бөлімі: өлі табиғаттағы процестер, өлі табиғаттағы процестер (табиғаттағы заттардың айналымы, ауа-райының өзгеруі, тау түзілуі, Климаттық процестер), тірі және өлі организмдердің қасиеттері, тірі организмдердің ұйымдастырылу деңгейлері, микроскоп, микроскоппен жұмыс істеу ережелері, уақытша микропрепараттар, фотосинтез процесінің мәні, өсімдік пигменттері, фотосинтез шарттары, энергия түрлері, температура және жылу энергиясы, ғимараттардағы жылу оқшаулау әдістері, жылу кеңеюі, энергияның өзара ауысуы, тірі және жансыз табиғаттағы механикалық қозғалыстар, Жануарлар қаңқаларының әртүрлі, тірек-қимыл аппаратының функциялары, дене қозғалысының себептері;

5) "Энергия және қозғалыс" бөлімі: энергияның негізгі түрлері, энергияның баламалы түрлері. Температура және жылу энергиясы. Ғимараттарда жылу оқшаулаудың практикалық әдістерін қолдану. Жылу кеңеюі, Энергияның өзара алмасуы. Тірі және жансыз табиғаттағы қозғалыстың мәні. Жануарлар қаңқасының түрлері. Тірек-қимыл аппаратының функциялары, дене қозғалысының себептері;

6) "Экология және тұрақты даму":экожүйенің компоненттері, түрлері.экологиялық факторлар және олардың әсері. Табиғи және жасанды экожүйелер. Ағзалар жабайы табиғат патшалықтары. біржасушалы және көпжасушалы организмдер. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары, олардың себептері. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы.

7) "Әлемді өзгертетін жаңалықтар" бөлімі: ғылыми жаңалықтардың алуан түрлілігі.ғылыми жаңалықтар, Қазақстандағы ғылыми жаңалықтар.

27. 6- сыныпқа арналған "Жаратылыстану" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Ғылым әлемі" бөлімі: жаратылыстану ғылымдарының зерттеу объектілері, өзгермелі тәуелді және тәуелсіз, бақыланатын, зерттеу жоспары, ережелері, шарттары, Бірліктердің Халықаралық жүйесі, зерттеу қорытындыларының графикалық көрінісі;

2) "Ғалам. Жер. Адам" бөлімі: микро-және макроәлемнің айырмашылықтары мен объектілері және оларды ажырата білу; Жердің қасиеттері мен ондағы болып жатқан құбылыстар мен процестер; жердің сфералары мен қабықтары; жердің пайда болу гипотезалары; карта және оның түрлері; шартты белгілер бойынша карталарды оқу; оны есептеудің масштабы мен тәсілдері; географиялық координаттар; параллель және меридиан; градусық тор; уақыт туралы түсінік; белдеу уақытының ерекшеліктері; материктер мен мұхиттар; материктер мен мұхиттардың физикалық - географиялық жағдайы; халықты зерттейтін ғылым;

3) "Заттар мен материалдар" бөлімі: атомдар мен молекулалар; қарапайым және күрделі заттар; атом құрылысы; заттардың қайнау температурасы мен балқу температурасының қасиеттері; органикалық және бейорганикалық заттар және олардың ерекшеліктері; орта және оның түрлері (қышқыл, сілтілі, бейтарап) және әмбебап индикатордың көмегімен ортаны анықтай білу; бейтараптандыру процесі; Қазақстан жеріндегі табиғи және жасанды материалдар, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері; тұрмыстық химия өнімдері және оларды тұрмыста пайдалану; тұрмыстық химияны пайдалану ережелері; пайдалы қазбалар және пайдалы қазбаларды өндіру және олардың қоршаған ортаға әсері;

4) "Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер" бөлімі: тірі және өлі табиғаттағы процестерді модельдеу, химиялық қайта құру түрлері, жасушалардың негізгі компоненттері, органоидтардың функциялары, тірі организмдерге тән процестер, диета, организмдердің қоректену түрлері, тірі организмдерге қоректік заттарды тасымалдау, тыныс алудың мәні, деммен жұту және дем шығару құрамы, ағзаның шығарылатын өнімдері, тітіркену және тітіркену;

5) "Энергия және қозғалыс" бөлімі: энергия көздері, балама энергия көздері, энергия алмасу процесі, энергияны шығару және сіңіру, электр энергиясының бірлігі, электр энергиясын есептеу, тұтынылған электр энергиясының бағасы, қозғалыстардың салыстырмалылығы, қатты денелердің, Сұйықтықтар мен газдардың қысымы, адам қаңқасының құрылымы, бұлшықет құрылымы, қысымның тірі организмдерге әсері, атмосфералық қысым, атмосфералық және қан қысымын өлшеу әдістері;

6) "Экология және тұрақты даму" бөлімі: экожүйе компоненттерінің өзара байланысы; экожүйенің өзгеру себептері; энергияның ауысуы; жергілікті экожүйедегі тірі организмдердің алуан түрлілігі; өз өңірінің экожүйесінің проблемалары және проблемаларды шешу жолдары;

7) "Әлемді өзгертетін жаңалықтар" бөлімі: Күнделікті өмірге өзгерістер енгізген қазақстандық ғылыми жобалар, ұлы жаңалықтар, болашақтың даму болжамдары.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

28. Бағдарламада оқыту мақсаттары әр сыныпқа кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.1.2.4 кодында: "5" – сынып, "1.2" – бөлімше, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

29. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқытудан күтілетін нәтижелер:

1) "Ғылым әлемі" бөлімі:

1-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
1.1 Ғылымның рөлі	5.1.1.1 ғылымның функцияларын адам әрекетінің түрі ретінде анықтау	6.1.1.1 жаратылыстану ғылымының негіздерін анықтау
1.2 Зерттеу мәселесі	5.1.2.1 зерттеу мәселесі мен болжамдарды тұжырымдау	6.1.2.1 тәуелсіз, тәуелді және тәуелділік айналымын анықтау
1.3 Зерттеуді жоспарлау	5.1.3.1 зерттеу жоспарын құру, берілген зерттеу маршрутын ұсыну; 5.1.3.2 қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, тұрғылықты жердің координаттарын анықтау	6.1.3.1 жоспарға сәйкес зерттеу маршрут бойынша орындалатын жұмыстарды жоспарлау; 6.1.3.2 қауіпсіз зерттеу жағдайын қамтамасыз ету, картадан координаттар бойынша географиялық объектілерді табу
1.4 Мәліметтерді жинау және тіркеу	5.1.4.1 объектілердің параметрлерін өлшем бірліктерінде анықтау; 5.1.4.2 бақылау және өлшеу деректерін Брайль шрифтімен жазу	6.1.4.1 Брайль бойынша халықаралық жүйесінде өлшем бірліктерін анықтау; 6.1.4.2 алынған мәліметтерді жинау және тіркеу
1.5 Мәліметтерді талдау	5.1.5.1 қайталанған өлшеулердің арифметикалық ортасын есептеп, Брайль жүйесінде көрсету	6.1.5.1 зерттеу деректерін талдау бойынша графикалық кесте құру; 6.1.5.2 табиғи кешендердің өзгерісін реттілігін жүйелеу
1.6 Қорытынды және талқылау	5.1.6.1 зерттеу сұрағы бойынша тұжырым жасау	6.1.6.1 алынған мәліметтерді талқылау әр түрлі формада ұсыну

2) "Адам, Жер, Әлем" бөлімі:

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып

2.1 Макро – және микроәлем	5.2.1.1 макро және микролем нысандарын макеттері бойынша ажырату және мысалдар келтіру	6.2.1.1 макро және микролем нысандарын параметрлерін ажырату және мысалдар келтіру
2.2 Жер туралы жалпы мәліметтер	5.2.2.1 жер планетасының пайда болуын түсіндіру, бедер глобус бойынша пішінін анықтау; 5.2.2.2 жердің құрылымы мен құрамын атау	6.2.2.1 жерде байқалатын құбылыстарды түсіндіру; 6.2.2.2 жердің қасиеттерін түсіндіру
2.3 Жер шарлары және оларды құрайтындар	5.2.3.1 жер шарлары және оларды құрайтындарды сақталған анализаторларға сүйеніп сипаттау	6.2.3.1 жердің сыртқы қабырғасын әрекеттесу жолдарын түсіндіру
2.4 Жердегі өмір	5.2.4.1 жердегі тіршіліктің пайда болуын сипаттау; 5.2.4.2 өмір сүру жағдайларын анықтау	6.2.4.1 жердегі тіршіліктің пайда болуын гипотезаларын салыстыру; 6.2.4.2 адамның жердегі тіршілік ету жағдайларын бағалау
2.5 Жер бетін бейнелеу тәсілдері	5.2.5.1 "жоспар" және "шартты белгілер" ұғымдарын түсіндіру; 5.2.5.2 Брайль жүйесі бойынша шартты таңбаларын пайдаланып тұрғылықты жердің жоспарларын оқу; 5.2.5.3 географиялық координаттар бойынша тұрғылықты жерде бағдарлай білу; 5.2.5.4 зерттелетін аймақтағы объектілердің орналасуын сипаттай білу	6.2.5.1 географиялық карталарды оқу, белгілерді жіктеу білу; 6.2.5.2 шартты белгілер бойынша географиялық рельефтік карталарды оқу; 6.2.5.3 жер бедерінің физикалық картасындағы қашықтықты есептеу; 6.2.5.4 зерттеу аймағының координаттарын анықтау; 6.2.5.5 рельефті глобустағы жер бетін бағалау бойынша уақытты анықтау
2.6 Материктер мен мұхиттар	5.2.6.1 материктер мен дүние бөліктерінің дамуы мен зерттелу тарихын сипаттау; 5.2.6.2 мұхиттарды зерттеу тарихын сипаттау	6.2.6.1 материктер мен олардың географиялық аймақтарын ерекшеліктерін модельдермен сипаттау; 6.2.6.2 төменгі рельефтік карталар бойынша мұхиттар табиғатының ерекшеліктерін сипаттау
2.7 Халықтың географиясы	5.2.7.1 негізгі нәсілдер мен нәсіл аралық топтардың орналасуы мен таралу аймақтарын бойынша әлем халқының нәсілдік құрамын анықтау; 5.2.7.2 нәсілдік сипаттамалардың қалыптасу факторларын анықтау; 5.2.7.3 нәсілдік теңдіктің мағынасын түсіндіру	6.2.7.1 тұрғындардың орналасуы мен таралу аймақтарын анықтау; 6.2.7.2 халық тығыздығын бағалау; 6.2.7.3 халықтың тығыздығын төмен аймақтарды рельефтік карталар бойынша бағалау және себептерін түсіндіру

3) "Заттар мен материалдар" бөлімі:

3-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
3.1 Заттардың құрылымы мен қасиеттері	5.3.1.1 бөлшектердің сұйықтар мен газдарда таралуын сақталған анализаторлар негізінде түсіндіру; 5.3.1.2 қатты, сұйық және газ тәрізді заттардың құрылымын түсіну және түсіндіре білу;	6.3.1.1 макеттер арқылы молекулаларды ажырату, құрылымын ажырата білу; 6.3.1.2 атомның іргелі бөлшектері мен олардың атомдағы орналасуын түсіндіру

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
4.1 Жансыз табиғаттағы процестер	5.4.1.1 жансыз табиғатта болатын процестерді білу және атау (табиғаттағы заттар айналымы, ауа райының бұзылуы, тау құрылысы, климаттық процестер); 5.4.1.2 жансыз табиғатта болатын процестердің себептері мен салдарын түсіндіру	6.4.1.1 модельдерді қолдана білу және табиғатта болып жатқан процестерді (тау құрылысы, ауа райының бұзылуы, табиғаттағы заттардың айналымы) сипаттау; 6.4.1.2 табиғаттағы заттардың өзгеруін түсіндіру
4.2 Тірі табиғаттағы процестер	5.4.2.1 тірі организмдердің қасиеттерін білу және сипаттау; 5.4.2.2 тірі организмдердің ұйымдасу деңгейлерін сипаттау; 5.4.2.3 сақталған анализаторларға негізделген микроскоппен жұмыс істеу ережелерін қолдану; 5.4.2.4 қауіпсіздік техникасын сақтай отырып уақытша микропрепараттар дайындау; 5.4.2.5 фотосинтез процесін түсіндіру; 5.4.2.6 өсімдіктерде әртүрлі пигменттердің болуын білу және зерттеу;	6.4.2.1 жасушаның негізгі құрылымдарын анықтау; 6.4.2.2 тірі организмдерге қатысты өзгерістерді түсіндіру; 6.4.2.3 организмдердің қоректенуін ажырата білу; 6.4.2.4 тамақтанудың теңгерімділігін құрастыру; 6.4.2.5 тамақ өнімдерін сындыру және заттардың болуын анықтау; 6.4.2.6 тірі организмдердегі қоректену тасымалдану ретін модельдеу;

	5.4.2.7 фотосинтез жүруі үшін қажетті жағдайлар жасау	6.4.2.7 дем алатын және дем п құрамындағы айырмашылық 6.4.2.8 организмдерден бө атау; 6.4.2.9 тірі организмдердің т реакциясын зерттеу
--	---	---

5) "Энергия және қозғалыс" бөлімі:

5-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
5.1 Энергия түрлері мен көздері	5.5.1.1 энергия түрлерін ажырата білу; 5.5.1.2 температура мен жылу энергиясын ажырата білу; 5.5.1.3 температураны электронды термометрмен өлшеу; 5.5.1.4 ғимараттарда жылу оқшаулау техникасын түсіндіру және қолдану; 5.5.1.5 жылудың таралуын сипаттау; 5.5.1.6 энергияның өзара айналымына мысал келтіру	6.5.1.1 энергия көздерін атау; 6.5.1.2 энергияның бө жұтылуымен жүретін проц мысалдар келтіру; 6.5.1.3 электр энергиясының 6.5.1.4 электр энергиясының 6.5.1.5 баламалы энергия көз
5.2 Қозғалыс	5.5.2.1 тірі және жансыз табиғаттағы қозғалыстың мәнін түсіндіру және мысалдар келтіру; 5.5.2.2 жануарлардың қаңқаларын модельдер арқылы әртүрлі ерекшеліктерін зерттеу; 5.5.2.3 денелердің қозғалу себептерін анықтау	6.5.2.1 қозғалыстың сал түсіндіру және мысалдар кел 6.5.2.2 қатты, сұйық және га ажырату; күнделікті айырмашылығын қолдану; 6.5.2.3 макет бойынша а құрылымын сипаттау; 6.5.2.4 бұлшықеттердің құр тері-бұлшықетсезімталдықты туралы білу; 6.5.2.5 тірі организмдер үшін мысалдар келтіру; 6.5.2.6 тиісті құрылғыла атмосфералық және артер өлшеу және қорытынды жаса

6) "Экология және тұрақты даму" бөлімі:

6-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
6.1 Экожүйе	5.6.1.1 экожүйенің компоненттерін анықтау және ажырату; 5.6.1.2 экожүйелердің түрлерін жіктеу; 5.6.1.3 экожүйелердің жұмысына экологиялық факторлардың әсерін түсіндіру; 5.6.1.4 табиғи және жасанды экожүйелерді салыстыру	6.6.1.1 Брайль жүйесінде байланысын түсіндіру және көрсету; 6.6.1.2 экожүйелердің өзг түсіндіру; 6.6.1.3 экологиялық пирамид заттардың ауысуын түсіндіру

6.2 Тірі организмдердің алуан түрлілігі	5.6.2.1 организмдерді жабайы табиғат патшалығы бойынша жіктеу; 5.6.2.2 біржасушалы және көпжасушалы организмдерге сипаттама беру	6.6.2.1 өсімдіктер мен жануарлар анықтау үшін организмдер қолдану; 6.6.2.2 жергілікті экожүйелер организмдердің алуан турлілігі
6.3 Табиғатты қорғау	5.6.3.1 Қазақстан Республикасының экологиялық проблемаларын атау; 5.6.3.2 өз аймағыңыздағы экологиялық проблемалардың себептерін білу және түсіндіру; 5.6.3.3 Қазақстан Республикасының Қызыл кітабының маңызын анықтау	6.6.3.1 өз аймағыңыздағы экологиялық проблемалардың себептерін білу және түсіндіру; 6.6.3.2 экологиялық проблемаларды шешу жолдарын анықтау

7) "Әлемді өзгертетін жаңалықтар" бөлімі:

7-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
7.1 Әлемді өзгертетін жаңалықтар	5.7.1.1 әлемді өзгерткен ғылыми жаңалықтарға мысалдар келтіру	6.7.1.1 әлемді өзгерткен ғылыми жаңалықтарға мысалдар келтіру; 6.7.1.2 жаратылыстану ғылымының дамуына қазақстандық ғалымдар үлесін талқылау
7.2 Болашақты ашу	5.7.1.2 болашақтағы ғылыми зерттеулерге идеялар ұсыну	6.7.1.3 болашақтағы ғылыми зерттеулерге идеялар ұсыну

30. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Жаратылыстану" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

31. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 5-6 сыныптары үшін
"Жаратылыстану"
оқу пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Жаратылыстану" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 5 сынып:

1-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Ұзақмерзімді жоспар бөлімдерінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		

1. Ғылым әлемі	1.1 Ғылымның рөлі	5.1.1.1 ғылымның функ әрекетінің түрі ретінде анықтау
	1.2 Зерттеу мәселесі	5.1.2.1 зерттеу мәселесі м тұжырымдау
	1.3 Зерттеуді жоспарлау	5.1.3.1 зерттеу жоспарын құр маршрутын ұсыну; 5.1.3.2 қауіпсіздік ережелері тұрғылықты жердің координ
	1.4 Мәліметтерді жинау және тіркеу	5.1.4.1 і объектілердің пара бірліктерінде анықтау; 5.1.4.2 бақылау және өлшеу шрифтiмен жазу
	1.5 Мәліметтерді талдау	5.1.5.1 қайталанған арифметикалық ортасын жүйесінде көрсету
	1.6 Қорытынды және талқылау	5.1.6.1 зерттеу сұрағы бо жасау
2. Адам. Жер. Әлем	2.1 Макро- және микроәлем	5.2.1.1 макро және микро макеттері бойынша ажырат келтіру
	2.2 Жер туралы жалпы мәліметтер	5.2.2.1 жер планетасының түсіндіру, бедер бойынша пішінін анықтау; 5.2.2.2 жердің құрылымы мен
	2.3 Жер шарлары және оларды құрайтындар	5.2.3.1 жер шарлары құрайтындарды сақталған сүйеніп сипаттау
	2.4 Жердегі өмір	5.2.4.1 жердегі тіршіліктің сипаттау; 5.2.4.2 өмір сүру жағдайлары
	2.5 Жер бетін бейнелеу тәсілдері	5.2.5.1 "жоспар" және "г ұғымдарын түсіндіру; 5.2.5.2 Брайль жүйесі б таңбаларын пайдаланып т жоспарларын оқу; 5.2.5.3 географиялық коорд тұрғылықты жерде бағдарлай 5.2.5.4 зерттелетін аймақта орналасуын сипаттай білу
	2.6 Материктер мен мұхиттар	5.2.6.1 материктер мен дү дамуы мен зерттелу тарихын 5.2.6.2 мұхиттарды зерттеу т
	2.7 Халықтың географиясы	5.2.7.1 негізгі нәсілдер топтардың орналасуы мен бойынша әлем халқының анықтау; 5.2.7.2 нәсілдік сипаттамал факторларын анықтау;

		5.2.7.3 нәсілдік теңдіктің маңызы
2-тоқсан		
3. Заттар мен материалдар	3.1 Заттардың құрылымы мен қасиеттері	5.3.1.1 бөлшектердің сұйық және қатты таралуын сақталған анализдерін түсіндіру; 5.3.1.2 қатты, сұйық және газ күйінің құрылымын түсіну және түсініктемесін беру; 5.3.1.3 заттың қасиеттерін ажырата білу: сұйықтық, қаттылық, өткізгіштік, иілгіштік, икемділік; 5.3.1.4 табиғаттағы физикалық және химиялық құбылыстарды ажырату және сипаттау
	3.2 Заттардың жіктелуі	5.3.2.1 иістер мен дәм сезу бойынша таза заттар мен қоспаларды ажырату; 5.3.2.2 қоспалардың түрлерін ажырату және бөлудің жолдарын ұсыну; 5.3.2.3 белгілі бір құрамы бар заттарды дайындау; 5.3.2.4 еріген заттың массалық және мольдік бөлінісін есептеу; 5.3.2.5 заттарды ерігіштігі бойынша металдар мен бейметалдарды ажырату
	3.3 Заттардың түзілуі және өндірісі	5.3.3.1 табиғатта жасанды заттарды белгілі бір заттардың түзілуін келтіру; 5.3.3.2 зертханалық жағдайда заттардың бөлінуін қауіпсіздің шарасын сақтап түсіндіру
3-тоқсан		
4. Тірі және жансыз табиғаттағы процестер	4.1 Жансыз табиғаттағы процестер	5.4.1.1 жансыз табиғатта болып жататын атау (табиғаттағы заттардың таралуының бұзылуы, тау құрылымының процестері); 5.4.1.2 жансыз табиғатта болып жататын процестері мен салдарын түсіндіру
	4.2 Тірі табиғаттағы процестер	5.4.2.1 тірі организмдердің өмір сүруін сипаттау; 5.4.2.2 тірі организмдердің даму деңгейлерін сипаттау; 5.4.2.3 сақталған анализаторлардың микроскоппен жұмыс істеуін қолдану; 5.4.2.4 қауіпсіздік техникасы бойынша уақытша микропрепараттар даярдау; 5.4.2.5 фотосинтез процесін таныту; 5.4.2.6 өсімдіктерде әртүрлі процестер болуын зерттеу; 5.4.2.7 фотосинтез жүруін зерттеу жағдайлар жасау
5. Энергия және қозғалыс	5.1 Энергия түрлері мен көздері	5.5.1.1 энергия түрлерін ажырату

		5.5.1.2 температура мен жаны а ажырата білу; 5.5.1.3 температураны термометрмен өлшеу; 5.5.1.4 ғимараттарда ж техникасын түсіндіру және қ 5.5.1.5 жылудың таралуын с 5.5.1.6 энергияның өзара ай келтіру
	5.2 Қозғалыс	5.5.2.1 тірі және жанс қозғалыстың мәнін түсіндір келтіру; 5.5.2.2 жануарлардың қаңқа арқылы әртүрлі ерекшеліктер 5.5.2.3 денелердің қозғалу се

4-тоқсан

6. Экология және тұрақты даму	6.1 Экожүйелер	5.6.1.1 экожүйенің компонент және ажырату; 5.6.1.2 экожүйелердің түрлер 5.6.1.3 экожүйелердің жұмыс факторлардың әсерін түсінді 5.6.1.4 табиғи және жасан салыстыру
	6.2 Тірі организмдердің алуан түрлілігі	5.6.2.1 организмдерді ж патшалығы бойынша жіктеу; 5.6.2.2 біржасушалы және организмдерге сипаттама бер
	6.3 Табиғатты қорғау	5.6.3.1 Қазақстан экологиялық проблемаларын 5.6.3.2 өз аймағыңызда проблемалардың себептерін 5.6.3.3 Қазақстан Республи кітабының маңызын анықтау
7. Әлемді өзгертетін жаңалықтар	7.1 Әлемді өзгертетін жаңалықтар	5.7.1.1 әлемді өзгерткен ғылы мысалдар келтіру
	7.2 Болашақты ашу	5.7.1.2 болашақтағы ғылы идеялар ұсыну

2) 6-сынып:

2-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Ұзақмерзімді жоспар бөлімдерінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Ғылым әлемі	1.1 Ғылымның рөлі	6.1.1.1 жаратылыстану ғылы нысандарын тізімдеу
	1.2 Зерттеу мәселесі	6.1.2.1 тәуелсіз, тәуелді ж айнымалыларды анықтау
	1.3 Зерттеуді жоспарлау	6.1.3.1 жоспарға сәйкес зерт берілген маршрут бойынша с

		6.1.3.2 қауіпсіз зерттеу жағдайында географиялық объектілерді талдау
	1.4 Мәліметтерді жинау және тіркеу	6.1.4.1 Брайль бойынша халықаралық жүйесінде өлшем бірліктерін тіркеу; 6.1.4.2 алынған мәліметтерді талдау болжау
	1.5 Мәліметтерді талдау	6.1.5.1 зерттеу деректерін талдау бойынша графикалық кестелерді талдау; 6.1.5.2 табиғи кешендердің пайдалану жүйелеу
	1.6 Қорытынды және талқылау	6.1.6.1 алынған мәліметтерді талдау әр түрлі формада ұсыну
2. Адам, Жер, Әлем	2.1 Макро- және микроәлем	6.2.1.1 макро және микро-әлем параметрлерін ажырату және талдау
	2.2 Жер туралы жалпы мәліметтер	6.2.2.1 жерде байқалатын табиғат құбылыстарды түсіндіру; 6.2.2.2 жердің қасиеттерін талдау
	2.3 Жер шарлары және оларды құрайтындар	6.2.3.1 жердің сыртқы қабырғасын әрекеттесу жолдарын түсіндіру
	2.4 Жердегі өмір	6.2.4.1 жердегі тіршілік белгілерін гипотезаларын салыстыру; 6.2.4.2 адамның жердегі тіршілік жағдайларын бағалау
	2.5 Жер бетін бейнелеу тәсілдері	6.2.5.1 географиялық картада белгілерді жіктей білу; 6.2.5.2 шартты белгілерді талдау географиялық рельефтік картаны талдау; 6.2.5.3 жер бедерінің физикалық арасындағы қашықтықты қалыптастыру; 6.2.5.4 зерттеу аймағының координаттарын анықтау; 6.2.5.5 рельефті глобустағы белгілер бойынша уақытты анықтау
	2.6 Материктер мен мұхиттар	6.2.6.1 материктер мен олардың географиялық аймақтарын талдау ерекшеліктерін модельдер арқылы сипаттау; 6.2.6.2 төменгі рельефтік картаны мұхиттар табиғатының ерекшеліктері және сипаттау
	2.7 Халықтың географиясы	6.2.7.1 тұрғындардың орналасуын анықтау; 6.2.7.2 халық тығыздығын талдау бағалау; 6.2.7.3 халықтың тығыздығын аймақтарды рельефтік картада себептерін түсіндіру
2-тоқсан		

3. Заттар мен материалдар	3.1 Заттардың құрылымы мен қасиеттері	6.3.1.1 макеттер арқылы молекулаларды ажырату; заттардың ажырата білу; 6.3.1.2 атомның іргелі сипаттамалары мен олардың атомдағы орналасуы; 6.3.1.3 заттардың қасиеттерін және қайнау температураларын ажырата білу; 6.3.1.4 табиғаттағы құбылыстардың себебін түсіндіру
	3.2 Заттардың жіктелуі	6.3.1.1 макеттер арқылы молекулаларды ажырату; заттардың ажырата білу; 6.3.1.2 атомның іргелі сипаттамалары мен олардың атомдағы орналасуы; 6.3.1.3 заттардың қасиеттерін және қайнау температураларын ажырата білу; 6.3.1.4 табиғаттағы құбылыстардың себебін түсіндіру
	3.3 Заттардың түзілуі және өндірісі	6.3.3.1 табиғи және жасанды заттардың артықшылықтары мен кемшіліктері; 6.3.3.2 тұрмыстық химия құралдары мен аймақтарын және оларды қолдану ережелерін түсіндіру; 6.3.3.3 рельефтік карта бойынша пайдалы қазбалар кен орындарын қолдану аймақтарын анықтау; 6.3.3.4 Қазақстандағы пайдалы қазбаларды өндіру және қайта өңдеу; 6.3.3.5 рельефті картада атау және қолдану; 6.3.3.5 пайдалы қазбаларды өндіру және қайта өңдеу;
3-тоқсан		
4. Тірі және жансыз табиғаттағы процестер	4.1 Жансыз табиғаттағы процестер	6.4.1.1 модельдерді қолдану арқылы табиғатта болып жатқан процестерді (тау құрылысы, ауа райы) анықтау; 6.4.1.2 табиғаттағы заттардың өзгеруін түсіндіру
	4.2 Тірі табиғаттағы процестер	6.4.2.1 жасушаның негізгі құрылымын анықтау; 6.4.2.2 тірі организмдерге қолданылатын процестерді түсіндіру; 6.4.2.3 организмдердің қолданылатын процестерін ажырата білу; 6.4.2.4 тамақтанудың теориясы мен құрастыру; 6.4.2.5 тамақ өнімдерін сыныптау және заттардың болуын анықтау; 6.4.2.6 тірі организмдердегі процестерді тасымалдану ретін модельдеу;

		6.4.2.7 дем алатын және дем құрамындағы айырмашылық 6.4.2.8 организмдерден бөлін 6.4.2.9 тірі организмдердің реакциясын зерттеу
5. Энергия және қозғалыс	5.1 Энергия түрлері мен көздері	6.5.1.1 энергия көздерін атау 6.5.1.2 энергияның б жұтылуымен жүретін проц мысалдар келтіру; 6.5.1.3 электр энергиясының 6.5.1.4 электр энергиясының 6.5.1.5 баламалы энергия көз
	5.2 Қозғалыс	6.5.2.1 қозғалыстың са түсіндіру және мысалдар кел 6.5.2.2 қатты, сұйық және г ажырату; күнделікті айырмашылығын қолдану; 6.5.2.3 макет бойынша құрылымын білу және сипат 6.5.2.4 бұлшықеттердің құр тері-бұлшықет сезімталдықты туралы білу ; 6.5.2.5 тірі организмдер үшін мысалдар келтіру; 6.5.2.6 тиісті құрылғыл атмосфералық және артериял және қорытынды жасау
4-тоқсан		
6. Экология және тұрақты даму	6.1 Экожүйелер	6.6.1.1 Брайль жүйесінд байланысын түсіндіру және көрсету; 6.6.1.2 экожүйелердің өзі түсіндіру; 6.6.1.3 экологиялық пирамид заттардың ауысуын түсіндіру
	6.2 Тірі организмдердің алуан түрлілігі	6.6.2.1 өсімдіктер мен ж анықтау үшін организмдерге және қолдану; 6.6.2.2 жергілікті эко организмдердің алуан түрлілі
	6.3 Табиғатты қорғау	6.6.3.1 өз аймағыңыздағы к проблемалардың себептерін 6.6.3.2 экологиялық шешімдерін ұсыну
7. Әлемді өзгертетін жаңалықтар	7.1 Әлемді өзгерткен жаңалықтар	6.7.1.1 әлемді өзгерткен мағынасын талқылау; 6.7.1.2 жаратылыстану ғылым қазақстандық ғалымдарды талқылау

	7.2 Болашақты ашу	6.7.1.3 болашақта ғылыми зерттеу бағыттарын болжау
		Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі 2022 жылғы 1 сәуір № 123 бұйрығымен 22-қосымша Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі 2013 жылғы 3 сәуір № 115 бұйрығымен 659-қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "География" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы 1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "География" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген

2. Бағдарламаның мақсаты – дүниенің географиялық бейнесін тұтас қабылдайтын, географиялық ойлау қабілеті дамыған, географияның әдістері мен тілін білетін және қолданатын, географиялық мәдениеті бар тұлға тәрбиелеу.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) танымдық қызығушылығы мен қоршаған ортаны бақылау кезіндегі шығармашылық және интеллектуалдық қабілеттерін дамыту, географиялық мәселелерді шешу, өз бетінше жаңа географиялық білім алу;

2) географиялық білімнің аймақтың физикалық және әлеуметтік-экономикалық ерекшеліктерін түсіндіре білу үшін қолдану, әлеуметтік желілер мен ғылыми – көпшілік әдебиеттерден алынған ақпараттарды пайдаланудағы дағдысын меңгеру;

3) географиялық деректерді талдап және болжау үшін сыни тұрғыдан ойлау қабілетін дамыту;

4) географиялық білімді күнделікті өмірде, өз іс-тәжірибесінде пайдалану қабілетін қалыптастыру;

5) білім алушылардың бойында табиғат пен қоғам арасындағы байланыстарға, осы байланыстардың кеңістіктік ерекшеліктеріне ғылыми көзқарастарын дамыту.

4. Түзету-дамыту міндеттері:

1) карта, глобус, физико-географиялық нысандардың бедерлі бейнелерін сипап сезу арқылы тексере білу;

2) бедерлі нысандармен жұмыс істеу кезіндесенсорлық функцияларын (түсті ажырату, көзбен мөлшерлеу) және ұсақ моторикасын дамыту;

3) педагогтың түсініктемесі арқылы затты сипап сезу кезінде естіп қабылдауын дамыту;

4) заттардың пішіні, көлемі және кеңістікте орналасуын салыстыру, заттардыңүлгілерімен, макеттермен, бедерлі бейнелерімен салыстыра білу қабілетін дамыту;

5) сезу, есту, иіс сезу, қалдық көру дағдылары арқылыжанды және жансыз табиғи нысандар пен заттардың белгілерінбөліп көрсету қабілетін дамыту;

6) сауатты, байланыстырып сөйлей алу, материалды дәлелдерімен дәйекті түрде баяндай білу дағдысын дамыту.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Көрмейтін және көру қабілеті бұзылғанбалаларды оқыту құндылыққа бағытталған, жеке тұлғаға бағытталған, әрекеттік, саралап оқыту тәсіліжәне коммуникативті тәсілдер мен ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде жүзеге асырылады.

6. Құндылыққа бағытталған тәсіл әртүрлі табиғи жүйлер, әлеуметтік, ұлттық және ғаламдық мәселелер арасындағы қатынастардың үйлесімділігін түсінуге бағытталған.

7. Тұлғаға бағытталған тәсіл географиялық деректерді талдауға және өзін-өзі тануға қолайлы орта болып табылатын рефлексивті –бағалау әрекеті арқылыбілім алушылардың әлеуетті мүмкіндіктерін ашуға ықпал етеді.

8. Әрекеттік тәсіл көру қабілеті бұзылған білім алушыларға теориялық білімдерін іс жүзінде қолдануға және оларға қажетті географиялық дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік беретін тапсырмалар жүйесі арқылы географиялық білімнің жоғары деңгейіне қол жеткізуге мүмкіндік береді.

9. Саралап оқыту тәсілі танымдық қызығушылығымен күрделілігі бойыншасараланған тапсырмалар беру шартын іске асыра отырып, білім алушылардың жастарын, психологиялық және офтольмологиялық ерекшеліктерін ескеріп әртүрлі топтарда білім алуынабағытталған.

10. Коммуникативті тәсілдеоқу үрдісі кезінде ситуациялық жағдайлар, ақпараттану, жұптық жұмыстар, рөлдік ойындар мен бірлескен топтық жобалардасөйлеу тілін қолдану көзделген.

11. Ақпараттық-коммуникативтік технологиясын пайдаланубілім беру мазмұнының өзгеруіне ықпал етеді,оқытудың тиімділігі артады,көру қабілеті бұзылған білім алушылардың АКТ пайдалану дағдысы дамиды, оқу үрдісіне қатысушылардыңауқымды жабдықтар мен технологияларды қолдана отырыпөзара пікір алмасуларына ықпал етеді.

12. Оқыту процесінде география пәні аталған жалпы білім беретін және түзету пәндерімен байланысты оқытылады: "Жаратылыстану", "Физика", "Биология", "Химия", "Қалдық көру қабілетін сақтау және дамыту", "Кеңістікті бағдарлау", "Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау".

13. География сабағында дидактикалық көрнекіліктерге көбірек мән беріледі (карталар, үлгілер, макеттер, сызбалар), бұл заттардың белгілерімен тек қана терімен қозғалысарқылы емес, есту анализаторы арқылы да танысуына ықпал етеді. Әртүрлі нысандардың кішірейтілген үлгілерінің көмегімен білім алушылардың тікелей көріп қабылдай алмайтын табиғаттағы құбылыстар мен әрекеттерді көрсетуге болады (таулардың ұшар бастары, өткелдер, өзендердің аңғарлары, сарқырамалар, белсенді және сөніп қалған жанартаулар, қатпарлы және бос таулар т.б.).

14. Көрмейтін білім алушыларға визуалды түрде тұтас, сонымен бірге ірі географиялық нысандарды қабылдау қиынға соғады; теңіз, орман, таулар т.б. Мұндай жағдайларда көрнекі құрал ретінде әртүрлі үлгілер қолданылады, бұл оқушыларға кеңістік қатынастарды, қоршаған құбылыстардың өзара тәуелділігі мен динамикасын көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік береді.

15. Көрмейтін және нашар көретін оқушыларға сыныптарда келесі тифлотехникалық құралдар қарастырылған:

1) көрмейтін және нашар көретін білім алушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыратын, бедерлі немесе бедерлі, түсті иллюстрациялық – графикалық материалдары бар нүктелі-бедерлі шрифтта жазылған арнайы оқулықтар;

2) "дыбысты" оқулықтар, фонетикалық материалдар, DAISY (Дэйзи) аудио форматында сандық медидада жазылған аудио оқулықтар;

3) тақырыптық бедерлі-графикалық нұсқаулықтар;

4) бедерлі координаталық жазықтықтар, бедерлі географиялық және тарихи карталар;

5) бедерлі сурет салу құралдары: "Школьник", "Н.А. Семевского" құралдары;

6) арнайы оқу құралдары: брайль құралы, қалыпты жазуға арналған құралдар, грифель, қалың (брайль) қағаздан жасалған дәптерлер.

3-тарау. "География" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

16. "География" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

4) 10-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

17. Бағдарлама мазмұнын келесі бөлімдерді қамтиды:

1) "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі;

2) "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі;

3) "Физикалық география" бөлімі;

4) "Әлеуметтік география" бөлімі;

5) "Экономикалық география" бөлімі;

6) "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі.

18. "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі:

1) зерттеу және зерттеушілер бөлімшесінен тұрады.

19. "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) географиялық карталар;

2) географиялық деректер базасы.

20. "Физикалық география" бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) литосфера;

2) атмосфера;

3) гидросфера;

4) биосфера;

5) табиғи-аумақтық кешендер.

21. "Әлеуметтік география" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) халықтар географиясы.

22. "Экономикалық география" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) табиғи ресурстар;

2) әлеуметтік-экономикалық ресурстар;

3) дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы;

4) дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері;

23. "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) дүниежүзі елдері бөлімшесін қамтиды.

24. 7-сыныпқа арналған "География" пәннің базалық мазмұны:

1) "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі: зерттеу және зерттеушілер. Географияны зерттеу нысандары. География ғылымының дамуы. Географиялық дерек көздері. Географиялық тәжірибелер. Далалық зерттеу әдістері. Географияда графикалық әдістердің қолданылуы;

2) "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі: географиялық карталар. Географиялық картосхемаларды қолдану. Географиялық номенклатура. Географиялық деректер базасы. Географиялық деректерді ұйымдастыру;

3) "Физикалық география" бөлімі: литосфера. Литосфераның құрылысы мен заттық құрамы. Жердің тектоникалық құрылысы. Литосфераның тектоникалық

қозғалыстары. Литосфералық катаклизмдер. Атмосфера. Атмосфера және оның құрамдас бөліктері. Ауа райы және метеорологиялық элементтер. Атмосфералық қолайсыз құбылыстар. Гидросфера. Гидросфера және оның құрамдас бөліктері. Су ресурстарының маңыздылығы. Дүниежүзілік мұхиттың географиялық жағдайы. Дүниежүзілік мұхит суларының қасиеттері. Мұхит суларының қозғалыстары. Мұхиттармен байланысты апаттар. Дүниежүзілік мұхиттың проблемалары. Биосфера. Биосфера және оның құрамдас бөліктері. Топырақ, оның құрамы мен құрылымы. Қазақстанның топырақ түрлері. Топырақтың экологиялық проблемалары. Табиғи-аумақтық кешендер. Табиғи-аумақтық кешендердің қалыптасуы. Табиғи-аумақтық кешендердің түрлері;

4) "Әлеуметтік география" бөлімі: халық географиясы. Дүниежүзі халқының тілдік әулеттері мен топтары. Дүниежүзі халқының діни құрамы. Дүниежүзінің тарихи-мәдени аймақтары. Ұлтаралық және дінаралық келісім;

5) "Экономикалық география" бөлімі: табиғи ресурстар. Табиғи ресурстардың жіктелуі. Табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемалар. Әлеуметтік-экономикалық ресурстар. Көлік инфрақұрылымы. Әлеуметтік инфрақұрылым. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалары: ауыл шаруашылығы мен өнеркәсіп;

6) "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі: дүниежүзі елдері. Дүниежүзі елдерінің географиялық жағдайы. Дүниежүзі елдерінің географиялық және экономикалық-географиялық жағдайы.

25. 8-сыныпқа арналған "География" пәнінің базалық мазмұны:

2) "Географиялық зерттеу әдістері": зерттеу және зерттеушілер. География ғылымының салалары. Географиялық зерттеу әдістерінің түрлері. Географиялық деректерді өңдеу және талдау. Географиялық модельдер. Зерттеу нәтижелерінің ұсыну формалары;

3) "Картография және географиялық деректер базасы": географиялық карталар. Тақырыптық карталар және оларды қосымша сипаттау элементтері. Тақырыптық карталарды оқу. Тақырыптық географиялық номенклатура. Географиялық деректер базасы. Географиялық деректер базасын құрастыруда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі;

4) "Физикалық география": литосфера. Жер бедерінің қалыптасу және таралу заңдылықтары. Жер бедерінің жіктелуі. Материктер мен мұхиттардың ірі орографиялық объектілері. Тау жыныстары мен минералдардың жіктелуі. Пайдалы қазбалардың Тау жыныстары мен минералдардың қалыптасу заңдылықтарына байланысты таралуы. Тау жыныстары мен минералдардың қасиеттері. Тау жыныстарының жасын анықтау. Геологиялық жыл санау мен

геохронологиялық кесте. Жер бедерінің адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсері. Атмосфера. Климат қалыптастырушы факторлар. Атмосфераның ғаламдық циркуляциясы. Климаттық белдеулер. Материктердің климаттық ерекшеліктері. Климаттың адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсері. Адам әрекетінің атмосфераға тигізетін кері әсері. Гидросфера. Құрлық суларының түрлері мен қалыптасуы. Құрлық суларының шаруашылық маңызы. Өзен аңғарының құрылысы. Өзендердің гидрологиялық режимі. Көлдер мен мұздықтар. Құрлық суларының экологиялық проблемалары. Су апаттары. Биосфера. Табиғат зоналары мен биіктік белдеулер. Материктердің табиғи зоналары. Мұхиттардың тіршілік дүниесі. Өсімдік әлемі мен жануарлар дүниесін қорғау. Табиғи-аумақтық кешендер. Географиялық қабықтың құрамы мен құрылысы. Географиялық қабықтың заңдылықтары;

5) "Әлеуметтік география": халық географиясы. Халық санағы. Ұдайы өсудің түрлері. Демографиялық көрсеткіштер мен демографиялық жағдай. Демографиялық проблемалар. Демографиялық саясат;

6) "Экономикалық география": табиғи ресурстар. Табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалау. Дүниежүзі аймақтарының табиғи-ресурстық әлеуеті. Табиғи ресурстарды өңдеу технологиясы, орталықтары және дайын өнім түрлері. Әлеуметтік-экономикалық ресурстар. Экономикалық инфрақұрылымның элементтері мен функциялары. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық құрамы: өндіруші, өңдеуші және қызмет салалары. Ауылшаруашылық, өнеркәсіп және қызмет салаларын ұйымдастыру түрлері. Ауылшаруашылық, өнеркәсіп және қызмет салаларын орналастыру факторлары. Дүниежүзілік шаруашылық салаларын сипаттау;

7) "Елтану және саяси география негіздері": дүние жүзі елдері. Дүниежүзінің саяси картасы. Елдердің саяси типологиясы. Саяси картадағы сандық және сапалық өзгерістер. Дүние жүзі елдерінің саяси-географиялық жағдайы. Саяси интеграция. Қазақстанның саяси-интеграциялық үдерістердегі мүдделері, бағыттары және бастамалары.

26. 9-сыныпқа арналған "География" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі: зерттеу және зерттеушілер. Қазақстандық географтардың зерттеулері. География ғылымы зерттеулерінің қазіргі заманғы өзекті проблемалары. Географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері. Қазақтың халықтық географиялық терминдері. Зерттеу нәтижелерін ұсынудың академиялық формалары;

2) "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі: географиялық карталар. Географиялық нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды картадан көрсету тәсілдері. Географиялық номенклатура нысандарын көрсету тәсілдері. Географиялық деректер базасы. Жерді қашықтықтан зерделеу әдістері. Геоақпараттық жүйе технологияларын қолдану аясы;

3) "Физикалық география" бөлімі: литосфера. Қазақстан аумағының геологиялық тарихы және тектоникалық құрылымы. Қазақстанның басты орографиялық нысандары. Қазақ оронимдері. Қазақстанда минералды ресурстардың таралу заңдылықтары. Минералды ресурстарды өндіру және өңдеу орталықтары. Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру. Минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемалар. Атмосфера. Қазақстанның климатын түзуші факторлар. Қазақстанның климаттық жағдайы. Қазақстанның климаттық ресурстары. Қазақстанда қолайсыз және қауіпті атмосфералық құбылыстар. Қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері. Гидросфера. Қазақстанның ішкі суларының түрлері. Қазақ гидронимдері. Қазақстанның су ресурстарына экономикалық баға беру. Су ресурстарының экологиялық проблемалары. Қазақстанның ішкі суларының геосаяси проблемалары. Биосфера. Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулері. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың түрлері. Қазақстанның табиғи мұрасы. Табиғи хоронимдердің (ерекше қорғауға алынған аумақтар) мағынасы. Ноосфераның қалыптасуы. Қазақстанның ноосфераның дамуына қосқан үлесі. Табиғи-аумақтық кешендер. Қазақстанның ірі физикалық-географиялық аудандары. Қазақтың табиғи хоронимдері (физикалық-географиялық аудандардың атауы). Табиғат кешендеріне әсер ететін антропогендік факторлар. Антропогендік ландшафтарды жақсарту жолдары;

4) "Әлеуметтік география" бөлімі: халық географиясы. Қазақстан халқының ұлттық және діни құрамы. Дүниежүзі халқының көші-қоны. Қазақстандағы халықтың көші-қоны. Көші-қон саясаты. Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамы. Қазақстанның демографиялық жағдайы мен демографиялық саясаты. Елді мекендердің жіктелуі. Елді мекендердің функционалды зоналары. Қазақстандағы ойконимдер. Қазақстандағы елді мекендердің проблемалары. Урбандалу үдерісі. Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру;

5) "Экономикалық география" бөлімі: табиғи ресурстар. Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуеті. Қазақстанда жекелеген ресурс түрлерін өңдеу технологиялары, орталықтары және дайын өнім түрлері. Табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлері. Тұрақты даму. Қазақстанда табиғатты пайдаланумен байланысты проблемалар. Әлеуметтік-экономикалық ресурстар. Ғылыми-техникалық

революция үдерісі, бағыттары. Адам әлеуеті даму индексінің көрсеткіштері. Қазақстанда адамдық капиталды дамыту. Қазақстанның индустриялық-инновациялық даму бағыттары. Қазақстанның инновациялық инфрақұрылымы. Қазақстан аймақтары инфрақұрылымының даму деңгейі. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы. Қазақстан шаруашылығының салалары. Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салалары мен мамандануы. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері. Дүниежүзілік шаруашылықтың субъектілері. Халықаралық географиялық еңбек бөлінісі. Халықаралық экономикалық қатынас түрлері. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштері. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму модельдері мен аумақтық құрылымы. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері. Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықта алатын орны. Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттары, орны;

6) "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі: дүниежүзі елдері. Елдердің экономикалық даму деңгейі бойынша топтастырылуы. Халықаралық ұйымдардың деңгейлері мен мақсаттары. Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайы. Қазақстандағы саяси-әкімшілік хоронимдер. Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты ұсыну формалары.

27. "География" пәнінің 10-сыныпқа арналған базалық білімінің мазмұны:

1) "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі: зерттеу және зерттеушілер. Қазақстандық географтардың зерттеулері. География ғылымы зерттеулерінің қазіргі заманғы өзекті проблемалары. Географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері. Қазақтың халықтық географиялық терминдері. Зерттеу нәтижелерін ұсынудың академиялық формалары;

2) "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі: географиялық карталар. Географиялық нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды картадан көрсету тәсілдері. Географиялық номенклатура нысандарын көрсету тәсілдері. Географиялық деректер базасы. Жерді қашықтықтан зерделеу әдістері. Геоақпараттық жүйе технологияларын қолдану аясы;

3) "Физикалық география" бөлімі: литосфера. Қазақстан аумағының геологиялық тарихы және тектоникалық құрылымы. Қазақстанның басты орографиялық нысандары. Қазақ оронимдері. Қазақстанда минералды ресурстардың таралу заңдылықтары. Минералды ресурстарды өндіру және өңдеу орталықтары. Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру. Минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемалар. Атмосфера. Қазақстанның

климатын түзуші факторлар. Қазақстанның климаттық жағдайы. Қазақстанның климаттық ресурстары. Қазақстанда қолайсыз және қауіпті атмосфералық құбылыстар. Қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері. Гидросфера. Қазақстанның ішкі суларының түрлері. Қазақ гидронимдері. Қазақстанның су ресурстарына экономикалық баға беру. Су ресурстарының экологиялық проблемалары. Қазақстанның ішкі суларының геосаяси проблемалары. Биосфера. Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулері. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың түрлері. Қазақстанның табиғи мұрасы. Табиғи хоронимдердің (ерекше қорғауға алынған аумақтар) мағынасы. Ноосфераның қалыптасуы. Қазақстанның ноосфераның дамуына қосқан үлесі. Табиғи-аумақтық кешендер. Қазақстанның ірі физикалық-географиялық аудандары. Қазақтың табиғи хоронимдері (физикалық-географиялық аудандардың атауы). Табиғат кешендеріне әсер ететін антропогендік факторлар. Антропогендік ландшафтарды жақсарту жолдары;

4) "Әлеуметтік география" бөлімі: халық географиясы. Қазақстан халқының ұлттық және діни құрамы. Дүниежүзі халқының көші-қоны. Қазақстандағы халықтың көші-қоны. Көші-қон саясаты. Еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамы. Қазақстанның демографиялық жағдайы мен демографиялық саясаты. Елді мекендердің жіктелуі. Елді мекендердің функционалды зоналары. Қазақстандағы ойконимдер. Қазақстандағы елді мекендердің проблемалары. Урбандалу үдерісі. Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру;

5) "Экономикалық география" бөлімі: табиғи ресурстар. Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуеті. Қазақстанда жекелеген ресурс түрлерін өңдеу технологиялары, орталықтары және дайын өнім түрлері. Табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлері. Тұрақты даму. Қазақстанда табиғатты пайдаланумен байланысты проблемалар. Әлеуметтік-экономикалық ресурстар. Ғылыми-техникалық революция үдерісі, бағыттары. Адам әлеуеті даму индексінің көрсеткіштері. Қазақстанда адамдық капиталды дамыту. Қазақстанның индустриялы-инновациялық даму бағыттары. Қазақстанның инновациялық инфрақұрылымы. Қазақстан аймақтары инфрақұрылымының даму деңгейі. Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы. Қазақстан шаруашылығының салалары. Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салалары мен мамандануы. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері. Дүниежүзілік шаруашылықтың субъектілері. Халықаралық географиялық еңбек бөлінісі. Халықаралық экономикалық қатынас түрлері. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштері. Дүниежүзілік шаруашылықтың даму модельдері мен аумақтық құрылымы. Дүниежүзілік

шаруашылықтың даму үрдістері. Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықта алатын орны. Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттары, орны;

6) "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі: дүниежүзі елдері. Елдердің экономикалық даму деңгейі бойынша топтастырылуы. Халықаралық ұйымдардың деңгейлері мен мақсаттары. Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайы. Қазақстандағы саяси-әкімшілік хоронимдер. Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты ұсыну формалары.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

28. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.1.2.4. кодында "7" - сынып, "1.2" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

29. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа күтілетін нәтижелер:

1) "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі:

1- кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып	10-сынып
1.1 Зерттеулер және зерттеушілер	7.1.1.1 географияның зерттеу нысандарын анықтау; 7.1.1.2 саяхатшылар мен зерттеуші-лердің география ғылымының дамуына қосқан үлесін сипаттау, баға беру; 7.1.1.3 географиялық дерек көздермен жұмыс істеу: карта, сурет, мәтін, фотосуреттер, графикалық материалдар; 7.1.1.4 сақталған анализаторлар негізінде географиялық нысандардың қасиеттерін анықтау; 7.1.1.5 географиялық далалық зерттеу әдістерін қолдану, көрсеткіштерді тіркеу, жинақтау, өңдеу, талдау; 7.1.1.6 географиялық нысандардың,	8.1.1.1 география ғылымының салаларға бөлінуін Брайль жүйесі бойынша графикалық түрде көрсету, түсіндіру; 8.1.1.2 география ғылымы салаларындағы маңызды зерттеулерді анықтау және түсіндіру; 8.1.1.3 көрмейтін және нашар көретін оқушыларға географиялық зерттеулердің далалық, картографиялық, теориялық әдістерінің мәнін түсіндіру; 8.1.1.4 сандық және сапалық географиялық деректерді өңдеу, талдау; 8.1.1.5 Географиялық нысандардың, құбылыстардың және үдерістердің модельдерін түрлі материалдардан жасау, олардың	9.1.1.1 география ғылымының дамуына үлес қосқан қазақстандықтардың зерттеулерінің маңыздылығын түсіну; 9.1.1.2 география ғылымының қазіргі заманғы өзекті зерттеу проблемаларын анықтау; 9.1.1.3 географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау; 9.1.1.4 қазақ халқының халықтық географиялық терминдерінің мағынасын түсіндіру	10.1.1.16 бойынша саяхатшы кестесін 10.1.1.2 география дауын бол 10.1.1.3 география мен номинаци

	құбылыстардың және үдерістердің ерекшеліктерін графикалық түрде көрсете алу: Брайль жүйесі бойынша сызба, диаграмма, профиль, графиктер	ерекшеліктері мен қасиеттерін түсіндіру; 8.1.1.6 зерттеу нәтижелерін түрлі формада ұсына білу		
--	---	--	--	--

2) "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі:

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып	10-сынып
2.1 Географиялық карталар	7.2.1.1 схемалық карталарға түсініктеме беру; 7.2.1.2 бедерлі картадан географиялық номенклатуралық нысандар ды көрсету	8.2.1.1 тақырыптық карталарды сипаттайтын қосымша элементтерді құру: Брайль жүйесі бойынша профиль, диаграмма, кестелер; 8.2.1.2 географиялық шартты белгілер мен карталарды сипаттайтын қосымша элементтерді қолдануға негізделген тақырыптық бедерлі карталарды оқу; 8.2.1.3 географиялық номенклатура нысандарын кескін картаға сала білу	9.2.1.1 маңызды географиялық нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды бедерлі карталардан түсіндіре отырып көрсету ; 9.2.1.2 бедерлі картадан географиялық номенклатуралық нысандар ды көрсету 9.2.1.3 бедерлі картадан физико- географиялық нысандарды анықтау; 9.2.1.4 географиялық номенклатуралық нысандардың ендігі мен бойлығын анықтау	10.2.1.1 география орналасу анықтау; 10.2.1.2 бедерлі география номенкла нысандар 10.2.1.3 кескін география салту; 10.2.1.4 физико- география берілген бойынша
2.2. Географиялық деректер базасы	7.2.2.1 географиялық нысандарды топтастыру және Брайль жүйесі бойынша кесте түрінде көрсету	8.2.2.1 ақпараттық- коммуникативтік технологияларды қолдана отырып, географиялық деректер базасын құрастру	9.2.2.1 жерді қашықтықтан зерделеудің әдістерін сипаттау, маңыздылығы мен ерекшеліктерін түсіндіру; 9.2.2.2 шаруашылықпен ғылым салаларында геоақпараттық технологияларды қолдануды ың маңыздылығын сипаттау	10.2.2.1 жерді қашықтықтан зерделеудің әдістерін сипаттау, маңыздылығы мен ерекшеліктерін түсіндіру; 10.2.2.2 шаруашылықпен геоақпараттық технологияларды қолдануды ың маңыздылығын сипаттау

3) "Физикалық география" бөлімі:

3-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып	10-сынып

3.1 Литосфера	7.3.1.1 литосферның құрылысы мен заттық құрамын анықтау; 7.3.1.2 жердің тектоникалық құрылымы мен литосфералық плиталардың орналасуын бедерлі картадан көрсету; 7.3.1.3 жер қыртысының тектоникалық қозғалу процесін талдап түсіндіру: дрейф, коллизия, субдукция, спрединг; 7.3.1.4 сақталған анализаторлардың негізінде литосфералық катаклизмдердің себеп-салдары мен таралуын түсіндіру; 7.3.1.5 жергілікті компонент негізінде литосферадағы литосфералық катаклизмнің қозғалысын пайдалану және түсіндіру	8.3.1.1 жер бедерінің қалыптасу және таралу заңдылықтарын зерттеу; 8.3.1.2 жер бедерінің түрлерін жіктеу; 8.3.1.3 жер бедері түрлерін жоспар бойынша сипаттау; 8.3.1.4 материктер мен мұхиттарда орналасқан ұқсас орографиялық бірліктерді салыстыру; 8.3.1.5 тау жыныстары мен минералдарды түрлі белгілері бойынша жіктеу; 8.3.1.6 тау жыныстары мен минералдардың қалыптасу заңдылықтарына байланысты пайдалы қазбалардың таралуына талдау жасау; 8.3.1.7 сипап сезу арқылы тау жыныстары мен минералдардың қасиеттерін анықтау; 8.3.1.8 тау жыныстарының жасын анықтау әдістерін түсіндіру; 8.3.1.9 геологиялық жыл санау мен геохронологиялық кестені талдау негізінде, жер қыртысының және тіршіліктің дамуындағы ірі кезеңдер мен геологиялық оқиғаларды атап көрсету; 8.3.1.10 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде жер бедерінің адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсерін анықтау және баға беру	9.3.1.1 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде Қазақстанның жер бедерінің геологиялық тарихын және тектоникалық құрылымын анықтау; 9.3.1.2 басты орографиялық нысандарды бедерлі картадан анықтау және сипаттау; 9.3.1.3 қазақ оронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіруі және транслитерациясын үш тілде ұсыну; 9.3.1.4 Қазақстанның минералды ресурстарының таралу заңдылық-тарын анықтау; 9.3.1.5 Қазақстанның минералды ресурстарын өндіру және өндеудің басты орталықтарын бедерлі картадан көрсету; 9.3.1.6 Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру; 9.3.1.7 минералды ресурстарды игеруге байланысты мәселелерді топтастыру	10.3.1.1 тау жасын талдау; 10.3.1. нысандарын анықтау; 10.3.1. минералды жіктеу; 10.3.1. ресурстарын анықтау; 10.3.1.5 минералды ресурстарына байланысты мәселелер жолдарын
3.2 Атмосфера	7.3.2.1 атмосфераның құрамын сипаттау; 7.3.2.2 атмосфералық қабаттың құрылымы мен таралу заңдылықтарын түсіндіру; 7.3.2.3 "ауа райы" ұғымын түсіндіру;	8.3.2.1 климат қалыптастырушы факторларды талдау; 8.3.2.2 талдау негізінде атмосфераның ғаламдық айналымын түсіндіру; 8.3.2.3 климаттық белдеулерді талдау;	9.3.2.1 Қазақстан климатын қалыптастырушы факторларды анықтау; 9.3.2.2 Қазақстанның климаттық жағдайын талдау; 9.3.2.3 Қазақстанның климаттық ресурстарын бағалау;	10. климат факторларын көрсеткіш; 10.3.2.2 орташа температуралық жағдайлар; 10.3.2.3 қолайлы және қауіпті жағдайлар шараларын

	7.3.2.4 жеке метеорологиялық элементтерді: қысым, жел, бұлт, жауын-шашын, ылғалдылықты олардың сипаттамаларына сүйене отырып зерттеудің маңыздылығын түсіндіру; 7.3.2.5 жеке метеорологиялық элементтерді: температура, қысым, бұлт, жауын – шашын, ылғалдылықты метеорологиялық құралдардың көмегімен өлшеп, тіркеу; 7.3.2.6 Брайль жүйесі бойынша жеке метеорологиялық элементтерді: температура, қысым, жел, бұлт, жауын –шашын, ылғалдылықтың жергілікті компоненттер негізінде графикалық синоптикалық материалдарын құрастыру; 7.3.2.7 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қолайсыз атмосфералық құбылыстарды талдай отырып, сақтану шараларын ұсыну	8.3.2.4 әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді салыстыру; 8.3.2.5 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде климаттың адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсеріне баға беру; 8.3.2.6 адамзат әрекетінің атмосфера мен климатқа тигізетін кері әсерін топтастыра білу және оны шешу жолдарын ұсыну	9.3.2.4 бедерлі картадан атмосфералық қолайсыз және қауіпті құбылыстардың таралу аумақтарын көрсету; 9.3.2.5 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау	
3.3 Гидросфера	7.3.3.1 гидросфера және оның құрамдас бөліктерін сипаттау; 7.3.3.2 су ресурстарының маңыздылығын түсіндіру; 7.3.3.3 дүние жүзілік мұхиттың құрамы мен географиялық жағдайын сипаттау; 7.3.3.4 мұхит және оның құрамдас бөліктерін жоспар бойынша сипаттау; 7.3.3.5 мұхит суының қасиеттеріне әсер ететін факторларды анықтау;	8.3.3.1 құрлық суларының қалыптасу жолдарын анықтау; 8.3.3.2 құрлық және жерасты суларының негізгі түрлерінің шаруашылық маңызын түсіндіруі; 8.3.3.3 өзен аңғарының құрылысын түсіндіру; 8.3.3.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде өзендердің гидрологиялық режимін түсіндіру; 8.3.3.5 көлдер мен мұздықтарды жоспар бойынша сипаттау;	9.3.3.1 Қазақстанның ішкі сулары: өзендер мен көлдер, мұздықтар мен мәңгі тоң және жерасты суларының көрсеткішін жіктеу және сипаттау; 9.3.3.2 қазақ гидронимдерін жіктеу, мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсынуы; 9.3.3.3 Қазақстанның су ресурстарына экономикалық баға беру; 9.3.3.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде су	10.3.3.1 сулары: өзендер мен көлдер, мұздықтар мен мәңгі тоң және жерасты суларының көрсеткішін жіктеу және сипаттау; 10.3.3.2 гидросфераның нысандары; 10.3.3.3 Қазақстанның су ресурстарының болжауы; 10.3.3.4 Қазақстанның су ресурстарының мәселелерін жолдарын анықтау; тра

	7.3.3.6мұхит суының қозғалыстарын жіктеу және түсіндіру; 7.3.3.7мұхиттар мен теңіз суларына байланысты ақпаттарды топтастыру және сақтану шараларын ұсыну; 7.3.3.8дүниежүзілік мұхиттардың мәселелерін топтастыру, оны шешу жолдарын ұсыну	8.3.3.6 жергілікті компонентті қосымша қамту негізіндеқұрлық суларының экологиялық мәселелерін жіктеу, шешу жолдарын ұсыну; 8.3.3.7жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде су апаттарының алдын алу шараларын ұсыну	ресурстарының экологиялық мәселелерін талдау және шешу жолдарын ұсыну; 9.3.3.5Қазақстандағы су ресурстарының геосаяси проблемаларын жіктеу	өзендер, мәртебесі
3.4 Биосфера	7.3.4.1 биосфераның құрамын, құрылымын, шекаралары мен қасиеттерін анықтау; 7.3.4.2топырақтыңқұрамы мен түрлерін анықтау,Брайль жүйесі бойынша графикалық түрде көрсету; 7.3.4.3 бедерлі картадан Қазақстандағы топырақ түрлерінің таралуын анықтау; 7.3.4.4жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде топырақ ресурстарына баға беру; 7.3.4.5топырақтың экологиялық проблемаларын жіктеу, оны шешу жолдарын ұсыну	8.3.4.1 табиғат зоналары мен биіктік белдеулерінің қалыптасуын түсіндіру; 8.3.4.2 жоспар бойынша табиғат зоналарын сипаттау; 8.3.4.3 әр материкте орналасқан ұқсас табиғат зоналары мен биіктік белдеулерін салыстыру; 8.3.4.4 мұхиттағы тіршілік дүниесінің таралуын анықтау; 8.3.4.5 өсімдік әлемі мен жануарлар дүниесін қорғау қажеттілігін дәлелдеу, оны қорғау жолдарын ұсыну	9.3.4.1 Қазақстанның табиғи зоналары мен биіктік белдеулеріне салыстырмалы талдау жасау; 9.3.4.2 қорықтар, ұлттық қорықшалар, ерекше саябақтар мен аумақтардың қорғалатын аумақтардың құрылу мақсатын түсіндіру; 9.3.4.3 Қазақстанның табиғи мұрасына баға беру; 9.3.4.4қазақтың табиғи хоронимдерін жіктеу,оның мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну; 9.3.4.5ноосфераның қалыптасу шарттарын зерттеу.	10.3.4.1Қа биіктік салыстыр жасау; 10.3.4.2Жо ерекше аумақтар 10.3.4.3Қа табиғи сақтауды 10.3.4.4Қа ноосфера қосқан үл
3.5 Табиғи-аумақтық кешендер	7.3.5.1 географиялық қабық, материктер мен мұхиттар, зоналар және белдеулер, ландшафт табиғи-аумақтық кешендерінің қалыптасуын түсіндіру; 7.3.5.2жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде түрлі деңгейдегі табиғи кешендерді жоспар бойынша сипаттау	8.3.5.1 географиялық қабықтың құрамы мен құрылысын Брайль жүйесі бойынша графикалық түрде көрсету және түсіндіру; 8.3.5.2географиялық қабықтың заңдылығының маңыздылығын түсіндіру	9.3.5.1 Қазақстанның ірі табиғи кешендерін жоспар бойынша сипаттау; 9.3.5.2 қазақтың табиғи хоронимдерін жіктеу,оның мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну; 9.3.5.3жергілікті компонент негізіндеантропогендік факторлардың табиғат кешендеріне әсерін зерттеу	10.3.5.1 табиғи-кешендер сипаттама 10.3.5.2 ландшафт жолдарын ұсыну;рек жерді к (мелиорат дизайн

4) "Әлеуметтік география" бөлімі:

4- кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып	10-сынып

4.1 Халықтық география	7.4.1.1 дүниежүзі халықтарының этнолингвистикалық жіктелуін түсіндіру; 7.4.1.2 дүниежүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақтарын анықтау; 7.4.1.3 халықтың этникалық және діни құрамына байланысты дүние-жүзінің тарихи-мәдени/өркениеттік аймақтарының қалыптасуын түсіндіру; 7.4.1.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ұлтаралық және дінаралық келісімнің қажеттілігін дәлелдеу және қалыптастыру жолдарын ұсыну	8.4.1.1 халық санын анықтау әдістерін түсіндіру; 8.4.1.2 дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктеу; 8.4.1.3 елдердің демографиялық жағдайын талдау негізінде басты демографиялық көрсеткіштерін есептеу: халық саны, туу және өлім коэффициенттері, табиғи және механикалық өсім, жалпы өсім, жас-жыныстық көрсеткіштер, ұлттық және діни құрам; 8.4.1.4 елдердің демографиялық көрсеткіштерін Брайль жүйесі бойынша графикалық түрде ұсыну және түсіндіру; 8.4.1.5 дүниежүзі елдерін демографиялық проблемалары бойынша жіктеу; 8.4.1.6 "демографиялық саясат" ұғымын түсіндіре отырып дүниежүзінің жекелеген елдеріне қатысты демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсыну	9.4.1.1 Қазақстан халқының ұлттық және діни құрамын анықтау; 9.4.1.2 дүниежүзі халқы миграцияларының басты бағыттарын, себеп-салдарын түсіндіру; 9.4.1.3 Қазақстандағы көші-кон үдерістерінің процестерін талдау негізінде басты бағыттарын анықтау; 9.4.1.4 көші-кон саясатының өзіндік үлгісін ұсыну; 9.4.1.5 Қазақстанның демографиялық ахуалын талдау негізінде демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсыну; 9.4.1.6 Қазақстандағы елді мекендерді жіктеу; 9.4.1.7 елді мекендердің түрлері мен функционалды аймақтарын сипаттау; 9.4.1.8 Қазақстандағы ойконимдерді жіктеу, мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну; 9.4.1.9 Қазақстандағы елді мекендердің мәселелерін анықтау; 9.4.1.10 Қазақстандағы урбандалу үрдісінің себеп-салдарын анықтау; 9.4.1.11 Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру	10.4.1.1 Қазақ халқының себептері; 10.4.1.2 Әлемдік тұрғындар қонына т; 10.4.1.3 Қазақ – кон анықтау; 10.4.1.4 қазақ көрсеткіш елдердің салыстыр ресурстар сапалық беру; 10.4.1.5 Қазақ мекендер координат; 10.4.1.6 Қазақ мекендер шешу жол; 10.4.1.7 Қазақстан үдерісіне мәселелер жолдарын

5) "Экономикалық география" бөлімі:
5-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары			
	7-сынып	8-сынып	9-ынып	10-сынып
5.1 Табиғи ресурстар	7.5.1.1 табиғи ресурстарды жіктеу;	8.5.1.1 табиғи ресурстарды экономикалық және	9.5.1.1 Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуетін бағалау;	10.5.1.1 Қазақ табиғи әлеуетін бағалау;

	7.5.1.2 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстардың таралу заңдылықтарын талдау; 7.5.1.3 табиғи ресурстардың шоғырлануын картада көрсету; 7.5.1.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды талдау және шешу жолдарын ұсыну	экологиялық тұрғыдан бағалау; 8.5.1.2 дүниежүзінің жекелеген аймақтарының табиғи ресурстық әлеуетін бағалау; 8.5.1.3 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде жекелеген табиғи ресурстарды өңдеу технологиясын сипаттай отырып, орталықтары мен дайын өнім түрлерін бедерлі картадан атау және көрсету	9.5.1.2 әрүрлі табиғи өнім түрлерін өңдеу технологиясы мен сипаттамалары негізінде Қазақстандағы дайын өнім түрлері мен орталықтарын бедерлі картадан атау; 9.5.1.3 табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлерін топтастыру; 9.5.1.4 тұрақты дамудың белгілері мен бағыттарын сипаттау; 9.5.1.5 Қазақстанда табиғатты пайдалану мәселелерін анықтау; 9.5.1.6 жергілікті компонент негізінде табиғатты пайдалануға байланысты зерттеу жүргізу	10.5.1.2 әр түрлерін өңдеу технологиясы мен сипаттамалары негізінде Қазақстандағы дайын өнім түрлері мен бедерлі картадан атау; 10.5.1.3 Қазақстанда табиғатты пайдалану мәселелерін анықтау; 10.5.1.4 Қазақстанда табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлерін топтастыру; 10.5.1.5 Қазақстанда табиғатты пайдалану мәселелерін анықтау; 10.5.1.6 Қазақстанда табиғатты пайдалануға байланысты зерттеу жүргізу
5.2 Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	7.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде көлік инфрақұрылым элементтерін сипаттау, маңыздылығына баға беруі; 7.5.2.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде әлеуметтік инфрақұрылымының элементтерін сипаттау, маңыздылығына баға беру	8.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономикалық инфрақұрылымның элементтерінің маңыздылығына баға беру	9.5.2.1 ғылыми-техникалық революция үдерісін, даму бағыттарын талдау; 9.5.2.2 адами капиталды дамыту индексінің көрсеткіштерін анықтау; 9.5.2.3 Қазақстанда адами капиталдың сапасын арттыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу; 9.5.2.4 Қазақстанның индустриялық-инновациялық даму бағыттарына болжам жасау	10.5.2.1 ғылыми-техникалық революция үдерісін, даму бағыттарын талдау; 10.5.2.2 адами капиталды дамыту индексінің көрсеткіштерін анықтау; 10.5.2.3 Қазақстанда адами капиталдың сапасын арттыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу; 10.5.2.4 Қазақстанның индустриялық-инновациялық даму бағыттарына болжам жасау
5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	7.5.3.1 ауыл шаруашылық, өнеркәсіп шаруашылық салаларын жіктеу және маңыздылығын түсіндіру	8.5.3.1 шаруашылық түрлерін жіктеу: өндіруші және өңдеуші, қызмет көрсету саласы; 8.5.3.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауыл шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын ұйымдастыру түрлерін сипаттау; 8.5.3.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауыл шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын ұйымдастыру түрлерін сипаттау;	9.5.3.1 Қазақстанның шаруашылық салаларын жоспар бойынша сипаттау; 9.5.3.2 Қазақстан аймақтарының мамандандырылуын білу.	10.5.3.1 Қазақстанның шаруашылық салаларын жоспар бойынша сипаттау; 10.5.3.2 Қазақстан аймақтарының мамандандырылуын білу.

		шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын орналастыру факторларын талдау; 8.5.3.4 дүниежүзілік шаруашылық салаларын жоспар бойынша сипаттау		
5.4 Дүниежүзілік шаруашылық-тың даму үрдістері мен көрсеткіштері			9.5.4.1 дүниежүзілік шаруашылық субъектілерін сипаттау; 9.5.4.2 халықаралық географиялық еңбек бөлінісінің мәнін анықтау; 9.5.4.3 халықаралық экономикалық қатынас түрлерін сипаттау; 9.5.4.4 дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштерін сипаттау: жалпы ішкі өнім, жалпы ұлттық өнім, оның ішінде жан басына шаққанда; 9.5.4.5 дүниежүзілік шаруашылық модельдері мен аумақтық құрылымын талдау; 9.5.4.6 дүниежүзілік шаруашылықтың дамуының негізгі үрдістерін анықтау; 9.5.4.7 Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықтағы орнын анықтау; 9.5.4.8 Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын, орнын анықтау	10.5.4.1 дүниежүзілік шаруашылық субъектілерін сипаттау; 10.5.4.2 халықаралық географиялық еңбек бөлінісінің мәнін анықтау; 10.5.4.3 халықаралық экономикалық қатынас түрлерін сипаттау; 10.5.4.4 дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштерін сипаттау: жалпы ішкі өнім, жалпы ұлттық өнім, оның ішінде жан басына шаққанда; 10.5.4.5 дүниежүзілік шаруашылық модельдері мен аумақтық құрылымын талдау; 10.5.4.6 дүниежүзілік шаруашылықтың дамуының негізгі үрдістерін анықтау; 10.5.4.7 Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықтағы орнын анықтау; 10.5.4.8 Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын, орнын анықтау

6) "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі:
6-кесте

Бөлімше	Оқытудың мақсаты			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып	10-сынып
6.1 Дүниежүзі елдері	7.6.1.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді географиялық орнына байланысты топтастыру; 7.6.1.2 қазақстандық компонентті қосымша	8.6.1.1 саяси картаның басты нысандарын сипаттау; 8.6.1.2 дүниежүзі елдерін басқару нысаны мен мемлекеттік құрылымы бойынша жіктеу;	9.6.1.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді экономикалық даму деңгейі бойынша топтастыру;	10.6.1.1 мемлекеттік даму деңгейі бойынша экономикалық даму деңгейі бойынша ұйымдарға жіктеу; 10.6.1.2 Қазақстанның даму деңгейі бойынша ұйымдарға жіктеу; 10.6.1.3 Қазақстанның даму деңгейі бойынша ұйымдарға жіктеу;

қамту негізінде елдердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттау; 7.6.1.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді экономикалық-географиялық орнына байланысты топтастыру; 7.6.1.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің экономикалық-географиялық жағдайын жоспар бойынша сипаттау; 7.6.1.5 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің географиялық, экономикалық-географиялық жағдайына баға беру; 7.6.1.6 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің географиялық, экономикалық-географиялық жағдайын бағалау және экономикалық-географиялық жағдайын жақсарту жолдарын ұсыну	8.6.1.3 саяси картадағы сандық және сапалық өзгерістерді талдау; 8.6.1.4 елдердің саяси-географиялық жағдайына баға беру; 8.6.1.5 саяси интеграцияның қажеттілігі мен мақсаттарын түсіндіру; 8.6.1.6 Қазақстанның саяси интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын талдау	9.6.1.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде халықаралық ұйымдарды деңгейі мен мақсаты бойынша топтастыру; 9.6.1.3 Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайына кешенді баға беру; 9.6.1.4 Қазақстандағы саяси-әкімшілік хоронимдерді жіктеу, мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну; 9.6.1.5 түрлі мақсатты аудиториялар үшін Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпараттардайындау	әлеуметтік және саяси жағдайын
--	---	---	---------------------------------------

30. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "География" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

31. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 7-10-сыныптарына
арналған "География" оқу
пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
Бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "География" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

1-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеу және зерттеушілер	7.1.1.1 географияның зерттеу әдістерін анықтау; 7.1.1.2 саяхатшылар мен география ғылымының даму сипаттау, баға беру; 7.1.1.3 географиялық деректерді істеуі: карта, сурет, мәтін, графикалық материалдар; 7.1.1.4 сақталған анализатор географиялық нысандарды анықтау; 7.1.1.5 географиялық далалық қолдану, көрсеткіштерді талдау, өңдеу, талдау; 7.1.1.6 географиялық құбылыстардың және ерекшеліктерін графикалық және Брайль жүйесі бойынша сипаттау, профиль, графиктер
2. Картография және географиялық деректер базасы	2.1 Географиялық карталар	7. 2.1.1 схемалық карталарға; 7. 2.1.2 географиялық нысандарды бедерлі картада
	2.2. Географиялық деректер базасы	7.2.2.1 географиялық нысандарды Брайль жүйесі бойынша кесті
3. Физикалық география	3.1 Литосфера	7.3.1.1 литосферның құрылымын анықтау; 7.3.1.2 жердің тектоникалық литосфералық плиталарды бедерлі картадан көрсету; 7.3.1.3 жер қыртысының тектоникалық процесін талдап түсіндіру: субдукция, спрединг; 7.3.1.4 сақталған анализатор литосфералық катаклизмдер мен таралуын түсіндіру; 7.3.1.5 жергілікті комплитация литосферадағы литосфералық қозғалысын пайдалану және
2-тоқсан		
3. Физикалық география	3.2 Атмосфера	7.3.2.1 атмосфераның құрамы

		7.3.2.2атмосфералық кабаттың таралу заңдылықтарын түсіндіру; 7.3.2.3"ауа райы" ұғымын түсіндіру; 7.3.2.4жеке метеорологиялық қысым, жел, бұлт, ылғалдылықты олардың сүйене отырып зерттеудің түсіндіру; 7.3.2.5жеке метеорологиялық температура, қысым, бұлт, ылғалдылықты метеорология көмегімен өлшеп, тіркеу; 7.3.2.6Брайль жүйесі бойынша жеке метеорологиялық температура,қысым, жел, шашын, ылғалдылық компоненттер негізінде синоптикалық материалдарын түсіндіру; 7.3.2.7жергілікті компоненттер негізінде қолайсыз құбылыстарды талдай олар шараларын ұсыну
	3.3 Гидросфера	7.3.3.1гидросфера және бөліктерін сипаттау; 7.3.3.2су ресурстарының түсіндіру; 7.3.3.3 дүниежүзілік мұхит мен географиялық жағдайын түсіндіру; 7.3.3.4мұхит және оның құрамы жоспар бойынша сипаттау; 7.3.3.5мұхит суының қасиеттерін факторларды анықтау; 7.3.3.6мұхит суының қозғалысы және түсіндіру; 7.3.3.7мұхиттар мен теңіздер байланысты апаттарды топтастыру шараларын ұсыну; 7.3.3.8дүниежүзілік мұхиттарды топтастыру, оны шешу жолдарын ұсыну
3-тоқсан		
3. Физикалық география	3.4 Биосфера	7.3.4.1биосфераның құрамы мен шекаралары мен қасиеттерін анықтау; 7.3.4.2 топырақтың құрамын анықтау,Брайль жүйесі бойынша түрде көрсету; 7.3.4.3бедерлі картадан Қазақстан түрлерінің таралуын анықтау; 7.3.4.4жергілікті компоненттер негізінде топырақ ресурстарын анықтау

		7.3.4.5топырақтың проблемаларын жіктеу, оны ұсыну
	3.5Табиғи-аумақтық кешендер	7.3.5.1географиялық қабық, мұхиттар, зоналар және бел табиғи-аумақтық кешендерді түсіндіру; 7.3.5.2жергілікті компонентті негізінде түрлі деңгейдегі т жоспар бойынша сипаттау
4. Әлеуметтік география	4.1Халық географиясы	7.4.1.1дүниежүзі этнолингвистикалық жіктелу; 7.4.1.2дүниежүзі халқының діндердің таралу аймақтарын; 7.4.1.3халықтың этникалық құрамына байланысты дүние мәдени/өркениеттік қалыптасуын түсіндіре білу; 7.4.1.4 қазақстандық компонентті негізінде ұлтаралық келісімнің қажеттілігін қалыптастыру жолдарын ұсыну
4-тоқсан		
5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	7.5.1.1табиғи ресурстарды жіктеу; 7.5.1.2жергілікті компонентті негізінде табиғи ресурстардың заңдылықтарын талдау; 7.5.1.3табиғи ресурстардың картада көрсету; 7.5.1.4жергілікті компонентті негізінде табиғи ресурстарға байланысты проблемалардың жолдарын ұсыну
	5.2Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	7.5.2.1қазақстандық компонентті негізінде көлік элементтерін сипаттау, маңызын беру; 7.5.2.2 қазақстандық компонентті негізінде инфрақұрылымының элементтерінің маңыздылығына баға беру
	5.3Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	7.5.3.1ауыл шаруашылығын шаруашылық салаларын маңыздылығын түсіндіру
6. Елтану және саяси география негіздері	6.1Дүниежүзі елдері	7.6.1.1 қазақстандық компонентті негізінде елдерді географиялық байланысты топтастыру; 7.6.1.2 қазақстандық компонентті негізінде елдердің географиялық жоспар бойынша сипаттау;

		7.6.1.3 қазақстандық комп қамту негізіндеелдерді географиялық орнына байла 7.6.1.4 қазақстандық комп қамту негізінде елдердің географиялық жағдайын сипаттау; 7.6.1.5қазақстандық компо қамту негізінде елдердің экономикалық-географиялық беру; 7.6.1.6қазақстандық компо қамту негізіндеелдердің экономикалық-географиялық бағалау және экономика. жағдайын жақсарту жолдары
--	--	--

2) 8-сынып

2-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардыңбөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеу және зерттеушілер	8.1.1.1География ғылымы бөлінуін Брайль жүйесі бой түрде көрсетіп түсіндіру; 8.1.1.2 география ғылымы маңызды зерттеулерді анықт 8.1.1.3көрмейтін және оқушыларғагеографиялық зе далалық, картографиялық әдістерінің мәнін түсіндіру 8.1.1.сандық және сапалы деректерді өңдеу, талдау; 8.1.1.5географиялық құбылыстардың және үдеріст түрлі материалдардан ерекшеліктері мен қасиеттер 8.1.1.6зерттеу нәтижелерін ұсына білу
2. Картография және географиялық деректер базасы	2.1Географиялық карталар	8.2.1.1тақырыптық карталар қосымша элементтерді құ бойынша профиль, диаграмм 8.2.1.2 географиялық шарт карталарды сипаттайт элементтерді қолдануғ тақырыптық бедерлі карталар 8.2.1.3географиялық нысандарын кескін картаға сала білу

	2.2 Географиялық деректер базасы	8.2.2.1 ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану; географиялық деректер базасын құру;
3. Физикалық география	3.1 Литосфера	8.3.1.1 жер бедерінің қалыптасу заңдылықтарын зерттеу; 8.3.1.2 жер бедерінің түрлерін анықтау; 8.3.1.3 жер бедері түрлерін сипаттау; 8.3.1.4 материктер мен мұхиттардың ұқсас орографиялық бірліктерін анықтау; 8.3.1.5 тау жыныстары мен мұхиттың белгілері бойынша жіктеу; 8.3.1.6 тау жыныстары мен мұхиттың қалыптасу заңдылықтарына байланысты қазбалардың таралуына сипаттау; 8.3.1.7 сипат сезу арқылы тау жыныстары мен мұхиттың минералдардың қасиеттерін анықтау; 8.3.1.8 тау жыныстарының қалыптасу әдістерін түсіндіру; 8.3.1.9 геологиялық жыл санау мен геохронологиялық кестені құрастыру; 8.3.1.10 жер қыртысының және тіршіліктің ірі кезеңдер мен геологиялық кезеңдерін көрсету; 8.3.1.10 жергілікті компоненттерін негізінде жер бедерінің адам шаруашылығына тигізетін әсерін баға беру
2-тоқсан		
3. Физикалық география	3.2 Атмосфера	8.3.2.1 климат қалыптастыру заңдылықтарын талдау; 8.3.2.2 талдау негізінде климаттың ғаламдық айналымын түсіндіру; 8.3.2.3 климаттық белдеулерді анықтау; 8.3.2.4 әр материкте орналасқан климаттық белдеулерді салыстыру; 8.3.2.5 жергілікті компоненттерін негізінде климаттың адам шаруашылығына тигізетін әсерін баға беру; 8.3.2.6 адамзат әрекетінің климатқа тигізетін кері әсерін баға беру және оны шешу жолдарын ұсыну
	3.3 Гидросфера	8.3.3.1 құрлық суларының қалыптасу заңдылықтарын анықтау; 8.3.3.2 құрлық суларының шаруашылық маңызын түсіндіру; 8.3.3.3 өзен аңғарының құрылымын анықтау; 8.3.3.4 қазақстандық компоненттерін негізінде өзендердің режимін түсіндіру;

		8.3.3.5көлдер мен мұзды бойынша сипаттау; 8.3.3.6 жергілікті компонент негізінде құрлық суларын мәселелерін жіктеу, шешу ж 8.3.3.7жергілікті компонент негізіндесу апаттарының алд ұсыну
3-тоқсан		
3. Физикалық география	3.4Биосфера	8.3.4.1табиғат зоналары белдеулерінің қалыптасуын т 8.3.4.2жоспар бойынша та сипаттау; 8.3.4.3әр материкте орналас зоналары мен биіктік белдеу. 8.3.4.4мұхиттағы тіршілік дү анықтау; 8.3.4.5өсімдік әлемі мен жа қорғау қажеттілігін дәлелд жолдарын ұсыну
	3.5Табиғи-аумақтық кешендер	8.3.5.1географиялық қабық құрылысын Брайль ж географиялық түрде көрсету ж 8.3.5.2географиялық қабықт маңыздылығын түсіндіру
4. Әлеуметтік география	4.1 Халық географиясы	8.4.1.1халық санын ани түсіндіру; 8.4.1.2дүниежүзі елдерін хал түрі бойынша жіктеу; 8.4.1.3елдердің демографи талдау негізінде басты көрсеткіштерін есептеу:халы өлім коэффициенттері, механикалық өсім, жалпы өс көрсеткіштер, ұлттық және д 8.4.1.4елдердің демографиял Брайль жүйесі бойынша п ұсыну және түсіндіру; 8.4.1.5дүниежүзі елдерін проблемалары бойынша жікт 8.4.1.6"демографиялық с түсіндіре отырып дүниеж елдеріне қатысты демограф өзіндік моделін ұсыну
4-тоқсан		
5.Экономикалық география	5.1Табиғи ресурстар	8.5.1.1табиғи ресурстарды эк экологиялық тұрғыдан бағал 8.5.1.2дүниежүзінің жекелег табиғи ресурстық әлеуетін ба

		8.5.1.3жергілікті компоненттер негізінде жекелеген табиғи ресурстар технологиясын сипаттай отырып, мен дайын өнім түрлерін бөлім және көрсету
	5.2Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	8.5.2.1қазақстандық компоненттер негізінде инфрақұрылымның элементтері маңыздылығына баға беру
	5.3Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	8.5.3.1шаруашылық түрлерін және өңдеуші, қызмет көрсететін 8.5.3.2қазақстандық компоненттер негізінде ауыл шаруашылығы өнеркәсіп өндірісін, қолөнерді ұйымдастыру түрлерін сипаттау 8.5.3.3 қазақстандық компоненттер негізінде ауыл шаруашылығы өнеркәсіп өндірісін, қолөнерді орналастыру факторларын талдау 8.5.3.4дүниежүзілік шаруашылық жоспар бойынша сипаттау
6. Елтану және саяси география негіздері	6.1Дүниежүзі елдері	8.6.1.1саяси картаның бағалау сипаттау; 8.6.1.2дүниежүзі елдерін басқару мемлекеттік құрылымы бойынша 8.6.1.3саяси картадағы сандық өзгерістерді талдау; 8.6.1.4елдердің саяси-география баға беру; 8.6.1.5 саяси интеграцияның мақсаттарын түсіндіру; 8.6.1.6Қазақстанның саяси мүдделері мен мақсаттарын т

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеу және зерттеушілер	9.1.1.1 география ғылымының қосқан қазақстан-дықтардың маңыздылығын түсіну; 9.1.1.2 география ғылымының өзекті зерттеу проблемалары; 9.1.1.3 географиялық нәтижелерді құбылыстарды номинациялау анықтау; 9.1.1.4 қазақ халқының халық терминдерінің мағынасын түсіну;

2.Картография және географиялық деректер базасы	2.1Географиялық карталар	9.2.1.1маңызды географиялық үдерістер мен құбылыстар карталардан түсіндіріп көрсету; 9.2.1.2бедерлі картадан номенклатуралық нысандарды анықтау; 9.2.1.3 бедерлі картадан физикалық нысандарды анықтау; 9.2.1.4 географиялық нысандардың ендігі мен бойлығын анықтау
	2.2Географиялық деректер базасы	9.2.2.1жерді қашықтықта сипаттау, маңызы ерекшеліктерін түсіндіру; 9.2.2.2шаруашылық пен ғылымға геоақпараттық технологиялардың маңыздылығын сипаттау
3. Физикалық география	3.1Литосфера	9.3.1.1жергілікті компоненттер негізінде Қазақстанның геологиялық тарихын және құрылымын анықтау; 9.3.1.2басты орографиялық бедерлі картадан анықтау және сипаттау; 9.3.1.3қазақ оронимдерін жерде түсіндіруі және транслитерациялау; 9.3.1.4 Қазақстанның ресурстарының таралу анықтау; 9.3.1.5Қазақстанның минералды өндіру және өндіріс орталықтарынбедерлі картадан анықтау; 9.3.1.6Қазақстанның минералды баға беру; 9.3.1.7минералды ресурстардың байланысты проблемаларды анықтау
2-тоқсан		
3. Физикалық география	3.2Атмосфера	9.3.2.1Қазақстан климатын факторларды анықтау; 9.3.2.2Қазақстанның климатын талдау; 9.3.2.3Қазақстанның климатын бағалау; 9.3.2.4бедерлі картадан қолайсыз және қауіпті қалыптасуымен таралу аумақтарын анықтау; 9.3.2.5жергілікті компоненттер негізінде қазақ халқының атмосфералық климаттық құбылыстарды ерекшеліктерін анықтау

	3.3Гидросфера	9.3.3.1Қазақстанныңішкі сулар, көлдер, мұздықтар мен мә суларының көрсеткішін жіктеу; 9.3.3.2қазақ гидронимдерін жіктеу, түсіндіру және транслитерация ұсынуы; 9.3.3.3Қазақстанның су ресурстарының экономикалық баға беру; 9.3.3.4жергілікті компоненттерін негізіндесу ресурстарының мәселелерін талдау және транслитерация ұсыну; 9.3.3.5Қазақстандағы су ресурстарының геосаяси проблемаларын жіктеу
3-тоқсан		
3. Физикалық география	3.4Биосфера	9.3.4.1Қазақстанның табиғи ресурстарының биіктік белдеулеріне салыстырмалы жасау; 9.3.4.2қорықтар, қорықтар, қорықтар саябақтар мен ерекше қорғалатын аумақтар құрылу мақсатын түсіндіру; 9.3.4.3Қазақстанның табиғи ресурстарының баға беру; 9.3.4.4қазақтың табиғи ресурстарының жіктеу,оның мағынасын транслитерациясын үш тілде транслитерациясын үш тілде транслитерациясын үш тілде 9.3.4.5 ноосфераның қалыптасуының зерттеу
	3.5Табиғи-аумақтық кешендер	9.3.5.1Қазақстанның ірі табиғи аумақтарын жоспар бойынша сипаттау; 9.3.5.2қазақтың табиғи аумақтарын жіктеу,оның мағынасын транслитерациясын үш тілде транслитерациясын үш тілде транслитерациясын үш тілде 9.3.5.3жергілікті компоненттерін негізіндесу антропогендік факторлардың кешендеріне әсерін зерттеу
4. Әлеуметтік география	4.1Халық географиясы	9.4.1.1 Қазақстан халқының тарихы мен діниқұрамын анықтау; 9.4.1.2дүниежүзі халқының тарихы мен басты бағыттарын, себеп-салдарларын талдау; 9.4.1.3Қазақстандағы көші-қон процестерін талдау негізінде анықтау; 9.4.1.4көші-қон саясатының негізіндесу ұсыну; 9.4.1.5Қазақстанның демографиялық жағдайын талдау негізінде демографиялық өзіндік моделін ұсыну; 9.4.1.6 Қазақстандағы елді мекендердің тарихы мен басты бағыттарын, себеп-салдарларын талдау

		9.4.1.7 елді мекендердің функционалды аймақтарын сипаттау; 9.4.1.8 Қазақстандағы ойкөздердің мағынасын түсіндіру және түрлерін үш тілде ұсыну; 9.4.1.9 Қазақстандағы еңбектің проблемаларын анықтау; 9.4.1.10 Қазақстандағы урбанизацияның себеп-салдарын анықтау; 9.4.1.11 Қазақстандағы урбанизацияға баға беру
4-тоқсан		
5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	9.5.1.1 Қазақстанның табиғи ресурстарын әлеуетін бағалау; 9.5.1.2 Әр түрлі табиғи өнімдердің технологиясы мен сипаттамаларын Қазақстандағы дайын өнімдермен орталықтарын бедерлі картада көрсету; 9.5.1.3 Табиғатты пайдаланудың түрлерін топтастыру; 9.5.1.4 Тұрақты дамудың бағыттарын сипаттау; 9.5.1.5 Қазақстанда табиғи ресурстар мәселелерін анықтау; 9.5.1.6 Жергілікті компоненттер табиғатты пайдалануға байланысты жүргізу
	5.2 Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	9.5.2.1 Ғылыми-техникалық прогресін, даму бағыттарын таңдау; 9.5.2.2 Адам капиталды дамыту, көрсеткіштерін анықтау; 9.5.2.3 Қазақстанда адам капиталы жөнінде ұсыныстар әзірлеу; 9.5.2.4 Қазақстанның инновациялық даму бағыттарын жасау
	5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	9.5.3.1 Қазақстанның шаруашылық жоспар бойынша сипаттау; 9.5.3.2 Қазақстан аумақтарының мамандандырылуы
	5.4 Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері	9.5.4.1 Дүниежүзілік субъектілерін сипаттау; 9.5.4.2 Халықаралық географиялық бөлінісінің мәнін анықтау; 9.5.4.3 Халықаралық экономикалық түрлерін сипаттау; 9.5.4.4 Дүниежүзілік шаруашылық көрсеткіштерін сипаттау: жалпы ішкі өнім, жалпы ұлт өнімі ішінде жан басына шаққанда

		9.5.4.5 дүниежүзілік шаруашылықпен аумақтық құрылымын таңдау; 9.5.4.6 дүниежүзілік дамуының негізгі үрдістерін таныту; 9.5.4.7Қазақстанның шаруашылықтағы орнын анықтау; 9.5.4.8Қазақстанның экономикалық интеграциядағы мақсаттарын, орнын анықтау;
6. Елтану және саяси география негіздері	6.1 Дүниежүзі елдері	9.6.1.1қазақстандық композицияға негізінде елдерді экономикалық деңгейі бойынша топтастыру; 9.6.1.2қазақстандық композицияға негізінде халықаралық деңгейі менмақсаты бойынша топтастыру; 9.6.1.3 Қазақстан әлеуметтік, экономикалық географиялық жағдайына келіп түсетін өзгерістер; 9.6.1.4 Қазақстандағы хоронимдерді жіктеу, мағынасын анықтау және транслитерациясын үш тілге аудару; 9.6.1.5түрлі мақсатты аудару және Қазақстан Республикасы географиялық ақпараттардайластыру.

4) 10-сынып
4-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардыңбөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1Зерттеу және зерттеушілер	10.1.1.1 бедерлі карта бойынша саяхатшылардың жүру кестесін жасау; 10.1.1.2 Қазақстандағы географиялық дамуын болжау; 10.1.1.3картадан географиялық құбылыстардың номинацияларын анықтау;
2.Картография және географиялық деректер базасы	2.1Географиялық карталар	10.2.1.1географиялық нысандар аймақтарын анықтау; 10. 2.1.2географиялық нысандарды бедерлі картадан анықтау; 10. 2.1.3кескін картаға физико-географиялық нысандарды салу; 10. 2.1. 4 физико-географиялық берілген координаталар бойынша нысандарды анықтау;
	2.2Географиялық деректер базасы	10. 2. 2.1 қашықтықтан алынған ақпараттарды сараптау; 10. 2. 2.2 ғылымдағы географиялық технологияның дамуын болжау.

3. Физикалық география	3.1Литосфера	10.3.1.1 тау жыныстарының жүйесін талдау; 10.3.1.2 орографиялық координаталарын анықтау; 10.3.1.3 Қазақстанның минералды жетімділігін анықтау; 10.3.1.4 Қазақстанның жетімділігін анықтау; 10.3.1.5 минералды ресурстарын анықтау; байланысты экологиялық жолдарын ұсыну
2-тоқсан		
3. Физикалық география	3.2Атмосфера	10.3.2.1 Қазақстанның климаттық факторларын талдау; 10.3.2.2 орташа климаттық есептеу; 10.3.2.3 қолайсыз және қауіпті жағдайлардан қорғану шараларын анықтау;
	3.3Гидросфера	10.3.3.1Қазақстанның ішкі су ресурстарының көрсеткішін талдау; 10.3.3.2 рельефті картада негізгі нысандарын анықтау; 10.3.3.3Қазақстандағы су ресурстарының жағдайын болжау; 10.3.3.4Қазақстандағысу ресурстарының геосаяси мәселелерін талдау; ұсыну;трансшекаралық елдермен теңізінің мәртебесі
3-тоқсан		
3. Физикалық география	3.4Биосфера	10.3.4.1 Қазақстанның биологиялық ресурстарын салыстырмалы талдау жасау; 10.3.4.2 жоспар бойынша сипаттама беру; 10.3.4.3 Қазақстанның табиғи ресурстарын сақтаудың жолдарын ұсыну; 10.3.4.4Қазақстанның ноосфералық қосқан үлесін бағалау;
4. Әлеуметтік география	4.1Халық географиясы	10.4.1.1 Қазақстан халқының тарихын себептерін түсіндіру; 10.4.1.2 әлем тұрғындарының географиясын талдау жасау; 10.4.1.3 Қазақстандағыкөші-қонның себепін анықтау; 10.4.1.4қазақстандық көрсеткіштерімен елдердің көрсеткіштерімен салыстыру; еңбек ресурстарының құрамына баға беру;

		10.4.1.5Қазақстандағы ел координаталарын анықтау; 10.4.1.6Қазақстандағы ел мәселелерін шешу жолдарын; 10.4.1.7Қазақстандағы урб байланысты мәселелердің ұсыну
4-тоқсан		
5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	10.5.1.1 Қазақстанның табиғи әлеуетін болжау; 10.5.1.2 әрүрлі табиғи өнім технологиясы мен сипа Қазақстандағы дайын өнім орталықтарын бедерлі картада; 10.5.1.3 Қазақстандағы табиғи шешу жолдарын ұсыну
	5.2 Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	10.5.2.1 география ғылымының 10.5.2.2 қазақстандық комп қамту негізінде адам әлеует көрсеткіштерін салыстыру; 10.5.2.3 Қазақстандағы ад сапасын әлем елдерімен салы 10.5.2.4 Қазақстанның инфрақұрылымын дамыту ж
	5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	10.5.3.1 Қазақста н шаруашылық жоспар бойынша салыстыру; 10.5.3.2 Қазақстан мамандандырылуын түсіндір
	5.4 Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері	10.5.4.1 дүниежүзілік субъектілерінің таралу себеп 10.5.4.2 халықаралық қатынастарды талдау; 10.5.4.3 дүниежүзілік шару көрсеткіштерін салыстыру; жалпы ішкі өнім, жалпы ұ ішінде жан басына шаққанда 10.5.4.4 дүниежүзілік ша тенденциясын талдау; 10.5.4.5 Қазақстанның шаруашылықтағы орнын бол
6. Елтану және саяси география негіздері	6.1 Дүниежүзі елдері	10.6.1.1 мемлекеттерді эко деңгейі бойынша сипаттау; 10.6.1.2 халықаралық ұйы беру; 10.6.1.3 Қазақстан Республи экономикалық және с жағдайына талдау жасау

**Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Биология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы
1-тарау. Жалпы ережелер**

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Биология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы типтік оқу бағдарламасы (бұдан әрі-Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабының 6) тармағына сәйкес әзірленді.

2. Бағдарламаның мақсаты оқушыларға органикалық дүниенің көптүрлілігі, ондағы болып жатқан құбылыстар мен үдерістердің заңдылықтары, сонымен қатар адам оның ажырамас бөлігі екендігі туралы білім мен түсінік жүйелерін қалыптастыру.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) жер бетіндегі барлық тірі ағзалардың құндылығын түсіну үшін өмірдің құрылымды-функционалды және генетикалық негіздері туралы, тірі табиғаттың негізгі патшалықтары ағзаларының көбеюі мен дамуы, экожүйе, биоалуантүрлілік, эволюция туралы білім жүйесін асыру;

2) экологиялық этиканың нормалары мен ережелері және тірі табиғатқа жауапкершілікпен қарау туралы білімді қалыптастыру;

3) білім алушылардың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру; биологиялық білімдерін тәжірибеде қолдана білу, медицина, ауыл шаруашылығы, биотехнология, табиғатты тиімді пайдалану және қоршаған ортаны қорғау салаларындағы тәжірибелерге атсалысу.

4) коммуникативтік дағдыларын дамыту; өзара бақылауды жүзеге асыру және серіктестікте қажет көмек көрсете білу;

5) биологияны оқу барысында ақпараттық-коммуникативтік технологияларды пайдалану дағдыларын дамыту;

4. Түзету-дамыту міндеттері:

1) күнделікті өмірде (социумдағы) биологиялық біліктіліктерін пайдалану дағдыларын қалыптастыру және дамыту;

2) "Биология" пәнін оқу барысында түсініктерді нақтылау және түзету;

3) заттардың, үлгілердің, контурлық бейнелер мен кестелердің бедерлі бейнелерін тексеру және қабылдаудың сипап-сезу дағдысын дамыту арқылы биологияны зерделеу процесінде танымдық қызметті жандандыру және түзету;

4) Брайль аспаптарымен жұмыс істеу кезінде сенсорлық функцияларды (түсті ажырату, көзбен мөлшерлеу) және ұсақ моториканы дамыту;

5) қалдық көру қабілетін қорғау және дамыту, офтальмологиялық-гигиеналық нормаларды қамтамасыз ету;

6) байланыстырып сөйлеуді дамыту, материалды ғылыми тілде жеткізе білу.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері

5. Көру қабілеті бұзылған білім алушылардың білім алуын ұйымдастыру көру функцияларының бұзылуынан туындаған қалдық көру қабілетін қорғауға және дамуындағы кемшіліктерді түзетуге бағытталған.

6. Көру қабілеті бұзылған балаларды оқыту білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушылардың ерекшеліктерін ескеретін педагогикалық тәсілдер негізінде жүзеге асырылады.

7. Іс-әрекеттік тәсіл жеке тұлғаның дамуына және оның белгілі бір биологиялық материалды зерттеу кезінде әртүрлі іс-әрекеттерді қолдана отырып (зерттеу, жобалау, ойын, мәселелік-іздеу), сыни ойлау қабілетіне ықпал етеді.

8. Биология сабақтарында жеке тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыру білім алушыларда алған біліктері мен дағдыларының негізінде білім жүйесін қалыптастырады және технологияларды қолдану арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді: жобалық, модульдік оқыту және зертханалық жұмыстарды орындау кезінде проблемалық жағдайлар жасау.

9. Саралап оқыту тәсілі көру қабілеті бұзылған білім алушылардың зерттеу жұмыстарында өсімдіктер мен жануарлар түрлерін жіктеуі, модельдер жасау және эксперимент қою жұмыстарымен айналысу барысында оқу материалын игерудің көлемі мен күрделілігін таңдауға мүмкіндіктері болатындай жеке қабілеттері, қызығушылықтары мен қажеттіліктері және көру өткірлігін ескере отырып топтарға бөлуді білдіреді.

10. Коммуникативтік тәсіл интерактивті оқыту арқылы білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал етеді, бұл барлық білім алушыларды таным процесіне тартуға ықпал етеді және пікірталаста өз көзқарасын дұрыс және дәлелді қорғауға, дәстүрлі емес сабақ түрлерін өткізу кезінде қарсы дәлелдерді ұсына білуге мүмкіндік береді.

11. Биология сабақтарында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану мұғалім мен оқушының қызметін қарқындатуға; пәнді оқыту сапасын арттыруға; көрнекілік қағидатын іске асыра отырып, биологиялық объектілердің маңызды жақтарын көрсетуге; зерттелетін нысандар мен табиғат

құбылыстарының неғұрлым маңызды сипаттамаларын (оқу мақсаттары мен міндеттері тұрғысынан) алдыңғы қатарға шығаруға мүмкіндік береді.

12. "Биология" пәнін оқыту кезінде келесі оқу және түзету пәндерімен байланыс жүзеге асырылады: "Химия", "Физика", "Алгебра", "География", "Қалдық көру қабілетін қорғау және дамыту", "Кеңістіктік бағдарлау", "Өлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау".

13. Пәндік көріністерді кеңейтуде көрнекі құралдарға, дидактикалық материалдарға және оқушылардың нысандарды зерттеу, жалпылау, логикалық қорытынды жасау қабілетіне байланысты сараланған түрде қолданылатын арнайы техникалық құралдарға маңызды рөл беріледі:

1) бедерлі-нүктелі шрифтпен орындалған мәтіндік дидактикалық құралдар; жазықтықта бедерлеп орындалған, бірақ түстік безендірілуі бар, сипап-сезуге және көзбен қабылдауға есептелген иллюстрациялық-графикалық құралдар (жарық сезетін көзі көрмейтін және қалдық көру қабілеті сақталған балалар үшін); көзі көрмейтін балалардың жеке білім беру қажеттіліктеріне жауап беретін жеке дидактикалық материалдар мен көрнекі құралдар;

2) табиғи объектілер, үлгілер, макеттер, муляждар, бедерлі сюжеттік суреттер, суреттер, кестелер, сызбалар;

3) нашар көретіндерге арналған стационарлық және портативті ұлғайтқыш құрылғылар;

4) компьютерлік тифлокешен: брайль дисплейі, брайль принтері, интерактивті тақта;

5) Брайль бойынша механикалық баспа машиналары;

6) аудио құралдар, бейне құралдар.

3-тарау. "Биология" оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

14. "Биология" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7 сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылына 68 сағатты;

2) 8 сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылына 68 сағатты;

3) 9 сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылына 68 сағатты;

4) 10 сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылына 68 сағатты құрайды.

15. Бағдарламаның мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

1) "Тірі ағзалардың алуан түрлілігі, құрылымы және функциялары" бөлімі;

2) "Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму" бөлімі;

3) "Тірі ағзалар және қоршаған орта" бөлімі;

4) "Қолданбалы интеграцияланған ғылымдар" бөлімі.

16. "Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) тірі ағзалардың көптүрлілігі;

- 2) қоректену;
- 3) заттардың тасымалдануы;
- 4) тыныс алу;
- 5) бөліп шығару;
- 6) қозғалыс;
- 7) координация және реттелу.

17. "Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) көбею;
- 2) жасушалық айналым;
- 3) өсу және даму;
- 4) тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары;
- 5) эволюциялық даму мен селекция негіздері.

18. "Ағза мен қоршаған орта" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) биосфера, экожүйе, популяция;
- 2) адам қызметінің қоршаған ортаға әсері.

19. "Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) молекулалық биология мен биохимия;
- 2) жасушалық биология;
- 3) микробиология және биотехнология;
- 4) биофизика.

20. 7-сыныпқа арналған "Биология" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Экожүйелер". Ортаның экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс: "Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)". Қоректік тізбектер және қоректік торлар. Модельдеу "Қоректік тізбек пен торды құру". Экологиялық сукцессиялар: бірінші және екінші реттік сукцессиялар. Экожүйелердің алмасуы. Адам экожүйенің бір бөлігі ретінде. Антропогендік фактор. Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері. Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері;

2) "Тірі ағзаларды жүйелеу". Тірі ағзалардың бес патшалығына жалпы сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Өсімдіктер мен жануарлардың негізгі жүйелік топтары: Патшалықтар. Типтер. Бөлімдер. Кластар. Өсімдіктер мен жануарларды жүйелеудің маңызы.

Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер. Дихотомиялық әдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану;

3) "Жасушалық биология". Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері. Өсімдіктер және жануарлар жасушаларын салыстыру. Жарық микроскобынан көрінетін жасуша құрылымдары: пластидтер, вакуоль, ядро, цитоплазма, жасушалық мембрана, жасушалық қабырға;

4) "Су және органикалық заттар". Судың қасиеттері: беттік керілу, судың қозғалысы, еріткіштігі, қайнау және балқу температурасы, жылу сыйымдылығы. Судың биологиялық маңызы және оның еріткіш ретіндегі, температураны сақтау мен реттеудегі рөлі. Зертханалық жұмыс "Судың тірі ағзалар үшін маңызы мен қасиеттерін зерттеу". Микро- (мырыш, темір, селен, фтор) және макроэлементтердің (магний, кальций, калий, фосфор) тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар. Зертханалық жұмыс: "Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар болуын зерттеу". Өсімдіктерде макроэлементтердің тапшылығы (азот, калий, фосфор,). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық (азотты, калийлі және фосфорлы);

5) "Заттардың тасымалдануы". Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі. Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары. Тамырдың ішкі құрылысы: флоэма, ксилема, камбий. Зертханалық жұмыс: "Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу". Зертханалық жұмыс: "Тамыр аймақтарын зерттеу". Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері. Жануарлардағы қанайналым мүшелері: буылтық құрттар, ұлулар, буынаяқтылар және омыртқалылар;

6) "Тірі ағзалардың қоректенуі". Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақтың ішкі құрылысы. Лептесік. Жапырақ фотосинтездеуші арнайы мүше ретінде. Судың булануы мен газдардың алмасуы. Фотосинтезге қажетті жағдайлар. Зертханалық жұмыс: "Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу";

7) "Тыныс алу". Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу энергия көзі ретінде. Тыныс алу типтері: анаэробты және аэробты. Анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру: оттегінің қатысуымен/қатысынсыз, статикалық/динамикалық жұмыс, жылықанды/суыққанды жануарлар. Өсімдіктердің тыныс алуы. Тұқымның немесе өскіндердің тыныс алуы. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктердің тыныс

алуын зерттеу". Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері, құстардың және сүтқоректілердің өкпесі). Модельдеу: "Омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың тыныс алу жүйесі мүшелерін салыстыру". Тыныс алу мүшелері. Адамның тыныс алу жолдарының құрылысы мен газ алмасу мүшелері. Тыныс алу мүшелерінің аурулары. Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен алдын алу жолдары (өкпе обыры, астма, бронхит, туберкулез, тұмау);

8) "Бөліп шығару". Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері. Зат алмасудың соңғы өнімдері. Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері: тыныс алу мен фотосинтездің бастапқы және соңғы өнімдері. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктердің тыныс алу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу". Жануарлардың бөліп шығару жүйелері. Жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру;

9) "Қозғалыс". Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері (тропизмдер, таксистер, өсу қозғалыстары). Өсімдіктердің өсуі мен дамуына жарықтың әсері. Жарықтың түсу деңгейіне қарай өсімдіктердің бейімделуі. Фотопериодизм күннің жарық түсу ұзақтығына ағзалардың бейімделуі. Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар. Жануарлардың мекен ортасы мен қозғалыс тәсілдері арасындағы байланыс;

10) "Координация және реттелу". Жүйке жүйесінің типтерін салыстыру: диффузиялы, сатылы, түйнекті, түтіктәрізді. Жүйке жүйесінің құрам бөліктері. Жүйке жүйесінің қызметі. Нейронның құрылысы: денесі, дендриттер, аксон. Нейронның қызметтері. Жүйке жүйесінің орталық және шеткі бөлімдері. Жұлын. Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары. Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс: "Тізе рефлексі". Мінез-құлықтың рефлекторлық табиғаты: шартсыз және шартты рефлекстер. Шартты рефлекстердің сөнуі. Ішкі мүшелер жұмысының жүйкелік реттелуі. Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері: баяу және жылдам ұйқы. Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы. Күйзеліс. Күйзеліс жағдайларымен күрес және олардың алдын алу әдістері. Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың әсері.

11) "Тұқым қуалаушылық және өзгергіштік". Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендердің рөлі. Алынған және тұқым қуалайтын белгілер.

Хромосомаларды ұйымдастыру. Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ретінде ДНҚ туралы түсінік. Модельдеу "Адам ағзасының тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерін зерттеу". Организмдердің әртүрлі түрлеріндегі хромосомалардың саны. Соматикалық және жыныстық жасушалар. Гаплоидті, диплоидті хромосомалардың жинағы.

21. 8-сыныпқа арналған "Биология" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Тұқым қуалаушылық және өзгергіштік". Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендердің рөлі. Алынған және тұқым қуалайтын белгілер. Хромосомаларды ұйымдастыру. Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ретінде ДНҚ туралы түсінік. Модельдеу "Адам ағзасының тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерін зерттеу". Организмдердің әртүрлі түрлеріндегі хромосомалардың саны. Соматикалық және жыныстық жасушалар. Гаплоидті, диплоидті хромосомалардың жинағы;

2) "Көбею". Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі. Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюінің биологиялық маңызы. Өсімдіктердің вегетативті жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Өсімдік өсіруде вегетативті жолмен көбею тәсілдерін қолдану. Қалемшелеу, сұлатпа өркен, телу (қалемшелермен, көзшелермен), ұлпаларымен көбею. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері". Гүл құрылысы. Тозандану түрлері. Гүлдеу және тозандану. Тозандану түрлері (өздігінен, айқас, жасанды). Өсімдіктердегі ұрыктану туралы түсінік және зиготаның түзілуі. Қосарлы ұрыктану. Қосарлы ұрыктанудың биологиялық маңызы;

3) "Өсу және даму". Ағзалардың жеке дамуы түсінігі. Өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдері. Бөліну, өсу, көбею, қартаю. Өсімдіктердің өсуі. Сабактың ұзарып және жуандап өсуі. Камбийдің рөлі. Жылдық сақиналар. Зертханалық жұмыс: "Жылдық сақинаны санау". Жануарлардағы тура және түрленіп даму онтогенез типтері. Бунақденелілердің шала және толық түрленіп дамуына мысалдар. Жануарлардағы онтогенез типтерін салыстыру;

4) "Микробиология және биотехнология". Бактериялардың формаларының әртүрлілігі. Бактериялардың таралуы. Зертханалық жұмыс: "Пішен таяқшасының сыртқы пішінін қарастыру". Бұршақ тұқымдастардың тамырындағы түйнек бактериялары. Бактерияларды пайдалану. Табиғаттағы және адам өміріндегі бактериялардың маңызы. Зертханалық жұмыс: "Өндірісте йогурт және ірімшік жасауды зерттеу". Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс: "Антибиотиктер,

антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерін қолдануды зерттеу". Вирустар. Жасушасыз құрылым иелері вирустардың құрылыс ерекшеліктері;

5) "Жасушалық биология". Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы: ядроның болуы және орналасуы, жасуша қабырғасы, жасуша мембранасы, пластидтер, митохондрия, рибосомалар, Гольджи аппараты, вакуоль. Өсімдік ұлпаларының әртүрлілігі: түзуші, жабын, негізгі, өткізгіш, механикалық, бөліп шығарушы ұлпа. Жануар ұлпаларының әртүрлілігі: эпителий, дәнекер, бұлшық ет, жүйке. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктер ұлпаларын жіктеу". Зертханалық жұмыс: "Жануарлар ұлпаларын жіктеу";

6) "Молекулярлық биология". Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер арасындағы айырмашылық. Көмірсулар – энергия көзі. Глюкоза, сахароза, гликоген, крахмал, жасұнық пен хитиннің маңызы және қызметтері. Липидтердің қасиеттері мен қызметі. Липидтердің әртүрлілігі: майлар, фосфолипидтер, балауыз. Нәруыздар, қасиеттері мен қызметтері;

7) "Тірі ағзалардың көп түрлілігі". Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктер бөлімдеріндегі ерекшелік белгілерді анықтау: балдырлар, мүктәрізділер, қырықжапырактәрізділер, ашық тұқымдылар және жабық тұқымдылар". Саңырауқұлақтар патшалығы. Зең саңырауқұлағы: мукор, пеницилл. Біржасушалы саңырауқұлақтар – ашытқы. Көпжасушалы саңырауқұлақтар. Қалпақшалы саңырауқұлақтар. Жеуге жарамды және улы саңырауқұлақтар. Зертханалық жұмыс: "Дара жарнақты және қосжарнақтылар өсімдіктер кластарының белгілерін зерттеу". Буынаяқтылар типі. Хордалылар типі. Сыртқы белгілеріне қарай салыстырмалы сипаттама. Демонстрация "Хордалы жануарлар мен буынаяқтылардың ерекшелік белгілерін анықтау";

8) "Қоректену". Жауын құртының, сиырдың және адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы. Модельдеу "Адамның, сиырдың және жауынқұртының" асқорыту жүйесінің құрылысын салыстыру. Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның ас қорыту жолдарының құрылысы. Ас қорыту бездері. Ас қорыту мүшелерінің қызметі. Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу. Дәрумендер және олардың маңызы. Суда еритін және майда еритін дәрумендер. Дәрумендердің тәуліктік мөлшері. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. Ақшам соқыр (А авитаминозда), бери-бери ауруы (В1 авитаминозда), қыркұлақ (С авитаминозда), мешел аурулары (Д

авитаминозда). Зертханалық жұмыс: "Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау;

9) "Заттардың тасымалдануы". Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы: қан, лимфа, ұлпа сұйықтығы. Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері: эритроциттер, лейкоциттер, тромбоциттер. Плазма. Қанның қызметі: транспорттық, гомеостаздық, қорғаныштық;

10) "Өртүрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу" зертханалық жұмысы. Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру. Иммунитет. Гуморальдық және жасушалық иммунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері. Т – және В-лимфоциттердің әрекет етуі. Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амебалық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес (ұшық). Иммунитет. Иммунитеттің түрлері: туа пайда болған және жүре пайда болған иммунитет. Екпенің (вакцин) түрлері және оның жасанды иммунитетті қалыптастырудағы маңызы. Жұқпалы аурулардың алдын алу. Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт. Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қан тамырларының құрылысы мен қызметі. Қан тамырлар жүйесінің түрлері. Ашық және тұйық қанайналым жүйелері. Үлкен және кіші қанайналым шеңберлері. Адамның қанайналым жүйесі. Зертханалық жұмыс: "Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу". Жүрек - қантамырлар жүйесі аурулары (гипертония, инфаркт, тахикардия, ишемиялық ауру, атеросклероз, инсульт). Аурудың себептері: тұқым қуалайтын ауруларға бейімділік, салауатты өмір салтын дұрыс ұстанбау;

11) "Тыныс алу". Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы. Тыныс алу және тыныс шығару механизмі. Кеуде қуысының құрылысы. Тыныс алуға және тыныс шығаруға қатысатын бұлшықеттер. Тыныс алу және тыныс шығарудағы көкеттің маңызы. Ауа жүретін жолдардағы қысымның өзгеруі. Тыныс алудың минуттық көлемі. Өртүрлі жастағы, физикалық дамыған, ер және әйел адамдардың өкпесінің тіршілік сыйымдылығы. Тыныс алу қозғалыстарының жиілігі. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс: "Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу";

12) "Бөліп шығару". Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы (бүйрек, несеппағар, қуық, несеп жолы) мен қызметі. Бөліп шығару және сүзу мүшелері.

Бүйректің құрылысы (қыртысты және милы қабат, нефрон, пирамида, астауша, бүйрек өзекшелері). Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі. Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары (қышыма, теміреткі, безеу бөртпелері). Белгілері мен алдын алу шаралары.

13) "Қозғалыс". Адам қаңқасының құрылысы. Тірек – қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі. Сүйектің макро - және микроскопиялық құрылысы. Сүйектің химиялық құрамы. Зертханалық жұмыс: "Сүйектің макро және микроскопиялық құрылысы". Демонстрация "Сүйектің химиялық құрамы". Сүйектің байланыс түрлері: қозғалмайтын, жартылай қозғалмалы, қозғалмалы. Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі. Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс: "Бұлшық ет ұлпаларының құрылысын зерттеу" Адам денесінің бұлшық еттерін жіктеу. Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары.

14) "Биофизика". Тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты адамның қаңқа құрылысының ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты бұлшық еттің маңызы. Тік жүру кезіндегі дененің ауырлық орталығы. Адам денесіндегі иіндер.

15) "Координация және реттелу". Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс: "Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу". Есту мүшесінің құрылысы. Естудің маңызы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс "Дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу" (кұлақтың есту қабілетін анықтау). Таяқшаның, құтышаның және түкті жасушалардың құрылымы мен қызметі. Зертханалық жұмыс: "Соқыр дақты анықтау, түстердің аралсуына тәжірибе, дыбыстың ауа және сүйек арқылы өтуі". "Гормондар", "Гуморальдық реттелу" ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар. Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция). Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморецепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар) Зертханалық жұмыс: "Тері сезімталдығын зерттеу". Жылықанды жануарлардың тұрақты температураны сақтауындағы терінің рөлі. Температураға сезімталдық. Терморецепторлардың температураның өзгеруіне бейімделуі.

22. 9-сыныпқа арналған "Биология" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Көбею". Митоз. Мейоз. Митоз бен мейоздың биологиялық маңызы. Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею. Мүктер мен қырықжапырақтардың тіршілік циклі. Гаметофит. Спорофит. Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклі. "Өсу және даму". Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрюла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез;

2) "Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары". Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы маңызы. Өзгергіштік пен қоршаған орта жағдайларына бейімделгіштік арасындағы өзара байланыс. Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері. Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары. Қазақстан аумағында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары. Маңызды белгілер;

3) "Биосфера, экожүйе, популяция". Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу "Су және құрлық экожүйелерін салыстыру". Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және г стратегиялары). "Жыртқыш-жемтік" қарым-қатынас түрі. Популяция санының өзгеруі. Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарым-қатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі;

4) "Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері". Адамның табиғаттағы рөлі. Табиғатты тиімді пайдалану. Табиғатты қорғау. Биологиялық алуан түрлілікті сақтау. Дүниежүзілік Тұқым қоры. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары;

5) "Жасушалық биология". Жасушаның негізгі компоненттерінің қызметтері. Жасуша құрылымдары: плазмалық мембрана, цитоплазма, ядро, эндоплазмалық тор, жасуша орталығы, рибосомалар, Гольджи аппараты мен лизосомалар, митохондрия, пластидтер, қозғалыс органоидтары, жасушаның қосындылары. Құрылыстары және атқаратын қызметтері. Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Ұлғаю, актуальды өлшемі және суреттің нақты өлшемі. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару (сантиметр-миллиметр-микромметр-наномметр). Модельдеу "Микросуреттерді пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу";

6) "Тірі ағзалардың көп түрлілігі. Биосфера және экожүйе". Әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлық номенклатураны қолдану. Зертханалық жұмыс: "Анықтағыш көмегімен өсімдіктер мен жануарлар түрлерін (жергілікті жердің)

анықтау". Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы. Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері. Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Биосферадағы биохимиялық үрдістер. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі;

7) "Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері". Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Жылыжай эффекті (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері;

8) "Қоректену". Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару. Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс: "Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу". Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс "Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу":

9) "Заттар тасымалы". Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Жасуша мембранасы арқылы тасымалдану. Белсенді тасымалдану кезіндегі энергияның жұмсалыуы. Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс: "Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс: "Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (сірқабық (кутикула) мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері". Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық;

10) "Тыныс алу". Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс салу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері. Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері;

11) "Бөліп шығару". Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері. Бүйрек жұмысына әсер ететін факторлар: тамақтану рационы, дене температурасының күрт түсуі, дәрілік препараттар, созылмалы және инфекциялық аурулар (кариес, іріңді ангина. Зәр шығару жүйесінің гигиенасы. Бүйрек және зәр шығару жүйесінің аурулары: пиелонефрит, цистит, бүйрекке тастың жиналуы. Себептері және алдын алу шаралары. Құрлықта,

шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы.

23. 10-сыныпқа арналған "Биология" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Координация және реттелу". Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Аксондардың миеленді және миеленсіз қабықтары. Синапстар және медиаторлар. Модельдеу "Жүйке ұлпаларын зерттеу". Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу "Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу". Тірі ағзалардағы электрлік үдерістер. Электрорецепторлар және электрлі мүшелер. Тыныс алу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі. Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі. Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері. Өсімдіктердің өсуі мен дамуын реттеуші. Зертханалық жұмыс: "Ауксиннің өсімдіктерге әсерін зерттеу";

2) "Қозғалыс". Бұлшық еттің жұмысы. Демонстрация "Негізгі бұлшық еттердің жұмысын өзіндік бақылау, иық белдеуінің қол қозғалысындағы рөлі. Бұлшық ет қозғалысын реттеу". Зертханалық жұмыс: "Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу". "Молекулалық биология". Дезоксирибонуклеин қышқылы (ДНҚ) молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы. Модельдеу "ДНҚ молекуласын құру";

3) "Жасушалық цикл". Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G₁, S және G₂. Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс: "Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу". Митоз. Митоз фазалары;

4) "Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары". Г.Мендель анықтаған белгілердің тұқым қуалаушылық заңдылықтары. Тұқым қуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі. Тұқым қуалаушылықтың генетикалық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гамета тазалығы заңы және оның цитологиялық негіздемесі. Моногибридті және дигибридті будандастыру. Басымдылық заңы. Ажырау заңы. Басымдылық заңы. Ажырау заңы. Аллельді гендердің әрекеттесуі: толық және толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы. Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі.

Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм. Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор. Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру. Модельдеу "Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру". Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауылшаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары;

5) "Микробиология және биотехнология". Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауыл шаруашылығында). Инсулин өндірісі;

6) "Көбею". Адамның жыныс жүйесінің құрылымы мен қызметі. Зертханалық жұмыс "Аталық және аналық гаметалардың құрылысын зерттеу". Екінші реттік жыныстық белгілер. Ұлдар мен қыздардың жыныстық жетілуі. Биологиялық және әлеуметтік жетілу. Менструалдық цикл. Менструалдық циклдағы эстроген мен прогестерон гормондарының маңызы. Контрацепция түрлері, олардың қолданылуы мен маңызы. Жыныстық жолмен берілетін аурулар: Жүре пайда болған иммундық дефицитінің синдромы (ЖИТС), сифилис, гонорея, гепатит В,С. Алдын алу шаралары;

7) "Өсу және даму". Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы. Шылым шегу, есірткі мен ішімдіктің адам ұрығының дамуына тигізетін әсері;

8) "Эволюциялық даму". Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы. Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинативтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түрішілік, тұраралық). Модельдеу "Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)". "Түр" ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. "Түр түзілу" ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері;

9) Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі.

24. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында "7" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

26. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқытудан күтілетін нәтижелер:

1) 1-бөлім "Тірі ағзалардың алуан түрлілігі, құрылымы және функциялары":
1-кесте

Бөлімшелер	Оқу мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
1.1 Тірі ағзалардың көптүрлілігі	7.1.1.1 жүйелеудің маңызын түсіндіру; 7.1.1.2 жүйеленуде тірі ағзалардың орнын анықтау; 7.1.1.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының айырмашылық белгілерін сипаттау; 7.1.1.4 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану	8.1.1.1 балдырлар мүктәрізділер, қырықжапырақ тәріздестер, ашықтұқымдылар және жабықтұқымдылар мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін сипаттау; 8.1.1.2 саңырауқұлақтардың ерекшелік белгілерін сипаттау; 8.1.1.3 даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі белгілеріне қарай ажырату; 8.1.1.4 буынаяқтылар мен хордалы жануарлар кластарын ерекше белгілері бойынша тану	9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлы номенклатураны қолдану; 9.1.1.2 өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін ерекшелік белгілері бойынша танып білу (анықтағыш бойынша)	
1.2 Қоректену	7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау және құрылысы мен оның қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 7.1.2.2 фотосинтез үдерісі үшін қажетті жағдайларды зерттеу	8.1.2.1 омыртқасыздар, күйіс қайыратын жануарлар мен адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру; 8.1.2.2 әр түрлі тістердің құрылымының олардың функцияларымен байланысын, стоматологиялық күтім ережелерін сипаттау; 8.1.2.3 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.4 ас қорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану белгілерін анықтау; 8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 құрамында дәрумендердің маңызды	9.1.2.1 адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді толық сипаттау; 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкес ферменттердің арасындағы байланысты орнату; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әсер ететін әр түрлі жағдайларды (температура, рН) зерттеу; 9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу	

		мөлшері бар азық-түліктер тізімін жасау; 8.1.2.7 азық-түлік құрамындағы С дәруменін анықтау; 8.1.2.2 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау; 8.1.2.3 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.4 ас қорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану белгілерін анықтау; 8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 құрамында дәрумендердің маңызды мөлшері бар азық-түліктер тізімін жасау; 8.1.2.7 азық-түлік құрамындағы С дәруменін анықтау		
1.3 Заттар тасымалы	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде қоректік заттардың тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу; 7.1.3.3 сабақ пен тамырдың ішкі құрылысын зерттеу; 7.1.3.4 сабақ және тамырдың құрылысы мен қызметтерінің өзара байланысын сипаттау; 7.1.3.5 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын салыстыру; 7.1.3.6 жануарлар мен өсімдіктерде заттар тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу	8.1.3.1 қан құрамы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.2 дайын микропрепараттар арқылы әртүрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу; 8.1.3.3 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.4 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру; 8.1.3.5 лимфа жүйелерін және қан, ұлпалық сұйықтық пен лимфа арасындағы өзара байланысты сипаттау; 8.1.3.6 аурулардың алдын алуындағы вакцинацияның ролін бағалау;	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру; 9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу; 9.1.3.4 флоэма арқылы заттардың тасымалдануына сыртқы факторлардың әсерін зерттеу	

		8.1.3.7 агтлютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру; 8.1.3.8 жануарлардың жүрегінің құрылысы мен қантамыр жүйелерінің маңызын сипаттау; 8.1.3.9 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату; 8.1.3.10 жануарлардың қантамырлар жүйесінің түрлерін сипаттау; 8.1.3.11 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу; 8.1.3.12 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау		
1.4 Тыныс алу	7.1.4.1 тірі ағзалар үшін тыныс алудың маңызын сипаттау; 7.1.4.2 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату; 7.1.4.3 өсімдіктердің тыныс алу үдерісін сипаттау; 7.1.4.4 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерінің құрылымы; 7.1.4.5 адамның тыныс алу мүшелері құрылысының ерекшеліктерін танып білу (адам тыныс алу мүшелерінің макетін пайдалану); 7.1.4.6 тыныс алу мүшелері ауыруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру	8.1.4.1 өкпе мен ұлпадағы газ алмасу механизмдерін сипаттау; 8.1.4.2 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру; 8.1.4.3 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау	9.1.4.1 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру, 9.1.4.2 бұлшықет қажуы және аэробты, анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру	
5. Бөліп шығару	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетіндегі бөліп шығарудың маңызын сипаттау; 7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу;	8.1.5.1 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау; 8.1.5.2 бүйректің құрылымдық бөліктерін танып білу;	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 фильтрация және несептің түзілуі үдерістерін сипаттау;	

	7.1.5.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру	8.1.5.3 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау; 8.1.5.4 тері ауруларын және оның алдын алу шараларын түсіндіру	9.1.5.3 бүйректің жұмысына әсер ететін факторларды сипаттау; 9.1.5.4 зәр шығару жүйесі, бүйрек ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру; 9.1.5.5 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасуларының соңғы өнімдері арасындағы байланысты орнату	
6. Қозғалыс	7.1.6.1 тірі ағзалардың қозғалу себептерін түсіндіріп, қозғалыстың маңызын сипаттау (тропизмдер, таксистер); 7.1.6.2 жарықтың өсімдіктердің өсуі мен дамуына әсерін түсіндіру; 7.1.6.3 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау; 7.1.6.4 омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың қозғалыс мүшелерін салыстыру	8.1.6.1 тірек-қимыл жүйесінің қызметтерін сипаттау; 8.1.6.2 сүйектің химиялық құрамын, макро және микроскопиялық құрылысын зерттеу; 8.1.6.3 сүйектердің байланыс түрлерін салыстыру; 8.1.6.4 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы мен олардың қызметтері арасындағы байланысты орнату; 8.1.6.5 бұлшық ет ұлпасының қызметтері түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау; 8.1.6.6 адам бұлшық еттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 8.1.6.7 гиподинамия салдарын атау; 8.1.6.8 сымбаттың бұзылуы және жалпақ жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау		10.1.6.1 күштің т максимал күшін зер 10.1.6.2 жұмысын жиілігіне зерттеу;
7. Координа-ция және реттелу	7.1.7.1 жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру; 7.1.7.2 жүйке жүйесінің қызметі мен құрылымдық компоненттерін атау; 7.1.7.3 жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау	8.1.7.1 көруді қабылдау ерекшеліктерін зерттеу және көру гигиенасы ережелерін сипаттау; 8.1.7.2 дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу және есту мүшелерінің гигиенасы ережелерін сипаттау; 8.1.7.3 көру және есту рецепторларының		10.1.7.1 құрылым арасында орнату; 10.1.7.2 қызметі құрылым талдау;

	7.1.7.4 орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметін салыстыру; 7.1.7.5 рефлекстік доғаны зерттеу; 7.1.7.6 мінез-құлықтың рефлекторлық табиғатын түсіндіру; 7.1.7.7 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау; 7.1.7.8 ағзаның тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру; 7.1.7.9 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін сипаттау; 7.1.7.10 жүйке жүйесінің қызметіне алкоголь, шылым және есірткілік заттардың әсерін түсіндіру	құрылымы мен қызметін сәйкестендіру; 8.1.7.4 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау; 8.1.7.5 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру; 8.1.7.6 эндокриндік бездер қызметінің бұзылуынан туындаған ауруларды атау; 8.1.7.7 терінің сезімталдығын зерттеу; 8.1.7.8 жылықанды жануарлардың дене температураны сақтаудағы терінің ролін сипаттау		10.1.7.3 импульс және өтуі; 10.1.7.4 нерв реттелу түсіндіру; 10.1.7.5 а тұрақтылы механизм 10.1.7.6 өсімдіктер әсерін тал
--	---	---	--	---

2) 2-бөлім"Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму":

2-кесте

Бөлімшелер	Оқу мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
2.1 Көбею		8.2.1.1 өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбею тәсілдерін сипаттау; 8.2.1.2 өсімдіктердің вегетативті көбею тәсілдерін салыстыру; 8.2.1.3 айқас тозандану мен өздігінен тозанданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау 8.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі айқас тозандану маңызын түсіндіру	9.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру; 9.2.1.2 мүктер мен қырықжапырақтардың мысалында жынысты және жыныссыз ұрпақтарының ерекшеліктерін түсіндіру; 9.2.1.3 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру	10.2.1.1 жүйесінің сипаттау; 10.2.1.2 ат жыныс құрылыс зерттеу; 10.2.1.3 ж кезеңінде жынысты дамуын с 10.2.1.4 м мен э прогестер сипаттау; 10.2.1.5 маңызы түсіндіру; 10.2.1.6 ж таралатын салдары шаралары

2.2 Жасушалық айналым		8.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 8.2.2.2 соматикалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау	9.2.2.1 тірі ағзалардың өсуі мен дамуы үшін митоз бен мейоздың маңызын түсіндіру	10.2.2.1 айналым кезеңіндегі үдерістер; 10.2.2.2 кезеңдерін сипаттау; 10.2.2.3 сипаттау; 10.2.2.4 үдерісін сипаттау
2.3 Өсу және даму		8.2.3.1 ағзалардың өсу мен даму үдерістерін сипаттау; 8.2.3.2 өсімдіктердің ұзарып және жуандап өсу үдерісін зерттеу; 8.2.3.3 өсімдіктер мен жануарлардың онтогенез кезеңдерін ажырату; 8.2.3.4 жануарлардың онтогенезіндегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру	9.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау; 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциасын сипаттау	10.2.3.1 дамуындағы маңызын сипаттау; 10.2.3.2 эмбрионның дамуына салыстырмалы әрекеттерін сипаттау; 10.2.3.3 дамуына салыстырмалы әрекеттерін сипаттау; 10.2.3.4 дамуына салыстырмалы әрекеттерін сипаттау
2.4 Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары		8.2.4.1 адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді зерттеу; 8.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікке мысал келтіру; 8.2.4.3 белгілерді анықтаудағы гендердің рөлін түсіндіру; 8.2.4.4 хромосомадағы генетикалық ақпарат ДНК-ның маңызын түсіндіру	9.2.4.1 эволюциядағы тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің рөлін дәлелдеу; 9.2.4.2 организмдердің селекциясы үшін жасанды іріктеудің мәнін сипаттау; 9.2.4.3 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтарын білу; 9.2.4.4 маңызды мәдени өсімдіктердің сорттарын және үй жануарларының тұқымдарын сипаттау	10.2.4.1 дамуымен қалыптасу заңдылықтарын зерттеу; 10.2.4.2 будандастыру бағалау; 10.2.4.3 будандастыру бағалау; 10.2.4.4 будандастыру бағалау; 10.2.4.5 будандастыру бағалау; 10.2.4.6 будандастыру бағалау; 10.2.4.7 будандастыру бағалау

				хромосом түсіндіретін 10.2.4.8 а анықтау механизм 10.2.4.9 а зерттеудің сипаттау; 10.2.4.10 ағашты құ
2.5 Эволюция-лық даму мен селекция негіздері				10.2.5.1К Ламарк е қағидалар 10.2.5.2 ілімнің қа Дарвин е түсіндіру; 10.2.5.3 қозғаушы сипаттау; 10.2.5.4 бейімделу табиғи сұ сипаттау; 10.2.5.5 т мен сипаттау; 10.2.5.6 т түсіндіру; 10.2.5.7 Ж дамуының кезеңдері

3) 3-бөлім "Тірі ағзалар және қоршаған орта":

3-кесте

Бөлімшелер	Оқу мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
3.1 Биосфера, экожүйе, популяция	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторларының тірі ағзаларының тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу; 7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру; 7.3.1.3 қоректік тізбекті және қоректік торларды құру; 7.3.1.4 экологиялық сукцессия үдерісін сипаттау		9.3.1.1 экожүйелердің жалпы құрылымының сызбасын жасау; 9.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру; 9.3.1.3 популяцияның негізгі қасиеттерін және құрылымдық ерекшеліктерін сипаттау; 9.3.1.4 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу; 9.3.1.5 жыртқыш-құрбан қарым-қатынасы	

		мысалында популяция санының өзгеру себептерін орнату; 9.3.1.6 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау; 9.3.1.7 тірі ағзалардың қоршаған ортаның өзгермелі жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру; 9.3.1.8 популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтарының графиктерін талдау; 9.3.1.9 энергия ағымының тиімділігін есептеу; 9.3.1.10 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру; 9.3.1.11 азот пен көміртек айналымының табиғаттағы сызбасын құру	
3.2 Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау; 7.3.2.2 экожүйеге жағымсыз әсер ететін адам тіршілігінің шаруашылық салаларынан мысалдар келтіру; 7.3.2.3 Қазақстан Республикасының ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың өсімдіктері мен жануарларын сипаттау; 7.3.2.4 Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жергілікті өңірдің жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру	9.3.2.1 биологиялық әртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу; 9.3.2.2 Дүниежүзілік Тұқым қорының маңызын бағалау; 9.3.2.3 Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемалардың туындау себептері мен оларды шешу жолдарын түсіндіру; 9.3.2.4 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру; 9.3.2.5 пестицидтерді пайдаланудың, қоршаған ортаға мен адам денсаулығы әсерін түсіндіру; 9.3.2.6 жылыжай эффектісінің тірі ағзаларға әсерін түсіндіру; 9.3.2.7 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру	

4) 4-бөлім"Қолданбалы интеграцияланған ғылымдар":

4-кесте

Бөлімшелер	Оқу мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
4.1 Молекулалық биология мен биохимия	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро- және макроэлементтердің ролін сипаттау; 7.4.1.3 азық-түліктер құрамындағы нәруыз, май, көмірсулардың бар болуын дәлелдеу; 7.4.1.4 минералды тыңайтқыштардағы азот, калий және фосфордың өсімдіктер үшін маңызын білу	8.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлер арасындағы айырмашылықты сипаттау; 8.4.1.2 көмірсулар мен липидтердің биологиялық қызметтерін сипаттау; 8.4.1.3 нәруыздардың қасиеттері мен биологиялық қызметтерін сипаттау	9.4.1.1 ферменттердің әсер ету механизмін түсіндіру;	10.4.1.1 ферменттердің әсер ету механизмі; 10.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылының құрылымы; 10.4.1.3 дезоксирибонуклеин қышқылының қағидалары мен үлгілеу
4.2 Жасушалық биология	7.4.2.1 жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі ұғымдарын түсіндіру; 7.4.2.2 жануарлар және өсімдіктер жасушаларын ажырату	8.4.2.1 өсімдік және жануар ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.2 прокариот және эукариот жасушаларының құрылысын салыстыру	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру; 9.4.2.2 микросуретті қолданып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу	
4.3 Микробиология және биотехнология		8.4.3.1 протозоа, саңырауқұлақтар, бактериялар, вирустар тудыратын аурулардың ерекшеліктері және олардың алдын-алу шаралары; 8.4.3.2 ірімшік және йогурт өндірісін зерттеу; 8.4.3.3 антибиотиктер, антисептиктер мен залалсыздандыру өнімдерінің қолданылуын сипаттау; 8.4.3.4 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру	9.4.3.1 қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен алдын алу шараларын сипаттау	10.4.3.1 мысалындағы биотехнологияның үдерістің сипаттау; 10.4.3.2 өндірілетін мысал келтіру
4.4 Биофизика		8.4.4.1 тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін білу		10.4.4.1 электрлі зерттеу; 10.4.4.2 "көз" интерфейсінің технологиялық ерекшеліктерін білу

26. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін бар білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "Биология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда әр бөлімде жүзеге асатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

27. Бөлім мен тақырыптарды зерттеуге сағаттарды бөлу мұғалімнің қалауы бойынша беріледі.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 7-10-сыныптарына
арналған "Биология" оқу
пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Биология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

1-кесте

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар / Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны /	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Экожүйелер	Ортаның экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, pH, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс: "Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)"	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйе факторларының тірі ағзалар әрекеті мен таралуына әсерін
	Қоректік тізбектер және қоректік торлар. Модельдеу "Қоректік тізбек пен торды құру"	7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектер 7.3.1.3 қоректік тізбекті торларды құру;
	Экологиялық сукцессиялар: бірінші және екінші реттік сукцессиялар. Экожүйелердің алмасуы.	7.3.1.4 экологиялық сукцессияларды сипаттау
	Адам экожүйенің бір бөлігі ретінде. Антропогендік фактор	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қатынастарды сипаттау
	Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері	7.3.2.2 экожүйеге жағымсыз әсерінің тіршілігінің шаруашылығына мысалдар келтіру
	Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары	7.3.2.3 Қазақстан Республикасында қорғалатын табиғи аумақтар мен жануарларын сипаттау
	Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері	7.3.2.4 Қазақстан Республикасында енгізілген жергілікті жануарлары мен өсімдіктері

Тірі ағзаларды жүйелеу	Тірі ағзалардың бес патшалығына жалпы сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Өсімдіктер мен жануарлардың негізгі жүйелік топтары: Патшалықтар. Типтер. Бөлімдер. Кластар. Өсімдіктер мен жануарларды жүйелеудің маңызы	7.1.1.1 жүйелеудің маңызын 7.1.1.2 жүйеленуде тірі ағзалардың анықтау
	Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер	7.1.1.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының белгілерін сипаттау
	Дихотомиялық әдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану	7.1.1.4 жекелеген ағзалардың дихотомиялық кілттерді қолдану
2-тоқсан		
Жасушалық биология Су және органикалық заттар	Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері. Өсімдіктер және жануарлар жасушаларын салыстыру. Жарық микроскобынан көрінетін жасуша құрылымдары: пластидтер, вакуоль, ядро, цитоплазма, жасушалық мембрана, жасушалық қабырға	7.4.2.1 жасуша, ұлпа, мүше және мүшелер ұғымдарын түсіндіру; 7.4.2.2 жануарлар және өсімдіктер жасушаларын ажырату
	Судың қасиеттері: беттік керілу, судың қозғалысы, еріткіштігі, қайнау және балқу температурасы, жылусыйымдылығы. Судың биологиялық маңызы және оның еріткіш ретіндегі, температураны сақтау мен реттеудегі ролі. Зертханалық жұмыс "Судың тірі ағзалар үшін маңызы мен қасиеттерін зерттеу". Микро- (мырыш, темір, селен, фтор) және макроэлементтердің (магний, кальций, калий, фосфор) тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы	7.4.1.1 судың қасиеті мен тіршілік үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін және макроэлементтердің ролін зерттеу
	Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар. Зертханалық жұмыс "Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар болуын зерттеу"	7.4.1.3 азық-түліктер құрамындағы нәруыз, май, көмірсулардың бар болуын зерттеу
	Өсімдіктерде макроэлементтердің тапшылығы (азот, калий, фосфор,). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық (азотты, калийлі және фосфорлы)	7.4.1.4 минералды тыңайтқыштардың калий және фосфордың маңызын білу
	Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттар тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде қоректік заттар тасымалына қатысатын мүшелер
Заттардың тасымалдануы	Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары. Тамырдың ішкі құрылысы: флоэма, ксилема, камбий. Зертханалық жұмыс "Сабақтың ішкі	7.1.3.3 сабақ пен тамырдың құрылысын зерттеу 7.1.3.4 сабақ және тамырдың қызметтерінің өзара байланысын зерттеу

	құрылысын зерттеу". Зертханалық жұмыс "Тамыр аймақтарын зерттеу"	
	Жануарлардағы қанайналым мүшелері: буылтық құрттар, ұлулар, буынаяқтылар және омыртқалылар.	7.1.3.5 ксилема мен флоэм құрылысын салыстыру
	Жануарлардың қанайналым мүшелері: сақиналы құрттар, моллюскалар, буынаяқтылар мен омыртқалылардың	7.1.3.6 жануарлар мен өсімдіктер тасымалына қатысатын мүшелер
Тірі ағзалардың қоректенуі	Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақтың ішкі құрылысы. Лептесік. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі арнайы мүше. Судың булануы мен газдардың алмасуы	7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысы және құрылысы мен оның қызметі өзара байланысты түсіндіру
	Фотосинтезге қажетті жағдайлар. Зертханалық жұмыс "Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу"	7.1.2.2 фотосинтез үдерісін жағдайларды зерттеу
3-тоқсан		
Тыныс алу	Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі. Тыныс алу типтері: анаэробты және аэробты. Анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру: оттегінің қатысуымен/қатысуынсыз, статикалық/динамикалық жұмыс, жылықанды/суыққанды жануарлар	7.1.4.1 тірі ағзалар үшін тыныс алу маңызын сипаттау 7.1.4.2 анаэробты және аэробты типтерін ажырату
	Өсімдіктердің тыныс алуы. Тұқымның немесе өскіндердің тыныс алуы мысалында Зертханалық жұмыс "Өсімдіктердің тыныс алуын зерттеу"	7.1.4.3 өсімдіктердің тыныс алуын сипаттау
	Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтік-тері, балықтарының желбезектері, құстардың және сүтқоректілердің өкпесі). Модельдеу "Омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың тыныс алу жүйесі мүшелерін салыстыру"	7.1.4.4 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу құрылымы
	Тыныс алу мүшелері. Адамның тыныс алу жолдарының құрылысы мен газалмасу мүшелері	7.1.4.5 адамның тыныс алу құрылысының ерекшеліктерін (адам тыныс алу мүшелерін пайдалану)
	Тыныс алу мүшелерінің аурулары. Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен алдын алу жолдары (өкпе обыры, астма, бронхит, туберкулез, тұмау)	7.1.4.6 тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру
Бөліп шығару	Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері. Зат алмасудың соңғы өнімдері	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік етуі үшін бөліп шығарудың маңызын сипаттау
	Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері: тыныс алу мен фотосинтездің бастапқы және соңғы өнімдері. Зертханалық жұмыс "Өсімдіктердің бөліп шығаруын зерттеу"	7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдерін зерттеу

	тынысалу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу"	
	Жануарлардың бөліп шығару жүйелері. Жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру	7.1.5.3 омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру
4-тоқсан		
Қозғалыс	Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері (тропизмдер, таксистер, өсу қозғалыстары). Өсімдіктердің өсуі мен дамуына жарықтың әсері. Жарықтың түсу деңгейіне қарай өсімдіктердің бейімделуі. Фотопериодизм күннің жарық түсу ұзақтығына ағзалардың бейімделуі	7.1.6.1 тірі ағзалардың қозғалысын түсіндіріп, қозғалыстың маңызын (тропизмдер, таксистер) 7.1.6.2 жарықтың өсімдіктердің дамуына әсерін түсіндіру 7.1.6.3 өсімдіктердегі фотопериодизмді сипаттау
	Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар. Жануарлардың мекен ортасы мен қозғалыс тәсілдері арасындағы байланыстарды анықтау	7.1.6.4 омыртқасыз жануарлардың қозғалыс мүшелерінің рөлін анықтау
Координация және реттелу	Жүйке жүйесінің типтерін салыстыру: диффузиялы, сатылы, түйнекті, түтіктәрізді.	7.1.7.1 жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру
	Жүйке жүйесінің құрам бөліктері. Жүйке жүйесінің қызметі. Нейронның құрылысы: денесі, дендриттер, аксон. Нейронның қызметтері	7.1.7.2 жүйке жүйесінің құрылымдық компоненттерін анықтау 7.1.7.3 жүйке жүйесінің құрылымын анықтау
	Жүйке жүйесінің орталық және шеткі бөлімдері. Жұлын.. Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары	7.1.7.4 орталық жүйке жүйесінің құрылысы мен қызметін салыстыру
	Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс "Тізе рефлексі"	7.1.7.5 рефлекстік доғаны зерттеу
	Мінез-құлықтың рефлекторлық табиғаты: шартсыз және шартты рефлекстер. Шартты рефлекстердің сөнуі	7.1.7.6 мінез-құлықтың табиғатын түсіндіру
	Ішкі мүшелер жұмысының жүйкелік реттелуі	7.1.7.7 вегетативті жүйке жүйесінің реттелуін сипаттау
	Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері: баяу және жылдам ұйқы. Жұмысқа қабілеттілік Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы. Күйзеліс. Күйзеліс жағдайларымен күрес және олардың алдын алу әдістері	7.1.7.8 ағзаның тіршілік қабілетін қалыптастыру және тынығуы үшін ұйқыны түсіндіру 7.1.7.9 жақсы психикалық жағдайлардың сақталуының принциптерін сипаттау
	Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың әсері	7.1.7.10 жүйке жүйесінің қызметіне зиянды заттардың әсерін түсіндіру

2-кесте

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Тұқым қуалаушылық және өзгергіштік	Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендердің рөлі. Алынған және тұқым қуалайтын белгілер. Хромосомаларды ұйымдастыру. Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ретінде ДНҚ туралы түсінік. Модельдеу "Адам ағзасының тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерін зерттеу"	8.2.4.1 адам ағзасындағы және тұқым қуаламайтын белгілер; 8.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгерістерді келтіру; 8.2.4.3 белгілерді анықтаудағы ДНҚ-ның рөлін түсіндіру; 8.2.4.4хромосомадағы генетикалық материалдың ДНҚ-ның маңызын түсіндіру
	Организмдердің әртүрлі түрлеріндегі хромосомалардың саны. Соматикалық және жыныстық жасушалар. Гаплоидті, диплоидті хромосомалардың жинағы	8.2.2.1 әртүрлі ағзалардағы хромосомалардың санын салыстыру; 8.2.2.2 сомалық және жыныстық жасушаларындағы хромосомалардың санын атау
Көбею. Өсу және даму	Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі. Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюінің биологиялық маңызы	8.2.1.1өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбею тәсілдерін сипаттау
	Өсімдіктердің вегетативті жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Өсімдік өсіруде вегетативті жолмен көбею тәсілдерін қолдану. Қалемшелеу, сұлатпа өркен, телу (қалемшелермен, көзшелермен), ұлпаларымен көбею. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері"	8.2.1.2 өсімдіктердің вегетативті тәсілдерін салыстыру
	Гүл құрылысы. Тозаңдану түрлері. Гүлдеу және тозаңдану. Тозаңдану түрлері (өздігінен, айқас, жасанды). Өсімдіктердегі ұрықтану туралы түсінік және зиготаның түзілуі. Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы	8.2.1.3 айқас тозаңдану және өздігінен тозаңданудың артықшылықтарын сипаттау; 8.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі ұрықтанудың маңызын түсіндіру
	Ағзалардың жеке дамуы түсінігі. Өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдері. Бөліну, өсу, көбею, қартаю. Өсімдіктердің өсуі. Сабақтың ұзарып және жуандап өсуі. Камбийдің рөлі. Жылдық сақиналар. Зертханалық жұмыс: "Жылдық сақинаны санау".	8.2.3.1 ағзалардың өсу мен даму кезеңдерін сипаттау; 8.2.3.2 өсімдіктердің ұзарып және жуандап өсуінің үдерісін зерттеу
	Жануарлардағы тура және түрленіп даму онтогенез типтері. Бунақденелілердің шала және толық түрленіп дамуына мысалдар. Жануарлардағы онтогенез типтерін салыстыру	8.2.3.3 өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдерін ажырату; 8.2.3.4 жануарлардың онтогенез кезеңдерін және түрленіп даму типтерін салыстыру
Микробиология және биотехнология	Бактериялардың формаларының әртүрлілігі. Бактериялардың таралуы. Зертханалық жұмыс: "Пішен таяқшасының сыртқы пішінін	8.4.3.1бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау

	карастыру". Бұршақ тұқымдастардың тамырындағы түйнек бактериялары	
	Бактерияларды пайдалану. Табиғаттағы және адам өміріндегі бактериялардың маңызы. Зертханалық жұмыс: "Өндірісте йогурт және ірімшік жасауды зерттеу"	8.4.3.2 ірімшік және йогурт ө
	Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс: "Антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерін қолдануды зерттеу"	8.4.3.3 антибиотиктер, ан залалсыздандыру өнімдерін сипаттау
	Вирустар. Жасушасыз құрылым иелері вирустардың құрылыс ерекшеліктері	8.4.3.4 вирустардың тіршілігінің формасы екендігін түсіндіру
2-тоқсан		
Жасушалық биология	Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы: ядроның болуы және орналасуы, жасуша қабырғасы, жасуша мембранасы, пластидтер, митохондрия, рибосомалар, Гольджи аппараты, вакуоль	8.4.2.2 прокариот ж жасушаларының құрылысын
	Өсімдік ұлпаларының әртүрлілігі: түзуші, жабын, негізгі, өткізгіш, механикалық, бөліп шығарушы ұлпа. Жануар ұлпаларының әртүрлілігі: эпителий, дәнекер, бұлшық ет, жүйке. Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктер ұлпаларын жіктеу". Зертханалық жұмыс: "Жануарлар ұлпаларын жіктеу"	8.4.2.1 өсімдік және жануар ұ
Молекулалық биология	Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер арасындағы айырмашылық	8.4.1.1 биологиялық мысалд полимерлер мен мономер айырмашылықты сипаттау
	Көмірсулар – энергия көзі. Глюкоза, сахароза, гликоген, крахмал, жасұнық пен хитиннің маңызы және қызметтері.. Липидтердің қасиеттері мен қызметі. Липидтердің әртүрлілігі: майлар, фосфолипидтер, балауыз	8.4.1.2 көмірсулар ме биологиялық қызметтерін си
	Нәруыздар, қасиеттері мен қызметтері	8.4.1.3 нәруыздардың биологиялық қызметтерін си
Тірі ағзалардың көп түрлілігі	Зертханалық жұмыс: "Өсімдіктер бөлімдеріндегі ерекшелік белгілерді анықтау: балдырлар, мүктәрізділер, қырықжапырактәрізділер, ашық тұқымдылар және жабық тұқымдылар"	8.1.1.1 балдырлар қырықжапырақ тәріздестер, және жабықтұқымдыла өсімдіктердің ерекшеліктерін
	Саңырауқұлақтар патшалығы. Зең саңырауқұлағы: мукор, пеницилл. Біржасушалы саңырауқұлақтар – ашытқы. Көпжасушалы саңырауқұлақтар. Қалпақшалы саңырауқұлақтар. Жеуге жарамды және улы саңырауқұлақтар	8.1.1.2 саңырауқұлақтард белгілерін сипаттау

	Зертханалық жұмыс: "Дара жарнақты және қосжарнақтылар өсімдіктер кластарының белгілерін зерттеу". Буынаяқтылар типі. Хордалылар типі. Сыртқы белгілеріне қарай салыстырмалы сипаттама. Демонстрация "Хордалы жануарлар мен буынаяқтылардың ерекшелік белгілерін анықтау"	8.1.1.3 даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі белгілерімен ажырату
	Буынаяқтылар типі. Хордат типі. Сыртқы белгілері бойынша салыстырмалы сипаттамалар. "Буынаяқтылар мен хордалылар кластарының айрықша белгілерін анықтау" демонстрациясы	8.1.1.4 буынаяқтылар мен хордалылар кластарын ерекше белгілерімен ажырату
Қоректену	Жауын құртының, сиырдың және адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы. Модельдеу "Адамның, сиырдың және жауынқұртының" асқорыту жүйесінің құрылысын салыстыру	8.1.2.1 омыртқасыздар, қосомыртқалы жануарлар мен адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру
	Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның ас қорыту жолдарының құрылысы. Ас қорыту бездері. Ас қорыту мүшелерінің қызметі	8.1.2.2 әр түрлі тістердің құрылысы мен олардың функцияларымен; 8.1.2.3 адамның ас қорыту жолдарының құрылысы мен қызметтері арасындағы өзіндік ерекшеліктерін түсіндіру
	Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу	8.1.2.4 ас қорыту жолдарының жұқпалы ауруларының алдын алу тәсілдерін және астану тәсілдерін анықтау
	Дәрумендер және олардың маңызы. Суда еритін және майда еритін дәрумендер. Дәрумендердің тәуліктік мөлшері. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. Ақшам соқыр (А авитаминозда), бери-бери ауруы (В1 авитаминозда), қыркұлақ (С авитаминозда), мешел аурулары (Д авитаминозда). Зертханалық жұмыс: "Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау"	8.1.2.5 адам ағзасындағы витаминдердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 құрамында дәрумендер бар азық-түліктер тізімін анықтау; 8.1.2.7 азық-түлік құрамындағы витаминдердің анықталу тәсілдерін анықтау
	3-тоқсан	
Заттардың тасымалдануы	Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы: қан, лимфа, ұлпа сұйықтығы	8.1.3.5 лимфа жүйелерін және олардың қан сұйықтығымен байланысты сипаттау
	Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері: эритроциттер, лейкоциттер, тромбоциттер. Плазма. Қанның қызметі: транспорттық, гомеостаздық, қорғаныштық	8.1.3.1 қан құрамы мен қызметін анықтау
	"Әртүрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу" зертханалық жұмысы. Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру	8.1.3.2 дайын микропрепараттармен әртүрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу

	Иммунитет. Гуморальдық және жасушалық иммунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері. Т – және В-лимфоциттердің әрекет етуі.	8.1.3.3 лейкоциттердің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.4 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру
	Иммунитет. Иммунитеттің түрлері: туа пайда болған және жүре пайда болған иммунитет. Екпенің (вакцин) түрлері және оның жасанды иммунитетті қалыптастырудағы маңызы. Жұқпалы аурулардың алдын алу	8.1.3.6 аурулардың алдын алуға вакцинацияның ролін бағалау
	Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт	8.1.3.7 агглютинация және резус-фактордың механизмдерін түсіндіру
	Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қан тамырларының құрылысы мен қызметі	8.1.3.8 жануарлардың жүрегі мен қантамыр жүйелерінің маңызы; 8.1.3.9 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы өзгерістерді орнату
	Қан тамырлар жүйесінің түрлері. Ашық және тұйық қанайналым жүйелері. Үлкен және кіші қанайналым шеңберлері. Адамның қанайналым жүйесі	8.1.3.10 жануарлардың қан тамырлар жүйесінің түрлерін сипаттау
	Зертханалық жұмыс: "Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу"	8.1.3.11 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу
	Жүрек - қантамырлар жүйесі аурулары (гипертония, инфаркт, тахикардия, ишемиялық ауру, атеросклероз, инсульт). Аурудың себептері: тұқым қуалайтын ауруларға бейімділік, салауатты өмір салтын дұрыс ұстанбау	8.1.3.12 қантамыр жүйесі ауруларының себептері мен симптомдарын сипаттау
Бөліп шығару	Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы	8.1.4.1 өкпе мен ұлпадағы газ алмасу механизмдерін сипаттау
	Тыныс алу және тыныс шығару механизмі. Кеуде қуысының құрылысы. Тыныс алуға және тыныс шығаруға қатысатын бұлшықеттер. Тыныс алу және тыныс шығарудағы көкеттің маңызы. Ауа жүретін жолдардағы қысымның өзгеруі	8.1.4.2 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру
	Тыныс алудың минуттық көлемі. Өртүрлі жастағы, физикалық дамыған, ер және әйел адамдардың өкпесінің тіршілік сыйымдылығы. Тыныс алу қозғалыстарының жиілігі. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс: "Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу"	8.1.4.3 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты және патологиялық өкпенің физикалық жүктемемен тыныс алудың минуттық көлемін анықтау
Бөліп шығару	Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы (бүйрек, несепар, қуық, несеп жолы) мен қызметі. Бөліп шығару және сүзу мүшелері. Бүйректің құрылысы (қыртысты және миль)	8.1.5.1 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау;

	кабат, нефрон, пирамида, астауша, бүйрек өзекшелері)	8.1.5.2 бүйректің құрылысын танып білу
	Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі	8.1.5.3 терінің құрылысы шығарудағы маңызын сипаттау
	Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары (қышыма, теміреткі, безеу бөртпелері). Белгілері мен алдын алу шаралары.	8.1.5.4 тері ауруларын және шараларын түсіндіру
4-тоқсан		
Қозғалыс. Биофизика	Адам қаңқасының құрылысы. Тірек – қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі	8.1.6.1 тірек-қимыл жүйесін сипаттау
	Сүйектің макро - және микроскопиялық құрылысы. Сүйектің химиялық құрамы. Зертханалық жұмыс: "Сүйектің макро және микроскопиялық құрылысы". Демонстрация "Сүйектің химиялық құрамы"	8.1.6.2 сүйектің химиялық және микроскопиялық құрылысын сипаттау
	Сүйектің байланыс түрлері: қозғалмайтын, жартылай қозғалмалы, қозғалмалы	8.1.6.3 сүйектердің байланысты салыстыру
	Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі	8.1.6.4 буынның әр түрлі типтері мен олардың қызметтерін байланысты орнату
	Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс: "Бұлшық ет ұлпаларының құрылысын зерттеу" Адам денесінің бұлшық еттерін жіктеу	8.1.6.5 бұлшық ет ұлпасының түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау 8.1.6.6 адам бұлшықетінің құрылысы мен бұлшықет топтарын сипаттау
	Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары	8.1.6.7 гиподинамия салдарын сипаттау 8.1.6.8 сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау
	Тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты адамның қаңқа құрылысының ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты бұлшық еттің маңызы. Тік жүру кезіндегі дененің ауырлық орталығы. Адам денесіндегі иіндер	8.4.4.1 тік жүруге байланысты адамның қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін танып білу
	Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс: "Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу"	8.1.7.1 көруді қабылдау ерекшеліктерін және көру гигиенасы ережелерін сипаттау
Координация және реттелу	Есту мүшесінің құрылысы. Естудің маңызы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс "Дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу" (құлақтың есту қабілетін анықтау)	8.1.7.2 дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу және есту мүшелерінің ережелерін сипаттау
	Таяқшаның, құтышаның және түкті жасушалардың құрылымы мен қызметі. Зертханалық жұмыс: "Соқыр дақты анықтау, түстердің аралсуына тәжірибе, дыбыстың ауа және сүйек арқылы өтуі"	8.1.7.3 көру және есту мүшелерінің құрылымы мен қызметін сәйкестендіру

	"Гормондар", "Гуморальдық реттелу" ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар	8.1.7.4 эндокринді, экзокринді бездердің орналасқан жерлері 8.1.7.5 бездердің негізгі қызметтері
	Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция)	8.1.7.6 эндокриндік бездердің бұзылуынан туындаған аурулары
	Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморецепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар) Зертханалық жұмыс: "Тері сезімталдығын зерттеу"	8.1.7.7 терінің сезімталдығын зерттеу
	Жылықанды жануарлардың тұрақты температураны сақтауындағы терінің ролі. Температураға сезімталдық. Терморецепторлардың температураның өзгеруіне бейімделуі	8.1.7.8 жылықанды жануарлардың температураны сақтаудағы ролін сипаттау

3) 9-сынып:

3-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырып/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны/	Оқыту мақсаттары.
1-тоқсан		
Көбею	Митоз. Мейоз. Митоз бен мейоздың биологиялық маңызы	9.2.2.1 тірі ағзалардың өсуі мен көбеюінің митоз бен мейоздың маңызы
	Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею	9.2.1.1 жануарлардың көбеюін салыстыру
	Мүктер мен қырықжапырақтардың тіршілік циклі. Гаметофит. Спорофит	9.2.1.3 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклін түсіндіру
	Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклі	9.2.1.3 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклін түсіндіру
Өсу және даму	Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрюла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциациялануы. Органогенез	9.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау; 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жасушаларының қалыптасқан мүшелер дифференциациясын сипаттау
Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы маңызы. Өзгергіштік пен қоршаған орта жағдайларына бейімделгіштік арасындағы өзара байланыс	9.2.4.1 эволюциядағы тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің ролін дәлелдеу
	Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері	9.2.4.2 организмдердің сұрыпталуына жасанды іріктеудің мәнін сипаттау
	Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары	9.2.4.4 маңызды мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының тұқымдарын сипаттау
	Қазақстан аумағында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары. Маңызды белгілер	9.2.4.4 маңызды мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының тұқымдарын сипаттау
2-тоқсан		

Биосфера, экжүйе, популяция	Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу "Су және құрлық экожүйелерін салыстыру"	9.3.1.1 экожүйелердің жалпы сызбасын жасау; 9.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру
	Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және Г стратегиялары). "Жыртқыш-жеміс" қарым-қатынас түрі. Популяция санының өзгеруі	9.3.1.3 популяцияның негізгі құрылымдық ерекшеліктерін зерттеу; 9.3.1.4 ағзалардың түрлі тіршілік тәсілдерін зерттеу; 9.3.1.5 жыртқыш-құрбан қарым-қатынасының мысалында популяция санының өзгеруіне себептерін орнату
	Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарым-қатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі	9.3.1.6 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынастарын сипаттау; 9.3.1.7 тірі ағзалардың қоршаған орта жағдайларына өзгермелі жағдайларға бейімделу механизмдерін түсіндіру
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Адамның табиғаттағы рөлі. Табиғатты тиімді пайдалану. Табиғатты қорғау. Биологиялық алуан түрлілікті сақтау. Дүниежүзілік Тұқым қоры	9.3.2.1 биологиялық әртүрлілікті қорғау және қолдауды қажетті жағдайларда негіздеу; 9.3.2.2 Дүниежүзілік Тұқым қорының маңызын бағалау
	Қазақстан Республикасының экологиялық мәселелері. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.	9.3.2.3 Қазақстан аумағындағы экологиялық мәселелердің туындау себептерін анықтау және шешу жолдарын түсіндіру
Жасушалық биология	Жасушаның негізгі компоненттерінің қызметтері. Жасуша құрылымдары: плазмалық мембрана, цитоплазма, ядро, эндоплазмалық тор, жасуша орталығы, рибосомалар, Гольджи аппараты мен лизосомалар, митохондрия, пластидтер, қозғалыс органоидтары, жасушаның қосындылары. Құрылыстары және атқаратын қызметтері	9.4.2.1 өсімдік және жануарлар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылымын сипаттау және түсіндіру
	Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Ұлғаю, актуальды өлшемі және суреттің нақты өлшемі. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару (сантиметр-миллиметр-микрометр-нанометр). Модельдеу "Микросуреттерді пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу"	9.4.2.2 микросуретті қолданып жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу
3-тоқсан		
Тірі ағзалардың көп түрлілігі. Биосфера және экожүйе	Әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлық номенклатураны қолдану. Зертханалық жұмыс: "Анықтағыш көмегімен өсімдіктер мен жануарлар түрлерін (жергілікті жердің) анықтау"	9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттау және номенклатураны қолдану; 9.1.1.2 өсімдіктер мен жануарлар түрлерінің ерекшелік белгілері бойынша анықтау (анықтағыш бойынша)
	Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы	9.3.1.1 экожүйелердің жалпы сызбасын жасау

	Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері	9.3.1.2 су және құрлық салыстыру; 9.3.1.3 популяцияның негізгі құрылымдық ерекшеліктерін
	Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Биосферадағы биохимиялық үрдістер. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі	9.3.1.11 азот пен көміртек табиғаттағы сызбасын құру
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері	9.3.2.4 пайдалы қазбалар өндірудің қоршаған ортаға әсерін
	Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері.	9.3.2.5 9.3.2.5 пестицидтер қоршаған ортаға мен адам денсаулығына әсерін түсіндіру
	Жылыжай эффекті (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері	9.3.2.6 жылыжай эффектінің әсерін түсіндіру; 9.3.2.7 озон қабатының бұзылуы мен салдарын түсіндіру
Қоректену	Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару	9.1.2.1 адамның асқорыту үдерістерді толық сипаттау; 9.1.2.2 ас қорыту үдерісін заттар мен сәйкес ферменттер байланысты орнату
	Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс: "Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, pH) әсерін зерттеу"	9.4.1.1 ферменттердің әсерін түсіндіру; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әтетін әр түрлі жағдайлардың әсерін зерттеу;
	Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс "Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу"	9.1.2.4 өттің әсерінен эмульгациялануы үдерісін зерттеу
4-тоқсан		
Заттар тасымалы	Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Жасуша мембранасы арқылы тасымалдану. Белсенді тасымалдану кезіндегі энергияның жұмсалуды	9.1.3.1 активті және пассивті тасымал салыстыру
	Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс: "Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс: "Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (сірқабық (кутикула) мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері"	9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу
	Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық	9.1.3.4 флоэма арқылы зат тасымалдануына сыртқы факторлардың әсерін зерттеу

Тыныс алу	Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс салу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері	9.1.4.1 тыныс алу реакция теңдеуін пайдалана отырып аэробты тыныс алуды салыстыру
	Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері	9.1.4.2 бұлшықет қажуы анаэробты тыныс алу үдерістерімен байланысты қарастыру
Бөліп шығару	Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері	9.1.5.1 нефронның құрылысын сипаттау; 9.1.5.2 филтрация және үдерістерін сипаттау
	Бүйрек жұмысына әсер ететін факторлар: тамақтану рационы, дене температурасының күрт түсуі, дәрілік препараттар, созылмалы және инфекциялық аурулар (кариес, іріңді ангина	9.1.5.3 бүйректің жұмысына әсер ететін факторларды сипаттау
	Зәр шығару жүйесінің гигиенасы. Бүйрек және зәр шығару жүйесінің аурулары: пиелонефрит, цистит, бүйрекке тастың жиналуы. Себептері және алдын алу шаралары	9.1.5.4 зәр шығару жүйесі, бүйрек ауруларын алдын алу шараларын түсіндіру
	Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несепқышқылы	9.1.5.5 әртүрлі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері мен зат алмасуларының арасындағы байланысты орнату

4) 10-сынып:

4-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырып/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Координация және реттелу	Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Аксондардың миеленді және миеленсіз қабықтары. Синапстар және медиаторлар. Модельдеу "Жүйке ұлпаларын зерттеу"	10.1.7.1 жүйке жүйесінің құрылымын арасындағы байланысты орнату 10.1.7.2 жүйке ұлпаларының құрылымдық бөлшектерін тағайындау
	Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу "Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу"	10.1.7.3 жүйке импульстерін өтуін сипаттау
	Тірі ағзалардағы электрлік үдерістер. Электрорецепторлар және электрлі мүшелер	10.4.4.1 тірі ағзалардағы электрлік үдерістерді зерттеу

	Тыныс алу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі	10.1.7.4 нейрогуморальдық реттелу түсіндіру
	Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі	10.4.4.2 "компьютер-ми-интерфейс" ерекшеліктерін зерттеу
	Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері	10.1.7.5 ағзаның ішкі орта тұрақтылығын механизмін түсіндіру
	Өсімдіктердің өсуі мен дамуын реттеуші. Зертханалық жұмыс: "Ауксиннің өсімдіктерге әсерін зерттеу"	10.1.7.6 өсу заттарының өсімдіктерге әсерін талдау
2-тоқсан		
Қозғалыс	Бұлшық еттің жұмысы. Демонстрация "Негізгі бұлшықеттердің жұмысын өзіндік бақылау, иық белдеуінің қол қозғалысындағы рөлі. Бұлшық ет қозғалысын реттеу". Зертханалық жұмыс: "Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу"	10.1.6.1 қол бұлшықетінің жұмысын және максималды бұлшықет күшін бақылау 10.1.6.2 бұлшықет жұмысының энергетикалық байланысын зерттеу
Молекулалық биология	Дезоксирибонуклеинқышқылы (ДНҚ) молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы. Модельдеу "ДНҚ молекуласын құру"	10.4.1.1 ферменттің әрекет ететін ортаны тану; 10.4.1.3 дезоксирибонуклеин қышқылының құрылымдық қағидалары негізгі қағидалары
Жасушалық цикл	Интерфаза. Интерфазакезеңдері: G1, S және G2.	10.2.2.1 жасушалық айналым кезеңіндегі жүретін үдерістер
	Митоз. Митоз фазасы. Зертханалық жұмыс: "Пияз омыртқасының жасушаларында митозды зерттеу"	10.2.2.2 митоздың кезеңдерін зерттеу
	Мейоз. Мейоз фазасы. Митоз мен мейозды салыстыру. Модельдеу "Мейоз фазаларын зерттеу"	10.2.2.3 мейоз кезеңдерін зерттеу 10.2.2.4 митоз бен мейоз үдерістерін салыстыру
3-тоқсан		
Тұқымқуалаушылықпен заңдылықтары	Г.Мендель анықтаған белгілердің тұқымқуалаушылық заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі.	10.2.4.1 генетиканың негізгі заңдары мен қалыптасуындағы Мендель заңдары бағалау
	Тұқым қуалаушылықтың генетикалық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гамета тазалығы заңы және оның цитологиялық негіздемесі. Моногибридті және дигибридті будандастыру. Басымдылық заңы. Ажырау заңы. Басымдылық заңы. Ажырау заңы	10.2.4.2 моногибридті будандастыру негіздерін талдау 10.2.4.3 дигибридті будандастыру негіздерін талдау 10.2.4.4 толық және толымсыз доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы
		10.2.4.5 талданатын будандастыру бағалау

	Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм	10.2.4.6 жынысты анықтау те 10.2.4.7 жынысты хромосомалардың рөлін түсі
	Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор	10.2.4.8 адамның тұқымқу топтарын анықтау механизмі
	Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру. Модельдеу "Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру"	10.2.4.9 адам генетикасын әдістерін сипаттау; 10.2.4.10 шежіре сызбасын құ
	Өнімділікті арттыратын заманауи ауылшаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары;	10.2.4.11 жергілікті аймақ өсімдіктердің шығымдылығын қазіргі заманғы ауыл технологияларын пайдалануд
	Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауыл шаруашылығында). Инсулин өндірісі	10.4.3.1 инсулин өнді биотехнологиялық үдерістің сипаттау; 10.4.3.2 биотехнологияда өн мысал келтіру
Микробиологияжәнебиотехнология		
Көбею	Адамныңжынысжүйесініңқұрылымыменқызметі.	10.2.1.1 адамның жыныс жүйесін сипаттау
	Зертханалық жұмыс "Аталық және аналық гаметалардың құрылысын зерттеу"	10.2.1.2 аталық және аналық жасушаларының құрылысын зерттеу
	Екінші реттік жыныстық белгілер. Ұлдар мен қыздардың жыныстық жетілуі. Биологиялық және әлеуметтік жетілу	10.2.1.3 жыныстық жетілу реттік жыныстық белгілердің
	Менструалдықцикл. Менструалдық циклдағы эстроген мен прогестерон гормондарының маңызы	10.2.1.4 менструалдық циклдағы эстроген мен прогестеронның маңызын сипаттау
	Контрацепция түрлері, олардың қолданылуы мен маңызы	10.2.1.5 контрацепцияның маңызын түсіндіру
	Жыныстық жолмен берілетін аурулар: Жүре пайда болған иммундық дефицитінің синдромы (ЖИТС), сифилис, гонорея, гепатит В,С. Алдын алу шаралары	10.2.1.6 жыныстық жолмен берілетін аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру
4-тоқсан		
Өсу және даму	Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы.	10.2.3.1 ұрықтың дамуының алғашқы кезеңдерін түсіндіру; 10.2.3.2 ұрық пен эмбрионды салыстыру
	Шылым шегу, есірткі мен ішімдіктің адам ұрығының дамуына тигізетін әсері;	10.2.3.3 адам ұрығының дамуына алкоголь мен басқа есірткілердің әсерін түсіндіру
Эволюциялық даму	Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері.	10.2.5.7 Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдерін оқып білу

Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы	10.2.5.1 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк негізгі қағидаларын оқып зеріңдету; 10.2.5.2 эволюциялық ілімнің негізгі қағидалары мен Ч. Дарвин еңбектерінің рөлін сипаттау;
Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинативтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түршілік, тұраралық). Модельдеу "Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)"	10.2.5.3 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 10.2.5.4 ағзалардың бейімделушілігінің сұрыпталудың рөлін сипаттау;
"Түр" ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. "Түр түзілу" ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері	10.2.5.5 түрдің құрылымын сипаттау; 10.2.5.6 түр түзілу үдерісін талдау; 10.2.5.7 Жер әлемде өмір сүруші организмдердің кезеңдерін атау

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығымен
24-қосымша
Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2013 жылғы 3 сәуір
№ 115 бұйрығымен
661-қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Физика" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы
1 тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Физика" пәнінен жаңартылған мазмұндағы типтік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарламаның мақсаты -оқушылардың ғылыми көзқарасының негізін, бақылау қабілеттерін қалыптастыру, табиғат құбылыстарын талдау және таңдау арқылы өмірге қажетті практикалық есептердің шешімдерін таба білуге дағдыландыру.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) оқушылардың әлемнің қазіргі физикалық бейнесінің негізінде жатқан іргелі заңдылықтар мен принциптер туралы білімді, табиғатты танудың ғылыми әдістері туралы білімін қалыптастыру;

2) оқушылардың оқушылардың зияткерлік, ақпараттық, коммуникативтік және рефлексивтік мәдениетін дамытуға, физикалық экспериментті орындау және зерттеу жұмыстарын жүргізу дағдыларын дамыту;

3) оқу және зерттеу қызметіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу;

4) физикалық құбылыстардың биологиялық, химиялық және өзге де құбылыстармен өзара байланысын ашу;

5) табиғат ресурстарын пайдалануда және қоршаған ортаны қорғауда, адамды және қоғамды қауіпсіз өмір сүрумен қамтамасыз етуде меңгерген дағдыларды қолдану болып табылады.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) физика сабағында теориялық ойлау элементтерін қалыптастыру: түсініктер, пайымдар, ой қорытындысы, себеп-салдарлық байланыстырды орнату;

2) көріп қабылдауы мен қоршаған заттар мен құбылыстарды тануын, есту зейіні мен есте сақтауын дамыту;

3) әлемді тануда көру қалдығын пайдалану;

4) білім алушылардың іс-әрекеттің түрлі түрлерінде, тапсырмаларды орындауда, көру мүмкіндігінің шектеулілігін есепке ала отырып, лабораториялық және практикалық жұмыстарды орындауда өз мүмкіндіктерін адекватты бағалау мүмкіндіктері;

5) қабылдау мен зерттеудің тактильді- сипап сезу тәсілдерін меңгеруі: заттардың рельефті бейнелерін, физикалық құрылғылардың, физикалық денелердің моделдерінің физикалық бейнелерін;

6) тәжірибелерді жүргізу барысында ұсақ қол моторикасын дамыту, аз кеңістікте бейімделуін жүзеге асыру;

7) әлемнің жалпы бейнесін меңгеруде фактілер мен құбылыстардың үйлесімділігін меңгеру үшін кеңістіктік-образдық түсініктерін, ойлауы мен қабылдауын, танымдық іс-әрекетін түзету;

8) өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын дамыту;

9) сөйлеу тілінің компенсаторлық функциясы негізінде тұлғалық қасиеттерін дамыту.

Тарау 2. Оқу үрдісін ұйымдастыруда педагогикалық тәсілдері

5. Көру қабілеті зақымдалған білім алушылар үшін "Физика" пәні бойынша оқу пәнін ұйымдастыруда келесі педагогикалық ықпал ету жолдары қолданылады: дифференциальды ықпал ету, әрекеттік ықпал ету, тұлғалық-бейімдеушілік ықпал ету, коммуникативті ықпал ету мен ақпараттық-коммуникативті технологияларды пайдалану.

6. Физика сабағында дифференциалды ықпал ету жолын пайдалану білім алушылардың жаңа материалды қабылдау темпін, психофизикалық дамуы мен

офтальмологиялық аспектісін есепке алаотырып, жеке мүмкіндіктерін жүзеге асыруға мүмкіндік береді:

1) көрмейтіндер- көру өткірлігі 0 ден 0,04 қоса алғанда;

2) нашар көретіндер – көру өткірлігі 0,05 ден 0,2.

7. Сабақта әрекеттік ықпал ету жолын пайдалану оқыту нәтижелерінің диапазонын кеңейтуге мүмкіндік береді:

1) өз күштеріне деген білім алушылардың сенімділігін көтеру;

2) практикалық әрекетте интеллектісі мен шығармашылық қабілеттерін, білімдерді сапалы меңгеруін дамыту: физикалық моделдерді даярлау, тәжірибелер жүргізу, пайымдау мен ой қорытындысын жасау негізіндегі өзіндік шығармашылық жұмыста пайдалануы.

8. Тұлғалық бағытталған тәсілі жаңа білімдерді меңгеру барысында өзін өзі дамытуға, өзін айқындауға мүмкіндік беріп, "қолға қол", "үлгі бойынша жаса" тәрізді негізгі тәсілдер мен түрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдана отырып, практикалық әрекетте мұғалімнің дозаланға көмегі негізінде пәнге деген білім алушылардың қызығушылықтарын дамытуға бағытталған.

9. Коммуникативті тәсіл білім алушылардың сөйлеу тілін дамытуға, қалауы мен олардың шығармашылық ізденіс қабілетін дамытуға ықпал ететін жұптық және топтық жұмыста қарым-қатынасқа түсе алу қабілетін қалыптастыруға бағытталған.

10. Сабақта ақпараттық–коммуникативті технологияларды қолдану мультимедиялық файлдар, видеофрагменттер, видео дәрістерді пайдалану негізінде жүзеге асырылып, мұғалімге көрнекілік және жұмысты орындаудың жылдамдығы негізінде материалды үйретуге уақытты қысқаруға мүмкіндік беріп, танымдық,, моральды-адамгершілік, шығармашылық, коммуникативті, эстетикалық сияқты барлық тұлғалық мүмкіндіктерді жүзеге асыруға, білім алушылардың интеллектісін, ақпараттық мәдениетін дамытуға ықпал етеді.

11. Физиканы оқыту үрдісі келесі оқу пәндерімен байланысты жүзеге асырылады: математика, орыс тілі, география, химия, биология, тарих, еңбек,бейімделген дене шынықтыру, көріп қабылдау мен көру қалдығын дамыту, кеңістікте бағдарлау, әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау, сөйлеу тілін түзету.

12. Бағдарлама айтарлықтай бұзылыстарды түзету мен компенсациялау құралдарын және оптикалық құрылғылар мен тифло құрылғыларды, рельефті – графикалық құралдарды (көрмейтіндер үшін), тегіс баспаларды (нашар көретіндер үшін) қолдануды қарастырады.

13. Көрмейтін білім алушыларға физиканы оқытқанда кеңінен сызбалар қолданады. Жоғары сыныптарда, көптеген нақты-бейнелі түсініктері бола тұра,

түрлі көлік механизмдерін және физикалық құбылыстарды бейнелейтін сызба немесе сурет, шартты рельефті белгілермен толыққанды қолдана алады.

14. Контурлық рельефті сызбалар білім алушыларға станоктардың ішкі механизмдерінің күрделі құрылымдарын меңгеруге және кинематикалық түйіндердің өзара іс-әрекеттеріне ықпалдасуына көмектеседі; оқушыларға кеңістік ойлауды дамытуға и механизмдер әрекетінің физикалық-техникалық ұстанымдарының бірнеше түсініктерін қалыптастыруға ықпал ететін бірнеше есеп беруге болады.

15. Көрмейтін және нашар көретін білім алушылар үшін мектептегі физика кабинетінде келесі тифлотехникалық құралдар қарастырылады:

1) рельефті-нүктелік шрифтмен орындалған физика пәні бойынша мәтіндік дидактикалық құралдар;

2) көріп қабылдауға негізделген (көру қалдығы мен түс сезімталғыы бар көрмейтін білім алушылар үшін), түстік безендендірілуі бар және сипап сезу арқылы қабылдауға негізделген рельефті жазықтықта орындалған иллюстративті-графикалық құралда; көрметін білім алушылардың жеке ерекше білім қажеттіліктеріне жауап беретін дидактикалық материалдар мен көрнекі құралдар;

3) рельефті сызуға арналған құралдар мен құрылғылар ("Школьник" құралы, сызғыш, циркуль, тактильді индикациясы бар транспортир);

4) тактильді индикациясы бар өлшегіш физикалық құралдар;

5) оқытудың техникалық құралдары: компьютерлік тифло кешен, интернетке қолжетімді интербелсенді тақта, сканерлеу мен оқуға арналған "Книголюб" кешені, электронды ұлғайтқыш құралы бар "Книга", тифлоплеер мен диктофоны бар нашар көретін білім алушыларға арналған стационарлы және портативті ұлғайтқыш құралдар.

Тарау 3. "Физика" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

16. "Физика" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7 сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

2) 8 сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

3) 9 сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

4) 10 сыныпта– аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

17. Бағдарлама мазмұны 8 бөлімді қамтиды:

1) "Физикалық шамалар мен өлшеулер" бөлімі;

2) "Механика" бөлімі;

3) "Жылу физикасы" бөлімі;

4) "Электр және магнетизм" бөлімі;

5) "Геометриялық оптика" бөлімі;

- 6) "Кванттық физика элементтері" бөлімі;
- 7) "Астрономия негіздері" бөлімі;
- 8) "Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі" бөлімі.

18. "Физикалық шамалар мен өлшеулер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) физика – табиғат туралы ғылым;
- 2) физикалық шамалар;
- 3) физикалық өлшеулер.

19. "Механика" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) кинематика негіздері;
- 2) динамика негіздері;
- 3) сақталу заңдары;
- 4) статика;

5) тербелістер мен толқындар.

20. "Жылу физикасы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) молекулалы-кинетикалық теория негіздері;
- 2) термодинамика негіздері.

21. "Электр және магнетизм" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) электростатика негіздері;
- 2) электр тогы;
- 3) магнит өрісі;
- 4) электромагниттік толқындар және тербеліс.

22. "Геометриялық оптика" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) геометриялық оптика заңдары.

23. "Кванттық физика элементтері" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) атом мен атом ядросының құрылысы;
- 2) радиоактивтілік;
- 3) элементар бөлшектер.

24. "Астрономия негіздері" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) Жер және Ғарыш;
- 2) астрофизика элементтері.

25. "Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) физиканың дүниетанымдық мәні.

26. 7-сыныпқа арналған "Физика" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Физика – табиғат туралы ғылым". Физика – табиғат туралы ғылым, табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері;

2) "Физикалық шамалар мен өлшеулер". Халықаралық бірліктер жүйесі; скаляр және векторлық физикалық шамалар, өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі, үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу. Зертханалық жұмыс № 1: кішкентай денелердің өлшемін анықтау. Зертханалық жұмыс № 2: физикалық шамаларды өлшеу. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; аспап шкаласындағы бөліктің құнын анықтау;

3) "Механикалық қозғалыс". Механикалық қозғалыс және оның сипаттамалары, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, түзу сызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар, жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу, әртүрлі механикалық қозғалыстардың графиктері. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, координатаның уақытқа тәуелділік графигін зерттеу;

4) "Тығыздық". Масса және денелердің массасын өлшеу, дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу, заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі, тығыздықты есептеу. Зертханалық жұмыс № 3: сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын анықтау. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, электрондық және иіндік таразыларды қолданып, әр түрлі денелердің массасын анықтау;

5) "Денелердің өзара әрекеттесуі". Инерция құбылысы, күш, тартылыс құбылысы және ауырлық күші, салмақ, деформация, серпімділік күші, Гук заңы, үйкеліс күші, үйкеліс әрекетін техникада ескеру, бір түзу бойымен денеге әсер еткен күштерді қосу. Зертханалық жұмыс № 4: серпімді деформацияларды зерделеу. Зертханалық жұмыс № 5: сырғанау үйкеліс күшін зерттеу. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, динамометр көмегімен өлшеу, ауырлық күшін зерттеу, түрлі денелердің созылуын зерттеу;

6) "Қатты денелер, сұйықтар және газдардағы қысым". Газдардың, сұйықтардың және қатты денелердің молекулалық құрылымы, қатты денелердегі қысым, сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы, қатынас ыдыстар, гидравликалық машиналар, атмосфералық қысым, атмосфералық қысымды өлшеу, манометрлер, сорғылар, кері итеруші күш. Зертханалық жұмыс № 6: Архимед заңын зерделеу. Зертханалық жұмыс № 7: дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, кез-келген пішінді қатынас ыдыстардағы бірдей және әртүрлі сұйықтардың беттерінің орналасуын зерттеу, атмосфералық қысымның бар екендігін зерттеу.

7) "Жұмыс және қуат". Механикалық жұмыс, қуат. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, жұмыстың мәнін график бойынша

анықтау, ауырлық күші мен үйкеліс күшінің жұмысын салыстыру, транспорт түрлерінің қуатын бағалау;

8) "Энергия". Кинетикалық энергия, потенциалдық энергия, энергияның сақталуы және басқа түрге айналуы. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, үстел теннисіне арналған шариктің тебілу биіктігін анықтау.

9) "Жай механизмдер". Жай механизмдер, дененің массалық центрі, иіндіктің тепе-теңдік шарты, пайдалы әрекет коэффициенті. Зертханалық жұмыс № 8: жазық фигураның массалар центрін анықтау. Зертханалық жұмыс № 9: иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау. Зертханалық жұмыс №10: көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, түсірілген күштің айналу осіне дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу.

27. 8-сыныпқа арналған "Физика" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Жер және Ғарыш". Аспан денелері туралы ғылым, күн жүйесі, күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл);

2) "Жылулық құбылыстар". Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия, температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары, ішкі энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері, жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару, табиғаттағы және техникадағы жылу берілу, жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі, жылу мөлшері, заттың меншікті жылу сыйымдылығы, отынның энергиясы, отынның меншікті жану жылуы, жылу үдерістеріндегі энергияның сақталу және басқа түрге айналу заңы. Зертханалық жұмыс №1: әртүрлі температурадағы суларды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру. Практикалық жұмыстар: денені қыздыру үшін қажетті немесе оны суытқанда бөлінетін жылу мөлшерін есептеу, заттың меншікті жылу сыйымдылығын анықтау, заттың агрегаттық күйлері өзгерген кездегі жылу мөлшерін есептеу, жылу мөлшерінің дене массасына тәуелділігін зерттеу, жылу мөлшерінің қыздыру температурасына тәуелділігін зерттеу, әртүрлі отынның жану тиімділігін бағалау;

3) "Заттың агрегаттық күйлері". Қатты денелердің балқуы және қатаюы, балқу температурасы, меншікті балқу жылуы, булану және конденсация, қаныққан және қанықпаған булар, қайнау, меншікті булану жылуы, қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау. Зертханалық жұмыс № 2: мұздың меншікті балқу жылуын анықтау. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, заттың фазалық ауысу графигін зерттеу, мұздың балқу

температурасын зерттеу, булану жылдамдығының әртүрлі факторларға тәуелділігін зерттеу;

4) "Термодинамика негіздері". Термодинамиканың бірінші заңы, газдың және будың жұмысы, жылу үдерістерінің қайтымсыздығы, термодинамиканың екінші заңы, жылу қозғалтқыштары, жылу қозғалтқыштарының пайдалы әрекет коэффициенті, Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, ішкі энергияның механикалық энергияға айналуын зерттеу, жылулық тепе-теңдік орныққандағы энергияның сақталу заңын зерттеу;

5) "Электростатика негіздері". Денелердің электрленуі, электр заряды, өткізгіштер мен диэлектриктер, электр зарядының сақталу заңы, қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі, Кулон заңы, элементар электр заряды, электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі, электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы, конденсатор. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, бір-бірінен қандай-да бір арақашықтықта орналасқан және жіңішке жіпке ілінген екі бірдей ауа шарының әрекеттесуін зерттеу, электроскопты жасау;

6) "Тұрақты электр тогы. Электр тогы, электр тогы көздері, электр тізбегі және оның құрамды бөліктері, ток күші, кернеу, тізбек бөлігі үшін Ом заңы, өткізгіштің электр кедергісі, өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат, өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу, электр тогының жұмысы мен қуаты, электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы, металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі, асқын өткізгіштік, электрқызырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар, электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы). Зертханалық жұмыс № 3: "Электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу". Зертханалық жұмыс №4: "Тізбек бөлігі үшін ток күшінің кернеуге тәуелділігін зерттеу". Зертханалық жұмыс №5: "Өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу". Зертханалық жұмыс №6: "Өткізгіштерді параллелді қосуды зерделеу". Зертханалық жұмыс №7: "Электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау". Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, тізбектегі ток күшін өлшеу, тізбек бөліндегі кернеуді өлшеу, өткізгіш кедергісінің материал тегіне тәуелділігі, қыздыру шамының қуаты мен жұмысын өлшеу, тізбектей қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу, параллель қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу;

7) "Электромагниттік құбылыстар". Тұрақты магниттер, магнит өрісі, тогы бар түзу өткізгіштің магнит өрісі, тогы бар шарғының магнит өрісі, электромагниттер және оларды қолдану; магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әрекеті,

электрокозғалтқыш; электр өлшеуіш құралдар, электромагниттік индукция, генераторлар. Зертханалық жұмыс № 8: "Тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу". Зертханалық жұмыс №9: "Электрмагнитті құрастыру және оның әсерін сынау". Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, су компасын (құбылнамасын) жасау, магнит өрісінің түрлі материалдар арқылы өтуін зеттеу, түрлі тиындардың магниттік қасиеттерін зерттеу, үйкеліс арқылы магниттеу, магниттің қасиетіне температураның әсері.

28. 9-сыныпқа арналған "Физика" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Жарық құбылыстары". Жарықтың түзу сызықты таралу заңы, жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар, сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу, жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу, линзалар, линзаның оптикалық күші, жұқа линзаның формуласы, линзаның көмегімен кескін алу, көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері, оптикалық аспаптар. Зертханалық жұмыс № 1: "Шынының сыну көрсеткішін анықтау. Зертханалық жұмыс №2: "Жұқа линзаның фокустық қашықтығын анықтау". Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қарапайым перископты жасау, калейдоскопты жасау, жазық айнадағы кескінді зерттеу, ойыс айнаға түскен және шағылған стандартты сәулелердің жүрісі, жинағыш және шашыратқыш линзадағы негізгі сәулелердің жүрісі, көз бен фотоаппараттың оптикалық жүйелерін салыстыру;

2) "Кинематика негіздері". Механикалық қозғалыс, векторлар және оларға амалдар қолдану, вектордың координаталар осьтеріне түсірілген проекциялары, түзусызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу, түзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және орын ауыстыру, дененің еркін түсуі, еркін түсу үдеуі, қисықсызықты қозғалыс, материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы, сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар, центрге тартқыш үдеу. Зертханалық жұмыс №3: "Теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау". Зертханалық жұмыс №4: горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қозғалыстың салыстырмалылығы, денелердің қозғалысын сипаттау тәсілдері;

3) "Астрономия негіздері". Жұлдызды аспан, аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі, әртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт, Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары, Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау;

4) "Динамика негіздері". Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері, механикадағы күштер, Ньютонның екінші заңы, масса, Ньютонның үшінші заңы, Бүкіләлемдік тартылыс заңы, дененің салмағы, салмақсыздық, денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы, Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, күшті өлшеудің практикалық тәсілдері, жердің ауырлық өрісіндегі дене қозғалысының параметрлерін есептеу, дененің еркін түсу үдеуін өлшеу;

5) "Сақталу заңдары". Дене импульсі және күш импульсі, импульстің сақталу заңы, реактивті қозғалыс, механикалық жұмыс және энергия, энергияның сақталу және айналу заңы. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, дененің кинетикалық энергиясының өзгеруіне қатысты күштің жұмысын салыстыру, денелердің соқтығысуы кезіндегі импульстің сақталу заңын зерттеу.

29. 10-сыныпқа арналған "Физика" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Тербелістер және толқындар". Тербелмелі қозғалыс, тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі, тербелмелі қозғалыстың теңдеуі, математикалық және серіппелі маятниктердің тербелістері, еркін және еріксіз тербелістер, резонанс, еркін электромагниттік тербелістер, толқындық қозғалыс, дыбыс, дыбыстың сипаттамалары, акустикалық резонанс, жаңғырық, электромагниттік толқындар, электромагниттік толқындар шкаласы. Зертханалық жұмыс № 1: "Математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу үдеуін анықтау". Зертханалық жұмыс №2: "Беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау". Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, әр түрлі маятниктер тербелісінің периоды есептеу, еркін және еріксіз тербелістерді зерттеу, толқындардың сипаттамасын зерттеу, ұялы телефонның жұмыс істеу принципі, аналогті сигналдың берілуі, Морзе әліппесі;

2) "Атом құрылысы. Атомдық құбылыстар". Жылулық сәуле шығару; жарық кванттары туралы Планк гипотезасы, фотоэффект құбылысы, рентген сәулелері, радиоактивтілік, радиоактивті сәулеленудің табиғаты, Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару;

3) "Атом ядросы. Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер, массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы, ядролық реакциялар, радиоактивті ыдырау заңы, ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция, ядролық реактор, термоядролық реакциялар, радиоизотоптар, радиациядан қорғану, элементар бөлшектер. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, радиоактивті элементтердің жартылай ыдырау периоды есептеу;

4) "Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі". Физика және астрономияның дүниетанымдық маңызы, экологиялық мәдениет.

Тарау 4. Оқыту мақсаттарының жүйесі

30. Бағдарламада "оқыту мақсаттары" төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.1.2.4 кодында "7" – сынып, "1.2" – бөлімшесі, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

31. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқудың күтілетін нәтижелері:

1) "Физикалық шамалар" бөлімі:

1-кесте

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
1.1 Физика –табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 физикалық құбылыстарға мысалдар келтіру; 7.1.1.2 мұғалімнің көмегімен физикалық құбылыстарға бақылау жүргізу; тактильді индикациясы бар өлшегіш құралдардың бағытын атау; 7.1.1.3 табиғатты зерттеудің ғылыми әдістерін ажырату			
1.2 Физикалық шамалар	7.1.2.1 физикалық шамаларды олардың Халықаралық бірліктер жүйесіндегі өлшем бірліктерімен сәйкестендіру және Брайль жүйесі бойынша олардың белгіленуін білу; 7.1.2.2 скаляр және векторлық шамаларды ажырату және мысалдар келтіру; 7.1.2.3 үлкен және кіші сандарды жазған кезде еселік және үлестік қосымшаларды білу және қолдану, санды стандартты түрде Брайль жүйесі бойынша жазу	8.1.2.1 Халықаралық бірліктер жүйесі бойынша өлшем бірліктеріне өз бетінше бейімделе алуы	9.1.2.1 өлшем бірліктерін зертханалық және практикалық жұмыстарда қолдану	10.1.2.1 Менделеев сәйкес зарядты қолдану
1.3 Физикалық өлшеулер	7.1.3.1 дененің ұзындығын, көлемін, температурасын және уақытты өлшеу, өлшеу нәтижелерін аспаптардың қателіктерін есепке ала отырып жазу;	8.1.3.1 эксперимент-тен деректерін жинақтау, талдау және өлшеу және қателіктерін ескеріп жазу; 8.1.3.2 тәжірибені жүргізуге әсер ететін факторларды анықтау, көріп - сипап сезу	9.1.3.1 алған нәтижені түсіндіру және қорытынды жасау; 9.1.3.2 эксперименттің нәтижесіне әсер ететін факторларды талдау және көріп - сипап сезу арқылы	10.1.3.1 теоретикалық эксперимент нәтижелерін қорытынды жасау және 10.1.3.2 нәтижесін

	7.1.3.2 кішкентай денелердің өлшемін қатарлау әдісі арқылы зертханалық жұмыстарды орындауда компенсаторлық мүмкіндіктерін қолдана отырып анықтау; 7.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	арқылы зерделеу дағдыларын қолдану; 8.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	зерделеу дағдыларын қолдану арқылы экспериментті жүргізуді жақсарту жолдарын ұсыну; 9.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	факторлар көріп - зерделеу қолдану эксперимент жақсарту
--	---	---	---	---

2) "Механика" бөлімі:

2 кесте

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
2.1 Кинематиканың негіздері	7.2.1.1 сақтаулы анализаторларды қолдана отырып, келесі терминдердің физикалық мағынасын түсіндіру - материялық нүкте, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, траектория, жол, орын ауыстыру; 7.2.1.2 механикалық қозғалыстың салыстырмалылығына мысалдар келтіру; 7.2.1.3 есеп нүктесін есепке ала отырып, сызбанұсқа бойынша қозғалыстың қатыстығына есептер шығару: өзінен, жолдасынан, өзге заттардан; 7.2.1.4 түзу сызықты бірқалыпты қозғалысты және бірқалыпсыз қозғалысты ажырата білу; 7.2.1.5 Брайль жүйесі бойынша қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу; 7.2.1.6 тактильді өлшеу құрылғыларын қолдана отырып, s -тің t -ға тәуелділік графигін тұрғызуда координата осьтерінде және кестелерде		9.2.1.7 есептерді шығаруда тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстыру мен координат теңдігін қолдану; 9.2.1.8 тең үдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін эксперименттік жолмен анықтау; 9.2.1.9 тактильді өлшеу құралдарын қолдана отырып, тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың уақытқа тәуелділік графиктерін тұрғызу және оларды түсіндіру; 9.2.1.10 еркін түсуді сипаттау үшін теңайнымалы қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін Брайль жүйесі бойынша есеп шығаруда қолдану; 9.2.1.11 теңайнымалы және бірқалыпты қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау; рельефті суретті көріп-сипап сезу дағдыларын қолдану мен	

	өлшем бірліктерін дұрыс белгілеу; 7.2.1.7 дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен келесі жағдайларды анықтау: (1) дененің тыныштық күйін, (2) тұрақты жылдамдықпен қозғалысын, тәуелділіктің релефті графигін оқу қабілеті; 7.2.1.8 бірқалыпты қозғалған дененіңорын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен жылдамдығын анықтау		аналогия бойынша сызу тугызу; 9.2.1.12 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау; 9.2.1.13 сақтаулы анализаторларды қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс траекториясын сызу; 9.2.1.14 дененің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысын сызықтық және бұрыштық шамалар арқылы сипаттау; 9.2.1.15 сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстыратын өрнекті есептер шығаруда қолдану; 9.2.1.16 центрге тартқыш үдеу формуласын есептер шығаруда қолдану	
2.2 Динамика негіздері	7.2.2.1 инерция құбылысын түсіндіру және мысалдар келтіру; 7.2.2.2 күнделікті өмірден күштердің әрекет етуіне мысалдар келтіру; сөздік сипаттау негізіндеденелердің өзара әрекеттерін елестете алу; 7.2.2.3 қабылдаудың көріп – сипап сезу тәсілі арқылы пластикалық және серпімді деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру 7.2.2.4 серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділік графигінен қатандық коэффициентін анықтау; тәуелділіктің рельефті графигіноқу қабілеті; 7.2.2.5 Брайль жүйесі бойынша Гук заңының формуласы бойынша серпімділік күшін есептеу;		9.2.2.1 инерция, инерттілік және инерциялық санақ жүйесі ұғымдарының мағынасын түсіндіру; 9.2.2.2 Ньютонның бірінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 9.2.2.3 көріп –сипап сезу дағдыларын қолдана отырып, ауырлық күші, серпімділік күші, және үйкеліс күші табиғатын түсіндіру; 9.2.2.4 Брайль жүйесі бойынша Ньютонның екінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 9.2.2.5 Брайль жүйесі бойынша Ньютонның үшінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 9.2.2.6 бүкіләлемдік тартылыс заңын тұжырымдау және	

	7.2.2.6 қабылдаудың көру – тактильді негізінде тыныштық, домалау және сырғанау үйкелістерін сипаттау; 7.2.2.7 үйкеліс күшінің пайдасы мен зиянына мысалдар келтіру; 7.2.2.8 күштерді берілген масштабта графикалық түрде көрсету; 7.2.2.9 денеге бір түзудің бойымен әрекет ететін күштердің тең әрекетті күшін графикалық табу; 7.2.2.10 салмақ және ауырлық күшін ажырату; 7.2.2.11 жұмысты орындау барысында компенсаторлы мүмкіндіктерді қолдана отырып, электронды, серіппелі, иінді таразылардың көмегімен дененің массасын өлшеу; 7.2.2.12 көру қалдығын қолдана отырып, әртүрлі пішіндегі қатты дененің немесе сұйықтың көлемін өлшеу үшін өлшеуіш цилиндрді (мензурка) қолдану; 7.2.2.13 тығыздықтың физикалық мағынасын түсіндіру; 7.2.2.14 сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау; 7.2.2.15 есептерді шешу барысында Брайль жүйесі бойыншатығыздық кестесі емн жұмыс жасай алу, тығыздық формуласын қолдану		оныБрайль жүйесі бойынша есептер шығаруда қолдану; 9.2.2.7 ғарыш аппараттардың орбиталарын салыстыру; 9.2.2.8 тартылыс өрісіндегі дененің қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау; 9.2.2.9 бірінші ғарыштық жылдамдықтың формуласынесептер шығаруда қолдану; 9.2.2.10 үдеумен қозғалған дененің салмағын анықтау; 9.2.2.11 салмақсыздық күйді түсіндіру	
2.3Сақталу заңдары	7.2.3.1 механикалық жұмыс деген физикалық ұғымның мағынасын түсіндіру; 7.2.3.2 механикалық энергияның екі түрін ажырату; 7.2.3.3 кинетикалық энергия формуласын Брайль жүйесі		9.2.3.1 "дене импульсі" және "күш импульсін" түсініктерін ажырату; 9.2.3.2 импульстің сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 9.2.3.3 кеңістіктік - образдық ойлауды қолдана	

	бойынша есептер шығаруда қолдану; 7.2.3.4 жоғары көтерілген дене үшін потенциалдық энергиясының және серпімді дененің формуласын Брайль жүйесі бойынша есеп шығаруда қолдану; 7.2.3.5 энергияның түрленуіне мысалдар келтіру; 7.2.3.6 есептерді шығаруда механикалық энергияны сақтау заңын қолдану; 7.2.3.7 қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру; 7.2.3.8 механикалық жұмыс пен қуаттың формулаларын Брайль жүйесі бойынша есептер шығаруда қолдану;		отырып, табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру 9.2.3.4 Байқоныр ғарыш айлағының аймақтық және халықаралық маңыздылығына баға беру; 9.2.3.5 механикалық жұмысты аналитикалық және графиктік тәсілмен анықтау; 9.2.3.6жұмыс пен энергияның өзара байланысын түсіндіру; 9.2.3.7 энергияның сақталу заңын есептер шығаруда қолдану; 9.2.3.8 сезімдік қабылдау негізінде көтеру мен түсіру кезіндегі күштің жағымды және жағымсыз жұмысын түсіндіру; 9.2.3.9 кеңістіктік - образдық ойлау дағдысын қолдана отырып, энергия мен ауырлық күші жұмысының өзара байланысын түсіндіру; 9.2.3.10 сезімдік қабылдау негізінде жұмыс пен серпімділіктің байланысын түсіндіру;	
2.4 Статика	7.2.4.1 "Механиканың алтын ережесін" тұжырымдау және қарапайым механизмдердің қолданылуына мысалдар келтіру; 7.2.4.2 "күш моменті" ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру 7.2.4.3 сезімдік қабылдау негізінде жазық фигураның массалық центрін тәжірибеде анықтау; 7.2.4.4 тепе-теңдікте тұрған денелер үшін күш моменттер ережесін			

	тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 7.2.4.5 тәжірибеде иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау; 7.2.4.6 көлбеу жазықтықтың пайдалы әсер коэффициентін тәжірибеде анықтау 7.2.4.7 көлбеу жазықтықтың пайдалы әсер коэффициентін тәжірибеде анықтау			
2.5 Тербелістер мен толқындар				10.2.5.1 е тербелістер келтіру; 10.2.5.2 находить период, ча 10.2.5.3 қолданып циклдік ж 10.2.5.4 процестез сақталу за 10.2.5.5Бр бойынша тербелістер графиктер координат жылдамд үдеудің білу; 10.2.5.6 ә жүйедегі болу себе 10.2.5.7 тербелісі әртүрлі тәуелділіг 10.2.5.8 маятник формулас үдеуін ан 10.2.5.9 квадраты ұзындығы графигін талдау;

				10.2.5.10 амплитуд мәжбүрле жілігіне график бо 10.2.5.11 құбылыс 10.2.5.12 жылдамд толқын формула шығаруда 10.2.5.13 бойлық салыстыр 10.2.5.14 толқында жылдамд түрінде а 10.2.5.15 негізінде болу шарттары 10.2.5.16 сипаттама толқында және сәйкестен 10.2.5.17 болу шар оның мысалдар 10.2.5.18 пайда бол оны қо сипаттау; 10.2.5.19 техникада инфрадыс мысалдар
--	--	--	--	--

3) тарау 3 "Жылу физикасы":
кесте 3

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
3.1 Молекулалы-кинетикалық негіздері	теория 7.3.1.1 заттардың молекулалық құрылысы негізінде, газдардың сұйықтар мен қатты денелердің құрылымын сипаттау;	8.3.1.1 молекулалы-кинетикалық теорияның негізгі қағидаларын мысалдар келтіру және тәжірибені сипаттау;		

7.3.1.2 сезімдік қабылдау негізінде қысымның физикалық мағынасын түсіндіру және өзгерту әдістерін сипаттау; 7.3.1.3 есептер шығаруда қатты дененің қысымының формуласын қолдану; 7.3.1.4 газ қысымын молекулалық құрылым негізінде түсіндіру; 7.3.1.5 сұйықтықтағы гидростатикалық қысымның формуласын шығару және оны Брайль жүйесі бойынша есептер шығаруда қолдану; 7.3.1.6 қатынас ыдыстардың қолданылуына мысалдар келтіру; 7.3.1.7 гидравликалық машиналардың жұмыс істеу принципін сипаттау; 7.3.1.8 гидравликалық машиналарды қолдану кезіндегі күштен ұтысты есептеу; 7.3.1.9 атмосфералық қысымның табиғатын түсіндіру және оны өлшеудің әдістерін ұсыну; 7.3.1.10 манометр мен сорғылардың жұмыс істеу принципін сипаттау; 7.3.1.11 кері итеруші күшті анықтау және оның сұйыққа батырылған дененің көлеміне тәуелділігін зерттеу; 7.3.1.12 сұйықтар мен газдардағы кері итеруші күштің табиғатын түсіндіру; 7.3.1.13 Брайль жүйесі бойынша есептер шығару кезінде Архимед заңын қолдану; 7.3.1.14 дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу	8.3.1.2 температураның мәндерін әр түрлі шкала (Цельсий, Кельвин) бойынша өрнектеу; 8.3.1.3 температураны өлшеуді жылулық ұлғаю негізінде сипаттау; 8.3.1.4 молекулалық кинетикалық теория негізінде қатты күйден сұйыққа және кері айналуы сипаттау; 8.3.1.5 молекулалық кинетикалық теория негізінде заттың сұйық күйден газ күйіне және кері айналуын сипаттау;	
---	--	--

3.2Термодинамика негіздері	8.3.2.1 дененің ішкі энергиясын өзгерту тәсілдерін сипаттау; 8.3.2.2 әртүрлі жылу берілудің түрлерін салыстыру, температуралық сезім мен фактурасын анықтау мақсатында әртүрлі заттарды зерделеу (ағаштан, металлдан, пластмассада, матадан, әйнектен және өзге материалдардан жасалынған заттар); 8.3.2.3 техникада және тұрмыста жылу берілу түрлерінің қолданылуына мысалдар келтіру; 8.3.2.4 әртүрлі температураға тірі ағзалардың бейімделуіне мысалдар келтіру; 8.3.2.5 жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берген жылу мөлшерін анықтау; 8.3.2.6 заттың меншікті жылу сыйымдылығының мағынасын түсіндіру; 8.3.2.7 отынның жануы кезінде бөлінген жылу мөлшерінің формуласын Брайль жүйесі бойынша есеп шығару барысында қолдану; 8.3.2.8 жылу құбылыстарындағы энергияның сақталу және айналу заңын зерттеу; 8.3.2.9 жылулық тепе-теңдік теңдеуіне есептер шығаруда қолдану; 8.3.2.10 балку/кристалдану кезіндегі жұтылатын/бөлінетін жылу мөлшерінің формуласын есептер шығаруда қолдану, Брайль жүйесі бойынша тұрақты көлем кестесімен жұмыс жасай алу; 8.3.2.11 заттың балку және қатаю процесі кезіндегі	
----------------------------	--	--

		температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау, тәуелділіктің рельефті бейнесін оқу барысында физикалық көлемдерді сәйкестендіре алу; 8.3.2.12 эксперимент көмегімен мұздың меншікті балқу жылуын анықтау; 8.3.2.13 булану және конденсациялану кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау, тәуелділіктің рельефті бейнесін оқуда физикалық көлемдерді сәйкестендіре алу; 8.3.2.14 сезімдік қабылдау негізінде су буының мысалында қанығу күйін сипаттау; 8.3.2.15 меншікті булану жылуын анықтау; 8.3.2.16 қайнау температурасының сыртқы қысымға тәуелділігін түсіндіру; 8.3.2.17 термодинамиканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру; 8.3.2.18 термодинамиканың екінші заңының мағынасын түсіндіру; 8.3.2.19 жылу қозғалтқышының пайдалы әсер коэффициентін анықтау; 8.3.2.20 іштен жану қозғалтқышының, бу турбинасының және тоңазтқыштың жұмыс істеу принципін түсіну және сипаттау; 8.3.2.21 жылу қозғалтқыштарын жетілдіру жолдарын ұсыну; 8.3.2.22 жылу қозғалтқыштарындағы энергияның түрленуін сипаттау;	
--	--	---	--

		8.3.2.23 жылу машиналарының қоршаған ортаның экологиясына әсерін бағалау		
--	--	--	--	--

4) тарау 4 "Электр тоғы мен магнит өрісі":
кесте 4

Бөлімшелер	Цели обучения			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 класс
4.1 Электростатика негіздері		8.4.1.1 электр зарядын сипаттау; 8.4.1.2 үйкеліс арқылы денені электрлендіру және индукция құбылысын түсіндіру; 8.4.1.3 электрленудің оң және теріс әсерлеріне мысалдар келтіру; 8.4.1.4 электр зарядының сақталу заңын түсіндіру; 8.4.1.5 Брайль жүйесі бойынша есептер шығаруда Кулон заңын есептер шығаруда қолдану; 8.4.1.6 электр өрісі және оның күштік сипаттамасы ұғымдарының физикалық мағынасын түсіндіру; 8.4.1.7 біртекті электростатикалық өрістегі зарядқа әсер етуші күшті есептеу; 8.4.1.8 сызықтардың бейнелерін зерделеудің тактильді сипап сезу тәсілін қолдану арқылы электр өрісін күш сызықтар арқылы графиктік кескіндеу; 8.4.1.9 потенциалдың физикалық мағынасын түсіндіру; 8.4.1.10 конденсаторлардың құрылысын және қолданылуын сипаттау;		
4.2 Электр тоғы		8.4.2.1 электр тоғы ұғымын және электр тоғының пайда болу шарттарын түсіндіру; 8.4.2.2 электр схемасын графикалық бейнелеуде электр тізбегі		

		элементтерінің шартты контурлы – рельефті белгілерін қолдану; 8.4.2.3 кернеудің физикалық мағынасын (түрлі мүмкіндігін), оның өлшем бірлігін түсіндіру; 8.4.2.4 электр тізбегіндегі ток күші мен кернеуді анықтау; 8.4.2.5 тұрақты температурада металл өткізгіштің вольт-амперлік сипаттамасын графикалық түрде бейнелеу және түсіндіру; 8.4.2.6 тізбек бөлігі үшін Ом заңын есептер шығаруда қолдану; 8.4.2.7 кедергінің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіну; 8.4.2.8 есеп шығаруғанда өткізгіштің меншікті кедергісін формуласын қолдану; 8.4.2.9 өткізгіштерді тізбектей жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау; электрлік сызбанұсқаның рельефті бейнесін құру; 8.4.2.10 өткізгіштерді параллель жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау, электрлік сызбанұсқаның рельефті бейнесін құру; 8.4.2.11 өткізгіштерді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектеріне есептеулер жүргізу; 8.4.2.12 өткізгіштерді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектеріне есептеулер жүргізу;	
--	--	--	--

		8.4.2.13 жұмыс және қуат формулаларын есептер шығаруда қолдану; 8.4.2.14 Джоуль-Ленц заңын есептер шығару үшін қолдану; 8.4.2.15 эксперимент көмегімен электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау; 8.4.2.16 кВтсағ өлшем бірлігін қолданып, электр энергиясының құнын практикалық есептеулермен алу; 8.4.2.17 металл өткізгіштердегі электр тогының табиғаты және оның кедергісінің металлдағы температураға тәуелділігін сипаттау; 8.4.2.18 қысқа тұйықталудың пайда болу себептерін және алдын алу амалдарын түсіндіру; 8.4.2.19 сұйықтардағы электр тогын сипаттау;		
4.3Магнит өрісі		8.4.3.1 сызық бейнелерін зерделеудің тактильді - сипап сезу тәсілдерін қолдана отырып, магниттердің негізгі қасиеттеріне сипаттама беру және магнит өрісін күш сызықтары арқылы графикалық бейнелеу; 8.4.3.2 магнит өрісінің сипаттамаларын түсіндіру; 8.4.3.3 сызық бейнелерін зерделеудің тактильді - сипап сезу тәсілдерін қолдана отырып, тогы бар түзу өткізгіштің және соленоидтің айналасында магнит өрісі сызықтарының бағытын анықтау; 8.4.3.4 сызық бейнелерін зерделеудің тактильді - сипап сезу тәсілдерін қолдана отырып, тогы бар түзу өткізгіштің және		

		соленоидтің айналасында магнит өрісі сызықтарының бағытын анықтау; 8.4.3.5 жолақ магнит пен соленоидтың магнит өрістерін салыстыру; 8.4.3.6 магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әсерін сипаттау; 8.4.3.7 электр қозғалтқыштың және электр өлшеуіш құралдардың жұмысы мен құрылымын түсіндіру; 8.4.3.8 электро магниттік индукция құбылысын түсіндіру; 8.4.3.9 Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру;		
4.4 Электромагниттік толқындар және тербеліс				10.4.4.1 контурдағы электромагниттік тербелістер сипаттау; 10.4.4.2 тұрақты және айнымалы токтың болуын түсіндіру; 10.4.4.3 электромагниттік толқындардың электромагниттік сипаттамаларын салыстыру; 10.4.4.4 электромагниттік толқындардың қолдану мысалдарын келтіру; 10.4.4.5 электромагниттік толқындар арқылы кезіндегі сипаттау

5) тарау "Геометриялық оптика":
кесте 5

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 класс
5.1 Геометриялық оптика заңдары			9.5.1.1 тактильді сызғышты қолдана отырып, Күннің	

		және Айдың тұтылуын графикалық бейнелеу; 9.5.1.2 эксперимент арқылы түсу және шағылу бұрыштарының тәуелділігін анықтау; 9.5.1.3 айналық және шашыранды шағылудың мысалдарын келтіру және түсіндіру; 9.5.1.4 жазық айнада дененің кескінін алу және оны сипаттау; 9.5.1.5 көріп -сипап сезу арқылы зерделеу дағыларын қолдана отырып, дененің кескінін алу үшін сфералық айнада сәуленің жолын салу және алынған кескінді сипаттау; 9.5.1.6 көріп -сипап сезу арқылы зерделеу дағыларын қолдана отырып, жазық параллель пластинада сәуленің жолын салу; 9.5.1.7 жарықтың сыну заңын пайдаланып есептер шығару; 9.5.1.8 тәжірибеге сүйене отырып толық ішкі шағылу құбылысын түсіндіру; 9.5.1.9 экспериментте шынының сыну көрсеткішін анықтау; 9.5.1.10 сыну көрсеткішінің анықталған мәнін кестелік мәндермен салыстыру және эксперимент нәтижесін бағалау; 9.5.1.11 жұқа линза формуласын есептер шығару үшін қолдану; 9.5.1.12 линзаның сызықтық ұлғаю формуласыне септер шығару үшін қолдану; 9.5.1.13 тактильді сызғышты қолдана отырып,жұқа линзада сәуленің жолын салу және кескінге сипаттама беру;	
--	--	---	--

		9.5.1.14 жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау; 9.5.1.15 көздің алыстан көргіштігі мен жақыннан көргіштігін түзетуді сипаттау; 9.5.1.16 қарапайым оптикалық құралдарды (перископ, Обскура камерасы) құрастыру	
--	--	--	--

6) "Кванттық физиканың элементтері" бөлімі:
кесте 6

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
6.1 Атом мен атом ядросының құрылысы				10.6.1.1 энергияның тәуелділігі 10.6.1.2 зерделеудің маңызды жұлдыздарының барысында образдық алуы; 10.6.1.3 есептер шығару 10.6.1.4 құбылысының фотоэффекті техникадағы мысалдары 10.6.1.5 Эйнштейннің есептер шығару 10.6.1.6 электромагниттік сәулелердің түрлерімен 10.6.1.7 қолдануға келтіру; 10.6.1.8 шашырау Резерфордтың сипаттау; 10.6.1.9 ядролық қасиеттері

				10.6.1.10 масса ақауы; 10.6.1.11 ядросының энергиясы; есептер шешуінде; 10.6.1.12 реакцияның шешуінде; массалық сандардың қолдануы; 10.6.1.13 бойынша элементтер мен реакциялар ережелері;
6.2 Радиоактивтілік				10.6.2.1 сәулелену қасиеттері; 10.6.2.2 ыдыраудың сипатын таныу; 10.6.2.3 ыдырау шығаруда; 10.6.2.4 реакциялар шарттары; 10.6.2.5 реактордың принципі; 10.6.2.6 мен ядролар салыстыру; 10.6.2.7 изотоптар мысалдар; 10.6.2.8 қорғану әдістері;
6.3 Элементар бөлшектер				10.6.3.1 бөлшектер;

7) тарау 7 "Астрономия негіздері":
кесте 7

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып

7.1 Жер және Ғарыш		8.7.1.1 геоцентрлік және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру; 8.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын жүйелеу 8.7.1.3 жыл мезгілдерінің ендіктерге байланысты ауысуын және күн мен түннің ұзақтығын түсіндіру		
7.2 Астрофизикаэлементтері			9.7.2.1 абсолюттік және көрінерлік жұлдыздық шамаларды ажырату; 9.7.2.2 жұлдыздыр-дың жарқырауына әсер ететін факторларды атау; 9.7.2.3 кеңістікке бейімделу дағдыларын қолдана отырып, аспан сферасының негізгі элементтерін атау; 9.7.2.4 жұлдызды аспан картасынан бейнелерді қабылдау мен зерделеудің көріп сипап сезу тәсілдерін қолдана отырып,жұлдызды аспанның жылжымалы картасынан жұлдыздардың аспан координатасын анықтау; 9.7.2.5 әртүрлі ендіктегі жұлдыздардың шарықтау айырмашылығын түсіндіру; 9.7.2.6 жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру; 9.7.2.7 Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру; 9.7.2.8 Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығы мен өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісінқолдануды түсіндіру	

8) тарау 8 "Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі"
кесте 8

Бөлімшелер	Оқытудың мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
8.1 Физиканың дүниетанымдық мәні				10.8.1.1 дүниетанымдық көзқарасты қалыптасуы

				астрономия әсерін түсіндіру 10.8.1.2 технология қоршаған артықшылық қауіптілігі
--	--	--	--	---

31. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Физика" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақмерзімді жоспарда әрбөлім бойынша оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

32. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 7-10-сыныптарына
арналған "Физика" оқу пәнінен
жаңартылған мазмұндағы
үлгілік оқу бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Физика" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7 сынып:

кесте 1

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Физика –табиғат туралы ғылым	Физика –табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 физикалық құбылыстарды келтіру
	Бақылаулар мен тәжірибелер	7.1.1.2 Мұғалімнің көмегімен құбылыстарға бақылау және индикациясы бар өлшеулер бағытын атау
	Табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері	7.1.1.3 табиғатты зерттеудің нәтижелерін ажырату
Физикалық шамалар мен өлшеулер	Международная система единиц	7.1.2.1 физикалық шамалар мен Халықаралық бірліктер жүйесі бойынша олардың белгілерін
	Скаляр және векторлық физикалық шамалар	7.1.2.2 скаляр және векторлық шамаларды ажырату және мысалдар келтіру
	Өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі Үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу	7.1.2.3 үлкен және кіші сандарды еселік және үлестік қосымшалармен

	Зертханалық жұмыс №1 "Кішкентай денелердің өлшемін анықтау"	қолдану, санды стандартт жүйесі бойынша жазу
	Зертханалық жұмыс №2 "Физикалық шамаларды өлшеу"	7.1.3.1 дененің ұзындық температурасын және уақыт нәтижелерін аспаптардың қолдана отырып жазу; 7.1.3.2 кішкентай денелердің қозғалыс әдісі арқылы зертханалық орындауда компенсаторлы қолдана отырып анықтау 7.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
Механикалық қозғалыс	Механикалық қозғалыс және оның сипаттамасы Санақ жүйесі	7.2.1.1 сақтаулы анализатор отырып, келесі терминдер: мағынасын түсіндіру - матер жүйесі, қозғалыстың сақтала траектория, жол, орын ауыстыру
	Механикалық қозғалыстың қатыстығы	7.2.1.2 механикалық салыстырмалылығына мысал 7.2.1.3 есеп нүктесін есептеу сызбанұсқа бойынша қатыстығына есептер жасау жолдасынан, өзге заттардан
	Түзу сызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар	7.2.1.4 түзу сызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар
	Жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу	7.2.1.5 Брайль жүйесі бойынша дененің жылдамдығын жылдамдығын есептеу
	Өртүрлі механикалық қозғалыстардың графикалық түсініктері	7.2.1.6 тактильді өлшеу құрылғы отырып, s -тің t-ға тәуелділігін тұрғызуда координата сызықтар кестелерде өлшем бірліктерімен 7.2.1.7 дененің орын ауыстыру тәуелділік графигінен келесі анықтау:(1) дененің тыныш тұрақты жылдамдықпен қозғалу тәуелділіктің релефті графигі 7.2.1.8 бірқалыпты қозғалыс орын ауыстыруының уақытқа тәуелділігін жылдамдығын анықтау
2-тоқсан		
Тығыздық	Масса және денелердің массасын өлшеу	7.2.2.11 жұмысты орындау компенсаторлы мүмкіндік отырып, электронды, санды таразылардың көмегімен дененің өлшеу
	Дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу	7.2.2.12 көру қалдығын өлшеу өртүрлі пішіндегі қатты денелер сұйықтың көлемін өлшеу цилиндрді (мензурка) қолдану

	Заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі Зертханалық жұмыс №3 "Сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын анықтау"	7.2.2.13 тығыздықтың физикалық түсіндіру 7.2.2.14 сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау; 7.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Тығыздықты есептеу	7.2.2.15 есептерді шешу бойынша жүйесі бойынша тығыздық қорша жасай алу, тығыздық формуласын қолдану
Денелердің өзара әрекеттесуі	Инерция құбылысы	7.2.2.1 инерция құбылысының мысалдар келтіру
	Күш	7.2.2.2 күнделікті өмірден алынатын мысалдар келтіру; негізінде денелердің өзара әрекеттесуін алу
	Тартылыс құбылысы және ауырлық күші Салмақ	7.2.2.10 салмақ және ауырлық күшін есептеу
	Деформация	7.2.2.3 қабылдаудың көрінісін арқылы пластикалық деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру
	Зертханалық жұмыс №4 "Серпімді деформацияларды зерделеу"	7.2.2.4 серпімділік күшін ұзартуға тәуелділік графигіне коэффициентін анықтау; тәуелділік графигіне оқу қабілеті 7.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Серпімділік күші, Гук заңы	7.2.2.5 Брайль жүйесі бойынша формуласы бойынша серпімділік есептеу
	Үйкеліс күші. Үйкеліс әрекетін техникада ескеру Зертханалық жұмыс №5 "Сырғанау үйкеліс күшін зерттеу"	7.2.2.6 қабылдаудың көру – таныныштық, домалау : үйкелістерін сипаттау; 7.2.2.7 үйкеліс күшінің пайдалану мысалдар келтіру
3-тоқсан	Бір түзу бойымен денеге әрекет еткен күштерді қосу	7.2.2.8 күштерді берілген графикалық түрде көрсету 7.2.2.9 денеге бір түзудің ететін күштердің тең графикалық табу
	Газдардың сұйықтар және қатты денелердің молекулалық құрылымы	7.3.1.1 заттардың молекулалық негізінде, газдардың сұйық денелердің құрылымын сипаттау
Қысым	Қатты денелердегі қысым	7.3.1.2 сезімдік қабылдау негізінде физикалық мағынасын түсіндіру әдістерін сипаттау; 7.3.1.3 есептер шығаруда қысымының формуласын қолдану

	Сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы	7.3.1.4 газ қысымын молекулалық теория негізінде түсіндіру
	Сұйықтықтың гидростатикалық қысымы	7.3.1.5 сұйықтықтағы қысымның формуласын шартты түрде Брайль жүйесі бойынша есептеу қолдану
	Қатынас ыдыстар	7.3.1.6 қатынас ыдыстардың қысым-сұйық деңгейінің заңы мысалдар келтіру
	Гидравликалық машина	7.3.1.7 гидравликалық машиналардың істеу принципіін сипаттау; 7.3.1.8 гидравликалық машиналардың кезіндегі күштен ұтысты есептеу
	Атмосфералық қысым. Атмосфералық қысымды өлшеу	7.3.1.9 атмосфералық қысымды өлшеу түсіндіру және оны өлшеудің әдістерін
	Манометрлер. Сорғылар	7.3.1.10 манометр мен сорғының істеу принципіін сипаттау
	Зертханалық жұмыстар №6 "Архимед заңын зерделеу"	7.3.1.11 кері итеруші күшті анықтау; сұйыққа батырылған дененің тәуелділігін зерттеу; 7.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Кері итеруші күш	7.3.1.12 сұйықтар мен газдардың күштің табиғатын түсіндіру
	Архимед Заңы	7.3.1.13 есептер шығару кезінде қолдану
	Денелердің жүзк шарттары	7.3.1.14 дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу
	Зертханалық жұмыстар №7 "Дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау"	7.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
4-тоқсан		
Жұмыс және қуат	Механикалық жұмыс Қуат	7.2.3.1 механикалық жұмыс ұғымының мағынасын түсіндіру; 7.2.3.7 қуат ұғымының физикалық түсіндіру; 7.2.3.8 механикалық жұмыс формулаларын Брайль жүйесі бойынша шығаруда қолдану
Энергия	Кинетикалық энергия. Потенциалдық энергия	7.2.3.2 механикалық энергияны ажырату; 7.2.3.3 кинетикалық энергияны Брайль жүйесі бойынша есептеу қолдану; 7.2.3.4 жоғары көтерілген дененің потенциалдық энергиясының формуласын Брайль жүйесі бойынша есеп шығаруда қолдану
	Энергияның сақталуы және айналуы	7.2.3.5 энергияның түрленуін келтіру;

		7.2.3.6 есептерді шығару энергияны сақтау заңын қолдану
Күш моменті	Жай механизмдер	7.2.4.1 "Механиканың а тұжырымдау және қарапайым қолданылуына мысалдар келтіру 7.2.4.2 "күш моменті" ұғым мағынасын түсіндіру
	Дененің массалық центрі Зертханалық жұмыстар №8 "Жазық фигураның массалар центрін анықтау"	7.2.4.3 сезімдік қабылдау фигураның массалық центрін анықтау; 7.2.4.4 тепе-теңдікте тұрған моменттер ережесін тұжырымдау шығаруда қолдану
	Зертханалық жұмыс №9 "Иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау"	7.2.4.5 тәжірибеде иінді шарттарын анықтау; 7.1.3.3 физика кабинет ережелерін білу және сақтау
	Иіндіктің тепе-теңдік шарты	7.2.4.6 тепе-теңдікте тұрған моменттер ережесін тұжырымдау шығаруда қолдану
	Пайдалы әрекет коэффициенті. Зертханалық жұмыс №10 "Көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау"	7.2.4.7 көлбеу жазықтықтың коэффициентін тәжірибеде анықтау; 7.1.3.3 физика кабинет ережелерін білу және сақтау

2) 8 сынып:

кесте 2

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ғарыш және Жер	Аспан денелері туралы ғылым	8.7.1.1 геоцентрлік және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру
	Күн жүйесі	8.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын сипаттау
	Күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл)	8.7.1.3 жыл мезгілдерін байланысты ауысуын және ұзақтығын түсіндіру
Жылу құбылыстары	Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия	8.3.1.1 молекулалық кинетикалық теорияның негізгі қағидаларын дәлелдеу, келтіру және тәжірибені сипаттау
	Температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары	8.3.1.3 температураны өлшеу ұлғаю негізінде сипаттау; 8.3.1.2 температураның шкаласы (Цельсий, Кельвин) бойынша сипаттау
	Ішкі энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері	8.3.2.1 дененің ішкі энергиясының өзгеру тәсілдерін сипаттау
	Жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару	8.3.2.2 әртүрлі жылу берілу тәсілдерін салыстыру, температуралық фактурасын анықтау мақсатында зерттеу заттарды зерделеу (ағаш, металл, су, ауа)

		пластмассада, матадан, әй материалдардан жасалынған
	Табиғаттағы және техникадағы жылу берілу	8.3.2.3 техникада және тұрм түрлерінің қолданылуына мы
	Жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі	8.3.2.4 әртүрлі температура бейімделуіне мысалдар келті
	Жылу мөлшері, заттың меншікті жылу сыйымдылығы	8.3.2.5 жылу алмасу проц немесе берген жылу мөлшері 8.3.2.6 заттың ме сыйымдылығының мағынасы
	Ішкі энергияны өлшеу барысындағы жылу мөлшерін есептеу	8.1.2.1 Халықаралық бірлікте өлшем бірліктеріне өз бетінш
	Отынның энергиясы, отынның меншікті жану жылуы	8.3.2.7 отынның жануы кезін мөлшерінің формуласын бойынша есеп шығару барыс
	Зертханалық жұмыс № 1 "Температуралары әр түрлі суды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру"	8.3.2.8 жылу құбылыстарын сақталу және айналу заңын з 8.1.3.3 физика кабинетт ережелерін білу және сақтау
	Жылу үдерістеріндегі энергияның сақталу және айналу заңы	8.3.2.9 жылулық тепе-теңді шығаруда қолдану
2-тоқсан		
Заттың агрегаттық күйлері	Қатты денелердің балкуы және қатаюы, балку температурасы, меншікті балку жылуы	8.3.1.4 молекула-кинетикалы қатты күйден сұйыққа жән сипаттау
	Меншікті балку жылуы	8.3.2.10 балку/кристалд жұтылатын/бөлінетін жы формуласын есептер шы Брайль жүйесі бойынша кестесімен жұмыс жасай алу 8.3.2.11 заттың балку жән кезіндегі температураның у графигін талдау, тәуелд бейнесін оқу барысында физ сәйкестендіре алу
	Зертханалық жұмыс № 2 "Мұздың меншікті балку жылуын анықтау"	8.3.2.12 эксперимент кө меншікті балку жылуын аны 8.1.3.3 физика кабинетт ережелерін білу және сақтау
	Булану және конденсация	8.3.1.5 молекула-кинетикалы заттың сұйық күйден газ айналуын сипаттау; 8.3.2.13 булану және конденса температураның уақытқа тә талдау, тәуелділіктің рел оқуда физикалық көлемдерді
	Қаныққан және қанықпаған булар	8.3.2.14 сезімдік қабылдау не мысалында қанығу күйін сип

	Қайнау, меншікті булану жылуы. Қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау	8.3.2.15 меншікті булану жылуы; 8.3.2.16 қайнау температурасының қысымға тәуелділігін түсіндіру
Термодинамика негіздері	Термодинамиканың бірінші заңы	8.3.2.17 термодинамиканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру
	Газдың және будың жұмысы	8.1.2.1 Халықаралық бірліктегі жұмыс өлшем бірліктеріне өз бетінше түсіндіру
	Необратимость тепловых процессов, второй закон термодинамики	8.3.2.18 термодинамиканың екінші заңының мағынасын түсіндіру
	Жылу қозғалтқыштары	8.3.2.20 іштен жану қозғалтқыштарының турбинасының және тоңазды машиналардың істеу принципі түсіну және сипаттау; 8.3.2.22 жылу қозғалтқыштарының энергияның түрленуін сипаттау
	Жылу қозғалтқыштарының пайдалану коэффициенті	8.3.2.19 жылу қозғалтқыштарының пайдалану коэффициентін анықтау; 8.3.2.21 жылу қозғалтқыштарының жұмыс жолдарын ұсыну
	Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер	8.3.2.23 жылу машиналарының пайдалану ортаның экологиясына әсерін бағалау
3-тоқсан		
Электростатика негіздері	Электр заряды, денелердің электризациясы	8.4.1.1 электр зарядын сипаттау; 8.4.1.2 үйкеліс арқылы денелердің зарядтануы және индукция құбылысын таныту; 8.4.1.3 электрленудің оң және теріс зарядтар мысалдар келтіру;
	Электр зарядының сақталу заңы, қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі, Кулон заңы, элементар электр заряды	8.4.1.4 электр зарядының сақталу заңын түсіндіру; 8.4.1.5 Брайль жүйесі бойынша Кулон заңын есептеу және қолдану;
	Электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі	8.4.1.6 электр өрісі және потенциалының сипаттамасы ұғымдарын түсіндіру; 8.4.1.7 біртекті электростатикалық зарядқа әсер етуші күшті есептеу; 8.4.1.8 сызықтардың бейнеленуі, сызықтық тактильді сипап сезу тәсілін түсіндіру; 8.4.1.9 электр өрісін күш сызықтарымен кескіндеу;
	Электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы	8.4.1.9 потенциалдың физикалық мағынасын түсіндіру; 8.4.1.10 конденсаторлардың потенциалдар айырымын есептеу және қолданылуын сипаттау
	Конденсатор	8.4.1.11 конденсаторлардың құрылымын сипаттау және қолданылуын сипаттау
Тұрақты электр тогы	Электр тогы, электр тогы көздері	8.4.2.1 электр тогы ұғымын түсіндіру; 8.4.2.2 тұрақты электр тогының пайда болу шарттарын түсіндіру

Электр тізбегі және оның құрамды бөліктері	8.4.2.2 электр схемасын бейнелеуде электр тізбегі шартты контурлы – релі қолдану
Ток күші, кернеу	8.4.2.3 кернеудің физикалық мүмкіндігін), оның өлшем бірлігі
Зертханалық жұмыс № 3 "Электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу"	8.4.2.4 электр тізбегіндегі кернеуді анықтау 8.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
Зертханалық жұмыс № 4 "Электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу"	8.4.2.5 тұрақтытемператөткізгіштің вольт-амперлік графикалық түрде бейнелеу 8.1.3.1 эксперимент-тен дер талдау және өлшеу және қа жазу; 8.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
Тізбек бөлігі үшін Ом заңы	8.4.2.6 тізбек бөлігі үшін Ом заңын шығаруда қолдану
Өткізгіштің электр кедергісі, өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат	8.4.2.7 кедергінің физикалық өлшем бірлігін түсіну 8.4.2.8 есеп шығаруғанда өткізгіштің кедергісін формуласын қолдану бойынша тұрақты физика кестесімен жұмыс жасауы
Зертханалық жұмыс № 5 "Өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу"	8.4.2.9 өткізгіштерді тізбектей қосудың заңдылықтарын эксперименттік электрлік сызбанұсқаның ретінде құру; 8.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
Зертханалық жұмыс № 6 Өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу	8.4.2.10 өткізгіштерді параллель қосудың заңдылықтарын эксперименттік электрлік сызбанұсқаның ретінде құру; 8.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
Өткізгіштерді тізбектей қосу	8.4.2.11 өткізгіштерді тізбектей қосуды жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектерін жүргізу
Өткізгіштерді параллель қосу	8.4.2.12 өткізгіштерді тізбектей қосуды жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектерін жүргізу
Электр тогының жұмысы мен қуаты	8.4.2.13 жұмыс және қуат есептер шығаруда қолдану

	Электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы	8.4.2.14 Джоуль-Ленц заңы үшін қолдану
	Зертханалық жұмыс № 7 "Электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау"	8.4.2.15 эксперимент кетірілуі тогының жұмысы мен қуатын анықтау; 8.4.2.16 кВтсағ өлшем бірлігімен электр энергиясының құнын есептеулермен алу; 8.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі, асқын өткізгіштік	8.4.2.17 металл өткізгіштердегі табиғаты және оның кедергісінің температураға тәуелділігін сипаттау
	Электрқыздырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар	8.4.2.18қысқа тұйықталудың себептерін және алдын алу тәсілдерін түсіндіру
	Электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы)	8.4.2.19сұйықтардағы электр тогының химиялық әсері
4-тоқсан		
Электромагниттік құбылыстар	Тұрақты магниттер, магнит өрісі Зертханалық жұмыс № 8 "Тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу"	8.4.3.1 сызық бейнелерін зерде, магниттік сипаттау -сипап сезу тәсілдерін магниттердің негізгі қасиеттерін анықтау беру және магнит өрісін сызық арқылы графикалық бейнелеу 8.1.3.3 физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Жердің магниттік өрісі	8.4.3.2 магнит өрісінің сызық бейнесін түсіндіру
	Тоғы бар түзу өткізгіштің магнит өрісі	8.4.3.3сызық бейнелерін зерде, магниттік сипаттау -сипап сезу тәсілдерін қолдану бар түзу өткізгіштің магнит өрісін анықтау айналасында магнит өрісінің бағытын анықтау
	Тоғы бар шарғының магнит өрісі	8.4.3.4сызық бейнелерін зерде, магниттік сипаттау -сипап сезу тәсілдерін қолдану бар түзу өткізгіштің магнит өрісін анықтау айналасында магнит өрісінің бағытын анықтау
	Электромагниттер және оларды қолдану Лабораториялық жұмыс № 9 "Электромагнитті құрастыру және оның әсерін сынау"	8.4.3.5жолақ магнит пен соленоидтің өрістерін салыстыру 8.1.3.3физика кабинетінің ережелерін білу және сақтау
	Магнит өрісінің тоғы бар өткізгішке әрекеті	8.4.3.6магнит өрісінің тоғы бар өткізгішке әсерін сипаттау
	Электрокозғалтқыш, электр өлшеуіш құралдар	8.4.3.7электр козғалтқыштың және электр өлшеуіш құралдардың құрылымын түсіндіру
	Электромагниттік индукция	8.4.3.8 электро магниттік индукцияны түсіндіру

	Генератор	8.4.3.9 Қазақстанда және дүниежүзі бойынша энергиясын өндірудің мысалдары
--	-----------	---

3) 9 сынып:

кесте 3

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Жарық құбылыстары	Жарықтың түзу сызықты таралу заңы	9.5.1.1 тактильді сызғышты пайдаланып, Күннің және Айдың тұтылуын бейнелеу
	Жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар	9.5.1.2 эксперимент арқылы тарап-бұрыштарының тәуелділігін зерттеу; 9.5.1.3 айналық және шашыраңқы сәулелердің мысалдарын келтіру және түсіндіру
	Жазық айна	9.5.1.4 жазық айнада дененің сәулелерін оны сипаттау
	Сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу	9.5.1.5 көріп -сипап сезу арқылы дағыларын қолдана отырып, кескін алу үшін сфералық айнада сәулелерді және алынған кескінді сипаттау
	Жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу	9.5.1.6 көріп -сипап сезу арқылы дағыларын қолдана отырып, пластинада сәулелердің жолын сипаттау; 9.5.1.7 жарықтың сыну заңын есептер шығару
	Толық ішкі шағылу	9.5.1.8 тәжірибеге сүйене отырып, шағылу құбылысын түсіндіру
	Зертханалық жұмыс № 10 "Шынының сыну көрсеткішін анықтау"	9.5.1.9 экспериментте шынының көрсеткішін анықтау; 9.5.1.10 сыну көрсеткішінің кестелік мәндермен сәулелерді эксперимент нәтижесін бағалау
	Линзалар, линзаның оптикалық күші	9.5.1.12 линзаның сызық формуласын есептер шығару
	Линзаның көмегімен кескін алу	9.5.1.13 тактильді сызғышты пайдаланып, жұқа линзада сәулелерді және кескінге сипаттама беру
	Жұқа линзаның формуласы	9.5.1.11 жұқа линза формуласын шығару үшін қолдану
	Зертханалық жұмыс № 11 "Жұқа линзаның фокустық қашықтығын анықтау"	9.5.1.14 жұқа линзаның фокус және оптикалық күшін анықтау; 9.1.3.3 физика кабинеті ережелерін білу және сақтау
	Көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері	9.5.1.15 көздің алыстан жақыннан көргіштігін түзету
	Оптикалық аспаптар	9.5.1.16 қарапайым оптикалық аспаптар (перископ, Обскур камерасы)

Кинематика негіздері	Механикалық қозғалыс	9.2.1.1сақтаулы анализатор отырып, материялық нүктелік механикалық қозғалыстың сақталу ұғымдарының мағынасын жылдамдықтарды қосу және теоремаларын қолдану
	Векторлар және оларға амалдар қолдану	9.2.1.2векторларды қосу, скалярға көбейту
	Вектордың координаталар осьтеріндегі проекциялары	9.2.1.3 есептеу нүктесін есептеу сызбанұсқа, сөздік сипаттау шығару (қозғалмалы және нүктелік) (өзінен, жолдасынан, өзге дененің жылдамдығы мен орын ауыстыруын анықтау; 9.2.1.4вектордың координаталар проекцияларын анықтау құраушыларға жіктеу
	Түзусызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу	9.2.1.5уақытқа тәуелділік графикаларын орын ауыстыру, жылдамдық, үдеу графикаларын орын ауыстыру
	Түзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық	9.2.1.6түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және үдеу графикаларын орын ауыстыру Брайль жүйесі бойынша есептеу қолдану
	Түзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі орын ауыстыру	9.2.1.7есептерді шығаруда қозғалыс кезіндегі орын ауыстыру координат теңдігін қолдану
	Зертханалық жұмыс № 1 "Теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау"	9.2.1.8тең үдемелі қозғалыс кезіндегі үдеуін эксперименттік жолмен анықтау; 9.2.1.9тактильді өлшеу құралдарын пайдаланып, тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың тәуелділік графиктерін тұрғызып түсіндіру; 9.1.3.3физика кабинетін пайдаланып, ережелерін білу және сақтау
	Дененің еркін түсуі, еркін түсу үдеуі	9.2.1.10еркін түсудің теңайнымалықозғалыстың теңдеулерінБрайль жүйесі бойынша шығаруда қолдану
	Зертханалық жұмыс № 2 "Горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу"	9.2.1.11теңайнымалы және теңүдемелі қозғалыстың кинематикалық заңдарын қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау, оның заңдарын көріп-сипап сезу дағдыларын қалыптастыру аналогия бойынша сызу тугы; 9.2.1.12горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау

		9.2.1.13сақтаулы анализатор отырып, горизонталь лақтырып қозғалыс траекториясын сызу
	Қисықсызықты қозғалыс; материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы	9.2.1.14дененің шеңбер бойымен қозғалысын сызықтық және шамалар арқылы сипаттау
	Сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар	9.2.1.15сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстырып есептер шығаруда қолдану
	Центрге тартқыш үдеу	9.2.1.16 центрге тартқыш күшті есептер шығаруда қолдану
3-тоқсан		
Астрономия негіздері	Жұлдызды аспан	9.7.2.1абсолюттік және көрініс шамаларды ажырату; 9.7.2.2 жұлдыздардың жарқырау факторларды атау;
	Аспан сферасы	9.7.2.3 кеңістікке бейімделу қолдана отырып, аспан сферасы элементтерін атау;
	Аспан координаталарының жүйесі	9.7.2.4 жұлдызды аспан картасын қабылдау мен зерделеудің тәсілдерін қолдана отырып аспанның жылжымалы жұлдыздардың аспан координаталарын анықтау
	Өртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы	9.7.2.5 өртүрлі ендіктегі аспан шырақтарын ажырату
	Жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт	9.7.2.6жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру
	Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары	9.7.2.7Кеплер заңдарының денелерінің қозғалысын түсіндіру
	Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау	9.7.2.8Күн жүйесіндегі денелердің қашықтығы мен өлшемдерін параллакс әдісімен анықтау
Динамика негіздері	Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері	9.2.2.1 инерция, инерттілік санақ жүйесі ұғымдарын түсіндіру; 9.2.2.2 Ньютонның бірінші заңы және есептер шығаруда қолдану
	Механикадағы күштер	9.2.2.3 көріп –сипап сезу дағдыларын отырып, ауырлық күші, серпінділік күші, үйкеліс күші табиғатын түсіндіру
	Ньютонның екінші заңы	9.2.2.4Брайль жүйесі бойынша екінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану

	Ньютонның үшінші заңы	9.2.2.5Брайль жүйесі бойынша үшінші заңын тұжырымдау және оны шығаруда қолдану
	Бүкіләлемдік тартылыс заңы	9.2.2.6бүкіләлемдік тартылыс тұжырымдау және оныБрайль жүйесінде есептер шығаруда қолдану
	Дененің салмағы, салмақсыздық	9.2.2.10 үдеумен қозғалған дененің анықтауы 9.2.2.11салмақсыздық күйі
	Денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы.	9.2.2.9бірінші ғарыштық формуласынеесептер
	Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы	9.2.2.7 ғарыш аппараттардың қозғалысын салыстыру; 9.2.2.8 тартылыс өрісіндегі денелердің қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау

4-тоқсан		
Сақталу заңдары	Дене импульсі және күш импульсі	9.2.3.1"дене импульсі" және күш импульсінің түсініктерін ажырату
	Импульстің сақталу заңы.	9.2.3.2импульстің сақталу заңының формуласы және есептер шығаруда қолдану
	Реактивті қозғалыс	9.2.3.3кеңістіктік -образдық қозғалыс отырып, табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру
	Ғарыштық ракеталар	9.2.3.4Байқоңыр ғарыш айландыру және халықаралық маңыздылығы
	Механикалық жұмыс	9.2.3.5механикалық жұмыс және энергия және графиктік тәсілмен анықтау 9.2.3.6жұмыс пен энергияның өзара байланысын түсіндіру
	Жұмыс күші	9.2.3.8сезімдік қабылдау негізіндегі күштің түсіру кезіндегі күштің жұмыс жағымсыз жұмысын түсіндіру
	Ауырлық күшінің жұмысы	9.2.3.9кеңістіктік -образдық қозғалыс қолдана отырып, энергия мен жұмысының өзара байланысын түсіндіру
	Серпімділік күштің жұмысы	9.2.3.10сезімдік қабылдау негізіндегі серпімділіктің байланысын түсіндіру
	Энергияның сақталу және айналу заңы	9.2.3.7энергияның сақталу заңының формуласы және есептер шығаруда қолдану

4) 10 сынып:
кесте 4

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-ячетверть		
Тербелістер және толқындар	Тербелмелі қозғалыс	10.2.5.1 еркін және ерікті тербелістер мысалдар келтіру

	Гармоникалық толқындар	10.2.5.2 экспериментально н период, частоту; 10.2.5.3 рассчитывать п частоту, фазу по формуле
	Тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі	10.2.5.4 тербелмелі процесте: заңын сипаттау
	Тербелмелі қозғалыстың теңдеуі	10.2.5.5 Брайль жүйесі бойы тербелістердің график координатаның, жылдамдық теңдеулерін жаза білу
	Тербелістер кезеңі	10.2.5.6 әртүрлі тербелмелі ж пайда болу себептерін түсінді
	Математикалық маятниктердің тербелістері	10.2.5.7 маятниктер терб әртүрлі параметрлерге тәуелд
	Зертханалық жұмыс № 3 "Математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу үдеуін анықтау"	10.2.5.8 математикалық ма формуласынан еркін түсу үде 10.2.5.9 период квадр ұзындығына тәуелділік граф талдау; 10.1.3.1 алынған теор экспериментальды нәтижел қорытынды жасау
	Еркін және еріксіз тербелістер, резонанс	10.2.5.10 еріксіз тербеліс мәжбүрлеуші күштің жиі график бойынша сипаттау; 10.2.5.11 резонанс құбылысы
	Еркін электромагниттік тербелістер	10.4.4.1 тербелмелі к электромагниттік тербелістер
	Еріксіз электромагниттік тербелістер	10.4.4.2 түсініктер негізінде пайда болуын түсіндіру
2-тоқсан		
Тербелістер және толқындар	Толқындық қозғалыс	10.2.5.12 толқын жылдамд толқын ұзындығы фор шығарудақолдану
	Поперечные и продольные волны	10.2.5.13 көлденең және бо салыстыру
	Зертханалық жұмыс № 4 "Беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау"	10.2.5.14 су бетіндегі тол жылдамдығынэксперимент т
	Дыбыс	10.2.5.15 естіп қабылдау н пайда болу және таралу шарт
	Характеристики звука	10.2.5.16 дыбыс сип толқындарының жиілігі жән сәйкестендіру
	Акустикалық резонанс	10.2.5.17 резонанстың пайд атау және оның қолданылуы
	Жаңғырық	10.2.5.18 жаңғырықтың табиғатынжәне оны қолдану

	Ультрадыбыс	10.2.5.19 табиғатта және техн пен инфрадыбысты қолдану
	Электромагниттік толқындар	10.4.4.3 механикалық электормагниттік толқында салыстыру
	Электромагниттік толқындардың модуляциясы мен толқындарды анықтау	10.1.3.2 эксперименттің нәти факторларды талдау және арқылы зерделеу дағдылар экспериментті жүргізуді ж ұсыну
	Радио байланыс	10.4.4.4 электромагнит диапазонын қолдануды сипа келтіру
	Жарықтың дисперсиясы	10.4.4.5 әйнек призма арқы кезіндегі жарық дисперсиясы
	Электромагнитті толқындардың шкаласы	10.1.3.1 алынған теор экспериментальдынәтижелер қорытынды жасау
3-тоқсан		
Атом құрылысы, атомдық құбылыстар	Жылулық сәуле шығару	10.6.1.1сәулелік энергияны тәуелділігін сипаттау
	Абсолютті қара дене	10.6.1.2 аспан денелерін з әдісінің маңыздылығын бі жарқырауы барысында кен ойлауды қолдана алуы
	Жарық кванттары туралы Планк гипотезасы	10.6.1.3Планкформуласын шығарудақолдану
	Фотоны	10.6.1.2 аспан денелерін з әдісінің маңыздылығын бі жарқырауы барысында кен ойлауды қолдана алуы
	Фотоэффект құбылысы	10.6.1.4 фотоэффект құбылы фотоэффект құбылысын пайдаланылуына мысалдар к
	Фотоэффектіні теңдігі	10.6.1.5 фотоэффе Эйнштейнформуласын ес қолдану
	Фотоэффектіні қолдану	10.6.1.4 фотоэффект құбылы фотоэффект құбылысын пайдаланылуына мысалдар к
	Рентген сәулелері	10.6.1.6 рентген сәулесін сәулелердің басқа түрлерімен 10.6.1.7рентген сәулесін келтіру
	Радиоактивтіліктің ашылуы	10.6.1.13 Брайль жүйесі б элементтердіңформуласы реакциялардың жазба ережел

		10.1.2.1 Менделеев кестесінің көлемі мен зарядты өлшеу білімі
	Радиоактивті сәулеленудің табиғаты	10.6.2.1a, b және g - сәулелену қасиеттерін түсіндіру
	Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы	10.6.1.8a-бөлшегінің табиғаты Резерфорд тәжірибесін сипаттау
	Радиоактивтілік айналу	10.6.1.13 Брайль жүйесі бойынша элементтердің формуласы реакциялардың жазба ережелерін
	Ядролық күштер Ядролық өзара әрекеттесу	10.6.1.9 ядролық күштердің қолдануы
4-тоқсан		
Атом ядросы	Массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы	10.6.1.10 атом ядросының массасы 10.6.1.11 атом ядросының байланыс энергиясының формуласын есептер шығару
	Ядролық реакциялар	10.6.1.12 ядролық реакцияның зарядтық және массалық сандар заңын қолдану; 10.6.1.13 Брайль жүйесі бойынша элементтердің формуласы реакциялардың жазба ережелерін 10.6.2.2 радиоактивті ыдырау заңын сипаттау
	Радиоактивті ыдырау заңы	10.6.2.3 радиоактивті ыдырау заңын шығаруда қолдану;
	Ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция.	10.6.2.4 тізбекті ядролық реакция шарттарын сипаттау
	Ядролық реактор	10.6.2.5 ядролық реактордың жұмыс принципі сипаттау
	Термо ядролық реакциялар Радиоизотоптар	10.6.2.6 ядролық ыдырау мен синтез салыстыру; 10.6.2.7 радиоактивті изотоптардың мысалдарын келтіру
	Радияциядан қорғану	10.6.2.8 радиациядан қорғану
	Элементар бөлшектер	10.6.3.1 элементар бөлшектер
Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі	Физика және астрономияның дүниетанымдық маңызы	10.8.1.1 адамның дүниетанымдық қалыптасуына физика және астрономияның дамуының әсері
	Экологиялық мәдениет	10.8.1.2 жаңа технологиялардың әсерінің артықшылығы мен қауіптері

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығымен
25-қосымша
Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрінің
2013 жылғы 3 сәуірі

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Химия" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы
1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "Химия" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (әрі қарай – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарламаның мақсаты – заттар мен олардың айналымы, заттар қасиеттерінің, олардың құрамы мен құрылысына тәуелділігін түсіндіретін заңдар мен теориялар туралы, негізгі ұғымдар мен химиялық символика туралы білімжүйесін қалыптастыру.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) Химия ғылымының негіздері, маңызды фактілері, ұғымдары, заңдары мен теориялары, химия ғылымының тілі, түсінерліктей дүниетанымдық жинақтаубойынша білім қалыптастыру;

2) химиялық құбылыстарды бақылау және түсіндіру, химиялық зертханада және күнделікті өмірде заттармен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік техникасы ережелерін сақтаудағы дағдыларын дамыту;

3) болашақ практикалық қызметінің ықтимал саласы ретінде пәнге деген қызығушылықты дамыту;

4) химияның гуманистік бағыттылығын, оның адамзат алдында тұрған басты мәселелерді шешудегі артып келе жатқан рөлін және әлемнің ғылыми бейнесіне қосқан үлесін ашу.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) химияны оқу процесінде танымдық қызметті жандандыру және түзету; білім алушылардың абстрактілі ойлауын, жалпы ғылыми әдістерді игеруін дамыту (бақылау, өлшеу, эксперимент, модельдеу));

2) химиялық заттардың құрылысын зерделеу кезінде заттық және кеңістіктік дұрыс түсініктерді қалыптастыру; заттық-кеңістіктік түсініктерді және көрнекі-бейнелі ойлауды дамытуға ықпал ететін бедерлі суреттерді, схемаларды оқу дағдыларын қалыптастыру;

3) заттардың құрамы мен құрылысы негізінде олардың химиялық қасиеттері туралы эксперименттік гипотезаларды ұсыну және тексеру дағдыларын дамыту;

4) көру, есту және сипап сезу арқылы қабылдауды, зейін қоюды, есте сақтауды, ойлау мен қиялды дамыту, көз мөлшері дағдыларын дамыту;

5) заттардың қасиеттерін, алу және тану тәсілдерін зерделеу бойынша жобаларды және оқу-зерттеу міндеттерін орындау кезінде зерттеу дағдыларын дамыту;

6) қалдықтық көру қабілетін қорғау және жұмысқа қажетті офтальмологиялық-гигиеналық нормаларды құру;

7) жаратылыстану-ғылыми дүниетанымын, оқуға саналы көзқарасын қалыптастыру; басқа пәндермен пәнаралық байланыстарға негізделген ғылыми білімді практикалық қолдану дағдыларын қалыптастыру.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Көру қабілеті бұзылған балаларды оқыту тұлғаға бағытталған, іс-әрекеттік, дифференциалды, коммуникативті педагогикалық тәсілдер негізінде жүзеге асырылады.

6. Тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыру бір сынып ұжымында "орташа" оқушыға бағдарлана отырып емес, оқушылардың даралық, көру, танымдық мүмкіндіктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, әрқайсысымен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін психологиялық-педагогикалық жағдай жасауға ықпал етеді.

7. Іс-әрекеттік тәсіл кезінде нәтижелі әрекет үдерісінде жаңа білімді жасампаздықпен өз бетімен құру жүзеге асырылады, онда білім алушылар "химиялық реакция теңдеуі", "химиялық формула", "индекс", "коэффициент", "химиялық теңдеу" ұғымдарына сүйене отырып, бұрын алған білімдерін жүйелеп, жаңа ақпаратты тіректік білімімен байланыстыра алады, бұл танымдық мүмкіндіктерін дамытуға ықпал етеді.

8. Дифференцияланған тәсілде ақыл-ой қабілеттері мен орталық көру өткірлігін ескере отырып, әртүрлі деңгейлі тапсырмалар қолданылады, бұл білім алушыларға өз жетістіктерін көруге және мүмкіндіктерін шынайы бағалауға жағдай туғызады, пәнге деген қызығушылықты арттыруға, сабақта білім алушылардың психологиялық күйзелісін төмендетуге көмектеседі.

9. Коммуникативті тәсіл ықпал етеді:

1) мұғаліммен және құрдастарымен оқудағы ынтымақтастықты және бірлескен іс-әрекетті ұйымдастыру іскерлігін қалыптастыруға; ұстанымдарды қиыстыру және мүдделерді ескеру негізінде ортақ шешім табуға және конфликттерді шешуге, өз пікірін тұжырымдап, дәлелдеуге және қорғауға;

2) эксперименттік есептерді шешу кезінде химиялық құбылыстар мен үдерістерді түсіндіре білуді қалыптастыру; себеп-салдарлық байланыстарды өздігінен анықтауға.

10. Химия сабақтарында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану білім беру үдерісін қарқындатуға және презентациялар, жобалар өткізу кезінде сабақта жеке дара жағдай жасауға ықпал етеді, сондай-ақ бейне

сабақтарда химиялық экспериментті бақылау, түсіндіру қабілетін дамытуға ықпал етеді.

11. Химияны оқыту процесінде келесі оқу және түзету пәндерімен байланыс жүзеге асырылады: "Орыс тілі", "Физика", "География", "Биология", "Алгебра", "Технология", "Қалдық көру және көру арқылы қабылдауын қорғау және дамыту", "Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау", "Кеңістіктік бағдарлау".

12. Арнайы көрнекі құралдар, дидактикалық материалдар және оқытудың арнайы техникалық құралдары зор түзету маңызына ие болады, соның ішінде:

1) "Зағиптарға арналған химия бойынша конструктор" оқу құралы;

2) химия кабинеті үшін арнайы жабдықтар (арнайы оқушы үстелдері, зертханалық ыдыстар, аспаптар мен реактивтер);

3) Брайль жүйесі бойынша Д.И.Менделеевтің периодтық жүйесі; Брайль бойынша ерігіштік кестесі;

4) рельефті-нүктелі шрифтпен жасалған мәтіндік дидактикалық құралдар; жазықтықта рельефпен орындалған, бірақ түрлі-түсті әрленген, сипапсезу және көру арқылы қабылдауға арналған иллюстрациялық-графикалық құралдар (жарықты сезу және қалдықтық көру қабілеті бар зағип балалар үшін); көрмейтін балалардың ерекше білім берудегі жеке қажеттіліктеріне сай келетін жеке дидактикалық материалдар мен көрнекі құралдар;

5) интерактивті тақта;

6) аудио-құралдар мен бейне-құралдар.

13. Көру қабілеті бұзылған білім алушылар үшін химиялық нысандарға тән белгілермен тікелей танысу өте маңызды, әсіресе егер олар бұрын олармен кездеспеген болса немесе көру депривациясына байланысты оларды өте үстірт және фрагментті түрде қабылдаса.

14. Нашар көретін білім алушылардың көру арқылы қабылдауының ерекшеліктеріне байланысты үлестірме материалдыбейорганикалық және органикалық химия курсының сипаттамалық бөлімінің барлық бөліктері бойынша тақырыптық коллекциялар түрінде дайындау қажет. Бұл коллекциялардағы үлгілер саны шамадан тыс болмауы керек.

3-тарау. "Химия" оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

15. "Химия" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты;

2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

4) 10-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

16. Бағдарламаның мазмұны 5 бөлімді қамтиды:

- 1) "Заттардың бөлшектері" бөлімі;
- 2) "Химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары" бөлімі;
- 3) "Химиядағы энергетика" бөлімі;
- 4) "Химия және қоршаған орта" бөлімі;
- 5) "Химия және өмір" бөлімі.

17. "Заттардың бөлшектері" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) атомдар, иондар және молекулар;
- 2) атомның құрамы мен құрылысы;
- 3) атомда электрондардың қозғалысы мен таралуы. Атомдардан иондардың құрылуы;
- 4) химиялық байланыстардың түрлері.

18. "Химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) периодтық заң мен химиялық элементтердің периодтық жүйесі;
- 2) химиялық реакциялардың жіктелуі;
- 3) зат массасының сақталу заңы;
- 4) металдардың электрохимиялық кернеу қатары.

19. "Химиядағы энергетика" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар;
- 2) химиялық реакциялардың жылдамдығы;
- 3) химиялық тепе-теңдік;
- 4) қышқылдар мен негіздер теориясы.

20. "Химия және қоршаған орта" бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) заттардың жіктелуі;
- 2) Жер химиясы;
- 3) көміртек және оның қосылыстары химиясы.

21. "Химия және өмір" бөлімі келесідей бөлімшені қамтиды:

- 1) биохимия.

22. 7-сыныпқа арналған "Химия" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Химия пәні". Таза заттар және қоспалар. Химия – заттар туралы жаратылыстану ғылымдарының бір саласы, химияның дамуы мен маңызы, химия кабинетіндегі және зертханасындағы қауіпсіздік техникасының ережелері; таза заттар және олардың физикалық қасиеттері, біртекті және әртекті қоспалар, заттарды тазарту және бөлу тәсілдері; жәй және күрделі заттар; элемент және химиялық қосылыстар. Практикалық жұмыс №1 "Техника қауіпсіздігі ережелері және зертханалық құрал-жабдықтармен танысу". Зертханалық тәжірибе №1

"Заттарды және олардың қосылыстарын салыстыру". Зертханалық тәжірибе№2 "Ластанған ас тұзын тазарту";

2) "Заттар күйінің өзгеруі". Физикалық және химиялық құбылыстар, химиялық реакция, заттың агрегаттық күйлері, қатты, сұйық, бөлшектердің кинетикалық теориясына сәйкес газтәріздес заттардың құрылымы, заттардың салқындау, қыздыру және булану үдерістері. Зертханалық тәжірибе№3 "Химиялық реакциялардың белгілерін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №4 "Аспирин немесе салолдың салқындау үдерісін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №5 "Судың қайнау үдерісін зерттеу". бақылау жұмысы №1.

3) "Атомдар. Молекулалар. Заттар". Атомдар мен молекулалар, атомдар мен молекулалардың айырмашылығы, химиялық элементтер, химиялық элементтердің символдары, элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктеу, жай және күрделі заттар, атомның құрамы мен құрылысы, ядро, протон, нейтрон, электрон, изотоптар, элементті аталуы және фундаменталды бөлшектерінің саны бойынша сипаттау;

4) "Ауа. Жану реакциясы". Ауа және оның құрамы, атмосфералық ауаны ластанудан қорғаудың маңызы, жану үдерісі, заттың жану шарттары, тез тұтанатын, жанатын және жанбайтын заттар, отын, оттек, тұтану көзі, тұтану температурасы, металдар мен бейметалдардың жануы, жану реакциясының өнімдері. Зертханалық тәжірибе №6 "Балауыз шамның жануы". Практикалық жұмыс №2/Көрсетілім "Күкірттің, фосфордың, темірдің ауада және оттегінде жануын салыстыру". Бақылау жұмысы№2;

5) "Химиялық реакциялар". Табиғи қышқылдар мен сілтілер, "қышқылдық" және "сабынды" қасиеттер, индикаторлар, әмбебап индикатор, рН шкала метилоранж, лакмус, фенолфталеин, индикаторлардың түрлі орталардағы түстерінің өзгеруі, қышқылдар мен сілтілер, антацидті заттар, бейтараптану реакциясы, сұйылтылған қышқылдар, қышқылдардың қолданылу аймақтары, қышқылдармен жұмыс жүргізу ережелері, сұйылтылған қышқылдардың түрлі металдармен әрекеттесуі, сутекке сапалық реакция, карбонаттар, сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі, көмірқышқыл газына сапалық реакция. Зертханалық тәжірибе №7 "Ерітінділердің қышқылдық, негіздік ортасын анықтау". Зертханалық тәжірибе №8 "Хлорсутек қышқылының бейтараптану реакциясы". Зертханалық тәжірибе №9 "Мырыштың сұйылтылған тұз қышқылымен реакциясы". Зертханалық жұмыс №10 "Сутекке сапалық реакция". Практикалық жұмыс №3 "Сұйылтылған қышқылдар мен карбонаттардың әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция";

6) "Химиялық элементтердің периодтық кестесі". Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы, И. ДҰберейнер, Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің элементтерді жіктеуі, периодтық заң, периодтық кестенің құрылымы, периодтық кестенің құрылу принципі, атом нөмірі, ядро заряды, атомдағы элементтер бөлшектер;

7) "Салыстырмалы атомдық масса және қарапайым формулалар". Изотоптар қоспасы, табиғи изотоптар, салыстырмалы атомдық масса, салыстырмалы молекулалық/формулалық масса, химиялық формула, химиялық элементтердің валенттілігі, бинарлы қосылыстардың формулаларын құрастыру, қосылыстардағы атомдардың қатынастары. Есептеуге берілген есептер: салыстырмалы молекулалық массаны есептеу. Бақылау жұмысы №3;

8) "Адам ағзасындағы химиялық элементтер". Қоректік заттар, адам ағзасындағы химиялық элементтер (О, С, Н, N, Са, Р, К), химиялық элементтердің тірі және өлі табиғаттағы таралуы, адам ағзасындағы микро-, макроэлементтердің биологиялық рөлі, тыныс алу үдерісі, тамақтану теңгерімі. Практикалық жұмыс №4 "Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау". Зертханалық тәжірибе №11 "Тыныс алу үдерісін зерттеу";

9) "Геологиялық химиялық қосылыстар". Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар, табиғи ресурстар, кен орны, кен, кеннің құрамы, минералдар, табиғи ресурстарды өндіру, металдарды алу, Қазақстанның пайдалы қазбалары, минералдарды өндірудің экологиялық аспектілері. Бақылау жұмысы №4;

23. 8-сыныпқа арналған "Химия" пәнінің базалық мазмұны:

1) "Атомдардағы электрондардың қозғалысы". Атомдардағы электрондардың орналасуы, энергетикалық деңгейлер, s және p орбитальдарының пішіндері, электрондық конфигурация, электронды-графикалық формула, ион, иондардың түзілуі, "нольдік қосынды" әдісімен қосылыстардың формулаларын құрастыру. Зертханалық тәжірибе №1 "Атомдардың модельдерін жасау";

2) "Заттардың формулалары және химиялық реакция теңдеулері". Химиялық формула, химиялық реакция теңдеулері, заттардың массасының сақталу заңы, химиялық реакциялардың типтері: бірігу, ажырау, алмастыру, алмасу, табиғаттағы, химиялық реакциялар тірі организмдер мен адам тіршілігіндегі химиялық реакциялар. №1 көрсетілім "Заттардың массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе". №2 зертханалық тәжірибе "Өрекеттесуші заттардың массасының қатынасы". Есептеуге берілген есептер: химиялық формула бойынша химиялық бірігудегі элементтің массалық үлесін есептеу, элементтердің массалық үлестері бойынша заттың қарапайым формуласын анықтау;

3) "Металдардың химиялық белсенділігі". Металдардың тотығуы, металдардың жемірілуі; металдардың сумен әрекеттесуі, металдардың қышқыл ерітінділерімен, металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуі, металдардың белсенділік қатары, металдардың белсенділігін салыстыру. №2 көрсетілім "Белсенді металдардың сумен әрекеттесуі". №3 зертханалық тәжірибе "Металдардың қышқылдар ерітіндісімен әрекеттесуі". №3 көрсетілім "Тұз ерітінділерінен металдарды ығыстыру". Практикалық жұмыс №1 "Металдардың белсенділігін салыстыру";

4) "Заттың мөлшері". Заттың мөлшері, моль, Авогадро саны, заттың молярлық массасы. Есептеуге берілген есептер: жәй және күрделі заттардың салыстырмалы молярлық массасын есептеу, химиялық формула бойынша заттың молярлық массасын, массасын және заттың мөлшерін есептеу, заттың белгілі мөлшеріндегі атомдардың (молекулалардың) сандарын есептеу;

5) "Стехиометриялық есептеулер". Химиялық реакциялардың теңдеулері бойынша есептер шығару, молярлық көлем, газдардың салыстырмалы тығыздығы, көлемдік қатынастар заңы, қалыпты және стандартты жағдайлар. Есептеуге берілген есептер: химиялық формула бойынша заттың молярлық массасын, массасын және заттың мөлшерін есептеу, заттың берілген массасы немесе заттың мөлшері бойынша атомдар мен молекулалардың сандарын есептеу, химиялық реакциялардың теңдеулері бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін (газдың) және зат мөлшерін есептеу, қалыпты жағдайлардағы газдың көлемін, газдардың салыстырмалы тығыздығын есептеу, оттек және ауа бойынша газдардың салыстырмалы тығыздықтарын есептеу, заттың мөлшері, молярлық масса, газдың молярлық көлемі, Авогадро заңы ұғымдарын пайдаланып формулалар бойынша есептеулер жасау, химиялық реакциялар кезіндегі газдардың көлемдік қатынастары түсініктерін қолданып есептеулер жасау;

6) "Химиялық реакциялардағы энергиямен танысу". Отынның жануы және энергияның бөлінуі, көміртекті отынның жануы кезінде көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілуі мүмкіндігі, жылыжайлық эффектiсiнiң себептерi және шешу жолдары, экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар, әртүрлі отындардың потенциалы, қоршаған ортаға әсері, кинетикалық бөлшектер теориясы тұрғысынан энергия өзгерісі, реакцияның жылу эффектiсi, термохимиялық теңдеулер. №4 зертханалық тәжірибе "Энергияның өзгеруімен жүретін химиялық реакциялар". Есептеуге берілген есептер: реакциялардың термохимиялық теңдеулері бойынша реакцияның жылу эффектiсiн есептеу;

7) "Сутек. Оттек және озон". Сутек – химиялық элемент және жәй зат, сутектің изотоптары (протий, дейтерий және тритий), сутектің қасиеттері, қолданылуы

және алынуы, оттектің — химиялық элемент және жай зат, оттектің қасиеттері, қолданылуы және алынуы, сутектің және оттектің бинарлы қосылыстары, табиғатта таралуы, оттектің аллотропиялық түрөзгерісі, озон, сутек пен оттекті алу, Жер бетіндегі озон қабатының маңызы. №4 көрсетілім "Сутек пероксидінің ажырауы". Практикалық жұмыс №2 "Сутекті алу және оның қасиеттерін зерттеу". Практикалық жұмыс №3 "Сутектің перексидінен оттекті алу және оның қасиеттерін зерттеу". Есептеуге берілген есептер: реакцияға қатысатын немесе реакция нәтижесінде түзілген өнімнің белгілі массасы, заттың мөлшері немесе көлемі бойынша заттың массасын, заттың мөлшерін, (газдың) көлемін есептеу. Бақылау жұмысы №2;

8) "Химиялық элементтердің периодтық жүйесі". Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы, периодтың, топтың, атом нөмірінің физикалық мәні, химиялық элементтердің атомдарының кейбір қасиеттері мен сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі, периодтық жүйедегі орыны бойынша элементтің сипатталуы, химиялық элементтердің табиғи тектестері, сілтілік металдардың, галогендердің, инертті газдардың тектестері, металдар мен бейметалдар, периодтық кестеде орналасуына байланысты химиялық элементтің қасиеттері;

9) "Химиялық байланыс түрлері". Химиялық элементтердің электртерістілігі, атомдар арасындағы химиялық байланыстар табиғатының бірлігі, ковалентті полярлық және полярлық емес байланыс, иондық байланыс, заттың аморфты және кристалдық күйлері, кристалл торларының типтері, заттардың қасиеттерінің оның құрылысына тәуелділігі;

10) "Ерітінділер және ерігіштік". Заттардың суда еруі, заттардың судағы ерігіштігі бойынша жіктелуі, ерітінділер, еріген заттың массалық үлесі, молярлық концентрация, қатты заттардың, сұйықтардың және газдардың суда ерігіштігі, кристаллогидраттар, ерітінділердің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі рөлі, заттарды ерігіштігіне температураның әсері; Зертханалық тәжірибе №5 "Заттардың ерігіштігін зерттеу". Практикалық жұмыс №4 "Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері". Практикалық жұмыс №5 "Берілген пайыздық және молярлық концентрациялы ерітінділерді дайындау". Есептеуге берілген есептер: заттардың судағы ерігіштігін есептеу, тығыздығы мен көлемі бойынша ерітіндінің массасын анықтау, еріген заттың және еріткіштің массасын, еріген заттың массалық үлесін есептеу, ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу. Бақылау жұмысы №3;

11) "Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары". Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланыс, қышқылдар:

құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, негіздер: құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, тұздар: құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланыс. Зертханалық тәжірибе №6 "Оксидтердің химиялық қасиеттерін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №7 "Қышқылдардың химиялық қасиеттерін зерттеу"; Зертханалық тәжірибе №8 "Негіздердің химиялық қасиеттерін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №9 "Тұздардың қасиеттері және алынуы";

12) Есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша реакцияға қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі массасы, мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің немесе реагенттің массасын, заттың мөлшерін, көлемін есептеу, ерітіндінің белгілі массасы және еріген заттың массалық үлесі бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін және заттың мөлшерін есептеу. Бақылау жұмысы №4.

24. 9-сыныпқа арналған "Химия" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Көміртек және оның қосылыстары". Көміртектің жалпы сипаттамасы, табиғатта көміртек және оның қосылыстарының таралуы, көміртектің аллотропиялық түр өзгерістері, көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолдану аймағы, көміртектің қасиеттері, көміртектің оксидтері және олардың қасиеттері, тірі ағзаларға иіс газының физиологиялық әсері, көміртектің табиғаттағы айналымы. Практикалық жұмыс №6 "Көміртектің физикалық және химиялық қасиеттері". Практикалық жұмыс №7 "Көмірқышқыл газын алу және оның қасиеттері зерттеу". Есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша реакцияға қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі массасы, мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің немесе реагенттің массасын, заттың мөлшерін, көлемін есептеу, ерітіндінің белгілі массасы және еріген заттың массалық үлесі бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін және заттың мөлшерін есептеу;

2) "Су". Судың құрамы, қасиеттері және қолданылуы, табиғаттағы су, су – табиғи әмбебап еріткіш, сулы ерітінділер және жүзгіндер, судың бірегей қасиеттері және оның өмір үшін маңызы, судың табиғаттағы айналымы, судың ластану себептері, судың кермектігі және оны жою тәсілдері, судың және сулы ерітінділердің табиғаттағы, өндірістің түрлі салаларындағы және ауыл шаруашылығындағы маңызы, суды тазарту әдістері, ауыз суын тазарту, Қазақстан

Республикасындағы ауыз су мәселесі, су бассейнін ластанудан қорғау, Қазақстандағы су ресурстарының экологиялық мәселелері, сусыз мыс (II) сульфатының көмегімен суды анықтау әдісі. Зертханалық тәжірибе №10 "Судың кермектігін анықтау". Есептеуге берілген есептер: еріген заттың массалық үлесін, еріткіштің, еріген заттың массасын есептеу. Бақылау жұмысы №1.

3) "Электролиттік диссоциация". Электролиттер және бейэлектролиттер, С.Аррениустың электролиттік диссоциациялану теориясының негізгі қағидалары, электролиттік диссоциациялану механизмі, ерітінділердің немесе заттың балқымаларының электр өткізгіштігінің химиялық байланыс түріне тәуелділігі, күшті және әлсіз электролиттер, диссоциациялану дәрежесі, қышқыл, сілті және тұздардың судағы ерітінділерінде электролиттік диссоциациялануы, көпнегізді қышқылдардың, қышқылдық және негіздік тұздардың диссоциациялануы, ион алмасу реакциялары және олардың жүру жағдайлары, электролиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл, негіз және тұз ерітінділерінің химиялық қасиеттері, тұздар гидролизі. №1 көрсетілім "Иондық және ковалентті полярлық байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациясы". Зертханалық тәжірибе №1 "Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН -ын анықтау". Практикалық жұмыс №1 "Ион алмасу реакциялары". Зертханалық тәжірибе №2 "Тұздар гидролизі". Есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша заттың мөлшерін, массасын, реакция өнімінің көлемін есептеу, диссоциациялану дәрежесін есептеу;

4) "Бейорганикалық заттарға сапалық талдау". Катиондарға сапалық реакциялар; жалын түсінің боялуы бойынша Li^+ , Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} , Cu^{2+} металл катиондарын анықтау, аниондардың сапалық реакциялары, бейорганикалық қосылыстардың құрамын сапалық талдау. Зертханалық тәжірибе №3 жалын түсінің боялуы бойынша " Li^+ , Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} , Cu^{2+} катиондарын анықтау". Зертханалық тәжірибе №4 " Fe^{2+} , Fe^{3+} , Cu^{2+} катиондарына сапалық реакциялар". Зертханалық тәжірибе №5 "Сулы ерітіндідегі Cl^- , Br^- , I^- , PO_4^{3-} , SO_4^{2-} , CO_3^{2-} , NO_3^- , SiO_3^{2-} аниондарын анықтау". Практикалық жұмыс №2 "Бейорганикалық қосылыстарды сапалық талдау". Есептеуге берілген есептер: егер әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілсе химиялық теңдеулер бойынша есептеу;

5) "Химиялық реакциялардың жылдамдығы". Химиялық реакциялардың жылдамдығы, химиялық реакциялардың жылдамдығына әсер ететін факторлар, бөлшектердің кинетикалық тұрғысынан реакция жылдамдығы, катализаторлар, ингибиторлар, катализаторлар мен ингибиторлардың реакция жылдамдығына әсері. №2 көрсетілім "Түрлі химиялық реакциялардың жылдамдығы".

Зертханалық тәжірибе №6 "Концентрацияның температурасы мен бөлшектер көлемінің реакция жылдамдығына әсері". Практикалық жұмыс №3 "Реакция жылдамдығына катализатордың әсері";

6) "Қайтымды реакциялар". Химиялық тепе-теңдік, тепе-теңдік динамикалық үдеріс ретінде, химиялық тепе-теңдіктің ығысуы, Ле-Шателье-Браун принципі, химиялық тепе-теңдік күйіне және химиялық реакция жылдамдығына жағдайлардың өзгерісінің әсері, бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан химиялық тепе-теңдік. №3 көрсетілім "Қайтымды химиялық реакциялар". Зертханалық тәжірибе №7 "Химиялық тепе-теңдіктің ығысуы". Бақылау жұмысы №2;

7) "Тотығу-тотықсыздану реакциялары". Химиялық элементтердің тотығу дәрежелері, қосылыстардың формулалары бойынша химиялық элементтердің тотығу дәрежелерін анықтау, тотықтырғыш және тотықсыздандырғыш туралы түсінік, тотығу-тотықсыздану реакциялары, электрондық баланс әдісі;

8) "Металдар мен қорытпалар". Металдардың жалпы сипаттамасы, металдық байланыс пен металдық кристалдық тор, темір мен мыстың физикалық және химиялық қасиеттері, металдардың тек тотықсыздандырғыш қасиеттерін көрсетуі, темір қорытпалары және олардың қолданылуы, металлургия туралы түсінік, шойын мен болат өндірісі, Қазақстанда металлургияның дамуы, металдар мен олардың қорытпаларын алу, Қазақстандағы металдар және оның қосылыстарының маңызды кен орындары, металдарды өндіру үдерістері, қоршаған ортаға әсері, металдарды алу. №4 көрсетілім "Металдардың кристалдық торы модельдері. №5 көрсетілім "Металдар және қорытпалар";

9) Есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның белгілі бір массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болған жағдайда реакция теңдеуі бойынша заттың массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу;

10) 1 (I), 2 (II) және 13 (III) топтар элементтері және олардың қосылыстары. 1 (I)-топ элементтері және олардың қосылыстары, атомдары құрылысы негізінде сілтілік металдардың жалпы қасиеттері, сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттері және олардың қолданылуы, 2 (II)-топ элементтері және олардың қосылыстары, 1 (I)-ші және 2 (II)-топ металдарының жалпы қасиеттері, кальций оксиді мен гидроксидінің негіздік қасиеттері және олардың қолданылуы, 3 (III)-топ элементтері, алюминий және оның қосылыстары, алюминийдің қосылыстары мен қорытпаларының қолдану аймағы, алюминий, оның оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттері. №6 көрсетілім "Натрийдің, кальцидің сумен әрекеттесуі". Зертханалық тәжірибе №8

"Кальцийдің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі". №7 көрсетілім "Алюминий мен оның қорытпалары". Зертханалық тәжірибе №9 "Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі". Практикалық жұмыс №4 "Металдар" тақырыбына эксперименттік есептер шығару;

11) Есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның белгілі массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болғанда, заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын реакция теңдеуі бойынша есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу. №3 бақылау жұмысы;

25. 10-сыныпқа арналған "Химия" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) 17 (VII), 16 (VI), 15 (V), 14 (IV) - топтарының элементтері және олардың қосылыстары. (VII) топ элементтері, галогендер, байланыс түрі және кристалдық тор типі, топтағы галогендер қасиеттерінің өзгеру заңдылықтары, хлор, хлордың химиялық қасиеттері: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі, хлорсутек қышқылының құрамы қасиеттері мен қолданылуы, 16 (VI)-топ элементтері, күкірт, күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттері, күкірттің негізгі қосылыстары және олардың физикалық және химиялық қасиеттері, қышқылдық жаңбырдың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсері, күкірт қышқылы, күкірт қышқылы және оның тұздарының жалпы және ерекше қасиеттері, қасиеттері мен қолданылуы, 15 (V)-топ элементтері: азот, азоттың қасиеттері және табиғаттағы азот айналымы, аммиак, аммиактың қасиеттері, алынуы мен қолданылуы, аммиак өндірісі, (Габер синтезі): азот қышқылы, азот қышқылының қасиеттері, азот қышқылы мен нитраттардың өзіне тән қасиеттері, фосфор және оның қосылыстары, фосфорды аллотропиялық түрлендіру, фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындары, фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттері, минералды тыңайтқыштар, олардың Қазақстанда өндірілуі және оларды тиімді қолдану, азот және фосфор тыңайтқыштарының қоршаған ортаға әсері, 14 (IV) - топ элементтері, кремний және оның қосылыстары, кремнийдің қолданылу аймағы және оның жартылай өткізгіш ретінде маңызы, сұйық кристалдар, кремний, оның диоксиді мен карбидіндегі химиялық байланыс түрін және кристалдық тор типі, кремний мен оның қосылыстарының химиялық қасиеттері, Қазақстандағы силикат өнеркәсібі. №8 көрсетілім "Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері". Практикалық жұмыс №5 "Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу"; Зертханалық тәжірибе №10 "Азот молекуласының моделін

дайындау". Зертханалық тәжірибе №11 "Аммиак молекуласының моделін дайындау". Практикалық жұмыс №6 "Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №12 "Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері". №9 көрсетілім "Минералды тыңайтқыштар". №10 көрсетілім "Алмаз, кремний, кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торларының модельдері. Есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша есептеу, бірі зат бастапқы заттардан артық берілген есептер, егер реакция өнімінің практикалық шығымының массалық үлесі белгілі болса, химиялық реакция теңдеуі бойынша заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын есептеу, құрамындағы қоспаның массалық үлесі бар басқа заттың массасы бойынша реакция өнімінің массасын есептеу;

2) "Адам ағзасындағы химиялық элементтер". Адам ағзасының химиялық құрамы; макроэлементтер және микроэлементтер, олардың маңызы, адам ағзасының құрамына кіретін элементтер және олардың маңызы: (O, C, H, N, Ca, P, K, S, Cl, Mg, Fe), Қазақстан тұрғындарының теңгерімді тамақтану рационы, ағзадағы кейбір элементтерді анықтау, ауыр металдармен қоршаған ортаның ластануы көздері, ауыр металдардың ағзаларға әсері. Зертханалық тәжірибе №13 "Сүйек құрамындағы кальцийді анықтау". Зертханалық тәжірибе №14 "Тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау". №1 бақылау жұмысы;

3) "Органикалық химияға кіріспе". Органикалық химия – көміртек қосылыстарының химиясы, А.М. Бутлеровтың органикалық қосылыстардың құрылыс теориясының негізгі қағидалары, органикалық заттардың ерекшеліктері, органикалық қосылыстардың жіктелуі, функционалдық топ түсінігі, органикалық қосылыстардың гомологтық қатарлары, органикалық қосылыстардың гомологтық қатарлары, органикалық қосылыстардың номенклатурасы, органикалық қосылыстардың изомериясы. №11 көрсетілім "Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан қышқылы, глюкоза, аминокетан қышқылы модельдері". №12 көрсетілім "Алкандардың алғашқы бес өкілдерінің және сызықты құрылымды спирттердің модельдері". №13 көрсетілім "Пентан изомерлерінің модельдері". Есептеуге берілген есептер: элементтердің массалық үлесі және салыстырмалы тығыздығы бойынша газтәрізді заттардың молекулалық формулаларын табу;

4) "Көмірсутектер. Отын". Көмірсутектердің жіктелуі, номенклатурасы және изомериясы, қаныққан көмірсутектер, алкан, метан, қанықпаған көмірсутектер, алкендер, этилен, алкиндер, ацетилен, арендер, бензол, көмірсутектер арасындағы генетикалық байланыс, көмірсутектердің табиғи көздері, көмірсутекті отындар, табиғи газдың, мұнайдың, көмірдің Қазақстандағы

кен орындары, оларды өндіру және өңдеу, көмірсутектерді өндіру, өңдеу және қолданудағы экологиялық мәселелер, көмірсутектерді экономиканың түрлі салаларында және тұрмыста пайдалану, альтернативті отын түрлері, мұнай, мұнай фракциялары және шикі мұнай өнімдерінің қолдану аймағы. №14 көрсетілім "Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі". №15 көрсетілім "Отын түрлері". №16 көрсетілім "Мұнай және мұнай өнімдері"; есептеуге берілген есептер: реакция өнімінің массасы немесе көлемі және белгілі заттың салыстырмалы тығыздығы бойынша органикалық заттың формуласын анықтау;

5) "Оттекті және азотты органикалық қосылыстар". Оттекті органикалық қосылыстардың жіктелуі және номенклатурасы, метанол, этанол, спирттердің улылығы және этил спиртінің адам организміне зиянды әсері, оттекті органикалық қосылыстардың өкілдері; этандиол, пропантриол, этан қышқылы, глюкоза, сахароза, крахмал, целлюлозаның қолданылуы; карбон қышқылдары, күрделі эфирлер мен майлар, сабын, синтетикалық жуғыш заттар, синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсері, көмірсулар, нәруыздар, аминқышқылдары, биологиялық маңызды органикалық қосылыстар, Қазақстанның тамақ өнеркәсібі. Зертханалық тәжірибе №15 "Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу". Зертханалық тәжірибе №16 "Нәруыздардың денатурациясы";

6) Есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болған жағдайда, реакция теңдеуі бойынша органикалық заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу, метан, бутан, этанолдың жану реакция теңдеуі бойынша оттектің, ауаның көлемдерін есептеу. №2 бақылау жұмысы.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

26. Бағдарламада оқыту мақсаттары кодталған. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында "7" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

28. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқытудың күтілетін нәтижелері:

1) "Заттардың бөлшектері" бөлімі:

1-кесте

Бөлімдер	Оқыту мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып

1.1 Атомдар және молекулалар	7.1.1.1 "Химия" ғылымының негізін оқытатынын айту; 7.1.1.2 химиялық зертханада және кабинетінде жұмыс жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін орындау; 7.1.1.3 физикалық және химиялық құбылыстарды ажырата алу; 7.1.1.4 заттардың әртүрлі агрегаттық күйлерін білу және бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан қатты, сұйық, газ тәріздес заттардың құрылымын аталуы білу; 7.1.1.5 Брайль жүйесі бойынша салқындау үдерісін түсіндіру, салқындау қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясына сай, өз бақылауларын түсіндіру; 7.1.1.6 судың қайнау үдерісін түсіндіру, қыздыру қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясын пайдалана отырып, өз бақылауларын түсіндіру	8.1.1.1 зат мөлшерінің өлшем бірлігі ретінде – мольді білу және Авогадро санын атау; 8.1.1.2 формула бойынша заттың массасын, зат мөлшерін, құрылымдық бөлшектер санын есептей алу		
1.2 Атом құрамы мен құрылысы	7.1.2.1 атомдар мен молекулалардың айырмашылығын айту; 7.1.2.2 әрбір элемент таңбамен белгіленетінін және атомдардың белгілі бір түрі екендігін түсіндіре білу; 7.1.2.3 элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктеу; 7.1.2.4 заттарды құрамына қарай жай және күрделіге жіктеу; 7.1.2.5 протон, электрон, нейтронды және олардың			

	атомдағы орналасу тәртібін, массасын зарядын айту; 7.1.2.6 алғашқы 20 элементтің атом құрылысы (p^+, n^0, e^-) мен атом ядросының құрамын түсіндіру; 7.1.2.7 "изотоп" түсінігін түсіндіру; 7.1.2.8 Жердегі элементтердің басым бөлігі планеталардың қалыптасу кезінде пайда болған изотоптар қоспасы түрінде кездесетіндігін түсіну; 7.1.2.9 табиғи изотоптары бар химиялық элементтердің атомдық массалары бөлшек сан болатындығын түсіну; 7.1.2.10 химиялық элементтердің салыстырмалы атомдық массасы анықтамасын айту; 7.1.2.11 элементтердің атауларын, валенттілікті және олардың қосылыстардағы атомдық қатынастарын қолдана отырып, бинарлы химиялық қосылыстардың формулаларын құру; 7.1.2.12 химиялық қосылыстың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық/формулалық массасын есептеу		
1.3 Атомда электрондардың қозғалысы мен таралуы. Атомдардан иондардың құрылуы		8.1.3.1 атомда электрондар ядродан арақашықтығы артқан сайын біртіндеп энергетикалық деңгейлер бойынша таралатынын түсіну; 8.1.3.2 әрбір электрон қабатында электрон саны нақты максимал мәннен аспайтынын түсіну; 8.1.3.3 s және p орбиталдарының пішінін атау, рельефті модельдерді қолдану;	

		8.1.3.4 алғашқы 20 химиялық элементтің электрондық конфигурациясын және электронды-графикалық формулаларын жазу, рельефті кестелер мен сызбаларды пайдалану; 8.1.3.5 атомдар электрондарды қабылдай немесе жоғалта алатынын және осының нәтижесінде иондар түзілетінін түсіну; 8.1.3.6 "нольдік қосынды" әдісімен қосылыстардың формуласын құрастыру		
1.4 Химиялық байланыстардың түрлері		8.1.4.1 электртерістілік ұғымына сүйеніп ковалентті байланыстың түзілуін түсіндіру; 8.1.4.2 иондық байланыстың түзілуін сипаттау және иондық қосылыстардың қасиеттерін болжау; 8.1.4.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор типтеріне тәуелділігін түсіндіру	9.1.4.1 металдық байланыс пен металдық кристалдық тор жайындағы білімдерін қолданып металдардың қасиетін түсіндіре алу, кристалдық тор модельдерін қолдану; 9.1.4.2 металдарға тән физикалық және химиялық қасиеттерді сипаттау және металл атомдарының тек тотықсыздандырғыш қасиет көрсететінін түсіндіру; 9.1.4.3 құйма ұғымын білу және оның артықшылықтарын түсіндіру; 9.1.4.4 шойын мен болаттың құрамы мен қасиеттерін салыстыру	10.1.4.1 молекулалық электрондық формулалар және кристалдық түрлері типтерін заттардың торларының модельдерін 10.1.4.2 молекулалық және формулалық шар-білік қолдану; 10.1.4.3 атомдардың молекулалық білу арасындағы байланыс сипаттау; 10.1.4.4 диоксиді химиялық және кристалдық сипаттау

2) "Химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары" бөлімі:

2-кесте

Бөлімдер	Оқыту мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып

2.1 Периодтық заң мен химиялық элементтердің периодтық жүйесі	7.2.1.1 И. ДҰберейнер, Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің еңбектерінің мысалында элементтердің жіктелуін салыстыру; 7.2.1.2 периодтық кестенің құрылымын сипаттау; топтар және периодтар; периодтық жүйені Брайль жүйесі бойынша пайдалану	8.2.1.1 топ, период, атом нөмірінің физикалық мәнін түсіндіру; 8.2.1.2 бір топтағы элементтердің сыртқы электрондық деңгейінде электрондар санының бірдей болатындығын түсіну; 8.2.1.3 топтар мен периодтарда элементтер қасиеттерінің өзгеру заңдылығын түсіндіру; 8.2.1.4 периодтық жүйедегі орны бойынша элементті сипаттау; 8.2.1.5 химиялық қасиеттері ұқсас элементтердің бір топқа жататындығын дәлелдеу; 8.2.1.6 химиялық элементтердің табиғи ұяластарын атау және сілтілік металдар, галогендер, инертті элементтердің ұяластарына мысалдар келтіру; 8.2.1.7 химиялық элементтің периодтық кестеде орналасуына сай қасиеттерін болжау; периодтық жүйені Брайль жүйесі бойынша пайдалану	9.2.1.1 атом құрылысы негізінде сілтілік металдардың жалпы қасиеттерін түсіндіру; 9.2.1.2 сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.3 1 (I) және 2 (II) -топ металдарының жалпы қасиеттерін салыстыру және химиялық реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.4 кальций оксиді мен гидроксидінің негізгі қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау; 9.2.1.5 атом құрылысы негізінде алюминийдің қасиеттерін түсіндіру, оның маңызды қосылыстары мен құймаларының қолдану аймағын атау; 9.2.1.6 алюминийдің, оның оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттерін зерттеу; 9.2.1.7 1 (I), 2 (II), 13 (III) - топ металдарының жай және күрделі заттармен әрекеттесуіне байланысты тәжірибені жоспарлау және жүргізу; 9.2.1.8 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының металдармен әрекеттесуінің ерекшелігін сипаттау және электронды баланс әдісімен реакция теңдеуін құрастыру;	10.2.1.1 қасиеттер заңдылық 10.2.1.2 хл қасиеттер металдар және реакция т 10.2.1.3 қышқылы химиялық зерттеу ж аясын б жүйені бойынша рельефті- мен сызба 10.2.1.4 элементте қасиеттер 10.2.1.5 аллотроп өзгерістер қасиеттер және кү қасиеттер реакция құрастыр 10.2.1.6 к (VI) физикалы қасиеттер және кү физиолог түсіндіру; 10.2.1.7 ерітіндісі тұздарын және хим зерттеу; 10.2.1.8 аз және т айналым 10.2.1.9 а қасиеттер қолданыл 10.2.1.10 аммоний сілті әрекеттес және газ т
--	--	--	---	--

				оның қасиеттер 10.2.1.11 қышқылы теңдеуін 10.2.1.12 басқа жалпы о зерттеу; 10.2.1.13 концентра қышқылы әрекеттес сипаттау баланс а теңдеуін 10.2.1.14 термиялы ерекшеліг реакция құрастыру 10.2.1.15 аллотропи өзгерістер 10.2.1.16 қосылысты химиялық түсіндіру; 10.2.1.17 қолданыл оның жа ретінде түсіндіру; 10.2.1.18 оның негізгі қасиеттер реакция құрастыру
2.2 Химиялық реакциялардың жіктелуі	7.2.2.1 сұйылтылған қышқылдардың қолдану аяларын және олармен жұмыс жасау ережелерін атау; 7.2.2.2 сұйылтылған қышқылдардың әртүрлі металдармен реакцияларын зерттеу жәнәсүтек газының сапалық реакциясын жүзеге асыру;	8.2.2.1 бастапқы және түзілген заттардың саны мен құрамы бойынша химиялық реакцияларды жіктеу; 8.2.2.2 табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакцияларды сипаттау	9.2.2.1 реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құру; 9.2.2.2 бейтараптану және ион алмасу реакцияларының жүру себептерін түсіндіру; 9.2.2.3 тотығу дәрежесі ұғымының мағынасын түсіндіру және оны анықтау;	

	7.2.2.3 кейбір карбонаттардың сұйылтылған қышқылдармен реакцияларын зерттеу және көмірқышқыл газының сапалық реакциясын жүзеге асыру		9.2.2.4 тотығу және тотықсыздану үдерістері бір-бірімен байланысты екенін және бір мезгілде жүретіндігін түсіну; 9.2.2.5 тотығу-тотықсыздану реакцияларын тотығу дәрежесі өзгере жүретін реакциялар ретінде түсіну; 9.2.2.6 тотығу процесін электронды беру, ал тотықсыздану-электронды қосып алу деп түсіну; 9.2.2.7 электрондық баланс әдісімен тотығу-тотықсыздану реакцияларының коэффициенттерін қою	
2.3 Зат массасының сақталу заңы		8.2.3.1 заттар құрамындағы элементтердің массалық үлесін табу, элементтердің массалық үлесі бойынша заттардың формуласын шығару; 8.2.3.2 әрекеттесетін заттар қатынасын эксперименттік жолмен анықтау; 8.2.3.3 реакцияға қатысатын және түзілетін заттардың формуласын жаза отырып, химиялық реакциялар теңдеулерін құру; 8.2.3.4 заттар массасының сақталу заңын білу; 8.2.3.5 химиялық реакция теңдеулері бойынша зат массасын, зат мөлшерін есептеу; 8.2.3.6 Авогадро заңын білу және қалыпты және стандартты жағдайлардағы газдар көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану; 8.2.3.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу;	9.2.3.1 әрекеттесуші заттардың біреуі артық берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу; 9.2.3.2 қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын басқа заттың массасы белгілі жағдайда, реакция теңдеуі бойынша зат массасын есептеу; 9.2.3.3 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімінің шығымын есептеу; 9.2.3.4 газтекес заттардың молекулалық формуласын салыстырмалы тығыздық немесе элементтердің массалық үлестері арқылы анықтау	10.2.3.1 мүмкіндік салыстыр өнімінің

		8.2.3.8 газдардың қатысуымен жүретін реакциялар бойынша есептер шығаруда газдардың көлемдік қатынас заңын қолдану		
2.4 Металдардың электрохимиялық кернеу қатары		8.2.4.1 кейбір металдар басқаларға қарағанда тотығуға тезірек ұшырайтындығын білу; 8.2.4.2 белсенді металдардың салқын сумен, ыстық су немесе бумен әрекеттесуін сипаттау; 8.2.4.3 металдар коррозиясын туындатуға әсер ететін жағдайларды зерттеу; 8.2.4.4 қышқыл ерітінділерімен әртүрлі металдардың реакцияларын сипаттау; 8.2.4.5 металдардың қышқылдармен әрекеттесуінің реакция теңдеулерін құрастыру; 8.2.4.6 металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуінің жоспарын жасау және жүргізу; 8.2.4.7 эксперимент нәтижесі бойынша металдардың белсенділік қатарын құру және оны анықтама мәліметтерімен сәйкестендіру; 8.2.4.8 металдардың белсенділік қатарын қолданып, металдардың таныс емес орынбасу реакцияларының жүру мүмкіндігін болжау		

3) "Химиядағы энергетика" бөлімі:

3-кесте

Бөлімдер	Оқыту мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
3.1 Экзотер-миялық және эндотермиялық реакциялар	7.3.1.1 ауа құрамын атау; 7.3.1.2 заттардың жану кезінде ауаның құрамына	8.3.1.1 заттың жану реакциясының өнімі көбінесе оксидтер екенін және құрамында көміртегі бар		

	кіретін оттектің отын оттеkte жанғанда, жұмсалатындығын білу; 7.3.1.3 атмосфералық ауаны немесе көміртек түзілетінін ластанудан қорғаудың түсіну; маңызын түсіну; 7.3.1.4 затты жағуға қажетті эффектiнiң себептерiн жағдайларды және жану түсiндiру және шешу реакциясының өнiмдерiн жолдарын ұсыну; атау; 7.3.1.5 тез тұтанатын, экзотермиялық реакциялар жылу бөле жанғыш және жанбайтын жүретiнiн, ал заттарға мысалдар келтiру; эндотермиялық реакциялар жылу сiңiре жүретiнiн білу; 7.3.1.6 заттардың таза 8.3.1.4 әртүрлі жанғыш оттеkte ауаға қарағанда заттардың қоршаған ортаға жақсырақ жанатындығын әсерін түсіну; 8.3.1.5 түсіну; 7.3.1.7 металдар мен энергия өзгерісін бейметалдардың жануы бөлшектердің кинетикалық кезінде оксидтер теориясы тұрғысынан түзілетіндігін түсіндіру түсіндіру			
3.2 Химиялық реакциялардың жылдамдығы			9.3.2.1 реакция жылдамдығы ұғымын түсіндіру; 9.3.2.2 реакция жылдамдығына әсер ететін факторларды анықтау және оны бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру; 9.3.2.3 катализатордың реагенттен айырмашылығын және олардың реакция жылдамдығына әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 реакция жылдамдығына ингибитордың әсерін түсіндіру	
3.3 Химиялық тепе-теңдік			9.3.3.1 тепе-теңдікті динамикалық үдеріс ретінде сипаттау 9.3.3.2 Ле-Шателье-Браун принципі бойынша химиялық тепе-теңдіктің ығысуын болжау; 9.3.3.3 химиялық тепе-теңдік күйіне және химиялық реакция жылдамдығына жағдайлар	

			өзгерісінің әсерін түсіну және ажырату; 9.3.3.4 химиялық тепе-теңдікті бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру; 9.3.3.5 аммиак өндірісінің үдерісін сипаттау	
3.4 Қышқылдар негіздер теориясы	мен	7.3.4.1 кейбір табиғи қышқылдар мен сілтілердің "қышқылдық" және "сабындылық" қасиеттер белгілері болуы мүмкін екендігін білу; 7.3.4.2 химиялық индикаторлар метилоранж, лакмус, фенолфталеинді және олардың әртүрлі ортада түстерінің өзгеруін атау; 7.3.4.3 рН шкаланың негізінде әмбебап индикаторды қолданып, сілтілер мен қышқылдарды анықтау; 7.3.4.4 "антацидтік заттарды" қолдану мысалында қышқылдардың бейтараптануын түсіну	8.3.4.1 заттарды олардың судағы ерігіштігі бойынша жіктеу; 8.3.4.2 заттар ерітінділерінің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру; 8.3.4.3 заттың ерігіштігіне температура әсерін түсіндіру; 8.3.4.4 буландыру техникасын қолдана отырып, заттың 100 г судағы ерігіштігін есептеу, алынған нәтижелерді анықтамалық деректермен салыстыру; 8.3.4.5 еріген заттың массалық үлесі мен ерітіндінің белгілі массасы бойынша еріген заттың массасын есептеу; 8.3.4.6 ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу; 8.3.4.7 оксидтердің жіктелуін және қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.8 қышқылдардың жіктелуін, қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.9 негіздердің жіктелуі мен қасиеттерін атау, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру;	9.3.4.1 қышқылдар, еритін және ерімейтін негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.2 қышқылдар және негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін тәжірибе жүзінде зерттеу және қорытынды жасау; 9.3.4.3 орта тұз ерітіндісінің ортасын тәжірибе жүзінде анықтау; 9.3.4.4 орта тұздар гидролизінің молекулярлық және иондық теңдеулерін құрастыру; 9.3.4.5 орта тұз ерітіндісінің ортасының реакциясын болжау

		8.3.4.10 тұздарды алудың әртүрлі әдістерін қолдану, сәйкес реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.11 тұздардың қасиеттерін, жіктелуін атау, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.12 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланысты зерттеу		
--	--	---	--	--

4) "Химия және қоршаған орта" бөлімі:

4-кесте

Бөлімдер	Оқыту мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
4.1 Заттардың жіктелуі	7.4.1.1 элементті (жай зат) бірдей атомдардың жиынтығы ретінде түсіну; 7.4.1.2 таза заттар атомдардың немесе молекулалардың бір түрінен түзілетінін білу; 7.4.1.3 элемент (жай зат) қоспа және қосылыс түсініктерін ажырату; 7.4.1.4 қосылыстардың және элементтердің физикалық қасиеттері туралы алған білімдерін қоспа құрамындағы таныс емес заттарды ажыратуға қолдану; 7.4.1.5 қоспалардың түрлерін және оларды бөлу әдістерін атау; 7.4.1.6 қоспаны бөлуге негізделген тәжірибені жоспарлай және өткізе алу		9.4.1.1 электролиттер мен бейэлектро-литтердің анықтамасын атау және мысалдар келтіру; 9.4.1.2 заттардың ерітінділері немесе балқымаларының электрөткізгіштігі химиялық байланыс түріне тәуелді екендігін түсіндіру; 9.4.1.3 иондық және коваленттік полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациялану механизмін түсіндіру; 9.4.1.4 электролиттік диссоциация теориясының негізгі қағидаларын түсіндіру; 9.4.1.5 ерітінділердің қышқылдылығы мен сілтілігін ажырату; 9.4.1.6 қышқыл, негіз, орта және қышқылдық тұздардың электролиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру; 9.4.1.7 күшті және әлсіз электролиттерге мысал келтіру және оларды	

			ажырату, диссоциациялану дәрежесін анықтай білу; 9.4.1.8 Li^+ , Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} , Cu^{2+} металл катиондарын анықтау үшін жалын түсінің боялу реакциясын жүргізу және сипаттау; 9.4.1.9 Fe^{2+} , Fe^{3+} , Cu^{2+} катиондарына сапалық реакция жүргізу; 9.4.1.10 хлорид-, бромид-, йодид-, сульфат, карбонат-, фосфат-, нитрат-, силикат-иондарына сапалық реакцияларды тәжірибе жүзінде жүргізу және ион алмасу реакцияларын бақылап, нәтижесін сипаттау; 9.4.1.11 белгісіз заттардағы катион мен аниондарды анықтау тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру	
4.2 Жер химиясы	7.4.2.1 жер қыр-тысында көптеген пайдалы химиялық қосылыстар барын түсіну; 7.4.2.2 кейбір минералдар мен пайдалы табиғи қосылыстардың кендерге жататынын түсіну; 7.4.2.3 металды алу үшін кенді өңдеу үдерісін сипаттау; 7.4.2.4 Қазақстан қандай минералды және табиғи ресурстармен бай екендігін және олардың кен орындарын атау; 7.4.2.5 табиғи ресурстарды өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру	8.4.2.1 сутекті алу және оның қасиеттері мен қолдануын зерттеу; 8.4.2.2 ауа құрамындағы және жер қыртысындағы оттектің пайыздық мөлшерін атау; 8.4.2.3 оттекті алу және оның қасиеттері мен қолданылуын зерттеу; 8.4.2.4 оттектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрамы мен қасиеттерін салыстыру; 8.4.2.5 Жер бетіндегі озон қабатының маңызын түсіндіру; 8.4.2.6 судың табиғатта кең таралғандығын, бірегей қасиеттерін және оның өмір үшін маңызын түсіндіру; 8.4.2.7 табиғаттағы су айналымын түсіндіру; 8.4.2.8 судың ластану қауіптілігін және салдарын	9.4.2.5 Қазақстандағы металдардың кен орындарын атау және оларды өндіру процестерін, қоршаған ортаға әсерін түсіндіру; 9.4.2.6 кеннен металды алу үдерісін сипаттау	10.4.2.1 жаңбырлау себебі тигізетін әсерін 10.4.2.2 қосылыстардың Қазақстан орындары 10.4.2.3 тыңайтқыштың жіктелуін құрамына элементтер 10.4.2.4 астық өсіретін қоршаған ортаға оқып түсінік

		анықтау, суды тазарту әдістерін түсіндіру; 8.4.2.9 судың "кермектігін" анықтау және оны жою тәсілдерін түсіндіру; 8.4.2.10 суды сусыз мыс (II) сульфатын қолданып анықтау тәсілін білу; 8.4.2.11 табиғаттағы және тірі ағзалар қызметі мен адамның тіршілігіндегі жүретін химиялық реакцияларды сипаттау		
4.3 Көміртек химиясы			9.4.3.1 көміртек неліктен көптеген қосылыстарында төрт байланыс түзетінін түсіндіру; 9.4.3.2 табиғатта көміртек және оның қосылыстарының таралуын сипаттау; 9.4.3.3 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын және қасиеттерін салыстыру; 9.4.3.4 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолданылу аймағын зерттеу; 9.4.3.5 көміртектің физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу; 9.4.3.6 көміртек жанған кезде көміртек диоксиді мен көмір-тек монооксидінің түзілу жағдайларын сипаттау және тірі ағзаға иіс газының физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.3.7 - көмір-қышқыл газын алу, оның бар екенін дәлелдеу және қасиеттерін зерттеу; 9.4.3.8 көміртегінің табиғаттағы айналымын құру және түсіндіру	10.4.3.1 қосылыстардың көп түрлілігін түсіндіру; 10.4.3.2 және олардың спирттер, карбон аминқышқылдарының жіктелуін; 10.4.3.3 фазалық түсінігін қосылыстардың қасиеттер ретінде түсіндіру; 10.4.3.4 және айырмашылықтарын түсініктер; 10.4.3.5 қосылыстардың кластары: алкендер, алкандар, альдегидтер, кетондар, қышқылдар, аминқышқылдар, IUPAC қолдану; 10.4.3.6 құбылыстардың көмірсутек құрылымын формулалармен алу; 10.4.3.7 химиялық

				сипаттау теңдеулер 10.4.3.8 үшін хлорлауды бұл еріткі дәрежесін 10.4.3.9 ұғымын с 10.4.3.10 алкендерд қасиеттер гидратаци сапалық түсіндіру, реакция дәлелдеу; 10.4.3.11 мысалынд реакциясы мен құрылым ерекшелік 10.4.3.12 ыдырау м мәселесін қоршаған материалд зардабын 10.4.3.13 алкиндерд қасиеттер гидратаци сапалық сипаттау, реакция түсіндіру; 10.4.3.14 алынуы, қолданыл 10.4.3.15 көміртек қосылыст ретінде п екендігін альтернат түрлерін артықшы кемшілікт 10.4.3.16 көмірдің,
--	--	--	--	---

				газдың ке және ол қоршаған түсіндіру; 10.4.3.17 фракциял мұнайды қолдану а 10.4.3.18 пайдалан органикал жіктелуін 10.4.3.19 жіктелуін этанолды этанолды және қаси 10.4.3.20 этанолды физиолог түсіндіру; 10.4.3.21 глицерин қасиеттер қолданыл 10.4.3.22 қышқылд білу қышқылы қасиеттер қолданыл 10.4.3.23 мен ерекшелік майларды түсіндіру; 10.4.3.24 мен оны білу; 10.4.3.25 жуғыш за ортаға әсс 10.4.3.26 жіктелуін маңызы түсіндіру; 10.4.3.27 аминқыш пептидтік түзілуін т
--	--	--	--	--

				10.4.3.28 денатурация реакциясы
				10.4.3.29 биология
				қызметін

5) "Химия және өмір" бөлімі:

5-кесте

Бөлімдер	Оқыту мақсаттары			
	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
5.1 Биохимия	7.5.1.1 тағам өнімдерін химиялық заттардың жиынтығы деп түсіну; 7.5.1.2 тағамдық өнімдердің бір қатарын: қант, крахмал, (көмірсулар), нәруыз, майларды анықтау; 7.5.1.3 адам ағзасына кіретін элементтерді (O, C, H, N, Ca, P, K) атау; 7.5.1.4 тыныс алу үдерісін түсіндіру			10.5.1.1 көрсетілген суретін пайдаланып, ағзасының кіретін элементтері және олардың рөлін түсіндіру K, S, Cl, Mg 10.5.1.2 тұрғындардың тамақтану әдет-ғұрыпын зерттеу тамақтану құрастыру 10.5.1.3 темірдің ролін түсіндіру 10.5.1.4 тағамның құрамындағы витаминдерді анықтау; 10.5.1.5 нәрлеу ауыр металдарды көздерін анықтау

28. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "Химия" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарының негізінде осы Бағдарламадағы қосымшаға сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда әр бөлімде жүзеге асырылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

29. Бөлім мен тақырыптарды оқуға бөлінетін сағат санын мұғалімнің өзі үлестіреді.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 7-10-сыныптары үшін
"Химия" пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік
оқу бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптары үшін "Химия" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

1-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
7.1 Химия пәніне кіріспе. Таза заттар және қоспалар	Химия пәні. №1 практикалық жұмыс "Қауіпсіздік техникасының ережелерімен және зертханалық құрал-жабдықтармен танысу"	7.1.1.1 "Химия" ғылымының айту; 7.1.1.2 химиялық зертханада жұмыс жүргізу кезінде техникасының ережелерін а
	Элемент, қоспа және қосылыс. №1 зертханалық тәжірибе "Заттар қоспалары мен олардың қосылыстарын салыстыру"	7.4.1.1 элементті (жай зат) б жиынтығын түсіндіру; 7.4.1.2 таза заттар ато молекулалардың бір түр түсіндіру; 7.4.1.3 элемент (жай зат) қос түсініктерін ажырату; 7.4.1.4 қосылыстардың жә физикалық қасиеттері турал қоспа құрамындағы таныс ажыратуға қолдану
		7.4.1.5 қоспалардың түрлерін әдістерін атау; 7.4.1.6 қоспаны бөлуге негіз жоспарлау
7.1 Заттардың күйінің өзгеруі	Физикалық және химиялық құбылыстар. №3 зертханалық тәжірибе "Химиялық реакциялардың белгілері"	7.1.1.3 физикалық ж құбылыстарды ажырата алу;
	Заттардың агрегаттық күйлері	7.1.1.4 заттардың әртүрлі ағ айту және бөлшектердің кин турғысынан қатты, сұйы заттардың құрылымын түсін
	Салқындау үдерісі №4 зертханалық тәжірибе "Салқындау үдерісін зерттеу"	7.1.1.5 салқындау үдерісін салқындау қисығын салу ж бөлшектердің кинетикалық т бақылауларын түсіндіру;
	Қыздыру үдерісі №5 зертханалық тәжірибе "Судың қайнау үдерісін зерттеу"	7.1.1.6 судың қайнау үд қыздыру қисығын салу ж бөлшектердің кинетикал пайдалана отырып, өз бақыла
2-тоқсан		
7.2 Атомдар Молекулалар Заттар	Атомдар мен молекулалар	7.1.2.1 атомдар мен айырмашылығын атау

	Химиялық элементтер. Жай және күрделі заттар	7.1.2.2 әрбір элемент таңба және атомдардың белгілі түсіндіру; 7.1.2.3 элементтерді бейметалдарға жіктей алу; 7.1.2.4 заттарды құрамына күрделіге жіктей алу
	Атомның құрамы мен құрылысы. Изотоптар	7.1.2.5 протон, электрон, олардың атомдағы орналасу зарядын атау; 7.1.2.6 алғашқы 20 элементті (p+, n0, e-) мен атом ядросын атау; 7.1.2.7 "изотоп" түсінігін атау;
7.2 Ауа. Жану реакциясы	Ауа. Ауаның құрамы №6 зертханалық тәжірибе "Балауыз шамның жануы"	7.3.1.1 ауа құрамын атау; 7.3.1.2 заттардың жану құрамына кіретін оттектің жіктелуін түсіндіру; 7.3.1.3 атмосфералық ауаның қорғаудың маңызын түсіну
	Жану үдерісі №2 практикалық жұмыс/көрсетілім "Күкірттің, фосфордың, темірдің ауада және оттеkte жануын салыстыру"	7.3.1.4 затты жағуға қажетті жану реакциясының өнімдерін түсіндіру; 7.3.1.5 тез тұтанатын, жанғыш заттарға мысалдар келтіру; 7.3.1.6 заттардың таза оттеkte жанатындығын түсіндіру; 7.3.1.7 металдар мен бейметалдар кезінде оксидтер түзілетіндігін түсіндіру
3-тоқсан		
7.3 Химиялық реакциялар	Табиғи қышқылдар мен негіздер. Индикаторлар. №7 зертханалық тәжірибе "Ерітінділердің қышқылдық, сілтілік ортасын анықтау". №8 зертханалық тәжірибе "Хлорсутек қышқылының бейтараптану реакциясы"	7.3.4.1 кейбір табиғи сілтілердің "қышқылдық" және оксидтік қасиеттер белгілері болуы мүмкін; 7.3.4.2 химиялық индикаторлар лакмус, фенолфталеинді және метилоранжін ортада түстерінің өзгеруін айқындау; 7.3.4.3 рН шкаланың негізгі индикаторды қолданып, қышқылдарды анықтау; 7.3.4.4 "антацидтік" заттардың мысалында қышқылдардың әрекеттесуін түсіну
	Сұйылтылған қышқылдардың металдар-мен әрекеттесуі. №9 зертханалық тәжірибе "Мырыш-тың сұйылтылған тұз қышқылымен әрекеттесуі". №10 зертханалық тәжірибе "Сутекке сапалық реакция"	7.2.2.1 сұйылтылған қышқылдардың металдармен әрекеттесуін және олармен реакцияларын атау; 7.2.2.2 сұйылтылған қышқылдармен металдармен реакцияларын зерттеу; сутек газының сапалық реакцияларын атау
	Сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі.	7.2.2.3 кейбір карбонаттардың қышқылдармен реакцияларын атау

	№ 3 практикалық жұмыс "Сұйылтылған көмірқышқыл газының сапалық қасиеттері мен карбонаттардың әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция"	көмірқышқыл газының сапалық қасиеттері мен карбонаттардың әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция
7.3 Химиялық элементтердің периодтық кестесі	Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы	7.2.1.1 И. Дүберейнер, Дж. Менделеевтің еңбектерінің элементтердің жіктелуін салуы
	Периодтық кестенің құрылымы	7.2.1.2 периодтық кестенің сипаттау: топтар және периодтық жүйені Брайль жүйесі бойынша
7.3 Салыстырмалы атомдық масса және қарапайым формула	Салыстырмалы атомдық масса	7.1.2.8 Жердегі элементтердің планеталардың қалыптасу кезіндегі изотоптар қоспасы түріндегі түсіну; 7.1.2.9 табиғи изотоптардың элементтердің атомдық массасын болатындығын түсіну; 7.1.2.10 химиялық салыстырмалы атомдық массаны атау
	Валенттілік. Химиялық формулалар. Қосылыстардың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық массасын есептеу	7.1.2.11 элементтердің атаулары және олардың қосылыстарының қатынастарын қолдана отырып химиялық қосылыстардың құру; 7.1.2.12 химиялық қосылыстар бойынша молекулалық/формулалық массаны
4-тоқсан		
7.4 Адам ағзасындағы химиялық элементтер	Тағам құрамындағы қоректік заттар. № 4 практикалық жұмыс "Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау"	7.5.1.1 тағам өнімдерін химиялық жиынтығын сипаттау; 7.5.1.2 тағамдық өнімдердің крахмал, (көмірсулар), нәзіктігі анықтау
	Адам ағзасындағы химиялық элементтер. Тыныс алу үдерісі. №11 зертханалық тәжірибе "Тыныс алу үдерісін зерттеу"	7.5.1.3 адам ағзасына кіретін C, H, N, Ca, P, K) атау; 7.5.1.4 тыныс алу үдерісін түсіндіру
7.4 Геологиялық химиялық қосылыстар	Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар. Кен құрамы	7.4.2.1 жер қыр-тысында пайдалы химиялық қосылыстарын түсіндіру; 7.4.2.2 кейбір минералдар мен қосылыстардың кендеріндегі түсіндіру; 7.4.2.3 металды алу үшін кендерді сипаттау
	Қазақстанның пайдалы қазбалары Минералдарды өндірудің экологиялық аспектілері	7.4.2.4 Қазақстан қандай табиғи ресурстармен бай және олардың кен орындарын түсіндіру; 7.4.2.5 табиғи ресурстарды өндіру ортаға әсерін түсіндіру

2) 8-сынып:

2-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
8.1 Атомдағы электрондардың қозғалысы	Атомда электрондардың таралуы	8.1.3.1 атомда электрон арақашықтығы артқан сәйкес энергетикалық деңгейлер таралатынын түсіну
	Энергетикалық деңгейлер. № 1 зертханалық тәжірибе "Атомдар модельдерін жасау"	8.1.3.2 әрбір электрон қабаты нақты максимал мәннен аспауы. 8.1.3.3 s және p орбиталдары рельефті модельдерді қолдану. 8.1.3.4 алғашқы 20 химиялық электрондық конфигурация электронды-графикалық форма рельефті кестелер мен сызба.
	Иондардың түзілуі	8.1.3.5 атомдар электрон немесе жоғалта алатынын нәтижесінде иондар түзілетін
	Қосылыстар формуласын құрастыру	8.1.3.6 "нольдік қосылыстардың формуласын
8.1 Заттардың формулалары және химиялық реакция теңдеулері	Химиялық формулалар бойынша есептеулер	8.2.3.1 заттар құрамындағы массалық үлесін табу, элементтің үлесі бойынша заттардың формуласын
	Химиялық реакция теңдеулерін құру. Зат массасының сақталу заңы. № 1 көрсетілім "Зат массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе". № 2 зертханалық тәжірибе "Эрекеттесуші заттардың қатынасы"	8.2.3.2 әрекеттесетін заттар эксперименттік жолмен анықтау. 8.2.3.3 реакцияға қатысатын заттардың формуласын анықтау. 8.2.3.4 заттар массасының сақталу заңын
	Химиялық реакция типтері	8.2.2.1 бастапқы және түзілген заттар мен құрамы бойынша химиялық реакция жіктеу
	Табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакциялар	8.2.2.2 табиғаттағы және тірі ағзалар тіршілігіндегі химиялық реакциялар сипаттау
8.1 Металдар белсенділігін салыстыру	Металдардың оттегімен және сумен әрекеттесуі. № 2 көрсетілім "Белсенді металдардың салқын және ыстық сумен әрекеттесуі"	8.2.4.1 кейбір металдар басқа металмен тотығуға тезірек ұшырайтын. 8.2.4.2 белсенді металдардың ыстық су немесе бұмен әрекеттесуі. 8.2.4.3 металдар коррозиясының ететін жағдайларды зерттеу
	Металдардың қышқыл ерітінділерімен әрекеттесуі. № 3 зертханалық тәжірибе "Металдардың қышқылдар ерітінділерімен әрекеттесуі"	8.2.4.4 қышқыл ерітінділерімен металдардың реакцияларын таныту. 8.2.4.5 металдардың қышқыл ерітінділерімен әрекеттесуінің реакция теңдеуін

	Металдардың тұз ерітінді-лерімен реакциялары. № 3 көрсетілім "Тұз ерітінділерінен металдарды ығыстыру"	8.2.4.6 металдардың тұз ерекеттесуінің жоспарын жасау
	Металдардың белсенділік қатары. № 1 практикалық жұмыс "Металдардың белсенділігін салыстыру"	8.2.4.7 эксперимент нәтижесінде металдардың белсенділік қатарын анықтама мәліметтерімен салыстыру; 8.2.4.8 металдардың белсенділік қатарына қолданып, металдардың танымал реакцияларының жүру мүмкіндігін анықтау
2-тоқсан		
8.2 Зат мөлшері	Зат мөлшері. Моль. Авогадро саны. Заттардың молярлық массасы	8.1.1.1 зат мөлшерінің өлшеу бірлігі мольді білу және Авогадро санын білу; 8.1.1.2 формула бойынша зат мөлшерін, құрылымдық бірлік есептеу
	Масса, молярлық масса және зат мөлшері арасындағы байланыс	8.1.1.3 заттың массасын, молярлық массасын, құрылымдық бөлшектерін есептеу
8.2 Стехиометриялық есептеулер	Химиялық реакция теңдеулері бойынша есептер шығару	8.2.3.5 химиялық реакция теңдеулері бойынша зат массасын, зат мөлшерін есептеу
	Авогадро заңы. Молярлық көлем	8.2.3.6 Авогадро заңын білу және стандартты жағдайдағы көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану
	Газдардың салыстырмалы тығыздығы. Көлемдік қатынас заңы	8.2.3.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу; 8.2.3.8 газдардың қатынас заңы бойынша есептеу; 8.2.3.9 газдардың көлемдік қатынасын есептеу
8.2 Химиялық реакциядағы энергиямен танысу	Отынның жануы және энергияның бөлінуі	8.3.1.1 заттың жану реакциясының көбінесе оксидтер екенін көміртегі бар отын отырықтардан көмірқышқыл газы, иіс газы түзілетінін түсіндіру; 8.3.1.2 парниктік эффектін түсіндіру және шешу жолдарын табу
	Экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар. № 4 зертханалық тәжірибе "Энергияның өзгеруімен жүретін химиялық реакциялар"	8.3.1.3 экзотермиялық реакциялардың жүретінін, ал эндотермиялық реакциялардың жүретінін түсіндіру; 8.3.1.4 әртүрлі жанғыш заттардың ортаға әсерін түсіну
	Термохимиялық реакциялар	8.3.1.5 энергия өзгерісінің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру
8.2 Сутек. Оттек және озон	Сутек, алынуы, қасиеттері және қолданылуы. № 2 практикалық жұмыс "Сутек алу және оның қасиеттерін тану"	8.4.2.1 сутекті ала білу және оның қасиеттерін тану
	Оттек, алынуы, қасиеттері, қолданылуы. № 4 көрсетілім "Сутек пероксидінің ыдырауы".	8.4.2.2 ауа құрамындағы оттектің пайдаланылуы; кыртысындағы оттектің пайдаланылуы

	№ 3 практикалық жұмыс "Оттекті алу және оның қасиеттерін тану"	8.4.2.3 оттекті ала білу және қолданылу
	Оттек және озон	8.4.2.4 оттектің аллотропиялық өзгерістерінің құрамы мен салыстыру; 8.4.2.5 Жер бетіндегі озон қабатын түсіндіру
3-тоқсан		
8.3 Химиялық элементтердің периодтық жүйесі	Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы	8.2.1.1 топ, период, атом нөмірі мен мәнін түсіндіру
	Химиялық элемент атомдарының қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	8.2.1.2 бір топтағы элементтердің электрондық деңгейінде элементтердің бірдей болатындығын түсіндіру; 8.2.1.3 топтар мен периодтық жүйесінің қасиеттерінің өзгеру заңдылығын түсіндіру
	Периодтық жүйедегі орны бойынша элементтің сипаттамасы	8.2.1.4 периодтық жүйедегі элементті сипаттау
	Химиялық элементтердің табиғи ұяластары және олардың қасиеттері	8.2.1.5 химиялық қасиеттері бойынша элементтердің бір топқа жататындығын түсіндіру; 8.2.1.6 химиялық элементтердің ұяластарын атау және сипаттау; галогендер, инертті элементтер, мысалдар келтіру
8.3 Химиялық байланыс түрлері	Металдар және бейметалдар	8.2.1.7 химиялық элементтердің кестеде орналасуына сай қасиеттері мен периодтық жүйені Браиль жүйесімен пайдалану
	Электртерістілік. Ковалентті байланыс	8.1.4.1 электртерістілік ұғымдары мен ковалентті байланыстың түзілуін түсіндіру
	Иондық байланыс	8.1.4.2 иондық байланыстың түзілуі және иондық қосылыстардың болжау
	Кристалдық тор түрлері, байланыс типтері және заттардың қасиеттері арасындағы өзара байланыс	8.1.4.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор типтеріне тәуелділігін түсіндіру
4-тоқсан		
8.4 Ерітінділер және ерігіштік	Заттардың суда еруі. № 5 зертханалық тәжірибе "Заттардың ерігіштігін зерттеу"	8.3.4.1 заттарды олардың еруін бойынша жіктеу; 8.3.4.2 заттар ерітінділерінің күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру
	Заттардың ерігіштігі. № 4 практикалық жұмыс "Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері"	8.3.4.3 заттың ерігіштігіне температура тәуелділігін түсіндіру; 8.3.4.4 буландыру техникасы мен заттың 100 г судағы ерігіштігін алынған нәтижелерді деректермен салыстыру

	Еріген заттың массалық үлесі	8.3.4.5 еріген заттың массасын ерітіндінің белгілі массасына еріген заттың массасын есептеу
	Ерітіндідегі заттардың молярлық концентрациясы. № 5 практикалық жұмыс "Пайыздық және молярлық концентрациялары берілген ерітінділерді дайындау"	8.3.4.6 ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу
8.4 Бейорганикалық қосылыстар-дың негізгі кластары. Генетикалық байланыс	Оксидтер.№ 6 зертханалық тәжірибе "Оксидтердің қасиеттерін зерттеу"	8.3.4.7 оксидтердің жіктелуін анықтау, олардың химиялық сипаттайтын реакция теңдеуін жазу
	Қышқылдар. № 7 зертханалық тәжірибе "Қышқылдардың қасиеттерін зерттеу"	8.3.4.8 қышқылдардың жіктелуін анықтау, олардың химиялық сипаттайтын реакция теңдеуін жазу
	Негіздер. № 8 зертханалық тәжірибе "Негіздердің қасиеттерін зерттеу"	8.3.4.9 негіздердің жіктелуін анықтау, олардың химиялық сипаттайтын реакция теңдеуін жазу
	Тұздар. № 9 зертханалық тәжірибе "Тұздардың қасиеттері және алынуы"	8.3.4.10 тұздарды алудың әртүрлі жолдарын және қолдану, сәйкес реакция теңдеуін жазу; 8.3.4.11 тұздардың қасиеттерін анықтау, олардың химиялық қасиеттерін зерттеу, реакция теңдеулерін құрастыру
	Бейорганикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	8.3.4.12 бейорганикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланысты зерттеу

3) 9-сынып:

3-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
9.1 Көміртек және оның қосылыстары	Көміртектің жалпы сипаттамасы	9.4.3.1 көміртек неліктен көміртек қосылыстарында төрт байланыс түзеді; түсіндіру; 9.4.3.2 табиғатта көміртек қосылыстарының таралуын сипаттау
	Көміртектің аллотропиялық түр өзгерістері	9.4.3.3 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын салыстыру; 9.4.3.4 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолданылу аймақтарын анықтау
	Көміртектің қасиеттері. № 6 практикалық жұмыс "Көміртектің физикалық және химиялық қасиеттері". Көміртектің оксидтері.	9.4.3.5 көміртектің физикалық қасиеттерін зерттеу; 9.4.3.6 көміртек жанған кезіндегі физикалық және химиялық өзгерістерін сипаттау
	№ 7 практикалық жұмыс "Көмірқышқыл газын алу және оның қасиеттерін зерттеу"	сиді мен көмір-тек монооксидінің физикалық және химиялық қасиеттерін сипаттау және олардың физиологиялық әсерін зерттеу

		9.4.3.7 - көмір-қышқыл газы екенін дәлелдеу және қасиеттерін 9.4.3.8 көміртегінің табиғатта кездесуін құру және түсіндіру
9.1 Су	Табиғаттағы су	8.4.2.6 судың табиғатта кездесуін бірегей қасиеттерін және маңызын түсіндіру; 8.4.2.7 табиғаттағы су айналымы
	Судың ластану себептері. Судың кермектігі. № 10 зертханалық тәжірибе "Судың кермектігін анықтау"	8.4.2.8 судың ластану қасиеттерін салдарын анықтау, судың кермектігін түсіндіру; 8.4.2.9 судың "кермектігін" анықтау жою тәсілдерін түсіндіру; 8.4.2.10 суды сусыз мысқа қолданып анықтау тәсілін білдіру
2-тоқсан		
9.2 Электrolиттік диссоциация	Электrolиттер мен бейэлектrolиттер. № 1 көрсетілім "Иондық және ковалентті полюсті байланысы бар заттардың электrolиттік диссоциациясы"	9.4.1.1 электrolиттер мен бейэлектrolиттердің анықтамасын айту 9.4.1.2 заттардың ерітіндідегі балқымаларының электрөткізгіштік байланыс түріне тәуелді екенін
	Электrolиттік диссоциациялану теориясы	9.4.1.3 иондық және ковалентті байланысы бар заттардың диссоциациялану механизмін 9.4.1.4 электrolиттік диссоциациялану теориясының негізгі қағидаларын
	Қышқыл, негіз, тұздардың электrolиттік диссоциациясы. № 1 зертханалық тәжірибе "Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН-ын анықтау"	9.4.1.5 ерітінділердің қышқылдылығын сілтілігін ажырату; 9.4.1.6 қышқыл, негіз, орта тұздардың электrolиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру
	Диссоциациялану дәрежесі. Күшті және әлсіз электrolиттер	9.4.1.7 күшті және әлсіз электrolиттерді келтіру және олардың диссоциациялану дәрежесін анықтау
	№ 1 практикалық жұмыс "Ион алмасу реакциялары"	9.2.2.1 реакция теңдеулерін жазу 9.2.2.2 бейтараптану және ион алмасу реакцияларының жүру себептерін
	Электrolиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл, негіз, тұздардың химиялық қасиеттері	9.3.4.1 қышқылдар, ерітінділер, негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін және иондық түрде құрастыру 9.3.4.2 қышқылдар және негіздердің химиялық қасиеттерін жүзінде зерттеу және қорытынды жасау
	Тұздар гидролизі. № 2 зертханалық тәжірибе "Тұздар гидролизі"	9.3.4.3 орта тұз ерітіндісінің гидролизін жүзінде анықтау; 9.3.4.4 орта тұздар гидролизінің теңдеулерін және иондық теңдеулерін құрастыру

		9.3.4.5 орта тұз ерітінді реакциясын болжау
9.2 Бейорганика-лық қосылыстар-дың сапалық талдауы	Катиондарға сапалық реакциялар. № 3 зертханалық тәжірибе "Li+, Na+, K+, Ca2+, Sr2+, Ba2+, Cu2+ катиондарын жалын түсінің боялуы бойынша анықтау". № 4 зертханалық тәжірибе "Fe2+, Fe3+, Cu2+ катиондарына сапалық реакциялар"	9.4.1.8 Li+, Na+, K+, Ca2+, металл катиондарын анық түсінің боялу реакциясын сипаттау; 9.4.1.9 Fe2+, Fe3+, Cu2+ катиондарына сапалық реакция жүргізу
	Аниондардың сапалық реакциялары. № 5 зертханалық тәжірибе "Сулы ерітіндідегі Cl-, Br-, I-, PO43-, SO42-, CO32-, NO3-, SiO32- аниондарын анықтау"	9.4.1.10 хлорид-, бромид-, карбонат-, фосфат-, нитрат- аниондарына сапалық реакция жүзінде жүргізу және реакцияларын бақылап, нәтижелерін сипаттау
	№ 2 практикалық жұмыс "Бейорганикалық қосы-лыстар құрамынының сапалық талдауы"	9.4.1.11 белгісіз заттарда аниондарды анықтау тәжірибесін жүргізу және оны практикада қолдану
	Есептер шығару"Әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер"	9.2.3.1 әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу
3-тоқсан		
9.3 Химиялық реакция жылдамдығы	Химиялық реакциялар-дың жылдамдығы. Химиялық реакциялар жылдамдығына әсер ететін факторлар. № 2 көрсетілім "Әртүрлі реакциялар жылдамдығы". № 6 зертханалық тәжірибе "Реакция жылдамды-ғына температура, концентрация мен бөлшектер өлшемінің әсері"	9.3.2.1 реакция жылдамдығын түсіндіру; 9.3.2.2 реакция жылдамдығына факторларды анықтау және кинетикалық теориясы тұрғысынан
	Катализаторлар. Ингибиторлар. № 3 практикалық жұмыс "Реакция жылдамдығына катализатордың әсері"	9.3.2.3 катализатордың әсерін айырмашылығын және оны жылдамдығына әсерін түсіндіру 9.3.2.4 реакция жылдамдығына ингибитордың әсерін түсіндіру
9.3 Қайтымды реакциялар	Қайтымды және қайтым-сыз химиялық реакция-лар. Химиялық тепе-теңдік № 3 көрсетілім "Қайтымды химиялық реакциялар". № 7 зертханалық тәжірибе "Химиялық тепе-теңдіктің ығысуы"	9.3.3.1 тепе-теңдікті динамикалық жағдайда ретінде сипаттау 9.3.3.2 Ле-Шателье-Браун принципі бойынша химиялық тепе-теңдіктің ығысуы 9.3.3.3 химиялық тепе-теңдік бұзылуы химиялық реакция жылдамдығы өзгерісінің әсерін түсіну және есептеу 9.3.3.4 химиялық тепе-теңдік бұзылуы кинетикалық теориясы тұрғысынан
9.3 Тотығу-тотықсыздану реакциялары	Тотығу дәрежесі. Тотығу және тотықсыздану	9.2.2.3 тотығу дәрежесі ұғымын қолдану; 9.2.2.4 тотығу және тотықсыздану бір-бірімен байланысты екендігін мезгілде жүретіндігін түсіну

	Тотығу-тотықсыздану реакциялары	9.2.2.5 тотығу-тотықсыздану тотығу дәрежесі өзгере жүретінде түсіну; 9.2.2.6 тотығу процесін эле тотықсыздану-электронды түсіну
	Электрондық баланс әдісі	9.2.2.7 электрондық баланс тотықсыздану коэффициенттерін қою
4-тоқсан		
9.4 Металдар мен құймалар	Металдардың жалпы сипаттамасы. № 4 көрсетілім "Металдардың кристалдық тор модельдері"	9.1.4.1 металдық байланы кристалдық тор жайын, қолданып металдардың қаси кристалдық тор модельдерін 9.1.4.2 металдарға тән химиялық қасиеттерді сипа атомдарының тек тотықсызд көрсететінін түсіндіру
	Металдар құймалары. № 5 көрсетілім "Металдар және құймалар"	9.1.4.3 құйма ұғымын артықшылықтарын айту; 9.1.4.4 шойын мен болат қасиеттерін салыстыру; 9.4.2.5 Қазақстандағы м орындарын атау және процестерін, қоршаған ортаға
	Металдарды алу	9.4.2.6 кеннен металды алу ү
	Есептер шығару "Реакция теңдеуі бойынша қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда зат массасын есептеу"	9.2.3.2 қоспаның белгілі бір құрайтын басқа заттың жағдайда, реакция теңдеу массасын есептеу
9.4 1 (I), 2 (II) және 13 (III) топ элементтері және олардың қосылыстары	1 (I)-топ элементтері және олардың қосылыстары. № 6 көрсетілім "Натрийдің сумен әрекеттесуі"	9.2.1.1 атом құрылысы металдардың жалпы қасиетте 9.2.1.2 сілтілік металдардың гидроксидтерінің негізді сипаттайтын реакция теңдеу
	2 (II)-топ металдары және олардың қосылыстары. № 8 зертханалық тәжірибе "Кальцийдің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі"	9.2.1.3 1 (I) және 2 (II) -т жалпы қасиеттерін салыстыр реакция теңдеулерін құрасты 9.2.1.4 кальций оксиді м негізгі қасиеттерін т қолданылуын сипаттау
	13 (III)-топ металдары. Алюминий және оның қосылыстары. № 7 көрсетілім "Алюминий мен оның құймалары". № 9 зертханалық тәжірибе "Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі"	9.2.1.5 атом құрылысы негіз қасиеттерін түсіндіру, қосылыстары мен құймала аймағын атау; 9.2.1.6 алюминийдің, он гидроксидінің екідайлы қаси
	№ 4 практикалық жұмыс "Металдар" тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.2.1.7 1 (I), 2 (II), 13 (III) -т жай және күрделі заттарм

		байланысты тәжірибені жүргізу
--	--	-------------------------------

4) 10-сынып:

4-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
10.1 17 (VII), 16 (VI) -топ элементтері және олардың қосылыстары	Галогендер	10.1.4.1 галоген молекулалар формулаларын құрастыру және түрлері мен байланыс типтері 10.2.1.1 топта галогендер қасиеттері мен заңдылықтарын болжау
	Хлор	10.2.1.2 хлордың физикалық қасиеттерін сипаттау және металдармен галогенидтермен реакция теңдеулерін жазу
	Хлорсутек қышқылы. № 10 зертханалық тәжірибе "Хлорсутек ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу"	10.2.1.3 хлорсутек қышқылының химиялық қасиеттерін зерттеу және қолдану аясын білу; период жүйесі бойынша пайдалану кестелер мен сызбаларды қолдану
	16 (VI)-топ элементтері. Күкірт. № 7 көрсетілім "Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері"	10.2.1.4 16 (VI) топ элементтерінің қасиеттерін сипаттау; 10.2.1.5 күкірттің аллотропиялық өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін жазу
	Күкірттің қосылыстары	10.2.1.6 күкірттің (IV) және (VI) қосылыстарының физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру және күкірттің физиологиялық әсерін түсіндіру 10.4.2.1 қышқылдық жаңбырдың себебі мен экологияға тигізетін зиянын түсіндіру
	Күкірт қышқылы және оның тұздары. № 5 практикалық жұмыс "Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу"	10.2.1.7 күкірт қышқылы ерітіндісінің тұздарының физикалық қасиеттерін зерттеу
	Есеп шығару. Теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімі шығымының массалық/көлемдік үлестеріне есептеулер"	10.2.3.1 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімі есептеу
2-тоқсан		
10.2 15 (V)-топ элементтері және олардың қосылыстары	Азот. № 11 зертханалық тәжірибе "Азот молекуласының моделі"	10.2.1.8 азоттың қасиеттерін сипаттау және азот айналымын түсіндіру
	Аммиак. № 12 зертхана-лық тәжірибе "Аммиак молекуласының моделі"	10.1.4.2 аммиактың молекулалық және құрылымдық формуласын жазу және шар-білікті модельдерді қолдану
	Аммиактың қасиеттері, алынуы мен қолданылуы. № 6 практикалық жұмыс "Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу".	10.2.1.9 аммиакты алу және қолданылуын түсіндіру;

	Аммиак өндірісі	10.2.1.10 аммиакты аммоний сілті ерітіндісін әрекеттестіру газ тәрізді аммиак пен қасиеттерін зерттеу; 10.3.3.5 аммиак өндірісінің ү
	Азот қышқылы. № 13 зертханалықтәжірибе "Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері"	10.1.4.3 азот қышқылының формуласын айту және а химиялық байланыстардың т 10.2.1.11 азоттан азот қ реакция тендеуін құрастыру; 10.2.1.12 азот қышқ қышқылдармен жалпы ортақ
	Азот қышқылы мен нитраттардың өзіне тән қасиеттері	10.2.1.13 сұйылтылған жән қышқылының металдарме ерекшелігін сипаттау және әдісімен реакция тендеуін құ 10.2.1.14 нитраттың терми ерекшелігін түсіндіру, ре құрастыру
	Фосфор және оның қосылыстары	10.4.2.2 фосфор Қазақстандағы кен орындары 10.2.1.15 фосфордың ал өзгерістерін салыстыру; 10.2.1.16 фосфор және оны жалпы химиялық қасиеттерін
	Минералды тыңайтқыштар. № 8 көрсетілім "Минералды тыңайтқыштар"	10.4.2.3 минералды тыңайтқы және олардың құрамына элементтерді білу; 10.4.2.4 азот және фосфор т қоршаған ортаға әсерін оқып
10.2 14 (IV)-топ элементтері және олардың қосылыстары	Кремний және оның қосылыстары. № 9 көрсетілім "Алмаз, кремний, кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торының модельдері"	10.2.1.17 кремнийдің қолдан оның жартылай өткізгіш ре түсіндіру; 10.1.4.4 кремний, оның карбидіндегі химиялық бай кристалдық тор типін сипатт 10.2.1.18 кремний және оны негізгі химиялық қасиеттер реакция тендеулерін құрасты
3-тоқсан		
10.3 Адам ағзасындағы химиялық элементтер	Адам ағзасының химиялық құрамы. Макроэлементтер, микроэлементтер және олардың маңызы	10.5.1.1 элементтер көрсетіл суретін пайдаланып, адам а кіретін элементтерді атау маңызын түсіндіру (O, C, H, Mg, Fe); 10.5.1.2 Қазақстан тұрғы тамақтану рационын зертте тамақтану рационын құрасты

	Ағзадағы кейбір элементтерді анықтау. № 14 зертханалық тәжірибе "Сүйек құрамындағы кальцийді анықтау". № 15 зертханалық тәжірибе "Тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау"	10.5.1.3 кальций мен темірдің ролін түсіндіру; 10.5.1.4 тамақ өнімдерінің көміртекті анықтау
	Ауыр металдармен қоршаған ортаның ластануы	10.5.1.5 қоршаған ортаның ластану көздерін атау
10.3 Органикалық химияға кіріспе	Органикалық заттардың ерекшеліктері	10.4.3.1 органикалық көптүрлілігінің себептерін түсіндіру
	Органикалық қосылыстардың жіктелуі. № 10 көрсетілім "Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан қышқылы, глюкоза, аминокетан қышқылы модельдері"	10.4.3.2 көмірсутектердің туындылары: спирттер, альдегидтер, қышқылдары, аминқышқылдары, атау; 10.4.3.3 функционалдық топтардың класс қосылысының химиялық анықтайтын топ ретінде түсіндіру
	Органикалық қосылыстардың гомологтық қатарлары. № 11 көрсетілім Алкандардың алғаш-қы бес өкілінің және сызықты құрылымды спирттердің модельдері"	10.4.3.4 гомолог ұғымын айырмашылықты түсініктері
	Органикалық қосылыстардың номенклатурасы	10.4.3.5 органикалық қосылыстардың кластары: алкандар, алкены, алкындар, спиртер, альдегидтер, қышқылдары, аминқышқылдары, номенклатурасын қолдану
	Органикалық қосылыстардың изомериясы. № 12 көрсетілім "Пентан изомерлерінің модельдері"	10.4.3.6 изомерия құбылысын көмірсутектердің құрылымдық формулаларын құрастыру
	Есеп шығару "Элементтердің массалық үлестері мен салыстырмалы тығыздық бойынша газтекес заттардың молекулалық формуласын табу"	10.2.3.4 газтекес заттардың формуласын салыстырмалы массалық элементтердің массалық анықтау
10.3 Көмірсутектер	Алкандар	10.4.3.7 алкандардың химиялық сипаттау және оны реакциялармен дәлелдеу; 10.4.3.8 еріткіштерді алу, хлорлаудың маңызы мен қауіптілік дәрежесін түсіндіру
	Алкены. № 13 көрсетілім "Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі"	10.4.3.9 қанықпағандық ұғымын түсіндіру 10.4.3.10 этен мысалында алкендердің қасиеттерін (жану, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) химиялық реакция теңдеулерін жазу 10.4.3.11 полиэтилен мысалында полимер реакциясының механизмі мен құрылымының ерекшеліктерін түсіндіру 10.4.3.12 пластиктің ыдырау механизмін түсіндіру мәселесін оқып білу және талқылау

		ортада пластик материал, зардабын білу
	Алкиндер	10.4.3.13 этин мысалы химиялық қасиеттерін гидратация, галогендеу, сипаттау, химиялық реакция зерттеу
	Ароматты көмірсутектер. Бензол	10.4.3.14 бензолдың алынуды қолданылуын сипаттау
4-тоқсан		
10.4 Отын	Көмірсутекті отындар. № 14 көрсетілім "Отын түрлері"	10.4.3.15 құрамында қосылыстардың отын ретінде екендігін түсіндіру және а түрлерін зерттеу, олардың ар кемшіліктерін атау; 10.4.3.16 Қазақстандағы к табиғи газдың кен орындары өндірудің қоршаған ортаға ә
	Мұнай. № 15 көрсетілім "Мұнай және мұнай өнімдері"	10.4.3.17 мұнай фракциял мұнайды айдау өнімдерінің атау
10.4 Оттекті және азотты органикалық қосылыстар	Оттекті органикалық заттар. Спирттер	10.4.3.18 жіктелу схемасын органикалық заттардың жікте 10.4.3.19 спирттердің жікте этанолдың, қолданылуын, атау және қасиеттерін айту; 10.4.3.20 метанол мен этанол физиологиялық әсерін түсінді 10.4.3.21 этиленгликоль физикалық қасиеттері мен қ
	Карбон қышқылдары. № 16 зертханалық тәжі-рибе "Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу"	10.4.3.22 карбон қышқылдар және сірке қышқылының х мен қолданылуын сипаттау
	Күрделі эфирлер мен майлар	10.4.3.23 күрделі эфирлер ерекшеліктері мен май түсіндіру
	Сабын мен синтетикалық жуғыш заттар	10.4.3.24 сабынның аль қолданылуын түсіндіру; 10.4.3.25 синтетикалық ж қоршаған ортаға әсерін түсін
	Көмірсулар	10.4.3.26 көмірсулардың жікте маңызы мен қызметін түсінді
	Амин қышқылдары. Нәруыздар. № 17 зертханалық тәжірибе "Нәруыздардың денатурациясы"	10.4.3.27 нәруыздағы а- арасында пептидтік байл түсіндіру; 10.4.3.28 нәруыз денатурация зерттеу; 10.4.3.29 нәруыздың биолог қызметін түсіндіру

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Қазақстан тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Қазақстан тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарлама мақсаты -білім алушылардың бойында тарихи сана, қазақстандық патриотизм, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды дарыту, зерттеушілік, ойлау, коммуникативті дағдыларды дамыту.

3. Бағдарлама міндеттері:

1) Қазақстан аумағындағы ежелгі заманнан бастап бүгінгі күнге дейінгі қоғамның әлеуметтік, мәдени, саяси, экономикалық дамуының негізгі кезеңдері мен ерекшеліктері туралы білімін қалыптастыру;

2) Қазақстанның тарихи дамуы барысында жинақталған ұлттық құндылықтар жүйесі туралы түсініктерін қалыптастыру;

3) Қазақстанның тарихи дамуының негізгі оқиғалары, құбылыстары мен процестердің мәні туралы түсінік қалыптастыру;

4) тарихи оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді және тарихи тұлғалардың қызметін Отандық тарих контекстінде сын тұрғысынан талдау және баға беру дағдыларын қалыптастыру;

5) тарихи деректердің негізінде дәлелді пайымдау дағдыларын дамыту;

6) тарихи зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру (болжамдарды ұсыну, зерттеу сұрақтарын құрастыру, деректерді талдау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, нәтижелер мен қорытындыларды шығару, өзінің ұстанымын анықтау);

7) қазіргі кездегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерде бағдарлану үшін тарихи білімдерін қолдана білу дағдыларын қалыптастыру;

8) коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық білдіру, командада жұмыс істей алу, түрлі деректерден алынған ақпараттарды қоса алғанда, жарияланым мен электронды құралдарды қолдану.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) есту және көру қалдығы негізінде түрлі деректердегі тарихи оқиғалар туралы ақпараты адекватты түрде қабылдауын қалыптастыру: (оқулықтар, хрестоматиялар, энциклопедиялар, көркем әдебиет, интернет ресурстары);

2) оқулық пен оқу құралында бағдарлай білу дағдыларын қалыптастыру;

3) пән материалын меңгеру сапасын арттыру үшін когнитивті үдерістерін дамыту және түзету: көрнекі-бейнелі, көрнекі-әрекетті, сыни, шығармашылық ойлауын, көру, есту және сипат сезу арқылы қабылдауын, зейінін және есте сақтауын;

4) қоршаған әлемді танып білудің арнайы әдістерін меңгеру: қорытындылау, салыстыру, сипаттау, тексеру, заттар мен құбылыстар туралы түсініктерін нақтылау үшін алгоритм құру;

5) оқу, жазу және көрнекі материалмен жұмыс істеу кезінде көру қалдығын оңтайлы қолдану біліктілігін дамыту;

6) сөйлеу тілінің вербализімін түзету (дамудың басқа психикалық жақтарынан сөздік аясының басымдығы); шынайы немесе нақты деректерге сүйенбей талқылау;

7) қоршаған әлемдегі заттар мен құбылыстар туралы түсініктерінің бұзылуынан туындайтын білім алу дағы формализмді жою.

2-тарау. Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тұғырлары

5. Көру кемістігі бар оқушыларды оқыту құндылыққа бағытталған, жеке тұлғаға бағытталған, іс-әрекеттік, дифференциалді, қарым-қатынастық тұғырлар және ақпараттық-коммуникативті технологиялар арқылы жүзеге асады.

6. Құндылыққа бағытталған тұғыр "Мәңгілік Ел" жалпыұлттық идеяны жүзеге асыруға септігін тигізетін мәтіндерді, практикалық тапсырмаларды, шығармашылық жаттығуларды мақсатты түрде іріктеу арқылы орындалады. Бұл ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды, адамдардың құқығы мен бостандығын сыйлайтын әрі мойындайтын, Отанының дамуына өз үлесін қосуды қалайтын жеке тұлғаны тәрбиелеуде көрініс табады.

7. Тұлғаға бағытталған тұғыр оқытудың жаңа инновациялық технологияларын, дидактикалық және рөлдік ойындарын, тест тапсырмаларын күнделікті және дәстүрлі емес сабақтарда қолдану арқылы оқушылардың жеке қабілеттерін, танымдық қызығушылықтарын, шығармашылық және интеллектуалды әлеуетін ашуды көздейді.

8. Іс-әрекеттік тұғыр оқушыларды сабақ үстінде заттық-практикалық іс-әрекеттің барлық түрлеріне қатыстыруға септігін тигізеді, балалар алған түсініктері мен білімін, біліктілігін бекітеді, олардың есту, сезу және көру арқылы қабылдау дағдыларын жетілдіреді.

9. Дифференциалді тұғыр оқушының көру қалпына байланысты, олардың жеке қабілеттері мен ерекшеліктерін ескере отырып түзету тәсілдері мен деңгейлі тапсырмаларды өңдеп жасауды қарастырады.

10. Қарым-қатынастық тұғыр оқушылар мен педагог арасындағы вербальді және вербальді емес өзара әрекеттесу кезінде біліммен, біліктілікпен және дағдымен алмасуды білдіреді; сөйлеу тілінің дамуына ықпал етеді, тыңдай білуге және сұрақтар мен жауаптарды дұрыс құрастыруға бағытталған.

11. Пән бойынша ақпаратты іздеу, өңдеу және алмасу үшін интернет-ресурстарын, онлайн-сөздіктерді, анықтамаларды, форумдарды, электронды оқулықтарды және энциклопедияларды қолдану қажет; оқу үдерісінің үздіксіздік қағидасын ұстану үшін қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану керек.

12. Қазақстан тарихы сабақтары арнайы жабдықталған кабинеттерде өтіледі:

1) қауіпсіздік техникасының талаптарына сәйкес келетін мектеп жиһаздарымен;

2) оқытудың арнайы құралдарымен: иллюстрациялар, рельефті суреттермен тарихи карталар, жалпақ басылған және рельефті-нүктелі кестелер, анықтамалық және көркем әдебиет, көру және сипап-сезу арқылы қабылдауға қолжетімді, ірі әрі рельефті-нүктелі шрифтпен жазылған оқулықтар;

3) оқытудың техникалық құралдарымен: компьютерлік тифлокешімен, нашар көретіндер үшін сканерлеу және оқу үшін "Книголюб" кешімен, интерактивті тақтамен, "Книга" электронды үлкейткіш құралымен, стационарлы және портативті үлкейткіш құралымен, тифлоплеермен, диктофонмен.

13. Оқыту барысында жалпы білім беру және түзету пәндерімен пәнаралық байланыс жүзеге асады: қоршаған әлем, жағрафия, әдебиет, сөйлеу тілін түзету мимиканы және пантомимиканы дамыту, көру қалдығы мен көру арқылы қабылдауын қорғау және дамыту, кеңістікте бағдарлау.

3-тарау. Оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру "Қазақстан тарихы"

14. "Қазақстан тарихы" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

2) 6-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

3) 7-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

4) 8-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

5) 9-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;

6) 10-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

15. Бағдарлама мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

- 1) "Әлеуметтік қатынастардың дамуы" бөлімі;
- 2) "Мәдениеттің дамуы" бөлімі;
- 3) "Мемлекеттің дамуы" бөлімі;
- 4) "Қазақстанның экономикалық дамуы" бөлімі.

16. Әлеуметтік қатынастардың дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) этникалық қатынастар;
- 2) әлеуметтік қатынастар.

17. "Мәдениеттің дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) дүниетаным мен дін;
- 2) өнер мен әдебиет;
- 3) білім және ғылым.

18. "Мемлекеттің дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) мемлекеттің ішкі саясаты;
- 2) мемлекеттің сыртқы саясаты.

19. "Қазақстанның экономикалық дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) шаруашылық;
- 2) өндірістік қатынастар және сауда.

20. 5-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) Қазақстандағы ежелгі адамдардың өмірі. Тас дәуіріндегі Қазақстан: Қазақстанда алғашқы адамның пайда болуы, әлеуметтік ұйымдасудың алғашқы формалары. Ежелгі адамдардың кәсібі (аң аулау мен терімшілік). Қазақстан аумағындағы тас дәуірінің тұрақтары. Егіншілік пен мал шаруашылығының қалыптасуы. Ботай мәдениеті. Қола дәуіріндегі Қазақстан: Қазақстан аумағындағы мыс пен қалайы металдарының кен орындары. Андрон мәдениеті. Қола дәуірі кезіндегі шаруашылық пен қоғамдық құрылыс. Беғазы-Дәндібай мәдениеті. Ә.Марғұлан және басқа да Қазақстанның ежелгі дәуірін зерттеушілер;

2) ежелгі көшпелілердің өмірі. Темір дәуірінің ерекшеліктері. Қазақстанның ежелгі металлургиясы. Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. Алғашқы көшпелілердің өмір сүруді қамтамасыз ету жүйесі. Көшпелілердің жылжымалы баспанасы. Алғашқы көшпелілердің дүниетанымы;

3) сақтар. Қазақстан аумағындағы сақ тайпалары. Сақтар тарихы жайлы деректер. Сақтардың саяси тарихы. Қоғамдық құрылысы. Шаруашылығы мен тұрмысы. Материалдық және рухани мәдениеті. "Аңдық стиль". Есік олжасы –

"Алтын адам". Шілікті алқабының патша қорғандары. Берел қорымы. Бесшатыр қорғандары. Тасмола мәдениеті;

4) үйсіндер мен қаңлылар. Үйсіндер. Үйсіндер туралы жазба деректер. Үйсіндердің қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Үйсіндердің қоғамдық құрылысы. Қаңлылар. Қаңлылар тарихына қатысты қытай және парсы деректері. Қаңлылардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Қаңлылардың қоғамдық құрылысы. Үйсіндердің, қаңлылардың археологиялық ескерткіштері;

5) ғұндар (хунну). Қытай деректеріндегі ғұндардың ерте тарихы. Мөде шаньюй-ғұн мемлекетінің негізін салушы. Ғұндардың саяси тарихы мен мемлекеттік құрылысы. Халықтардың ұлы қоныс аударуы (ғұндардың Батысқа жылжуы). Аттила және оның жорықтары. Ғұндардың шаруашылығы мен қоғамдық құрылысы. Ғұндар дәуіріндегі мәдениеттің дамуы;

6) сарматтар. Сарматтардың ежелгі замандағы саяси оқиғаларға қатысуы. Сарматтардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Сарматтардың қоғамдық құрылысы. Сарматтардың археологиялық ескерткіштері. Мәдениеті;

7) ежелгі Қазақстан тарихына шолу. Қазақстан аумағындағы ежелгі адамдардың антропологиялық бет-әлпеті. Ежелгі Қазақстан тарихының негізгі оқиғалары, құбылыстары мен үдерістері. Ежелгі Қазақстанның мәдени мұрасы.

21. 6-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) VI - IX ғасырдағы Қазақстан. Ортағасырлық Қазақстан тарихының кезеңделуі. Ұлы Түрік қағанатының құрылуы. Қазақстан аумағындағы ерте ортағасырлық мемлекеттер: Батыс Түрік қағанаты, Түргеш қағанаты, Қарлұқ қағанаты, Оғыз мемлекеті, Қимақ қағанаты. Атлах шайқасының тарихи маңызы. Түркі мемлекеттерінің қоғамдық-саяси құрылысы. Түркілердің әскери өнері. Шаруашылығы. Сауда және қала мәдениетінің дамуы;

2) X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан. Қарахан мемлекеті. Қазақстан аумағына исламның тарала басталуы. Наймандар, керейіттер, жалайырлар. Қыпшақ хандығы. "Дешті Қыпшақ" түсінігі. Шаруашылығы: көшпелі, отырықшы. Сауда. Қала мәдениеті. Ұлы Жібек жолының тарихи маңызы. Түркі мәдениетінің әлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесі. Түркі әлемінің көрнекті ойшылдары;

3) XIII - XV ғасырлардың бірінші жартысындағы Қазақстан. Шыңғыс ханның жаулаушылық соғыстары. Отырар қорғанысы. Моңғол империясының құрылуы. Алтын Орда. Ақ Орда. Моғолстан мемлекеті. Әмір Темір жорықтары. Ноғай Ордасы. Әбілқайыр хандығы. XIII - XV ғасырлардың бірінші жартысындағы мемлекеттердің қоғамдық-саяси құрылысы. Ортағасырлық саяхатшылар Қазақстан туралы. Шаруашылық. Сауданың дамуы. Мәдениет;

4) қазақ халқының қалыптасуы. Қазақтар – Ұлы Дала мұрагері: тарихи және этникалық сабақтастық. "Қазақ" этнонимі. Қазақ халқының біртұтас халық болып қалыптасу үдерісінің аяқталуы;

5) біртұтас қазақ мемлекетінің құрылуы. Қазақ ұлттық мемлекетінің құрылу алғышарттары. Қазақ хандығының құрылуы (аумағы, халықтың этникалық құрамы). Мемлекеттің негізін салушылар – Жәнібек пен Керей. М.Х. Дулатидің "Тарихи Рашиди" еңбегі – Қазақ хандығының алғашқы тарихы жөніндегі құнды дерек. Қазақ хандығы қалыптасуының алғашқы жылдарындағы ішкі және сыртқы саясаты. Біртұтас қазақ мемлекеті қалыптасуының тарихи маңызы;

6) қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы. Қасым хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының нығаюы. Хақназар хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының одан әрі нығаюы және саяси өркендеуі. Тәуекел ханның ішкі және сыртқы саясаты. Есім ханның ішкі және сыртқы саясаты. Жәңгір хан. Орбұлақ шайқасы. Тауке ханның билігі. "Жеті жарғы". Қазақтың ұлы билері. Қазақ хандығының мемлекеттік-әкімшілік құрылымы. Қазақ қоғамының әлеуметтік стратификациясы;

7) XVI - XVII ғасырлардағы экономика мен мәдениет. Қазақ халқының мәдениеті: материалдық, рухани мәдениет. Әдебиет пен өнер: ақын-жыраулар, халық әншілері мен композиторлардың шығармашылығы, музыкалық өнер. Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік.

22. 7-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық білім мазмұны:

1) XVIII ғасырдың басындағы Қазақстан: сыртқы және ішкі саяси жағдай. Жоңғар мемлекеті. Қазақ-жоңғар соғыстары. "Ақтабан шұбырынды, алқакөл сұлама" заманы. Қарақұм мен Ордабасыдағы құрылтайлар – қазақ жасағының құрылуы. Аңырақай шайқасы. Отан;

2) XVIII ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақ хандығы. XVIII ғасырдың басына дейінгі қазақ-орыс қатынастары. XVIII ғасырдың басындағы Ресей империясы назарындағы Қазақстан (саяси және экономикалық мақсаттар, әскери-барлау экспедициялары, алғашқы әскери бекіністердің салынуы). Кіші жүз ханы Әбілқайырдың Ресей бодандығын қабылдауы: себептері мен мақсаттары. XVIII ғасырдың 30-50-жылдарындағы Қазақстандағы Ресей империясының саясаты. XVIII ғасырдың 40-жылдарындағы Қазақстандағы ішкі саяси жағдайдың асқынуы. Абылай хан тұсындағы Қазақ хандығы: ішкі және сыртқы саясаты;

3) XVIII ғасырдағы Қазақстан мәдениеті. XVIII ғасыр ақын-жырауларының шығармашылығы. XVIII ғасыр тарихы бойынша қазақ деректері. Қазақтардың қолданбалы өнері;

4) отарлау және ұлт-азаттық күрес. Ресей империясының отаршылдық саясаты: мақсаттары мен әдістері. Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, қозғалыстың қозғаушы күші, кезеңдері мен барысы, нәтижелері). 1822-1824 жылдардағы патша реформалары (Кіші және Орта жүздегі хандық биліктің жойылуы). 1836-1838 жылдардағы Бөкей ордасындағы қазақтардың көтерілісі (себептері, негізгі кезеңдері мен шайқастары). XIX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалыстары (Жоламан Тіленшіұлы, Саржан Қасымов бастаған көтеріліс). Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, мақсаттары мен қозғаушы күштері, негізгі кезеңдері). Кенесары Қасымұлы: тұлға және саясаткер. Жанхожа Нұрмұхамедұлы және Есет Көтібарұлы бастаған ұлт-азаттық көтеріліс (себептері, көтеріліс барысы). Ресей империясының Қазақстанның оңтүстік аймақтарын қосып алуы. XVIII ғасырдың соңы – XIX ғасырдағы Қазақстандағы ұлт-азаттық қозғалыстардың тарихи маңызы;

5) Қазақстан Ресей империясының құрамында. XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы патшалық реформалар. 1867-1868 жылдардағы реформалар. Қазақстандағы патшалық Ресейдің аграрлық және қоныстандыру саясаты. 1860-1870 жылдардағы ұлт-азаттық күрес (себептері мен көтеріліс барысы). XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Капиталистік қатынастардың ене бастауы. XIX ғасырдың 80-90 - жылдарындағы әкімшілік-аумақтық реформалар: мазмұны мен салдары. Сауда қатынастарының дамуы. Жетісу аумағына ұйғырлар мен дүнгендердің қоныс аударуы. Дәстүрлі қазақ қоғамының трансформациясы. XIX ғасырдың екінші жартысындағы қоғамдық-саяси ойлардың дамуы;

23. 8-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық білім мазмұны:

1) XIX ғасыр-XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті. XIX ғасырдағы Қазақстандағы ағарту ісі мен ғылымның дамуы. Бөкей ордасының ханы Жәңгірдің ағартушылық қызметі. Қазақстанның ғылыми зерттелуі (П.Семенов-Тянь-Шанский, Г.Н.Потанин, В.В.Радлов, М. Шорманов, М. Бабаджанов, А. Диваев). Зайырлы және діни білім беру мекемелері. Жадиттік және білім берудегі жаңашылдық. Шоқан Уәлиханов – ұлы қазақ ғалымы. Ыбырай Алтынсарин – ағартушы, жаңашыл-педагог, қоғам қайраткері. Абай Құнанбайұлы – ұлы ойшыл, қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы. Қазақ музыкалық мәдениетінің дамуы (Құрманғазы Сағырбайұлы, Тәттімбет Қазанғапұлы, Дәулеткерей Шығайұлы). Әйгілі суретшілер шығармашылығындағы ұлттық контекст. Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпеев және К. Халидтің тарихи еңбектері;

2) XX ғасырдың басындағы Қазақстан. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси үдерістер. XX ғасырдың басындағы Қазақстанның экономикалық дамуы. Столыпиннің аграрлық реформасы және шаруалардың Қазақстанға жаппай қоныс аударуы. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы өнеркәсіптің дамуы. Сауданың дамуы. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс. Қазақ ұлттық зиялылар қауымы және оның XX ғасырдың басындағы қоғамдық-саяси үдерістерге әсері. Ұлттық баспаның дамуы ("Қазақ" газеті, "Айқап" журналы). 1917 жылғы революциялар. "Алаш" партиясының құрылуы. "Алаш-Орда" үкіметі. Қазақ халқының саяси көшбасшылары(Ә. Бөкейхан, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Б. Қаратаев, М. Тынышпаев, М. Шоқаев). XX ғасырдың басындағы қазақ зиялыларының ғылыми еңбектері;

3) Қазақстандағы Кеңес үкіметінің орнығуы. "Үш Жүз" қазақ социалистік партиясы. Азамат соғысы жылдарындағы (1918-1920 жылдар) Қазақстандағы соғыс қимылдары. Кеңес билігі органдарының "Алаш-Орда" үкіметі, Қоқан автономиясымен қарым-қатынасы. "Әскери коммунизм саясаты".1921 жылғы жұт және аштық. Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы. Қазақ АКСР-ы аумағының қалыптасуы. Қазақ жерлерінің біртұтастығын қалпына келтірудегі қазақ зиялыларының рөлі. Қазақстандағы Жаңа экономикалық саясат (1921-1925 жылдар). XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы әміршіл-әкімшіл жүйе саясаты. Кеңес үкіметінің діни саясаты;

4) Қазақстан тоталитарлық жүйенің нығаюы кезеңінде. Қазақстандағы социалистік индустрияландыру (мәні мен ерекшеліктері). "Кіші Қазан" (мазмұны және жүзеге асырылуы). Бай шаруашылықтарының тәркіленуі. Ауыл шаруашылығындағы күштеп ұжымдастыру саясаты. Қазақстандағы күштеп ұжымдастыру саясатының экономикалық салдары. 1931-1933 жылдардағы аштық - XX ғасырдағы қазақстандық қасірет. Қазақстандағы ұжымдастырудың демографиялық салдарлары. Ұжымдастыруды жүзеге асырудың әдістеріне қатысты ұлттық зиялылардың ("Бесеудің хаты") қоғамдық-саяси көзқарасы мен қатынасы. 1920-1930 жылдардағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси үдерістер. Сталиндік репрессиялар. Қазақстан аумағындағы кеңестік "түзету-еңбек" концентрациялық лагерлері (Степлаг, Карлаг, Алжир және тағы басқалар).

24. 9-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық білім мазмұны:

1) Кеңестік Қазақстанның мәдениеті: білім мен ғылым . Халыққа білім беру (жалпыға бірдей міндетті сауат ашу, орта білім, қазақ жазуының араб тілінен латын тіліне көшуі, орыс графикасына негізделген жаңа әліпбиге көшу). А. Байтұрсынов – "ұлт ұстазы". Жоғары оқу орындарының ашылуы. КСРО Ғылым Академиясының Қазақ филиалы. Қ.Сәтбаевтың Қазақстан ғылымын дамытудағы

рөлі. Қазақстандық ғалымдар мен олардың ғылыми жетістіктері. Әдебиеттің дамуы (Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, Б. Майлин, І. Жансүгіров, С. Сейфуллин, С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, Ғ. Мұстафин шығармашылығы). Театр, кино, бейнелеу өнері және оның қайраткерлері. Мәдениет саласындағы кеңестік идеология. Социалистік реализм;

2) Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында. Ұлы Отан соғысының басталуы. Қазақстандағы мобилизация және қазақстандық әскери бөлімдердің құрылуы. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы жылдарындағы ерлігі мен тағдыры. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы шайқастарына қатысуы. Қазақстандықтар – Кеңес Одағының батырлары. Б. Момышұлы – аңызға айналған тұлға. Қазақстан – майдан арсеналы. КСРО халықтарының Қазақстанға депортациялануы. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы мәдениет. Ғылымның дамуы. Әдебиеттегі жетістіктер (М. Әуезов, Ж. Жабаев, Д. Снегин, И. Шухов және тағы басқалар). Өнердің дамуы (театр, кино);

3) Қазақстан соғыстан кейінгі жылдарда (1946-1953 жылдар). Соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер. Пайдалы қазбаларды өңдеу және өнеркәсіптің дамуы. Ауыл шаруашылығының дамуы. Қазақстанның әскери-өнеркәсіптік кешенінің қалыптасуы (Қазақстандағы ядролық полигон). Соғыстан кейінгі жылдардағы қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктері. "Бекмаханов ісі";

4) Қазақстан "Жылымық" кезеңінде (1954-1964 жылдар). Қазақстанда "Хрущевтік кезеңдегі" өнеркәсіптің дамуы. Тың және тыңайған жерлерді игеру (тың игерудің экономикалық, экологиялық және демографиялық салдары). Қазақстандағы әскери-өнеркәсіптік кешен ("Байқоңыр" ғарыш айлағы). "Жылымық кезеңі". 1954-1965 жылдардағы республикадағы қоғамдық-саяси өмір;

5) Қазақстан "Тоқырау" кезеңінде (1965-1985 жылдар). 1965-1985-жылдардағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Экономиканың шикізаттық бағыты. Урбанизация. 1970-1980 жылдардағы ауыл шаруашылығындағы дағдарыс. 1965-1985 жылдардағы қоғамдық-саяси өмір. 1979 жылғы Целиноградтағы оқиғалар. Қазақ Кеңестік Социалистік Республикасы басшыларының қызметі (Ж.Шаяхметов, Д.Қонаев, Ж.Тәшенов).

25. 10-сыныпқа арналған "Қазақстан тарихы" пәнінің базалық білім мазмұны:

1) кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985-жылдар.). Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат. Жалпыға бірдей міндетті орта білім. Қазақ тілінің жағдайы. Ғылымның дамуы. Әдебиеттің дамуы (Ә.Нұрпейісов, Б. Момышұлы, І. Есенберлин, О. Сүлейменов, М. Шаханов). Өнер (театр, кино);

2) Қазақстан Қайта құру кезеңінде (1986-1991 - жылдар). "Қайта құру" жылдарындағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер: мақсаттары, проблемалары мен қарама-қайшылықтары. Қазақстандағы 1986жылғы желтоқсан оқиғалары (себептері, барысы мен салдары). 1986 жылғы желтоқсан оқиғаларының қатысушыларына қатысты жазалау шаралары. "Қазақ КСР-ның мемлекеттік егемендігі туралы Декларация" (1990 жылғы қазан). Кеңестік саяси жүйенің дағдарысы (1991 жылғы "Тамыз бүлігі"). КСРО-ның ыдырауы. Қазақстандағы қоғамдық-саяси қозғалыстар. Семей ядролық полигонының жабылуы. "Қазақ КСР-ның тілдер туралы Заңының" қабылдануы;

3) Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы (1991 - 1997 жылдар). "Мемлекеттік тәуелсіздік туралы" Конституциялық заңының қабылдануының тарихи маңызы. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті. Тәуелсіз Қазақстанның қоғамдық-саяси институттарының қалыптасуы. Нарықтық экономикаға көшудегі қиыншылықтар. Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа кірігуі. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы әлеуметтік-демографиялық үдерістер. 1995 жылғы Конституцияның қабылдануы;

4) Қазақстан Республикасының нығаюы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін). Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді басым мақсаттары мен стратегиялары. "Қазақстан – 2030" стратегиясының қабылдануы. Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы беделінің өсуі. Қазақстанның аймақтық және халықаралық ұйымдармен қарым-қатынасы. Қазақстанның ЕҚЫҰ және ИЫҰ-на төрағалық етуі. Әлемдік экономикалық байланыстар жүйесіндегі Қазақстан. Мемлекеттің экономикалық және әлеуметтік жағдайы. Астана – Қазақстан Республикасының жаңа астанасы. "Қазақстан-2050" стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. "5 институтционалды реформаларды жүзеге асырудағы 100 нақты қадам" ұлттық жоспары – қазіргі заманның сын-тегеуріндеріне жауап. Ұлт көшбасшысы – Н.Ә. Назарбаевтың тәуелсіз мемлекетті құрудағы және дамытудағы рөлі;

5) қазіргі заманғы Қазақстан мәдениеті (1991 жылдан бүгінгі күнге дейін). Білім және ғылым саласындағы мемлекеттік саясат. "Болашақ" мемлекеттік бағдарламасы. Инновациялық ғылыми-білім беру мекемелерінің құрылуы. Этносаралық және дінаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстан халқы Ассамблеясы. Жаһандану дәуіріндегі ұлттық мәдениетті жаңғырту және сақтап қалу мәселелері. Қазіргі кездегі өнер мен әдебиеттің даму тенденциялары. "Мәдени мұра" мемлекеттік бағдарламасы. "Мәңгілік Ел" жалпыұлттық біріктіруші идеясы. "Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру" бағдарламасы.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

26. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.1.2.4 кодында "5" – сынып, "1.2" – бөлім мен бөлімше, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

27. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқыту бойынша күтілетін нәтижелер:

1) "Әеуметтік қатынастардың дамуы"бөлімі:

1-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
	шамамен 1 миллион жыл бұрын – V ғасыр	VI – XVII ғасырлар	XVIII – XIX ғасырдың 80-90 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары	XX ғасырдың 30-80 жылдары	XXI ғасырдың басы
1.1 Этникалық қатынастар	5.1.1.1 алғашқы адамдардың антропологиялық белгілерін сипаттау; 5.1.1.2 Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпатын анықтау; 5.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан (жалпақ және рельефті) көрсету	6.1.1.1 түркі тілдес тайпаларды атап, олардың аумақтық орналасуын картада көрсету; 6.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы Қазақстан аумағында құрылған мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 6.1.1.3 қазақ халқының қалыптасуында негізгі кезеңдерді анықтау, тарихи оқиғалар арасында байланыс орнату; 6.1.1.4 "қазақ" этнонимінің мағынасын түсіндіру	7.1.1.1 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістерді және миграциялық процестерді түсіндіру 7.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау	8.1.1.1 демографиялық өзгерістердің себептері мен салдарын анықтау; 8.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын бағалау	9.1.1.1 демографиялық өзгерістер туралы дәйекті қорытынды жасау; 9.1.1.2 өткен тарихи кезеңдермен сабақтастықты орнату	10.1.1.1 өзгерістерді бағалау арқылы қорытынды жасау; 10.1.1.2 өткен тарихи кезеңдермен сабақтастықты бағалау
1.2 Әлеуметтік қатынастар	5.1.2.1 алғашқы адамдардың тұрмыс-тіршілігін шығармашылық түрде көрсету; 5.1.2.2 әлеуметтік топтардың	6.1.2.1 қазақ хандығындағы әлеуметтік топтардың орнын анықтау; 6.1.2.2 өлкедегі әр түрлі ұлттардың тарихын,	7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау; 7.1.2.2 қазақ зиялыларының қалыптасуының	8.1.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдағы рөлі мен қызметін талдау	9.1.2.1 "тоқырау" жылдары Қазақстан халқының әлеуметтік жағдайын талдау; 9.1.2.2 соғыс жылдарындағы халықтың	10.1.2.1 қазақ халқының әлеуметтік жағдайын талдау; 10.1.2.2 соғыс жылдарындағы халықтың

	ерекшеліктерін түсіндіру	салт-дәстүрінсипаттау	маңыздылығын түсіндіру		әлеуметтік жағдайын анықтау	
--	--------------------------	-----------------------	------------------------	--	-----------------------------	--

2) "Мәдениеттің дамуы" бөлімі:

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
	шамамен 1 миллион жыл бұрын – V ғасыр	VI – XVII ғасырлар	XVIII – XIX ғасырдың 80-90 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары	XX ғасырдың 30-80 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары
2.1 Дүниетаным мен дін	5.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдерін сипаттау; 5.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау	6.2.1.1 түркілердің дүниетаным-дық ерекшеліктерін түсіндіру; 6.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалын анықтау; 6.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттауда "Ұлы Дала Елі" ұғымын қолдану	7.2.1.1 салт - дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау; 7.2.1.2 отаршылдық саясаттың ұлттық құндылықтарға кері әсерін талдау	8.2.1.1 мемлекеттің діни саясатының мақсатын анықтау	9.2.1.1 мемлекеттің діни саясатының салдарын анықтау	10.2.1.1 мемлекеттің діни саясатының салдарын анықтау
2.2 Өнер мен әдебиет	5.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау; 5.2.2.2 археологиялық деректерге сүйене отырып Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау; 5.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау; 5.2.2.4 Есік обасынан табылған "Алтын адам" археологиялық олжасының ерекшеліктерін анықтау;	6.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығын айқындау; 6.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін түсіндіру; 6.2.2.3 көшпелілердің әскери өнер жетістіктерін сипаттау; 6.2.2.4 кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұн және	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.2.2 қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау; 7.2.2.3 өлкенің тарихи оқиғалар хроникасын құру; 7.2.2.4 түрлі деректер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	8.2.2.1 қазақ зиялыларының шығармашылық мұрасын талдау және қоғамдық санаға тигізген әсеріне баға беру; 8.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі қызметіне баға беру; 8.2.2.3 ұлттық музыкалық аспаптардың ерекшеліктерін сипаттау	9.2.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдық санаға тигізген әсеріне баға беру; 9.2.2.2 Ахмет Байтұрсынұновтың іс-әрекетін қазақ тіл білімінің негізін салушы, қоғам қайраткері ретінде бағалау; 9.2.2.3 XX ғасырдың бірінші жартысындағы өнер мен әдебиеттегі өзгерістерді анықтау; 9.2.2.4 Ә. Қашаубаев пен	10.2.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдық санаға тигізген әсеріне баға беру; 10.2.2.2 Ахмет Байтұрсынұновтың іс-әрекетін қазақ тіл білімінің негізін салушы, қоғам қайраткері ретінде бағалау; 10.2.2.3 XX ғасырдың бірінші жартысындағы өнер мен әдебиеттегі өзгерістерді анықтау; 10.2.2.4 Ә. Қашаубаев пен

	5.2.2.5Ә. Марғұланды ғалым-археолог ретінде айқындау; 5.2.2.6көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну; 5.2.2.7тарихи мұраны жеткізудегі жәдігердің рөлін сипаттау 5.2.2.8 өлкедегі тарихи ескерткіштердің құндылығын түсіну 5.2.2.9 тұған өлке туралы аңыз әңгімелерді түсіндіру	Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру; 6.2.2.5көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау; 6.2.2.6 жергілікті жер, қала, өзен, көл, тау атауларының шығу тарихын түсіндіру; 6.2.2.7 өлкенің дәстүрлі көркем мәдениетін жандандыруға үлесін қосқан шеберлерді айқындау			Қажымұқан Мұңайтпасұлының қазақ халқын әлемге танытудағы рөліне баға беру; 9.2.2.5 жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызын бағалау 5.2.2.6көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну;	
2.3 Білім және ғылым	5.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу	6.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру; 6.2.3.2Әл-Фарабидің және басқа да ғалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау; 6.2.3.3"Кодекс Куманикус" сөздігінің халықаралық байланыстардағы рөлін анықтау; 6.2.3.4Мұхаммед Хайдар Дулатидің "Тарихи-Рашиди" еңбегінің тарихи маңызын түсіндіру	7.2.3.1 Қазақстанның Ресей империясына қосылу нәтижесінде ғылым мен білім саласындағы өзгерістерді бағалау	8.2.3.1Ш. Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау; 8.2.3.2XIX ғ. екінші жарты-сындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін түсіндіру; 8.2.3.3Ы. Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін бағалау; 8.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау; 8.2.3.5	9.2.3.1 Е.Бекмахановтың Қазақстан тарихы ғылымына қосқан үлесін бағалау; 9.2.3.2кеңес дәуіріндегі қазақ тілінің ахуалын анықтау; 9.2.3.3XX ғ. бірінші жартысындағы білім мен ғылым саласындағы өзгерістерді талдау; 9.2.3.4Қаныш Сәтбаевтың Қазақстан өнеркәсібі мен ғылымын дамытудағы рөліне баға беру	

				туристік маршруттарды құру жолдарын ұсыну		
--	--	--	--	---	--	--

3) "Мемлекеттің дамуы" бөлімі:

3-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
	шамамен 1 миллион жыл бұрын – V ғасыр	VI – XVII ғасырлар	XVIII – XIX ғасырдың 80-90 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары	XX ғасырдың 30-80 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары
3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	5.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету, рельефті карталарды оқу дағдыларын қалыптастыру; 5.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру; 5.3.1.3 тарихи тұлғалардың туған өлке тарихындағы ролін түсіндіру	6.3.1.1 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанатының құрылуының тарихи маңызын анықтау; 6.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.3.1.3 X ғ. – XIII ғ. басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.3.1.4 тарихи ұғымдарды қолданып, Қарахан мемлекетіндегі жер иелену ерекшеліктерін түсіндіру; 6.3.1.5 Отырардағы қала халқының ерлігін сипаттау; 6.3.1.6 картаны қолданып XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі	7.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларының халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы рөліне баға беру; 7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау;	8.3.1.1 қазақ зиялыларының Ресей империясының Мемлекеттік Думасындағы қызметіне баға беру; 8.3.1.2 XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси процестерге баға беру; 8.3.1.3 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің тарихи маңызын анықтау және тұлғалардың рөліне баға беру; 8.3.1.4 "Алаш" партиясының ұлттық мемлекеттілікті жаңғыртусаясатын талдау 8.3.1.5 Әлихан Бөкейханның саяси көшбасшылық қызметіне баға беру; 8.3.1.6 Қазақстанда құрылған ұлттық автономиялардың маңыздылығына баға беру; 8.3.1.7 XX ғасырдың 20-30 жылдардағы	9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктерін түсіндіру және өзіндік интерпретация жасау; 9.3.1.2 саяси қайраткерлердің ұлттық мүддені қорғаудағы рөліне баға беру; 9.3.1.3 Кеңес өкіметінің тарихи маңызын анықтау және тұлғалардың рөліне баға беру; 9.3.1.4 Әміршіл-әкімшіл саясатқа қарсы халық наразылықтарын салыстырып, талдау	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары

		саяси үдерістерді түсіндіру; 6.3.1. 7ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жанама себептерін анықтау; 6.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін анықтау; 6.3.1.9Қазақ хандығы құрылуының тарихи маңызын анықтау; 6.3.1.10қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін анықтау 6.3.1.11қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін сипаттау; 6.3.1.12 туған өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлерінің ерлік істері мен еңбегін сипаттау		әміршіл-әкімшіл жүйе саясатының зардаптарын талдау		
3.2Мемлекеттің сыртқы саясаты	5.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау; 5.3.2.2Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасын анықтау	6.3.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы түркі тілдес тайпалардың миграциялық үдерісін түсіндіру; 6.3.2.2ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтау; 6.3.2.3Атлах шайқасының	7.3.2.1Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін түсіндіру; 7.3.2.2Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау; 7.3.2.3Абылай ханның дипломатиялық	8.3.2.1 Патша үкіметін және Кеңес үкіметін орнатудағы қазақстандықтардың үлесін бағалау	9.3.2.1 қазақстандықтардың Екінші дүние жүзілік соғысының жеңісіне қосқан үлесін бағалау; 9.3.2.2 Б. Момышұлының батырлық, тұлғалық қасиетін айқындау	10. Қазақстандағы жергілікті өзін-өзі басқару жүйесінің дамуы

		тарихи маңызын талдау; 6.3.2.4 кыпшақтардың Еуразия тарихындағы орнын анықтау; 6.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII - XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру; 6.3.2.6 Қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау; 6.3.2.7 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігін бағалау	шеберлігі мен саясатын бағалау			та 6 10 Қ ай ха үл ба та 10 д та ба м ай
--	--	---	--------------------------------	--	--	--

4). "Қазақстанның экономикалық дамуы" бөлімі:

4-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
	шамамен 1 миллион жыл бұрын – V ғасыр	VI – XVII ғасырлар	XVIII – XIX ғасырдың 80-90 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары	XX ғасырдың 30-80 жылдары	XIX ғ. соңы мен XX ғ. 30-жылдары
4.1 Шаруашылық	5.4.1.1 ежелгі адамдардың кәсібін сипаттау; 5.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасуын түсіндіру	6.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы өзара экономикалық байланыстарын анықтау; 6.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау	7.4.1.1 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау; 7.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсерін талдау;	8.4.1.1 деректер мен дәйектерді салыстыру арқылы жаңа экономикалық саясаттың нәтижесінде орын алған өзгерістерді талдау; 8.4.1.2 күштеп ұжымдастыру саясатының ауыл шаруашылығына тигізген зардаптарын талдау	9.4.1.1 Кеңес үкіметі кезіндегі ауыл шаруашылығында орын алған өзгерістерге баға беру; 9.4.1.2 Кеңес үкіметі кезіндегі орын алған қалыптасуын түсіндіру	10.4.1.1 Кеңес үкіметі кезіндегі ауыл шаруашылығында орын алған өзгерістерге баға беру; 10.4.1.2 Кеңес үкіметі кезіндегі орын алған қалыптасуын түсіндіру

			7.4.1.3 өз өлкесін дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне баға беру; 7.4.1.4 туған өлке дамуының маңызды кезеңдерін анықтау			пр э ы 10 се м ба
4.2 Өндіріс тік қатынастар және сауда	5.4.2.1 рельефті суреттерді қолдана отырып, еңбек құралдары мен қару түрлерін сипаттау; 5.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын түсіндіру; 5.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда болуын түсіндіру	6.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау; 6.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау	7.4.2.1 капиталистік қатынастардың азақстан экономикасына ықпалын анықтау; 7.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген өзгерістерін анықтау	8.4.2. 1 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктерін мен кемшіліктерін талдау	9.4.2.1 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін талдау; 9.4.2.2 Қазақстан экономикасының соғыс жағдайына бейімделгендігін дәлелдеу	10 ө а 10 э ө к та 10 Қ э ө кі 10 са э зе

28. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін бар білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10-сыныптары үшін "Қазақстан тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда әр бөлімде жүзеге асатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

29. Бөлімдер және ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

30. Ұзақ мерзімді жоспарда тақырыптар мәселе сұрақтары түрінде берілген. Бұл оқушылардың ойлау іс-әрекетін сабақ басында белсендіруге мүмкіндік береді және сыни ойлауды дамытуға, өзіндік талдау жүргізуге септігін тигізеді.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 5-10-сыныптары үшін
"Қазақстан тарихы" пәнінен
жаңартылған мазмұндағы
үлгілік оқу бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Қазақстан тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып:

1-кесте

Бөлім	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Қазақстандағы ежелгі адамдардың өмірі	Кіріспе сабақ. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның ежелгі тарихында не оқытылады?	Ежелгі Қазақстан тарихына ж
	Алғашқы адамдардың өмірі. Зерттеу сұрағы: Алғашқы адамдар қалай өмір сүрді?	5.1.1.1 алғашқы адамдардың белгілерін сипаттау; 5.1.2.1 алғашқы адамдардың шығармашылық түрде көрсет
	Қазақстан аумағындағы тас дәуірінің тұрақтары. Зерттеу сұрағы: Археологтар Қазақстан жерінен тас дәуіріне жататын қандай олжаларды тапты?	5.2.3.1 казакстандық археологиялық жаңалықтары 5.2.2.1 археологиялық сипаттау; 5.4.2.1 еңбек құралдары м сипаттау
	Адамдардың шаруашылық өміріндегі өзгерістер және еңбек құралдарының жетілдірілуі. Зерттеу сұрағы: Мезолит пен неолит дәуірлерінде алғашқы адамдардың өмірі қалай өзгерді?	5.4.1.1 ежелгі адамдардың кә 5.4.2.1 еңбек құралдары м сипаттау
	Ботай мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Не себепті ботайлықтарды жылқыны алғашқы қолға үйретушілер деп атайды?	5.4.1.1 ежелгі адамдардың кә
	Қазақстан аумағында металлургияның пайда болуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстан жерінде металды өндіру ежелгі адамдардың өмірін қалай өзгертті?	5.4.2.2 металл өндірісі жетілу салаларына тигізген ықпалы
	Андронов және Беғазы-Дәндібай мәдениеттері. Зерттеу сұрағы: Қазақстандағы қола дәуірі ескерткіштерінің қандай ерекшеліктері бар?	5.2.2.2 археологиялық де отырып, андронов және мәдениеттерінің белгілерін а 5.2.2.5 Ә.Марғұланн археологиясының дамуына айқындау
	Қазақстандағы жартастарға салынған ежелгі суреттер. Зерттеу сұрағы: Тасқа салынған суреттер ежелгі адамдардың дүниетанымын қалай бейнелейді?	5.2.1.1 алғашқы адам сенімдерін сипаттау; 5.2.2.1 археологиялық сипаттау
	Ежелгі адамдардың өміріне саяхат	5.1.2.1 алғашқы адамдардың шығармашылық түрде көрсет

Өлкетану	Өлкетану мұражайы және тарихи жәдігерлер	5.2.2.7 тарихи мұра жәдігерлердің ролін сипаттау
2-тоқсан		
Ежелгі көшпелілер өмірі	- Қазақстан аумағында темірдің игерілуі. - Зерттеу сұрағы: Темір өндіру адамдар өмірін қалай өзгертті?	5.4.2.2 металл өндірісі жетілу салаларына тигізген ықпалын
	- Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. - Зерттеу сұрағы: Көшпелі мал шаруашылығы неліктен Қазақстанның ежелгі тұрғындары шаруашылығының негізгі түріне айналды?	5.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы егіншіліктің қалыптасуын түсіндіру; 5.2.2.6 көшпелілердің әлеуметтік қосқан үлесін білу
	Ежелгі көшпелілердің материалдық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Көшпелілер баспанасының ерекшелігі неде?	5.2.2.3 ежелгі тайпалардың ерекшеліктерін сипаттау; 5.2.2.6 көшпелілердің әлеуметтік қосқан үлесін түсіну
	Ежелгі көшпелілердің дүниетанымы. Зерттеу сұрағы: Көшпелілердің қандай салт-дәстүрлері бүгінгі күнге дейін сақталды?	5.2.1.2 ежелгі дүниетанымын сипаттау
Сақтар	Сақтар туралы тарихи мәліметтер. Зерттеу сұрағы: Қандай тарихи дереккөздер сақтар туралы мәлімет береді?	5.3.1.1 картадан тайпалардың орналасуын көрсету; 5.3.1.2 ежелгі мемлекеттің құрылуын түсіндіру
	"Алтын адам" археологиялық олжасы. Зерттеу сұрағы: Есік обасынан табылған "Алтынадам" кім болды?	5.2.3.1 ғалымдардың археологиялық білу; 5.2.2.4 Есік обасынан табылған археологиялық олжасының анықтау; 5.2.1.2 ежелгі дүниетанымын сипаттау
Өлкетану	Өлкенің тарихи ескерткіштері	5.2.2.8 өлкедегі тарихи құндылығын түсіну
3-тоқсан		
Сақтар	Шілікті және Бесшатыр патша қорғандары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Шілікті мен Бесшатыр "патша қорғандары" деп аталады?	5.2.2.1 археологиялық сипаттау; 5.1.2.2 әлеуметтік топтардың түсіндіру; 5.2.1.2 ежелгі тайпалардың сипаттау
	Берел қорғандары. Зерттеу сұрағы. Берел қорымынан табылған олжалар сақтардың мәдениетін қалай сипаттайды?	5.2.2.1 археологиялық сипаттау; 5.2.1.2 ежелгі тайпалардың сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі тайпалардың ерекшеліктерін сипаттау
	Тасмола археологиялық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: "Мұртты обалардың" ерекшелігі неде?	5.2.2.1 археологиялық сипаттау; 5.2.1.2 ежелгі тайпалардың сипаттау

	Сақ патшайымы Томирис. Зерттеу сұрағы: Тарихи деректерде Томиристің бейнесі қалай сипатталған?	5.3.2.1 Қазақстан аумағында көшпелілердің халықаралық қатынастарын анықтау
	Шырақтың ерлігі. Зерттеу сұрағы: Сақтар тәуелсіздік үшін қалай күресті?	5.3.2.1 Қазақстан аумағында көшпелілердің халықаралық қатынастарын анықтау
	Сақтардың Александр Македонский әскеріне қарсы күресі. Зерттеу сұрағы: Неліктен Александр Македонскийдің сақтарға жасаған жорығы сәтсіз аяқталды?	5.3.2.1 Қазақстан аумағында көшпелілердің халықаралық қатынастарын анықтау
Үйсіндер мен қаңлылар	Үйсіндер туралы жазба деректер. Зерттеу сұрағы: Қытай авторлары үйсіндердің өмірін қалай сипаттады?	5.3.1.2 ежелгі мемлекеттің құрылуын түсіндіру; 5.1.2.2 әлеуметтік топтардың құрылуын түсіндіру; 5.3.2.2 Қазақстан аумағында мемлекеттік бірлестіктердің қарым-қатынасын анықтау
	Қаңлылардың қалалық мәдениетінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Қаңлыларда қала мәдениетінің дамуы немен байланысты?	5.4.2.3 Ұлы Жібек жолының дамуын түсіндіру; 5.3.2.2 Қазақстан аумағында мемлекеттік бірлестіктердің қарым-қатынасын анықтау
	Қаңлылардың қоғамдық құрылысы. Зерттеу сұрағы: Сыма Цянь қаңлы қоғамын қалай сипаттады?	5.1.2.2 әлеуметтік топтардың құрылуын түсіндіру; 5.3.1.2 ежелгі мемлекеттің құрылуын түсіндіру
	Үйсіндер мен қаңлылардың материалдық және рухани мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Үйсіндер мен қаңлылар мәдениетінің ерекшеліктері қандай?	5.2.2.3 ежелгі тайпалардың ерекшеліктерін сипаттау; 5.2.2.6 көшпелілердің әлеуметтік дамуына қосқан үлесін түсіндіру
Өлкетану	Өңірдің тарихи тұлғалары: билер, батырлар және ақындар	5.3.1.3 тарихи тұлғалардың тарихындағы ролін түсіндіру
4-тоқсан		
Ғұндар	Ғұн тайпаларының бірігуі. Зерттеу сұрағы: Неге Мөде шаньюй "Жер - мемлекеттің негізі" деді?	5.3.1.1 картада тайпалардың орналасуын көрсету; 5.3.1.2 ежелгі мемлекеттің құрылуын түсіндіру
	Ғұндардың көрші мемлекеттермен қарым-қатынастары. Зерттеу сұрағы: Ғұндармен Ұлы Қытай қорғанының салынуы арасында қандай байланыс бар?	5.3.2.2 Қазақстан аумағында мемлекеттік бірлестіктердің қарым-қатынасын анықтау
	Ғұндардың Батысқа қоныс аударуы. Зерттеу сұрағы: Ғұндардың Батысқа қоныстануы қандай өзгерістерге әкелді?	5.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару тарихи алпақ және рельефтің ролін түсіндіру
	Аттила және оның жаулаушылық жорықтары.	5.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару тарихи жалпақ және рельефтің ролін түсіндіру

	Зерттеу сұрағы: Ежелгі авторлар Аттилаға қандай баға береді?	5.3.2.2 Қазақстан аумағы мемлекеттік бірлестіктердің қарым-қатынасын анықтау
Сарматтар	Сарматтардың қоғамдық құрылысы мен шаруашылық өмірі. Зерттеу сұрақтары: Сармат қоғамы несімен ерекшеленеді?	5.2.2.1 археологиялық сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі тайпалардың ерекшеліктерін сипаттау; 5.3.1.1 жалпақ және рельефті одақтардың орналасуын көрсету; 5.1.2.2 әлеуметтік топтардың түсіндіру
	Сарматтардың саяси тарихы. Зерттеу сұрағы: Сарматтар қандай мемлекеттермен өзара қарым-қатынаста болды?	5.3.2.1 Қазақстан аумағында көшпелілердің халықаралық қатынасын анықтау
Ежелгі Қазақстан тарихына шолу	Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпаты. Зерттеу сұрағы: Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпаты қалай өзгерді?	5.1.1.2 Ежелгі Қазақстан антропологиялық тұрпатын анықтау
	Ежелгі Қазақстанға саяхат	5.4.1.1 ежелгі адамдардың сипаттау; 5.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығын егіншіліктің қалыптасуын түсіндіру; 5.4.2.1 еңбек құралдары мен сипаттау; 5.4.2.3 Ұлы Жібек жолының түсіндіру
Өлкетану	Туған өлкенің аңыз-ертегілері	5.2.2.9 өлкенің аңыз-ертегілері мен мағынасын түсіндіру

2) 6 сынып:

2-кесте

Бөлім	Тақырып мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
VI - IX ғасырлардағы Қазақстан	Кіріспе сабақ. Зерттеу сұрағы: Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихы нені оқытады?	Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихына шолу
	Қазақстан аумағындағы ерте ортағасырлық мемлекеттер. Зерттеу сұрағы: VI-IX ғасырларда билік құрған қай қағандардың есімдері тарихта сақталды?	6.3.1.1 оқиғалардың өзара қатынасын арқылы Түрік қағанаты құрылуының маңызын анықтау; 6.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттің даму ерекшеліктерін түсіндіру; 6.3.1.3 Ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.3.2.2 ерте түрік қағанатының саясатының негізгі бағыттарын анықтау

		6.2.1.3 тарихи о процестердіңсабақтастығын "Ұлы Дала" ұғымын қолдану
	Көне түркі жазуы. Зерттеу сұрағы: Білге қаған мен Күлтегіннің мемлекетті нығайтудағы саясаты бізге қандай деректерден белгілі?	6.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.2.3.1 көне түркі жазуының
	Атлах шайқасы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Атлах шайқасын "халықтар шайқасы" деп атайды?	6.3.2.3 Атлах шайқасының талдау; 6.2.2.3 көшпелілердің әсерін жетістіктерін сипаттау
	Оғыз мемлекеті. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның орта ғасырлар тарихында Оғыз мемлекетінің алатын орны қандай?	6.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау
	Қимақ қағанаты. Зерттеу сұрағы: Қимақтарда қалалық мәдениетінің дамуын қандай деректер дәлелдейді?	6.4.2.1 Ұлы Жібек жолының дамуына әсерін анықтау; 6.4.1.1 көшпелілер мен арасындағы өзара байланыстарды анықтау
	Түріктер туралы тарихи деректер. Зерттеу сұрағы: Қытай және араб деректері түркілер туралы қандай ақпарат береді?	6.2.2.3 көшпелілердің әсерін жетістіктерін сипаттау; 6.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық ерекшеліктерін анықтау; 6.2.1.1 түркілердің ерекшеліктерін түсіндіру
	Түркі әлемі қалыптасуының басталуы. Зерттеу сұрағы: Түрік тілдес халықтардың миграциясы Еуразия тарихына қаншалықты әсерін тигізді?	6.3.2.1тарихи оқиғалардың сипатын табу арқылы түркі тілдес халықтардың миграциясын түсіндіру; 6.1.1.1 түркі тілдес тайпалардың және рельефті картадан олардың орналасуын көрсету
Өлкетану	Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (жер-су атауларының тарихы).	6.2.2.6 жергілікті жер, қалалар атауларының шығу тарихын
2-тоқсан		
X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан	X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан аумағындағы саяси процестер. Зерттеу сұрағы: X ғасыр - XIII ғасырдың басында саяси карта қаншалықты өзгерді?	6.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.3.1.7 ортағасырлық ыдырауының негізгі және жетістіктерін анықтау
	Қарахан мемлекеті. Зерттеу сұрағы: Неліктен Қарахан мемлекеті ислам дінін мемлекеттік дін деп жариялады?	6.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 6.2.1.2 ислам дінінің қоғамды өзгертуін анықтау;

		6.3.1.4 тарихи ұғымдарды қ мемлекетіндегі жер иелен түсіндіру
	Наймандар, керейіттер және жалайырлар. Зерттеу сұрағы: Наймандар, керейіттер мен жалайырлардың ортағасырларлық саяси сахнадағы рөлі қандай болды?	6.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасыр мемлекеттердің даму түсіндіріп, олардың ұқс айырмашылықтарын анықтау;
	Қыпшақ хандығы. Зерттеу сұрағы: Не себепті Еуразия даласы "Дешті Қыпшақ" деп аталды?	6.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасыр мемлекеттердің даму түсіндіріп, олардың ұқс айырмашылықтарын анықтау; 6.3.2.4 қыпшақтардың Еура орнын анықтау; 6.2.2.3 көшпелілердің ә жетістіктерін сипаттау;
	Халықаралық байланыстардың дамуындағы Ұлы Жібек жолының рөлі. Зерттеу сұрағы: Ұлы Жібек жолы халықаралық байланыстардың дамуына ықпал етті ме?	6.4.2.2 Ұлы Жібек жолының қатынастардың дамуындағы
	Ортағасырлық Қазақстанның экономика лық және мәдени дамуына Ұлы Жібек жолының ықпалы. Зерттеу сұрағы: Ұлы Жібек жолы ортағасырлық Қазақстанның экономикалық және мәдени дамуына қалай әсер етті?	6.4.2.1 Ұлы Жібек жолының дамуына әсерін анықтау; 6.4.1.1 көшпелілер мен арасындағы өзара байланыстарын анықтау; 6.2.2.2 ортағасырлық ескерткіштерінің ерекшелікт
	Түріктердің материалдық және рухани мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Әлем өркениетінің дамуына түрік мәдениеті қандай үлес қосты?	6.2.2.5 көшпелілердің қ жетістіктерін сипаттау; 6.2.2.2 ортағасырлық ескерткіштерінің ерекшелікт 6.2.3.2 Әл-Фарабидің ж ғалымдардың ортағасырл дамуына қосқан үлесін анық 6.2.2.4 түркі кезеңіндегі қо М. Қашғари, Ж. Баласағұн еңбектерінің тарихи құндылы 6.2.3.3 "Кодекс Кумани халықаралық байланыстарда
Өлкетану	Мәдени-тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері	6.2.2.7 өлкенің дәстүрлі к жандандыруға үлесін қо айқындау
3-тоқсан		
XIII - XV ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақстан	Моңғол империясының құрылуы. Зерттеу сұрағы: Моңғолдар мемлекеттілік деңгейге қалай жетті?	6.2.2.3 көшпелілердің ә жетістіктерін сипаттау; 6.3.1.6 жалпақ және рельефт арқылы XIII-XV мемлекеттердегі саяси проце

	Қазақстандағы моңғол шапқыншылығы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Шыңғыс хан әскерлері Отырарды алты ай бойы ала алмады?	6.3.1.6 жалпақ және рельефтін қолданып XIII-XV мемлекеттердегі саяси процестерді анықтау; 6.3.1.5 Отырарды қорғаудағы әскерлігін сипаттау
	Моңғол шапқыншылықтарының салдары. Зерттеу сұрағы: Орталық Азияға ең үлкен өзгерісті әкелген кімдер: қыпшақтар ма, әлде моңғолдар ма?	6.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 6.3.1.8 Қазақстан аумағындағы басқару жүйесінің ерекшеліктерін анықтау
	Қазақстан аумағында ұлыстардың құрылуы. Зерттеу сұрағы: Моңғол ұлыстарының құрылуы нәтижесінде саяси картада қандай өзгерістер болды?	6.3.1.6 жалпақ және рельефтін арқылы XIII-XV мемлекеттердегі саяси процестерді анықтау; 6.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 6.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жаңа ерекшеліктерін анықтау
	Ақ Орда. Зерттеу сұрағы: Қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуындағы Ақ Орданың рөлі қандай болды?	6.3.1.6 жалпақ және рельефтін қолданып XIII-XV мемлекеттердегі саяси үдерістерді анықтау; 6.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 6.3.2.5 тарихи оқиғалардың негізгі және жаңа ерекшеліктерін анықтап, Қазақстан аумағындағы ортағасырлық мемлекеттердегі саясатын түсіндіру
	Моғолстан. Әбілқайыр хандығы. Зерттеу сұрағы: Моғолстан мен Әбілқайыр мемлекеттеріндегі оқиғалар қандай саяси өзгерістерге әкелді?	6.3.1.6 жалпақ және рельефтін қолданып XIII-XV мемлекеттердегі саяси үдерістерді анықтау; 6.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 6.3.2.5 тарихи оқиғалардың негізгі және жаңа ерекшеліктерін анықтап, Қазақстан аумағындағы ортағасырлық мемлекеттердегі саясатын түсіндіру
	XIII - XV ғасырлардағы Қазақстанның мәдениеті. Зерттеу сұрағы: XIII - XV ғасырлардағы өнер мен әдебиет ортағасырлық қоғамды қалай бейнелейді?	6.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпос, тарихи дереккөзі ретіндегі әдебиетті анықтау
	Ортағасырлық саяхатшылардың Қазақстан туралы мәліметтері. Зерттеу сұрағы: Ортағасырлық саяхатшылар Қазақстанды қалай сипаттады?	6.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық ерекшеліктерін анықтау; 6.2.2.5 көшпелілердің қоныс аудару жетістіктерін сипаттау
Қазақ халқының қалыптасуы	Қазақ халқының қалыптасу процесінің аяқталуы. Зерттеу сұрағы: Ұлы Дала мұрагері – қазақ халқы қалай қалыптасты?	6.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық оқиғалары арасында байланысты анықтау; қазақ халқы қалыптасуының негізгі ерекшеліктерін анықтау;

		6.1.1.4 "қазақ" этнонимін түсіндіру
Біртұтас қазақ мемлекетінің құрылуы	Қазақ хандығының құрылуы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Қазақ хандығы Орталық Азиядағы алғашқы ұлттық мемлекет деп саналады?	6.3.1.9 Қазақ хандығы құрылуының маңызын анықтау; 6.2.3.4 М.Х.Дулатидің еңбегінің маңыздылығын түсіндіру; 6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын "Дала" ұғымын қолдану
Өлкетану	Бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары)	6.1.2.2 өлкедегі әр тарихын, салт-дәстүрін сипаттау
4-тоқсан		
6.4 Қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы	Қасым хан тұсындағы Қазақ хандығының күшеюі. Зерттеу сұрағы: Не себепті Қадырғали Жалайыр: "Жәнібек ханның ұлдарының арасында аса белгілі болғаны Қасым хан еді..." деп жазды?	6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.3.2.6 қазақ хандарының талдау
	Хақназар хан кезіндегі Қазақ хандығының сыртқы саясаты. Зерттеу сұрағы: Неліктен Хақназар хан билеген кезеңді Қазақ хандығының "қайта жаңғыруы" деп атайды?	6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.3.2.6 қазақ хандарының талдау
	Тәуекел хан тұсындағы Қазақ хандығының оңтүстік шекараларының нығаюы. Зерттеу сұрағы: Тәуекел хан қазақ жерлерін біріктіру мақсатында қандай саясат ұстанды?	6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.3.2.6 қазақ хандарының талдау
	Есім хан билігі кезіндегі Қазақ хандығы бірлігінің нығаюы. Зерттеу сұрағы: Есім хан Қазақ хандығының біртұтастығын қалай сақтап қалды?	6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.3.2.6 қазақ хандарының талдау
	Жәңгір хан тұсындағы қазақ-жоңғар қарсылығы. Зерттеу сұрағы: Орбұлақ шайқасының әлемдік әскери өнер тарихындағы алатын орны қандай?	6.2.2.3 көшпелілердің жетістіктерін сипаттау; 6.3.2.7 Орбұлақ шайқас жасағының әскери өнердерін ерлігін бағалау
	Тәуке хан тұсындағы қазақтардың қоғамдық-құқықтық жүйесі. Зерттеу сұрағы: Неліктен А. Левшин Тәуке ханды "Дала Ликургі" деп атады?	6.3.1.10 қазақ хандарының нығайтудағы рөлін анықтау; 6.3.2.6 қазақ хандарының талдау
	Қазақ хандығының әлеуметтік құрылымы. Зерттеу сұрағы: Әлеуметтік топтар қазақ қоғамында қандай рөл атқарды?	6.1.2.1 Қазақ хандығының топтардың орнын анықтау; 6.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірі батыр, жыраулардың қызметі
6.4 XVI - XVII ғасырлардағы экономика мен мәдениет	XVI-XVII ғасырлардағы қазақтардың рухани мәдениеті.	6.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпос тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығын айқындау

	Зерттеу сұрағы: XVI - XVII ғасырлардағы қазақтардың рухани мәдениетінде халық өмірі қалай көрініс табады?	
	XVI - XVII ғасырлардағы қазақтардың материалдық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Неліктен киіз үй көшпелілердің материалдық мәдениетінің ең жоғарғы үлгісі деп саналады?	6.2.2.5 көшпелілердің қол жетістіктерін сипаттау
	Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы. Зерттеу сұрағы: Көшпелілердің дәстүрлі шаруашылығының ерекшелігі неде?	6.4.1.2 көшпелілердің шару ерекшеліктерін анықтау
Өлкетану	Туған өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлері	6.3.1.12 туған өлке тарихын куәгерлерінің ерлік істері мен

3) 7 сынып:

3-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Қазақ-жоңғар соғыстары	Жоңғар басқыншылығына қарсы Отан соғысының басталуы. Зерттеу сұрағы: Не себепті "Елім-ай" бүкілхалықтық әнге айналды?	7.1.1.1 жоңғар шапқыншылығының демографиялық өзгерістерін, миграциялық процестерді түсіндіру; 7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен өнер туындыларының тарихи және құндылығын бағалау; 7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі тарихын талдау; 7.4.1.1 жоңғар шапқыншылығының халқының шаруашылығына зардаптарын анықтау
	Біртұтас халық жасағының ұйымдастырылуы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Ордабасы ел бірлігінің нышаны болды?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі тарихын талдау; 7.3.1.1 Қарақұм және Жаркент қорғаларының халық басқыншылығына қарсы рөліне баға беру
	Қазақ-жоңғар шайқастары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Аңырақай шайқасы қазақ-жоңғар соғысындағы түбегейлі бетбұрыс деп саналады?	7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына күресте танылған хандар мен рөлін түсіндіру
XVIII ғасырдағы Қазақ хандығы	XVIII ғасырдың басына дейінгі қазақ-орыс қарым-қатынастарының тарихы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Ресей Қазақстанды Азияға шығудың "кілті мен қақпасы" деп санады?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі тарихын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы нәтижелерін анықтау
	Қазақ хандығының Ресей империясына қосылуының басталуы. Зерттеу сұрағы: Әбілқайыр ханның Анна Иоанновна патшайымға жазған хатының себептері мен салдары қандай болды?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі тарихын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы нәтижелерін анықтау

Өлкетану	Өлкенің туристік маршруттары	7.2.3.5 туристік маршруттарды ұсыну
2-тоқсан		
XVIII ғасырдағы Қазақ хандығы	Абылай ханның ішкі және сыртқы саясаты. Зерттеу сұрағы: Дербес Қазақ мемлекетін сақтап қалудағы Абылай ханның рөлі қандай?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саясатын талдау; 7.3.2.3 Абылай ханның ішкі саясатын бағалау
XVIII ғасырдағы Қазақстанның мәдениеті	XVIII ғасырдағы халық ауыз әдебиеті. Зерттеу сұрағы: XVIII ғасырда ақын-жыраулар шығармаларында тарихи оқиғалар қалай көрініс тапты?	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті туындыларының тарихи құндылығын бағалау; 7.2.1.1 салт-дәстүрлер мен құндылықтары мен маңыздылығы
	XVIII ғасырдағы қазақтардың материалдық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Қазақтың ұлттық қолданбалы өнерінің бірегейлігі неде?	7.2.2.2 қолданбалы өнерді бағалау
Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XVIII ғасырдағы Қазақстандағы казак-әскери отаршылдығы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанды отарлауды Ресей империясы қалай жүзеге асырды?	7.3.1.3 Ресей империясының саясатының себеп-салдарын
	Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Сырым Датұлы Кіші жүз қазақтарының қандай құқықтарын қорғауды көздеді?	7.3.1.5 халықтың отаршылдық азаттық күресінің себеп-салдарын 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс рөліне баға беру
Өлкетану	Туған жердің "Атымтай жомарттары".	7.4.1.3 өлкені дамытуға тұлғалардың қызметіне баға
3-тоқсан		
Отарлау және ұлт-азаттық күрес	1822-1824 жылдардағы патша реформалары. Зерттеу сұрағы: Неліктен XX ғасырдың 20-шы жылдарында Қазақстанда әкімшілік реформалар жүргізілді?	7.3.1.4 Патша үкіметінің нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ өмірі өзгерістерді өткен тарихпен салыстыру арқылы анықтау
	1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы қазақтардың көтерілісі. Зерттеу сұрағы: Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлын қандай ортақ идея біріктірді?	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдық азаттық күресінің себеп-салдарын 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс рөліне баға беру
	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Кенесары хан бастаған ұлт-азаттық күрес неліктен жалпы ұлттық сипатқа ие болды?	7.3.1.5 халықтың отаршылдық азаттық күресінің себеп-салдарын 7.3.1.6 көтеріліс басшыларының рөлі
Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XIX ғасырдың 40-60 жылдарындағы қазақтардың ортаазиялық хандықтармен қарым-қатынастары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Орта Азия хандықтарының Қазақстанның оңтүстік аймақтарына экспансиясы күшейді?	7.3.1.5 халықтың отаршылдық азаттық күресінің себеп-салдарын 7.3.1.6 көтеріліс басшыларының рөлі

	Қазақстанның Ресей империясына қосылуының аяқталуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның оңтүстік аймақтарының Ресей империясына қосылуының ерекшеліктері қандай?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі тарихын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының саясатының нәтижелерін анықтау
Өлкетану	Туған өлкенің шежіресі	7.4.1.4 өлке дамуының маңызын анықтау; 7.2.2.5 өлкенің тарихи оқиғаларын құру
4-тоқсан		
Қазақстан Ресей империясының құрамында	XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-аумақтық реформалар. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметі тарапынан "бөліп ал да, билей бер" ұстанымы қалай жүзеге асты?	7.3.1.3 Ресей империясының саясатының себеп-салдарын талдау; 7.3.1.4 патша үкіметінің нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамының өткен тарихи кезеңдермен салыстыру анықтау
	Қазақтардың 1860-1870 жылдардағы азаттық күресі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырдың 60-70 жылдарындағы ұлт-азаттық көтерілістердегі халық талаптарының сабақтастығы неден көрінді?	7.3.1.5 қазақ халықының отарлау ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын талдау
	Қазақстандағы жаппай отаршылдық қоныс аудару саясаты. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметінің қоныстандыру саясаты қазақ қоғамының өмірін қалай өзгертті?	7.4.1.2 отарлау саясатының дәстүрлі шаруашылығына талдау; 7.1.1.2 Ресей империясының саясатының себептері мен салдарын талдау; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамының өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау
Қазақстан Ресей империясының құрамында	Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның өнеркәсіптік дамуы қалай басталды?	7.4.2.1 капиталистік қатынастардың дамуы; Қазақстанның экономикасының дамуы анықтау
	Жәрмеңке саудасының дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанда неліктен жәрмеңке саудасы дамыды?	7.4.2.2 сауда қатынастарының дамуы; өзгерістерін анықтау
	XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ қоғамы. Зерттеу сұрағы: “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары қандай факторлардың әсерінен қалыптасты?	7.2.1.2 ұлттық құндылықтардың дамуы; саясаттың кері әсерін талдау; 7.1.2.2 қазақ зиялыларының маңыздылығын түсіндіру; 7.2.3.1 Қазақстанның Ресей империясының нәтижесіндегі білім беру саласындағы өзгерістерді сипаттау
Өлкетану	Менің мектебімнің тарихы	7.2.2.4 түрлі деректер негізінде тарихын анықтау

4) 8-сынып:

4-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
XIX ғасыр -XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті	XIX ғасырдағы мәдениеттің дамуы. Зерттеу сұрағы: Неге XIX ғасыр қазақ халқының дәстүрлі музыка өнерінің гүлденген дәуірі деп саналады?	8.2.1.1салт-дәстүрлер мен құндылықтары мен маңыздылығы; 8.2.2.1 қазақ зиялыларының мұрасын талдау; 8.2.2.3ұлттық музыкалық ерекшеліктерін сипаттау
	XIX ғасырдағы білім беру мен ағарту ісі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырда Қазақстанда оқу-ағартушылық мекемелер қандай түрде дамыды?	8.2.3.2 XIX ғасырдың екінші жартысында білім беру мен ағарту ерекшеліктерін түсіндіру
	Шоқан Уәлиханов – алғашқы қазақ ғалымы. Зерттеу сұрағы: Неге С. Мұқанов Шоқан Уәлихановқа арналған шығармасын "Аққан жұлдыз" деп атады?	8.2.3.1 Шоқан Уәлиханов зерттеулерінің тарихи құндылығы
	Ы. Алтынсарин – жаңашыл -педагог. Зерттеу сұрағы: Ыбырай Алтынсариннің халық ағарту саласындағы жаңашылдығы неден байқалады?	8.2.3.3 Ыбырай Алтынсарин саласына қосқан үлесін бағалау
	Абай Құнанбаев – ұлы ойшыл. Зерттеу сұрағы: Неліктен Абай Құнанбайұлын "Хәкім Абай" деп атады?	8.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақындық қайраткері ретіндегі қызметін
	XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басындағы Қазақтардың ауызша тарихи дәстүрлерінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Ш. Құдайбердіұлы, М. Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи құндылығы неде?	8.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектері дерек ретіндегі маңызын анықтау
2-тоқсан		
XX ғасырдың басындағы Қазақстан	Қазақстанның XX ғасырдың басындағы әлеуметтік-экономикалық жағдайы. Зерттеу сұрағы: Не себепті А. Байтұрсынов: "Қазақ ұлтының өмір сүруінің өзі проблемаға айналды", - деп санады?	8.1.1.2 Ресей империясының саясатының салдарын бағалау; 8.3.1.1 қазақ зиялыларының империясының Мемлекеттік қызметіне баға беру; 8.3.1.2 XX ғасыр басындағы қоғамдық-саяси процестерге
	Қазақстандағы 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс неліктен бүкілхалықтық сипат алды?	8.3.1.2 XX ғасырдың басындағы қоғамдық-саяси процестерге; 8.3.1.3 1916 жылғы ұлт-азаттық тарихи маңызын анықтау және рөліне баға беру
	1917 жылғы ақпан буржуазиялық-демократиялық революциясы және оның Қазақстанға әсері.	8.3.1.2 XX ғасыр басындағы қоғамдық-саяси процестерге

	Зерттеу сұрағы: 1917 жылы саяси белсенділіктің артуы қандай оқиғалардан көрініс тапты?	
3-тоқсан		
XX ғасырдың басындағы Қазақстан	"Алаш" қозғалысы және қазақ ұлттық идеясы. Зерттеу сұрағы: Неліктен "Алаш" партиясы халық қолдауына ие болды?	8.1.2.1 қазақ зиялыларының мен қызметін талдау; 8.3.1.4 "Алаш" партия мемлекеттілікті жаңғырту талдау;
	XX ғасырдың басындағы қазақ зиялыларының көрнекті өкілдері. Зерттеу сұрағы: Қазақ зиялылары ұлттық мүдделерді қалайша қорғады?	8.1.2.1 қазақ зиялыларының мен қызметін талдау; 8.2.2.1 қазақ зиялыларының мұрасын талдау және қоғамд әсеріне баға беру; 8.3.1.5 Әлихан Бөкей көшбасшылық қызметіне баға
Қазақстанда кеңестік биліктің орнығуы	Қазақстан азаматтық қарсыластық жылдарында (1917-1920 жылдар). Зерттеу сұрағы: Қазан революциясының ұрандары халық арасында қандай үміт тудырды?	8.3.1.2 XX ғасырдың басында қоғамдық-саяси процестерге 8.3.2.1 қазақстандықтардың және Кеңес үкіметін орнату бағалау
	Қазақстандағы ұлттық автономиялар. Зерттеу сұрағы: Алаш Орда үкіметі мен Түркістан (Қоқан) автономиясының идеялары неліктен жүзеге аспады?	8.3.1.6 Қазақстанда құ автономиялардың маңыздылығы 8.1.2.1 қазақ зиялыларының қызметін талдау
	Қырғыз (Қазақ) АКСР-нің құрылуы. Зерттеу сұрағы: Қазақ Автономиялық Кеңестік Республикасы құрылуының тарихи маңызы неде?	8.3.1.6 Қазақстанда құ автономиялардың маңыздылығы 8.1.2.1 қазақ зиялыларының мен қызметін талдау
4-тоқсан		
Қазақстан тоталитарлық жүйе кезеңінде	Әскери коммунизм саясатынан Жаңа экономикалық саясатқа көшу. Зерттеу сұрағы: Қазақстан үшін жаңа экономикалық саясаттың артықшылықтары қандай болды?	8.3.1.7 XX ғасырдың 20 әміршіл-әкімшіл жүйе зардаптарын талдау; 8.4.1.1 деректер мен дәйек арқылы жаңа экономика нәтижесінде орын алған өзгерістер
	Қазақстандағы 1920-1930 жылдардағы индустрияландыру. Зерттеу сұрағы: Қазақстандағы индустрияландыру саясатының қарама-қайшылығы неде?	8.4.2.1 Қазақстандағы индустрия жетістіктері мен кемшіліктері
	1920-1930 жылдардағы саяси репрессиялар. Зерттеу сұрағы: Сталиндік режим не себепті зиялыларға "халық жауы" деген айып тақты?	8.3.1.7 XX ғасырдың 20 әміршіл-әкімшіл жүйе саясат талдау; 8.1.2.1 қазақ зиялыларының мен қызметін талдау
	1920-1930 жылдардағы саяси репрессиялар. Зерттеу сұрағы: сталиндік режим не себепті зиялыларға "халық жауы" деген айып тақты?	8.3.1.7 XX ғасырдың 20 әміршіл-әкімшіл жүйе саясат талдау;

		8.1.2.1 қазақ зиялыларының мұрасын талдау мен қызметін талдау
--	--	---

5) 9-сынып:

5-кесте

Бөлімше	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Кеңестік Қазақстанның мәдениеті: білім мен ғылым	Ахмет Байтұрсынов – "ұлт ұстазы". Зерттеу сұрағы: Ахмет Байтұрсыновтың ғылыми мұрасы қандай?	9.2.2.2 Ахмет Байтұрсыновтың білімінің негізін салушы, ретінде бағалау; 9.3.1.3 Кеңес үкіметінің тарихи тұлғалардың рөлін бағалау
	XX ғ. 20-30 жылдарындағы білім беру жүйесі мен ғылым. Зерттеу сұрағы: Білім мен ғылым саласының қандай жетістіктері мен кемшіліктері болды?	9.2.3.2 кеңес дәуіріндегі қазақ білім анықтау; 9.2.3.3 XX ғасырдың бірінші жартысындағы білім мен ғылым саласын талдау
	Қ.Сатбаев – жан-жақты ғалым. Зерттеу сұрағы: Қаныш Сәтбаевтың феномені неде?	9.2.3.4 Қаныш Сәтбаевтың өнеркәсібі мен ғылымын дамытуға баға беру
Кеңестік Қазақстанның мәдениеті: әдебиет пен өнер	XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы қазақ әдебиетінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақ әдебиетінде социалистік реализм қалай көрініс тапты?	9.2.2.1 қазақ зиялыларының мұрасын талдау және қоғамда өміріне баға беру
	XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы қазақ өнерінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақ өнерінің жаңа белеске көтерілуі неден байқалды?	9.2.2.4 Әміре Қашаубаевтың Мұңайтпасұлының қазақ танытудағы рөліне баға беру 9.2.2.1 қазақ зиялыларының мұрасын талдау және қоғамда өміріне баға беру; 9.2.2.3 өнер мен әдебиеттің дамуына анықтау
2-тоқсан		
Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында	Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы шайқастарына қатысуы. Зерттеу сұрағы: Қандай қазақстандық Ұлы Отан соғысының батырлары халық есінде сақталды?	9.3.2.1 қазақстандықтардың дүниежүзілік соғысының үлесін бағалау; 9.3.2.2 Бауыржан Момышұлының тұлғалық қасиетін айқындау
	Қазақстан – майдан арсеналы. Зерттеу сұрағы: "Бәрі майдан үшін, бәрі Жеңіс үшін!" ұраны қалай жүзеге асты?	9.4.2.2 Қазақстан экономикесінің жағдайларына бейімделгендігі 9.1.2.2 соғыс жылдарындағы әлеуметтік жағдайын анықтау
	Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақ КСР мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Соғыс жылдарындағы Қазақстанның мәдени жетістіктері қандай болды?	9.2.2.5 соғыс жылдарындағы әдебиеттің халық рухын көтеруге бағалау
	Қазақстанға КСРО халықтарының депортациясы.	9.1.1.1 демографиялық өзгерістер мен салдарын анықтау

	Зерттеу сұрағы: Қазақстан қалайша депортацияланған халықтардың өлкесіне айналды?	
3-тоқсан		
Қазақстан соғыстан кейінгі жылдарда (1946-1953 жылдар)	Соғыстан кейінгі Қазақ КСР-нің әлеуметтік-экономикалық дамуы. Зерттеу сұрағы: Соғыстан кейін қазақстандықтардың өмірі қалай өзгерді?	9.1.1.1 демографиялық өзгерістер мен салдарлық байланысын талдау; қорытынды жасау; 9.4.1.1 Кеңес үкіметі шаруашылығында орын алған өзгерістер беру; 9.4.2.1 өнеркәсіптің дамуы мен қорытынды жасау
	Қазақстандағы әскери-өнеркәсіп кешені. Зерттеу сұрағы: Неліктен Қазақстан ядролық сынақтар алаңына айналды?	9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің дамуы мен түсіндіру және өзіндік интерпретация; 9.3.2.1 XX ғасырдың екінші жартысындағы әскери-өнеркәсіп кешендерінің дамуы мен тигізген зардаптарын талдау
	Сталиндік идеологияның Қазақстандағы қоғамдық-саяси өмірге әсері. Зерттеу сұрағы: Неліктен тарихшы Ермұханбекмаханов 25 жылға бас бостандығынан айырылды?	• 9.2.3.1 Ермұхан Бекмахановтың тарихы ғылымына қосқан үлесі; 9.2.1.1 Мемлекеттің діни саясат саясаты; 9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің дамуы мен түсіндіру және өзіндік интерпретация
Қазақстан "Хрущев жылымығы" кезеңінде (1954-1964 жылдар)	"Хрущев жылымығы" кезеңіндегі Қазақстанның қоғамдық-саяси дамуы. Зерттеу сұрағы: "Жылымық кезеңі" қоғамға қандай өзгеріс әкелді?	9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің дамуы мен түсіндіру және өзіндік интерпретация
4-тоқсан		
Қазақстан "Хрущев жылымығы" кезеңінде (1954-1964 жылдар)	Тың игеру жылдарындағы Қазақстан. Зерттеу сұрағы: Тың және тыңайған жерлерді игеру саясаты Қазақстанға қалай әсер етті?	9.1.1.1 демографиялық өзгерістер мен салдарлық байланысын талдау; қорытынды жасау; 9.4.1.1 Кеңес үкіметі шаруашылығында орын алған өзгерістер беру
	Қазақ КСР экономикасының шикізатқа бағытталуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның табиғи ресурстарын игеруде ұлттық мүдде қаншалықты ескерілді?	9.3.2.1 XX ғасырдың екінші жартысындағы әскери-өнеркәсіп кешендерінің дамуы мен тигізген зардаптарын талдау; 9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің дамуы мен түсіндіру және өзіндік интерпретация
Қазақстан "тоқырау" кезеңінде (1965-1985 жылдар)	1965-1985 жылдардағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Зерттеу сұрағы: Не себепті 1965-1985 жылдар "тоқырау" кезеңі деп аталды?	9.4.2.1 өнеркәсіптің дамуы мен анықтап, қорытынды жасау; 9.4.1.1 Кеңес үкіметі шаруашылығында орын алған өзгерістер беру; 9.4.1.2 кеңестік кезеңдегі экономикалық мәселелеріне; 9.1.2.1 "тоқырау" жылдарының тұрғындарының әлеуметтік жағдайы

	XX ғ. 60-80 жылдарындағы Қазақстанның қоғамдық-саяси дамуындағы қарама-қайшылықтар. Зерттеу сұрағы: XX ғасырдың екінші жартысында ұлттық мүдделерді қорғау қалай жүзеге асырылды?	9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірді түсіндіру және өзіндікінтерпретациялау; 9.3.1.4 әміршіл-әкімшіл саясат пен наразылықтарын салыстырып бағалау; 9.3.1.2 қоғамдық-саяси қайраңды кезеңнің мүддені қорғаудағы рөліне бағалау
	"Тоқырау" жылдарындағы демографиялық процестер. Зерттеу сұрағы: Қазақстандағы урбандалу процесіне қандай факторлар әсер етті?	9.1.1.1 демографиялық өзгерістерді салдарлық байланысын талдау және қорытынды жасау; 9.1.1.2 өткен тарихи кезеңдерді сабақтастықты орнату арқылы демографиялық процестерге

6) 10 -сынып:

6-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаты
1-тоқсан		
Кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985 жылдар)	XX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру жүйесінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Кеңестік білім беру саласындағы реформалар қандай мақсат көздеді?	10.2.3.2 білім мен ғылымның мемлекеттік саясатқа баға берілуі
	XX ғасырдың 40-80 жылдарындағы қазақстандық ғалымдардың ғылымды дамытудағы жетістіктері. Зерттеу сұрағы: XX ғасырдың екінші жартысында ғылымның қай салалары көбірек дамыды?	10.2.3.2 білім мен ғылымның мемлекеттік саясатқа баға берілуі
	XX ғасырдың 40-80 жылдарындағы әдебиет пен өнердің дамуы. Зерттеу сұрағы: Кеңестік идеология қазақ мәдениетінің дамуына қалай әсер етті?	10.2.2.1 кеңестік әдебиет туындыларында қоғамдық өмірді талдау; 10.2.2.2 Мұхтар Әуезов шығармаларында әдебиетіндегі орнын бағалау
Қазақстан қайта құру кезеңінде (1986-1991 жылдар)	Қазақстан "Қайта құрудың" бастапқы кезеңінде. Зерттеу сұрағы: КСРО-ның ыдырауы: заңдылық па әлде кездейсоқтық па?	10.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірді түсіндіру және өзіндікінтерпретациялау; 10.4.1.2 Кеңес үкіметі кезеңіндегі әлеуметтік-экономикалық жағдайды талдау
	Қазақстандағы 1986 жылғы Желтоқсан оқиғалары. Зерттеу сұрағы: Қазақстандағы 1986 жылғы Желтоқсан оқиғаларының сипаты қандай болды?	10.3.1.5 1986 жылғы Желтоқсан тарихи маңыздылығына баға берілуі; 10.3.1.4 әміршіл-әкімшіл саясат пен наразылықтарын салыстырып бағалау
	"Қайта құру" жылдарындағы Қазақстандағы демократиялық процестер. Зерттеу сұрағы: Демократиялық процестер қоғамдық сананы қалай өзгертті?	10.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірді түсіндіру және өзіндікінтерпретациялау
2-тоқсан		

Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы(1991 – 1996 жылдар)	Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің жариялануы. Зерттеу сұрағы: "Қазақстан Республикасының тәуелсіздік туралы" Конституциялық Заңының тарихи маңызы қандай?	10.3.1.5Қазақстанның тәуелсіздігінің алғашқы қадамдарын анықтау; 10.3.1.6өткен оқиғалармен таныстыру, орнатып, Қазақстан жариялануының тарихи маңызын анықтау
	Н.Ә. Назарбаев - Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті. Зерттеу сұрағы: Саяси көшбасшының мемлекет тарихының бетбұрысты кезеңдеріндегі рөлі қандай болды?	10.3.1.10 Тәуелсіздіктің қалыптасуындағы Елбасының рөліне баға беру
	Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы мемлекеттілікті қалыптастырудағы іс-шаралар. Зерттеу сұрағы: 1995 жылғы жаңа Конституцияны қабылдаудың	10.3.1.7Тәуелсіз Қазақстанның дамуын талдау; 10.3.1.5Қазақстанның тәуелсіздігінің алғашқы қадамдарын анықтау; 10.3.1.2Қазақстан Конституциясын мемлекеттіліктің негізгі кепілі ретінде бағалау
	Қазақстан – халықаралық құқық субъектісі. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа кірігуі қалай жүзеге асты?	10.3.2.1 XX ғасырдың Қазақстанда құрылған әскери қүрудың салдарын сараптау; 10.3.2.2 Қазақстан халықаралық аренада танылуы; 10.3.2.3 Қазақстанның халықаралық ұйымдарымен қатынастарын талдау
3-тоқсан		
Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы (1991 – 1996 жылдар)	Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы Қазақстанның экономикалық дамуы. Зерттеу сұрағы: Неліктен нарықтық экономикаға көшу барысында қиыншылықтар орын алды?	10.4.1.3 Қазақстан Ішкі нарығын жекешелендіру процесін талдау; 10.4.2.1қазіргі өнеркәсіп жағдайын талдау; 10.4.2.2 нарықтық экономикада қатынастарға әсерін талдау; 10.4.2.3 Қазақстанның әлемдік нарыққа кірігуін талдау
	Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы әлеуметтік-демографиялық процестер. Зерттеу сұрағы: Қазақстандағы әлеуметтік-демографиялық процестердің ерекшеліктері неде?	10.1.1.3Қазақстанның дамуында демографиялық саясаттың бағытын талдау; 10.1.1.2өткен тарихи кезеңде демографиялық процестерге әсерін талдау; 10.1.1.1 себеп-салдар байланысында негізінде демографиялық процестердің дәйекті қорытындылар жасау; 10.1.2.1қазіргі кездегі Қазақстандағы әлеуметтік жағдайын статистикалық негізінде талдау; 10.3.2.4қазақ диаспораларының Отанымен байланысының өзгерісін анықтау

Тәуелсіз Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін)	Қазақстан - 2030" Стратегиясы – мемлекет дамуындағы жаңа кезең. Зерттеу сұрағы: "Қазақстан - 2030" Стратегиясын қабылдау қажеттілігі неден туындады?	10.3.1.8ұзақ мерзімді стратегияларды талдау; 10.1.1.3 Қазақстанның даму демографиялық саясаттың ба
	Қазақстанның 1997 жылдан бастап экономикалық дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстан Республикасының ХХІ ғасырдағы экономикалық дамуының негізгі бағыттары қандай?	10.4.1.1 Тәуелсіз шаруашылығында орын а талдау; 10.4.2.2нарықтық экономик қатынастарға әсерін талдау; 10.4.1.4 аграрлық сектордың бағыттарын талдау; 10.4.2.4 сыртқы сауданың зерттеу
	Қазақстанның 1997 жылдан бастап әлеуметтік дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстан халқының әлеуметтік жағдайы қалай өзгерді?	10.1.2.1 қазіргі кездегі Қа әлеуметтік жағдайын статист негізінде талдау
Тәуелсіз Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін)	Халықаралық қатынастар жүйесіндегі Қазақстан. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның жаңа әлемдегі орны қандай?	10.3.2.3 Қазақстанның халықаралық ұйымдарыме талдау; 10.3.2.2 Қазақстан халықаралық аренада танылу
	Астана – Тәуелсіз Қазақстанның астанасы. Зерттеу сұрағы: Астананы көшіру неліктен ұтымды стратегиялық шешім болып табылды?	10.3.1.10 Астананы жа өркендеуінің нышаны ретінд
4 -тоқсан		
Тәуелсіз Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін)	"Қазақстан – 2050" стратегиялары. Зерттеу сұрағы: "Қазақстан – 2050" Стратегиясы қандай жаңа саяси бағытты белгіледі?	10.3.1.8ұзақ мерзімді стратегияларды талдау
	Қазіргі кездегі Қазақстанның дамуындағы басым бағыттары. Зерттеу сұрағы: "5 институтционалды реформаларды жүзеге асырудағы 100 нақты қадам" ұлт жоспары неліктен қабылданды?	10.3.1.8ұзақ мерзімді стратегияларды талдау
Қазіргі заманғы Қазақстан мәдениеті (1991 жылдан бүгінгі күнге дейін)	Тәуелсіздік жылдарындағы білім мен ғылымның дамуы. Зерттеу сұрағы: Жаһандану жағдайындағы қазақстандық білім мен ғылымның даму тенденциялары қандай?	10.2.3.1 қоғамдық-саяси са ұлттықбаспаның ролі; 10.2.3.2білім мен ғыл мемлекеттік саясатқа баға бе
	Тәуелсіз Қазақстан мәдениетінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Жаһандану дәуіріндегі ұлттық мәдениетті дамыту мен сақтау жолдары қандай?	10.2.2.3 қазіргі кездегі өнер м тенденцияларын айқындау; 10.2.2.4 ұлттық құндылық бағытталған мемлекеттік қажеттілігін негіздеу ("Болашаққа бағдар:рух бағдарламасы)

	Діннің қазіргі Қазақстан қоғамындағы рөлі. Зерттеу сұрағы: Қазақстан қоғамында зайырлы мемлекет және діни сенім бостандығы ұстанымдары қалай үйлесім табуда?	10.2.1.1 дәстүрлі және ағымдар мен ұйымдардың іс-шаралары; 10.2.1.2 Қазақстан халқының дінаралық, этносаралық қатынастары мен тұрақтылықты нығайтудағы
	"Мәңгілік Ел" ұлттық идеясы. Зерттеу сұрағы: "Мәңгілік Ел": идеясының біріктірушілік рөлі неде?	10.2.1.3 "Мәңгілік Ел" Жалпымаңызындылығын бағалау; 10.2.1.2 Қазақстан халқының дінаралық, этносаралық қатынастары мен тұрақтылықты нығайтудағы

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығымен
27-қосымша
Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2013 жылғы 3 сәуір
№ 115 бұйрығымен
664-қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Дүниежүзі тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Дүниежүзі тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарлама мақсаты - білім алушылардың бойында тарихи сана, толеранттылық, өз елі және басқа елдердің тарихы мен мәдениетіне құрмет қалыптастыру, ғасырлар бойы қалыптасқан жалпы адамзаттық құндылықтарды дарыту және зерттеушілік, ойлау, коммуникативті дағдыларды дамыту.

3. Бағдарлама міндеттері:

1) адамзат өркениетінің ежелгі заманнан бастап бүгінгі күнге дейінгі әлеуметтік, мәдени, саяси, экономикалық дамуының негізгі кезеңдері және түрлі халықтардың тарихи даму жолының ерекшеліктері туралы білімін қалыптастыру;

2) әлемнің тарихи дамуы барысында қалыптасқан жалпы адамзаттық құндылықтар жүйесі туралы білім беру;

3) тарихи дамудағы негізгі оқиғалардың, құбылыстардың және үдерістердің мәнін саналы түсінуін қалыптастыру;

4) тарихи оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді және тарихи тұлғалардың қызметін дүниежүзі тарихы контекстінде сын тұрғысынан талдау және баға беру дағдыларын қалыптастыру мен дамыту;

5) тарихи деректерді талдау негізінде дәлелді пайымдау дағдыларын дамыту;

6) тарихи зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру мен дамыту (болжамдарды ұсыну, зерттеу сұрақтарын құрастыру, деректерді талдау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, нәтижелер мен қорытындыларды шығару, өзінің ұстанымын анықтау);

7) қазіргі кездегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерде бағдарлану үшін тарихи білімдерін қолдана білу дағдыларын қалыптастыру;

8) коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, соның ішінде, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық білдіру, командада жұмыс істей алу, түрлі деректерден алынған ақпараттарды қоса алғанда, басылымдар мен электронды құралдарды қолдану.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) есту және көру қалдығы негізінде түрлі деректердегі тарихи оқиғалар туралы ақпараты адекватты түрде қабылдауын қалыптастыру: (оқулықтар, хрестоматиялар, энциклопедиялар, көркем әдебиет, интернет ресурстары);

2) оқулық пен оқуқұралында бағдарлай білу дағдыларын қалыптастыру;

3) пән материалын меңгеру сапасын арттыру үшін когнитивті үдерістерін дамыту және түзету: көрнекі-бейнелі, көрнекі-әрекетті, сыни, шығармашылық ойлауын, көру, есту және сипап сезу арқылы қабылдауын, зейінін және есте сақтауын;

4) қоршаған әлемді танып білудің арнайы әдістерін меңгеру: қорытындылау, салыстыру, сипаттау, тексеру, заттар мен құбылыстар туралы түсініктерін нақтылау үшін алгоритм құру;

5) оқу, жазу және көрнекі материалмен жұмыс істеу кезінде көру қалдығын оңтайлы қолдану біліктілігін дамыту;

6) сөйлеу тілінің вербализімін түзету (дамудың басқа психикалық жақтарынан сөздік аясының басымдығы); шынайы немесе нақты деректерге сүйенбей талқылау;

7) қоршаған әлемдегі заттар мен құбылыстар туралы түсініктерінің бұзылуынан туындайтын білім алуудағы формализмді жою.

2-тарау. Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тұғырлары

5. Көру кемістігі бар оқушыларды оқыту құндылыққа бағытталған, жеке тұлғаға бағытталған, іс-әрекеттік, дифференциалді, қарым-қатынастық тұғырлар және ақпараттық-коммуникативті технологиялар арқылы жүзеге асады.

6. Құндылыққа бағытталған тұғыр "Мәңгілік Ел" жалпыұлттық идеяны жүзеге асыруға септігін тигізетін мәтіндерді, практикалық тапсырмаларды, шығармашылық жаттығуларды мақсатты түрде іріктеу арқылы орындалады. Бұл ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды, адамдардың құқығы мен бостандығын сыйлайтын әрі мойындайтын, Отанының дамуына өз үлесін қосуды қалайтын жеке тұлғаны тәрбиелеуде көрініс табады.

7. Тұлғаға бағытталған тұғыр оқытудың жаңа инновациялық технологияларын, дидактикалық және рөлдік ойындарын, тест тапсырмаларын күнделікті және дәстүрлі емес сабақтарда қолдану арқылы оқушылардың жеке қабілеттерін, танымдық қызығушылықтарын, шығармашылық және интеллектуалды әлеуетін ашуды көздейді..

8. Іс-әрекеттік тұғыр оқушыларды сабақ үстінде заттық-практикалық іс-әрекеттің барлық түрлеріне қатыстыруға септігін тигізеді, балалар алған түсініктері мен білімін, біліктілігін бекітеді, олардың есту, сезу және көру арқылы қабылдау дағдыларын жетілдіреді.

9. Дифференциалді тұғыр оқушының көру қалпына байланысты, олардың жеке қабілеттері мен ерекшеліктерін ескере отырып түзету тәсілдері мен деңгейлі тапсырмаларды өңдеп жасауды қарастырады.

10. Қарым-қатынастық тұғыр оқушылар мен педагог арасындағы вербальді және вербальді емес өзара әрекеттесу кезінде біліммен, біліктілікпен және дағдымен алмасуды білдіреді; сөйлеу тілінің дамуына ықпал етеді, тыңдай білуге және сұрақтар мен жауаптарды дұрыс құрастыруға бағытталған.

11. Пән бойынша ақпаратты іздеу, өңдеу және алмасу үшін интернет-ресурстарын, онлайн-сөздіктерді, анықтамаларды, форумдарды, электронды оқулықтарды және энциклопедияларды қолдану қажет; оқу үдерісінің үздіксіздік қағидасын ұстану үшін қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану керек.

12. Қазақстан тарихы сабақтары арнайы жабдықталған кабинеттерде өтіледі:

1) қауіпсіздік техникасының талаптарына сәйкес келетін мектеп жиһаздарымен;

2) оқытудың арнайы құралдарымен: иллюстрациялар, рельефті суреттер мен тарихи карталар, жалпақ басылған және рельефті-нүктелі кестелер, анықтамалық және көркем әдебиет, көру және сипап-сезу арқылы қабылдауға қолжетімді, ірі әрі рельефті-нүктелі шрифтпен жазылған оқулықтар;

3) оқытудың техникалық құралдарымен: компьютерлік тифлоқешенімен, нашар көретіндер үшін сканерлеу және оқу үшін "Книголюб" кешенімен, интерактивті тақтамен, "Книга" электронды үлкейткіш құралымен, стационарлы және портативті үлкейткіш құралымен, тифлоплеермен, диктофонмен.

13. Оқыту барысында жалпы білім беру және түзету пәндерімен пәнаралық байланыс жүзеге асады: қоршаған әлем, жағрафия, әдебиет, сөйлеу тілін түзету мимиканы және пантомимиканы дамыту, көру қалдығы мен көру арқылы қабылдауын қорғау және дамыту, кеңістікте бағдарлау

3-тарау. Оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру "Дүниежүзі тарихы"

14. "Дүниежүзі тарихы" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 2) 6-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 3) 7-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 4) 8-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 5) 9-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 6) 10-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты құрайды.

15. Бағдарлама мазмұны 4 бөлімдерді қамтиды:

- 1) "Әлеуметтік қатынастардың дамуы" бөлімі;
- 2) "Мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттесуі" бөлімі;
- 3) "Саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттесуі" бөлімі";
- 4) "Экономикалық қатынастардың дамуы" бөлімі.

16. "Әлеуметтік қатынастардың дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) әлеуметтік құрылымдар;
- 2) әлеуметтік әрекеттесу.

17. "Мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттесуі" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) дін;
- 2) өнер;
- 3) философиялық жүйелер;
- 4) ғылым.

18. "Саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттестігі" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) мемлекет: белгілері, құрылымы және басқару тәртібі;
- 2) империи, соғыстар, көтерілістер мен революциялар.

19. "Экономикалық қатынастардың дамуы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) шаруашылық жүйелер: эволюция және өзара әрекеттестік;
- 2) экономикалық жүйелердің тарихи үлгілері.

20. 5-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) терімшілер-аңшылардан бастап егіншілер мен малшыларға дейін. Адамның пайда болуы туралы теориялар. Адамдардың алғашқы бірлестік формалары:

адамдар тобыры, ру, қауым, тайпа және олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтары. Ежелгі адамдардың өмір салты. Иемденуші және өндіруші шаруашылық түрлері (терімшілік, аңшылық, балық аулау, мал шаруашылығы, егіншілік, металл өңдеу, айырбас сауда). "Неолиттік төңкеріс" ұғымы. Ежелгі діни наным-сенімдер. Алғашқы қауымдық өнердің түсінігі және түрлері;

2) өзен алқаптарының өркениеттері. Алдыңғы Азия мен солтүстік-шығыс Африканың табиғи жағдайлары. Месопотамия тарихының ежелгі кезеңі: Шумер және Аккад мемлекеттері. Ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесі мен өнері;

3) Ежелгі Египет тарихы. Табиғи жағдайлары. Египеттегі мемлекеттің пайда болуы. Пирамидалар құрылысының дәуірі. Ежелгі Египеттің әлеуметтік құрылымы, экономика, діни наным-сенімдер мен ғылыми білімдері;

4) қос дөңгелекті арбалар мен империялар. "Империя" түсінігі. Ежелгі замандағы әскери өнер: соғыс арбалары мен атты әскердің пайда болуы. Жаулаушылық соғыстар мен империялар шекараларының өзгеруі. Таяу және Орта Шығыс империялары. Орталық Азияның ежелгі мемлекеттері. Әлеуметтік ұйымдасу, шаруашылығы мен мәдениеті;

5) Ежелгі Үндістан: буддизмнің гүлденуі мен индуизмнің салтанат құруы. Табиғи жағдайлары. Үндістанда мемлекеттің қалыптасуы. Ежелгі Үндістандағы индуизм мен буддизм. Ежелгі Үндістанның әлеуметтік құрылымы (касталық жүйе). Шаруашылығы. Мәдениеті мен ғылыми білімдердің дамуы;

6) Ежелгі Қытай. Табиғи жағдайлары. Ежелгі Қытай мемлекетінің қалыптасуы. Конфуций және Лао Цзы ілімдері. Ежелгі Қытайдың саяси, шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Ежелгі Қытайдың мәдениеті;

7) Ежелгі Грекия. Ежелгі Грекияның географиялық жағдайы. Грекияның ежелгі өркениеттері. Грекиялық қала-мемлекеттер. Афина мемлекеті. Ежелгі Спарта. Ежелгі Грекияның саяси, шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Грек-парсы соғыстары. Александр Македонский империясы;

8) Ежелгі Грекия мәдениеті. Ежелгі Грекияның тарихшылары мен философтары. Ежелгі Грекиядағы білім мен ғылым. Ежелгі Грекияның мәдениеті (күнделікті өмірі мен мерекелері, Олимпиада ойындары, діни наным-сенімдер, аңыздар мен мифтер, театр, сәулет және мүсін өнері);

9) Рим империясының гүлденуі. Апеннин түбегінің табиғи-географиялық ерекшеліктері. Ежелгі Римнің саяси және қоғамдық құрылысы (патшалық басқару және республика кезеңі тұсында). Римнің жаулаушылық соғыстары. Рим империясы. Рим империясындағы басқару жүйесі мен әлеуметтік ұйымдасу.

Спартак бастаған құлдар көтерілісі. Шаруашылығы мен тұрмысы. Мәдениет. Империя дағдарысы;

10) дәуірлер тоғысындағы Рим. Христиандықтың пайда болуы. Рим империясындағы алғашқы христиандар. Мемлекеттік басқару жүйесі. Ұлы Константиннің діни реформасы. Ежелгі дүниенің мәдени мұрасы: жазу, әлемнің ғылыми бейнесі, ежелгі Римдегі техниканың дамуы.

21. 6-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) Рим империясының құлауы. Тарихтағы "орта ғасыр" түсінігі. Орта ғасырлар тарихының хронологиялық шеңбері мен кезеңдері. Халықтардың ұлы қоныс аудару және Батыс Рим империясының құлауы. Византия империясы. Византия мен Түрік қағанатының дипломатиялық қарым-қатынастары. Киев Русінің құрылуы. Киев Русінде христиандықтың қабылдануы;

2) феодализм. "Феодализм" түсінігі. Феодалдық шаруашылық түрінің ерекшеліктері. Феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымы. Ортағасырлық қалалар мен өнердің даму ерекшеліктері;

3) ислам тарихы. Ислам дінінің пайда болуы. 610 және 1258 жылдар аралығындағы ислам тарихындағы басты оқиғалар. Араб халифаты. Мұсылман әлемі мәдениетінің дамуы;

4) крест жорықтары. Крест жорықтарының (1-4 крест жорықтары) себептері, барысы мен салдарлары. Крест жорықтарынан кейінгі христиандық Еуропа мен мұсылман әлемі;

5) моңғолдар. Шыңғыс хан. Моңғол империясының құрылуы. Моңғолдардың әскери өнері. Еуразия этносаяси картасының қалыптасуына моңғол шапқыншылықтарының әсері;

6) XIV ғасырдағы - XVI ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам. "Қара індет". Франция мен Англиядағы шаруалар көтерілісі. Феодалдық соғыстар (Жүз жылдық соғыс, Ал қызыл және Ақ раушандар соғысы) және Еуропадағы бір орталықтанған мемлекеттердің қалыптасуы. Жанна д'Арк;

7) Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Феодалдық мемлекеттің даму кезеңдері. Батыс пен Шығыс мемлекеттеріндегі абсолютизмнің ерекшеліктері (Франция, Ресей, Англия, Қытай, Жапония, Осман империясы). "Парламент", "Бас штаттар", "сейм", "кортес", "Бояр Думасы" ұғымдары;

8) сауда, қолөнер және әлемді игеру. Ұлы Жібек жолы. Халықаралық сауда мен саяхаттар. Қытайдағы Мин әулетіндегі теңіз саяхаттары (Чжен Хе басшылығымен). XV ғасырдың соңы - XVI ғасырдың басындағы Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдарлары. XV ғасырдағы Америка халықтары. Алғашқы отарлық империялар (Португалия, Испания);

9) қайта өрлеу дәуірі. Батыс Еуропадағы қайта өрлеу дәуірінің мәдениеті. Гуманистер идеялары. Шығыстың ортағасырлық мәдениеті;

10) реформация. Реформация себептері мен оның Еуропа елдеріндегі таралуы. Мартин Лютер наразылығының тарихи маңызы;

11) ғылыми революция. Әлемнің қазіргі ғылыми бейнесінің негізін қалаушылар және олардың ізбасарлары (Николай Коперник, Галилео Галилей, Джордано Бруно).

22. 7-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) тарихтағы "Жаңа заман" түсінігі. Жаңа заман кезеңдері. XVII ғасырдағы ағылшын буржуазиялық революциясы. Дәстүрлі өркениет дағдарысы және Англияда XVII ғасырда жаңа қоғамның пайда болуы. Өнеркәсіп төңкерісі және оның әлемді өзгертудегі ықпалы. Мануфактура, фабрикалардың пайда болуы және жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы. Өнеркәсіп төңкерісі: мәні, маңызы. Феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа өту. Индустриалды қоғам әлеуметтік құрылымының ерекшеліктері. XVII ғасырдағы Англиялық буржуазиялық революция;

2) Үндістан, XVIII ғасырдағы Парсы мемлекеттері және Британия. Образование британской колониальной империи. Ұлы Моғолдар империясының дағдарысы мен күйреуі. Еуропалық мемлекеттердің Ост-Үнді компаниясы. XVII ғасырдағы Индияның әлеуметтік-экономикалық жағдайы. Ұлыбритания мен Францияның Индияға ықпал ету аймағы үшін бәсекелестігі;

3) Ағартушылық идеяларының таралуы. Ағартушылық кезеңінің қайраткерлері. Солтүстік Америкадағы революциялық идеялардың таралуындағы ағартушылық идеялардың рөлі;

4) француз революциясының көрінісі. Француз абсолютизмнің дағдарысы. Француз буржуазиялық революциясы. Ағартушылық идеялардың қоғамдық санаға әсері. Ағартушылық пен революция кезеңіндегі Франция мәдениеті. Республикалық құрылыстың құрылуы мен ерекшеліктері. Наполеон Бонапарттың ішкі және сыртқы саясаты. Францияның жаулаушылық соғыстары. Құрлықтық блокада. Наполеонның Ресейге басып кіруі. Антифранцуздық коалициялар. Наполеон империясының күйреуі;

5) Ресей мен Осман империясы бейбіт және соғыс жылдары. Осман империясының саяси және әлеуметтік-экономикалық даму ерекшеліктері. Танзимат реформасы: мақсаттары мен нәтижелері. XVIII ғасырдың II - жартысындағы Осман империясының әлсіреуі: ішкі және сыртқы саясат;

6) XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы. Әлеуметтік-экономикалық даму. Ресей самодержавиясының ерекшеліктері. Ресейдегі азаттық

қозғалыстың үш кезеңі. Декабристер көтерілісі. II Александр императордың реформалары. Халықшылдардың қозғалысы. Ресейдегі марксизмнің таралуы мен В.И. Лениннің революциялық қызметінің басталуы;

7) XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері. Цин династиясының оқшаулану саясаты мен еуропалықтардың сауда, дипломатиялық миссиялары. Апиын соғыстары: себептері мен салдары. Ихэтуандар көтерілісі ("боксерлер" көтерілісі). Еуропалық мемлекеттердің Қытайды "ықпал ету аймақтарына" бөлуі;

8) революциялық идеялардың XIX ғасырда Еуропаға таралуы. Мемлекеттердің саяси және әлеуметтік-экономикалық жағдайы (Германия, Италия). Либералдық және демократиялық қозғалыс. Марксизмнің қалыптасуы мен таралуы. Еуропадағы 1848 жылғы буржуазиялық революциялар. Франко-Пруссия соғысы және Германияның бірігуі. Италияның бірігуі.

23. 8-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық білім мазмұны:

1) XIX ғасырдағы еуропалықтардың отарлау үстемдігі. 1857-1859 жылдардағы Үндістандағы ұлт-азаттық көтеріліс (сипайлар көтерілісі). Үндістанды басқарудағы өзгерістер Үндістан ұлттық конгрессі және мұсылман Лигасы азаттық күресуде;

2) Америка Құрама Штаттарының күшеюі. "Айқын болашақ" идеясы және АҚШ территориясының өсуі. Трансатлантикалық құл саудасы. Өнеркәсіптік және әлеуметтік-экономикалық дамуы. "Монро доктринасы". Қиыр шығыстық саясат. "Жапонияның ашылуы". 1861-1865 жылдардағы азамат соғысы. АҚШ-та құлдықтың жойылуы;

3) суретшілер мен жазушылардың көзқарастарымен XIX ғасырдағы өзгерістерге шолу. XIX ғасырдағы өнер және оның бағыттары. Әдебиет пен өнер. Өнердегі әлеуметтік әділетсіздіктің суреттелуі (Э. Золя, А.Н. Радищев, А. Құнанбаев, Ч. Диккенс, Ф. М. Достоевский);

4) ғылыми ойдың дамуы. XIX ғасырдағы ғылыми жаңалықтар (Ч. Дарвин, Г. Мендель);

5) XX ғасырдың басындағы әлем. XX ғасырдың басына қарай әлемнің аумақтық бөлінуі және мемлекеттердің саяси құрылымы. Индустриалды қоғамнан ақпараттық қоғамға дейін. Ғылыми-техникалық прогресс. Өнер стильдерінің әлеуметтік себептілігі (модерн, символизм, реализм, авангардизм);

6) Бірінші дүниежүзілік соғыс. XX ғасырдың басына қарай жетекші капиталистік мемлекеттер арасындағы қарама-қайшылықтар. Бірінші дүниежүзілік соғыстың қысқа мерзімді себептері. 1914-1918 жылдардағы негізгі соғыс қимылдары. Соғыс жылдарындағы әскери стратегиялардың, ғылым мен

техниканың дамуы. Германия мен оның одақтастарының жеңілуі. Компьен бітімі. Соғыстың салдары;

7) Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі әлем. Париж бітім конференциясы. Әлемнің саяси картасының өзгеруі. Империялардың ыдырауы. Ұлттар Лигасының құрылуы. Мандаттық жүйе. Вашингтон конференциясы. Версаль-Вашингтон жүйесінің қарама-қайшылығы мен әлсіздігі. Осман империясында сұлтан билігінің жойылуы және шетел интервенттеріне қарсы күресі. Мұстафа Кемалдың (Ататүрік) тарихи рөлі. Түркия – зайырлы мемлекет;

8) 1917 жылғы Ресейдегі революциялар. Ресей империясындағы 1917 жылғы революциялық оқиғалар. Саяси күштердің күресі. Большевиктердің билік басына келуі. Кеңес үкіметінің алғашқы декреттері. Еңбекшілер құқығы туралы Декларация. Азамат соғысы және шетел интервенциясы. "Әскери коммунизм" саясатынан жаңа экономикалық саясатқа көшу. Кеңестік Социалистік Республикалар Одағының құрылуы. Әміршіл-әкімшіл жүйенің қалыптаса бастауы;

9) Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Азия елдері. Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Қытай. Гоминьданның қызметі. Азамат соғысы. Сунь Ятсен – Қытайдың уақытша президенті. Чан Кайши үкіметінің саясаты. Жапонияның қытайдағы басқыншылығы мен біртұтас майдан мәселесі;

10) Ұлы депрессия себептері мен салдары. әлемдік экономикалық дағдарыстың себептері мен салдарлары. АҚШ-тың "просперити" кезеңіндегі экономикалық және саяси дамуы;

11) Франклин Делано Рузвельттің "Жаңа бағыты". Соғысаралық кезеңдегі Америка Құрама Штатының сыртқы саясаты.

24. 9-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) Шығыстағы тоталитарлық режимі. И.В.Сталин және КСРО-дағы тоталитаризм. Индустрияландыру. Ұжымдастыру. Кеңестік қоғамның әлеуметтік құрылымы. 1937-1938 жылдардағы жаппай саяси репрессиялар. ГУЛАГ жүйесі. XX ғасырдың 30-жылының соңындағы Кеңес үкіметінің сыртқы саясаты. Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Жапония. "Танака меморандумы" және басқыншылық саясат. "Антикоминтерндік пакт" пен "Үштік пакт". Жапонияның Қытайдағы және оңтүстік-шығыс Азия елдеріндегі басқыншылық саясаты;

2) Батыстағы тоталитарлық режимі: Соғыстан кейінгі Италия. Фашистік ұйымның пайда болуы. Фашистердің билікке келуі. Фашизмге қарсы демократиялық күштердің күресі. "Маттеотти дағдарысы". Б.Муссолини үкіметінің ішкі және сыртқы саясаты;

3) Германия. 1918-1919 жылдардағы революциялық үдерістер. Веймар республикасы. Соғыс салдарлары, экономикалық және саяси дағдарыстар. Фашистік партия мен ұлтшылдардың билікке келуі. Тоталитарлық режимнің орнығуы. Ұлтшылдар партиясының әлеуметтік-экономикалық саясаты. Үшінші Рейхтің жүргізген сыртқы басқыншылық саясаты;

4) соғыстан кейінгі Францияның дамуы. Әлемдік экономикалық дағдарыс және оның Франциядағы салдарлары. Франциядағы фашизмнің жеңілу себептері. Халықтық майданның үкіметі;

5) соғысаралық кезеңдегі Испания. Буржуазиялық-демократиялық революция. Халықтық майданның жеңісі. Азамат соғысы және 1936-1939 жылдардағы фашистік интервенция. Ф.Франко диктатурасының орнауы;

6) Екінші дүниежүзілік соғыс: себептері мен салдары. Екінші дүниежүзілік соғыстың басталуы ұзақмерзімді және қысқамерзімді себептері. Германияның Батыс Еуропа елдерін басып алуы. Балқан түбегіндегі әскери қимылдар. Солтүстік Африкадағы соғыс қимылдары. Басып алынған аумақтарда орнатылған "Жаңа тәртіп". Холокост. "Барбаросса" жоспары. кеңестік елдің фашистік Германияға қарсы Ұлы Отан соғысы. Жапонияның Перл-Харборға шабуылы және Америка Құрама Штатының соғысқа кірісуі. Антифашистік коалиция, Ленд-лиз заңы, "Үлкен үштік" және "Екінші майдан" ашу мәселесі". Екінші дүниежүзілік соғыстың қорытындылары мен салдары;

7) Деколонизация үдерісінің күшеюі. Әлемдік отарлау жүйесінің дағдарысы мен құлдырауы. Британдық Үндістанды бөліп алу және екі доминионның пайда болуы. Үндістан тәуелсіздігін жариялауы. "Неру курсы". М. Ганди, И. Ганди және олардың Үндістан тәуелсіздігін нығайтудағы күресі;

8) XX ғасырдың бірінші жартысындағы ғылым және мәдениет. Мәдениеттің даму ерекшеліктері. XX ғасырдың бірінші жартысындағы жаратылыстану, қоғамдық ғылымдар, техника мен өндірістегі маңызды жаңалықтар мен жетістіктер. Қоғамдағы дін рөлінің өзгеруі. (понятия "секуляризация", "ар еркіндігі", "зайырлы мемлекет", "мемлекеттік дін");

9) XX ғасырдың екінші жартысындағы әлемнің саяси картасы. Африка жылы. Франциядағы отарлық мәселенің шиеленісуі. Соғыстан кейінгі әлемдегі интеграциялық және дезинтеграциялық үдерістер. Әлемдік "социалистік лагерьдің" қалыптасуы. Қарулану жолындағы жарыс. Трумэн доктринасы. Қос кеңістікті әлем. Әскери-саяси одақтар НАТО және ВШҰ қарсылығы. Маршалл жоспары. Берлин дағдарысы 1948-1949 және 1961 жылдары.

25. 10-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" пәнінің базалық мазмұны:

1) халықаралық ұйымдардың қалыптасуы. Біріккен Ұлттар Ұйымының құрылуы мен қызметі. Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы. XX ғасырдың екінші жартысындағы халықаралық мәселелерді реттеудің жолдары. Еуропалық интеграция (Еуроодақ, Еуропадағы Қауіпсіздік және Үлкен Ұлтымақтастық Ұйымы);

2) XX ғасырдың екінші жартысындағы әлемдік экономиканың дамуы. Екінші дүниежүзілік соғыстың экономикалық салдарлары. Батыс Еуропа мен Америка Құрама Штатындағы "мемлекеттік әл-ауқаттылық" негізінің қалыптасуы. 1950-1960 жылдардағы жапондық және оңтүстік корейлық "экономикалық ғажайыптың" себептері;

3) КСРО-дағы соғыстан кейінгі қалпына келу және әкімшіл-әміршіл жүйенің нығаюы. "Хрущев жылымығы". Кеңестік экономиканы реформалаудың сәтсіздікке ұшырау себептері. "Тоқырау" кезеңі (1960 жылдың II жартысы – 1980 жылдың соңы);

4) қос кеңістік әлемнен көпполюсті әлемге қарай. "Қырғи қабақ соғыстың" негізгі оқиғалары 1979-1985 жылдар және оның аяқталуы;

5) аумақтық мәселелерді шешудегі халықаралық ұйымдар. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі араб мемлекеттерінің негізгі даму тенденциялары. Араб-израиль қайшылығы мен Палестина мәселесі. Халықаралық шиеленістерді реттеудегі Біріккен Ұлттар Ұйымының қызметі;

6) XX ғасырдың екінші жартысындағы қоғамның дамуы. "Араб көктемі": себептері мен әлем саясаты үшін салдары. Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық жүйедегі орны;

7) Заманауи қоғамдағы дін. Қазіргі әлемдегі діннің ролі. Дәстүрлі және деструктивті дін ұйымдар. Локальді шиеленістердің себептері мен салдары (таяушығыс шиеленісі (араб-израиль), Ольстерск шиеленісі). Астанадағы әлемдік және дәстүрлі дін съезді;

8) Бүгінгі әлемдегі лаңкестік қаупі. Халықаралық лаңкестік және экстремизм. Аса ірі лаңкестік әрекеттер және оның салдары;

9) Қазіргі әлемнің жаһандануы. Жаһандану үдерісінің мәні. Жаһандану жағдайында мәдениеттің дамуы;

10) XX ғасырдың екінші жартысындағы - XXI ғасырдың басындағы ғылым, білім, технология. Қазіргі кездегі ғылымның негізгі даму бағыттары. XX ғасырдың екінші жартысы – XXI ғасырдың басындағы жаратылыстану, қоғамдық ғылымдар, техника мен өндірістегі маңызды жаңалықтар мен жетістіктер. Ғылыми-техникалық революция - ғылыми-техникалық прогресстің жаңа кезеңі. Дамып кележатқан елдердің мәдени-техникалық даму ерекшелігі мен заңдылығы;

11) XX ғасырдың екінші жартысындағы - XXI ғасырдың басындағы мәдениет. Мәдениеттің негізгі даму бағыттары. Қазіргі кездегі ақпараттық қоғам. Адамзаттың мәдени мұрасын сақтаудағы ЮНЕСКО-ның қызметі.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

26. Оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.1.2.4 кодында "5" – сынып, "1.2" – бөлім мен бөлімше, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

27. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқытудан күтілетін нәтижелер:

1) "Әлеуметтік қатынастардың дамуы" бөлімі:

1-кесте

	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
Бөлімшелер	шамамен 2,5 миллион жыл бұрын – V ғасыр. Ежелгі Грекия, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Египет, Месопотамия және Парсы, Бактрия, Кушан хандығы, Эфталит мемлекеттері	V ғасыр. - XVII ғасырдың ортасы Франция, Германия, Англия, Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Араб халифаты, Византия империясы	XVII ғасырдың ортасы -XIX ғасыр Франция, Германия, Ұлыбритания, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей, Осман империясы	XX ғасырдың бірінші жартысы Франция, Германия, Ұлыбритания, Қытай, Үндістан, Ресей империясы және КСРО, Түркия, Сауд	XX ғасырдың екінші жартысы Франция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Үндістан, КСРО және Ресей, Корея, Жапония, араб елдері	XXI ғасырдың бірінші жартысы Франция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Үндістан, КСРО және Ресей, Корея, Жапония, араб елдері
1.1 Әлеуметтік құрылымдар	5.1.1.1 түрлі теориялар негізінде адамның пайда болуын түсіндіру; 5.1.1.2 адамдар тобыры, ру, қауым, тайпа секілді алғашқы бірлестік формаларын түсіндіру	6.1.1.1 түрлі теориялар негізінде адамның пайда болуын түсіндіру	7.1.1.1 -"капитал", "буржуазия", "жұмысшы табы" пролетариат ұғымдарын қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін қолдану; 7.1.1.2 мануфактура, фабрикалардың пайда болуы мен жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы арасындағы байланысты анықтау; 7.1.1.3 еуропалық державалардың	8.1.1.1 тарихи оқиғаның нәтижелерін талдау арқылы әлеуметтік құрылымның өзгеруіне Қазан социалистік революциясының әсерін сипаттау	9.1.1.1 социалистік даму жолынан бас тартуға байланысты әлеуметтік құрылымдағы өзгерістерді анықтау; 9.1.1.2 социалистік қоғамның дамуына байланысты әлеуметтік топтардың (жұмысшы табы, шаруалар, зиялылар) мәртебесіндегі өзгерісті талдау	10.1.1.1 социалистік даму жолынан бас тартуға байланысты әлеуметтік құрылымдағы өзгерістерді анықтау; 10.1.1.2 социалистік қоғамның дамуына байланысты әлеуметтік топтардың (жұмысшы табы, шаруалар, зиялылар) мәртебесіндегі өзгерісті талдау

			отаршылдық экспансиясы кезеңіндегі Азия мемлекеттерінің әлеуметтік құрылымындағы ерекшеліктерді анықтау (Қытай, Үндістан, Жапония)			
1.2 Әлеуметтік өзара әрекеттестік	5.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау; 5.1.2.2 Ежелгі әлемдегі құлдық ерекшелігін анықтау; 5.1.2.3 қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін "касталық жүйе" ұғымын қолдану	6.1.2.1 үстемдік етушілер мен бағыныштылардың (феодалдар мен шаруалардың) өзара қатынасын сипаттау	7.1.2.1 саяси және экономикалық жүйесіндегі буржуазияның рөлін анықтау	8.1.2.1 бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі қоғамдағы өзгерістерді талдау; 8.1.2.2 трансатлантикалық құлдықтың ерекшеліктерін анықтау	9.1.2.1 қоғамның әлеуметтік өміріндегі өзгерістерге реакцияшыл идеологиялардың (фашизм, тоталитаризм, нәсілшілдік, шовинизм, ұлтшылдық) таралу ықпалын талдау	10 ш м ә қ ұ ай н ә ж м м 10 ж д м х д е 10 та ба (м от ү ба ә ө ба м ә и 10 са қа ба қа р

2) "Мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттестігі" бөлімі:
2-кесте

	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
Бөлімшелер	шамамен 2,5 миллион жыл бұрын – V ғасыр. Ежелгі Грекия, ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Египет, Месопотамия және Парсы, Бактрия, Кушан хандығы, Эфталит мемлекеттері	V ғасыр. - XVII ғасырдың ортасыФранция, Германия, Англия, Италия, Испания,Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Иран, Араб халифаты, Византия империясы	XVII ғасырдың ортасы -XIX ғасыр Франция, Германия, Англия, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей, Осман империясы	XX ғасырдың бірінші жартысы Франция, Германия, Ұлыбритания, Қытай, Үндістан, Ресей империясы және КСРО, Түркия, Сауд Арабиясы,	XX ғасырдың бірінші жартысы XX ғасырдың ортасы Италия, Франция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Үндістан, КСРО және Ресей, Корея, Жапония, араб елдері	XX ғасырдың екінші жартысы
2.1 Дін	5.2.1.1 негізгі діни ұғымдарды (Құдай, ғибадатхана, абыз, қасиетті жазбалар, пұт) түсіндіру; 5.2.1.2 тотемизм, анимизм, фетишизм, магия сияқты ежелгі діни наным-сенімдерді білу; 5.2.1.3 ежелгі қоғамның дамуына діндердің ықпалын сипаттау	6.2.1.1 адамның дүниетанымы мен қоғамдық өмірдегі дін рөлінің өзгеру себептерін анықтау; 6.2.1.2 тарихи процестер контекстінде "гуманизм", "реформация", "протестантизм", "лютеранство", "кальвинизм", "контрреформация", "кезуиттер ордені" ұғымдарын түсіндіру	7.2.1.1 адамның дүниетанымы мен қоғамдық өмірдегі дін рөлінің өзгеру себептерін анықтау; 7.2.1.2 миссионерліктің міндеттерін анықтау	8.2.1.1 мемлекет пен діннің өзара қатынасын сипаттау	9.2.1.1 тарихи кезеңдердің ерекшеліктерін салыстыра отырып, мемлекет пен діннің өзара қатынасын сипаттау; 9.2.1.2 "секуляризация", "ар бостандығы", "зайырлы мемлекет", "мемлекеттік дін" ұғымдарынтүсіндіру	10.2.1.1 тарихи кезеңдердің ерекшеліктерін салыстыра отырып, мемлекет пен діннің өзара қатынасын сипаттау; 10.2.1.2 "секуляризация", "ар бостандығы", "зайырлы мемлекет", "мемлекеттік дін" ұғымдарынтүсіндіру
2.2 Өнер	5.2.2.1 ежелгі адамдардың тұрмыс салтын сипаттау үшін "алғашқы қауымдық өнер" ұғымын білу; 5.2.2.2 Ежелгі Египеттің ғибадатханалары мен	6.2.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын орнату арқылы діндердің әлемдік мәдениетке ықпалын анықтау; 6.2.2.2 өнердің (сәулет, сурет өнері) дамуына қоғамдағы өзгерістердің ықпалын анықтау;	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыла рын пайдалану; 7.2.2.2 XVII ғасыр соңындағы- XIX ғасыр ортасындағы өнердегі негізгі стильдер мен	8.2.2.1 XIX - XX ғасырдың басындағы өнердегі негізгі ағымдарды сипаттау (модернизм, символизм, реализм, авангардизм); 8.2.2.2 өнердегі негізгі стильдер мен ағымдардың	9.2.2.1 танымал өнер қайраткерлерінің қоғамның дамуына ықпалын талдау; 9.2.2.2 ғасырдың бірінші жартысында бұқаралық мәдениеттің (кинематограф, радио) қоғамның	10.2.2.1 танымал өнер қайраткерлерінің қоғамның дамуына ықпалын талдау; 10.2.2.2 ғасырдың бірінші жартысында бұқаралық мәдениеттің (кинематограф, радио) қоғамның

	пирамидаларын сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру	6.2.2.3 антикалық мәдениетпен байланыс орнату; арқылы Қайта өрлеу дәуірінің мәдениетін (бейнелеу, мүсін өнері) сипаттау; Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктерін сипаттау	ағымдардың белгілерін анықтау	белгілерін (неоклассицизм, романтизм, импрессионизм, реализм) талдау	рухани дамуына ықпалын талдау	б
2.3 Философиялық жүйелер	5.2.3.1 ежелгі философтардың көзқарастарына қарапайым түсіндірме беру	6.2.3.1 Шығыс ойшылдарының ғылыми жетістіктерінің маңызын түсіндіру; 6.2.3.2 гуманистік идеялардың орта ғасырлық мәдениеттің дамуына ықпалын анықтау	7.2.3.1 Ресейде жаңа қоғамдық-саяси ағымдардың (халықшылдық, либерализм) пайда болу себептерін анықтау; 7.2.3.2 ағартушылық дәуір идеяларының қоғамдық дамуға ықпалын анықтау	8.2.3.1 Ресейде жаңа қоғамдық-саяси ағымдардың (консерватизм, марксизм, социал-демократия) пайда болу себептерін анықтау	9.2.3.1 "позитивизм", "прагматизм", "экзистенциализм" ұғымдарын тарихи кезеңді сипаттау үшін қолдану	10 ф к к ө б 10 к и, қ х қ ұ к т 10 ж м к с м д
2.4 Ғылым	5.2.4.1 ежелгі қоғамның дамуындағы жазудың рөлін сипаттау; 5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекетпен әлеуметтік	6.2.4.1 адам өміріндегі қоршаған орта туралы білімнің рөлін түсіндіру; 6.2.4.2 жаратылыстану ғылымдарының келешектегі дамуы үшін кейінгі орта ғасырлар кезеңінде Жердің құрылысы туралы жасалған ғылыми жаңалықтардың	7.2.4.1 адам өміріндегі қоршаған орта туралы білімнің рөлін бағалау	8.2.4.1 адам өміріндегі қоршаған орта туралы білімнің рөлін, білімнің дүниетанымның қалыптасуына ықпалын түсіндіру; 8.2.4.2 Бірінші Дүниежүзілік соғыстың барысы мен нәтижесіне түсіндірме бере отырып, әскери ғылым мен техниканың және	9.2.4.1 әлем мемлекеттерінің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы кеінсиандық теорияның рөлін сипаттау; 9.2.4.2 тарихи оқиғалардың себептерін, нәтижелерін, маңызын тұжырымдау арқылы, ғылымның әлем	10 т р э э с ж и 10 ө с ар м ш б

	өзгерістердің ықпалын сипаттау	маңыздылығын анықтау; 6.2.4.3 картадан XV-XVI ғасырдағы саяхатшылардың негізгі бағыт- бағдарларын белгілей отырып, Ұлы географиялық жаңалықтардың адамдардың әлем туралы түсінігіне ықпалын анықтау		соғыс стратегияларының рөлін бағалау; 8.2.4.3 Бірінші Дүниежүзі соғысының барысы мен нәтижесіне түсіндірме бере отырып, әскери ғылым мен техниканың және соғыс стратегияларының рөлін бағалау	мемлекеттерінің әлеуметтік- экономикалық дамуындағы рөлін бағалау; 9.2.4.3 тарихи оқиғаларға түсіндірме бере отырып, әскери ғылым мен техниканың және соғыс стратегияларының рөлін талдау	ту ж 10 ж (п м а т н я қ ы
--	-----------------------------------	--	--	--	--	---

3) "Саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттестігі" бөлімі:

3-кесте

	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10
Бөлімшелер	шамамен 2,5 миллион жыл бұрын V ғасырЕжелгі Греция, Ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Персия, Мысыр, Месопотамия, Бактрия, Кушан патшалығы, Эфталиттер мемлекеті	V ғасыр - XVII ғасырдың ортасыФранция, Германия, Италия, Англия, Қытай, Үндістан, Жапония, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Иран, Араб халифаты, Византия империясы, Түркі қағанаты	XVII ғасыр - XIX ғасыр ортасы.Франция, Германия, Англия, АҚШ, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей империясы, Италия, Дания, Венгрия, Осман империясы	XIX ғ II жартысы - XX ғ басыФранция, Германия, Великобритания, АҚШ, Қытай, Үндістан, Ресей, КСРО,Туркия, Сауд Аравиясы	XX ғасырдыңбірінші жартысыXX ғасыр ортасыИталия, Франция, Германия, Великобритания, Испания,АҚШ, Қытай, Үндістан, КСРО, Ресей, Ж Корея, Жапония, Араб мемлекеті	X е Қ Ф Г а Ү Р Ж м
3.1 Мемлекет: белгілері, құрылымы және басқару тәртібі	5.3.1.1 ежелгі мемлекеттердің саяси құрылымының ерекшеліктерін сипаттау; 5.3.1.2 Афина мемлекетінде демократияның пайда болуын түсіндіру	6.3.1.1 ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар хронологиялық шегін білу және уақыт жолағында белгілеу; 6.3.1.2 Батыс пен Шығыстағы монархия формаларын (сословиелік- өкілдік және шексіз билік) ажырату; 6.3.1.3 феодалдық мемлекеттің даму кезендерін сипаттау;	7.3.1. Іреспубликалық басқару құрылымының ерекшеліктерін анықтау; 7.3.1.3 тарихи оқиғаны түсіндіру үшін "басыбайлы құқық", "декабристер", "халықшылдар", "жеке террор", "пролетариат диктатурасы" ұғымдарын қолдану; 7.3.1.3 әртүрлі елдердің бір уақыт	8.3.1.1 қоғамдық- саяси ағымдардың (әлеуметтік либерализм, әлеуметтік консерватизм, марксизм, социал- демократия) қоғамның өміріне ықпалын талдау; 8.3.1.2 Батыс бағытындағы АҚШтың экспансиясын сипаттау	9.3.1.1 фактілерді, процестер мен оқиғаларды салыстыру арқылы дүниежүзілік экономикалық дағдарырыстан шығудың түрлі жолдарын түсіндіру (АҚШ, Франция, Германия); 9.3.1. 2 тоталитаризм, әміршіл-әкімшіл жүйе сияқты саяси режимдердің қалып тасу алғы шарттары мен тарихын түсіндіру	10 М а ұ ж ә с ө с қ 10 А м к қ и, қ ж (Х

		6.3.1.4 феодалдық соғыстар мен орталықтандырылған мемлекеттердің құрылуы арасында байланыс орнату; 6.3.1.5 саяси биліктің ерекшеліктерін анықтау үшін әр түрлі елдердің билеушілерінің қызметін салыстыру; 6.3.1.6 "парламент", "Бас штаттар", "сейм", "кортес", "Боярлар Думасы" ұғымдарын түсіндіру	кезеңіндегі тарихи оқиғаларын салыстыру арқылы ұлттық мемлекеттердің (Италия, Германия) қалыптасу маңызын анықтау			ад Д Е К Б Ұ Г Х
3.2 Империялар, соғыстар, көтерілістер және революциялар	5.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды түсіндіру үшін "империя" ұғымын білу және пайдалану; 5.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгергерткенін түсіндіру; 5.3.2.3 Ежелгі Римдегі Спартак көтерілісін сипаттау, себептерін анықтау	6.3.2.1 Рим империясының ыдырау себептерін анықтау және жіктеу; 6.3.2.2 кейінгі орта ғасыр кезеңіндегі антифеодалдық көтерілістердің себептері мен салдарын анықтау; 6.3.2.3 Византияның ішкі саясатын сипаттап, оның ұзақ өмір сүруінің себептерін анықтау және жіктеу; 6.3.2.4 Византияның дипломатиялық саясатын оның көршілес елдермен қарым-қатынасының мысалында қарастырып, сипаттау; 6.3.2.5 ортағасырлық шапқыншылықтар	7.3.2.1 Батыс Еуропадағы Солтүстік Америкадағы буржуазиялық революциялардың себептерін сипаттау; 7.3.2.2 XVIII–XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау; 7.3.2.3 басқыншылық соғыстардың әлемдік саясаттың өзгеруіне ықпалын бағалау (Наполеон соғыстары мысалында); 7.3.2.4 тарихи оқиғаларды түсіндіру үшін "либерализм", "консерватизм", "социализм", "марксизм", "ұлтшылдық"	8.3.2.1 Бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептерін айқындау; 8.3.2.2 империялардың (Австро – Венгрия, Ресей, Осман империясы) ыдырау себептерін тұжырымдау; 8.3.2.3 XIX ғасырдағы әлемнің саяси картасындағы негізгі өзгерістерді анықтау; 8.3.2.4 Ұлттар Лигасының қызметі мен Версаль-Вашингтон жүйесін талдау және бағалау; 8.3.2.5 еуропалық отаршылдық экспансияның Шығыстың қоғамдарына ықпалын талдау	9.3.2.1 отаршылдық жүйе күйреуінің себептері мен салдарын талдау; 9.3.2.2 "қырғи қабақ соғыс" салдарын талдау; 9.3.2.3 Екінші дүниежүзілік соғыстың себептерін, сипаты мен салдарын талдау; 9.3.2.4 "қырғи қабақ соғыстан" кейін әлемдегі интеграциялық және дезинтеграциялық процестерді айқындау; 9.3.2.5 XX ғасыр ортасындағы әлемнің территориялді бөлінуі мен елдердің саяси құрылымын сипаттау	10 ф к от са Н н с 10 ға и ж д пр ай 10 ш се са тү 10 ха ш р н ба 10 к ха ла э

	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
Бөлімшелер	шамамен 2,5 миллион жыл бұрын - V ғасыр Ежелгі Греция, Ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Персия, Египет, Месопотамия, Бактрия, Кушан хандығы, эфталиттер мемлекеті	V ғасыр -XVII ғасырдың ортасыФранция, Германия, Италия, Англия, Қытай, Үндістан, Осман империясы, Парсы мемлекеті, Араб халифаты, Византия империясы	XVII ғасыр -XIX ғасырортасыФранц ия, Германия, Англия, Жапония, Қытай, Ресей, Парсы мемлекеті, Осман империясы	XIXғ II жартысы-XX ғ басыФранция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Үндістан, Ресей, КСРО, Корей, СаудАрабиясы	XX ғасырдың бірінші жартысы XX ғ ортасы. Италия, Франция, Германия, Ұлыбритания, Испания, АҚШ, Қытай, Италия, Үндістан, Ресей, КСРО, Корея, Жапония, араб мемлекеттері	XIX ғасырдың екінші жартысы XX ғ ортасы. Германия, Франция, Грекия, Ұлыбритания, АҚШ, Италия, Ресей, КСРО, Корея, Жапония, араб мемлекеттері
4.1 Шаруашылық жүйелер: эволюция және өзара әрекеттестік	5.4.1.1 шаруашылық түрлерін (терімшілік, аңшылық, балық аулау, егіншілік, мал шаруашылығы, металл өңдеу, айырбас сауда) сипаттау; 5.4.1.2 "неолиттік төңкеріс" ұғымын	6.4.1.1 қолөнер мен сауданың рөлін анықтай отырып, ортағасырлық қалалардың даму ерекшелікте рін сипаттау; 6.4.1.2 ортағасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттардың рөлін түсіндіру	7.4.1.1 себеп-салдарды анықтау арқылы Еуропадағы феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа (мануфак тура, фабрика) өту процесін түсіндіру;	8.4.1.1 XX ғасырдың басындағы техникалық революция жетістіктерінің (конвейер өндірісі, стандарттау) мемлекеттердің шаруашылық жүйесінің дамуына ықпалын бағалау;	9. 4.1.1 1930ж құрылымдық экономикалық дағдарыс салдарынан АҚШ, Жапония экономикасындағы себептік өзгерістерді анықтау	10. 4.1.1 1930ж ға жататын жаңа экономикалық дағдарыс салдарынан та 10 "д" "с" ұрпақ Х

	түсіндіру, оның мәнін ашу; 5.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау		7.4.1.2 Англияның әлемдік жетекші держава ретінде қалыптасуындағы өнеркәсіп төңкерісінің рөлін сипаттау; 7.4.1.3 "экспорт", "импорт", "экспансия", "отарлау", "фактория" ұғымдарын қолдану арқылы, тауар-ақша қатынастарының дамуын түсіндіру	8.4.1.2 индустриялық қоғамның даму процесін түсіндіру үшін "модернизация" ұғымын пайдалану; 8.4.1.3 АҚШ-дағы капиталистік монополиялардың даму ерекшеліктерін анықтау; 8.4.1.4 тарихи оқиғаларды талдау үшін "бағалы қағаздар нарығы", "акция", "алыпсатарлық", "қор биржасы", "несие", "банкроттық", "инфляция" ұғымдарын пайдалану; 8.4.1.5 фактілерді, процестерді, оқиғаларды салыстыра отырып, индустриялық қоғам қайшылықтарының (өндіру мен тұтыну теңгерімі) шиеленісу себептерін анықтау		
4.2 Экономикалық жүйелердің тарихи үлгілері	5.4.2.1 экономикалық ілгері леуді түсіну үшін шаруашылықтың иемденуші және өндіруші түрлерін салыстыру	6.4.2.1 экономикалық қатынастардың формаларын түсіндіру арқылы феодалдық шаруашылықтың ерекшеліктерін сипаттау	7.4.2.1 түрлі мемлекеттердің өнеркәсіптік даму сатысына өту процесінің ерекшеліктерін анықтау 7.4.2.2 қоғамның индустрияға дейінгі және индустриялық даму кезеңдерінің айырмашылығын анықтау	8.4.2.1 түрлі мемлекеттердің өнеркәсіптік даму сатысына өту процесінің ерекшеліктерін анықтау	9.4.2.1 "жоспарлы экономика", "нарықтық экономика" ұғымдарын қолдана отырып, XX ғасырдың бірінші жартысын дағы капитализм мен социализмнің экономикалық жүйелерін салыстыру	

28. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Дүниежүзі тарихы"

пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақмерзімді жоспарда әрбөлім бойынша оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

29. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

30. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар білім алушылардың ойлау қабілетін белсендіретін және олардың сын тұрғысынан ойлау, проблемалық сұрақ қою, өздігінен талдау жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін проблемалық сұрақтар түрінде құрастырылған.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 5-9-сыныптарына
арналған "Дүниежүзі тарихы"
оқу пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік
оқу бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Дүниежүзі тарихы" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 5 сынып:

1-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқу мақсаттары
1-тоқсан		
Терімшілер-аңшылардан бастап егіншілер мен мал өсірушілерге дейін	Алғашқы адам қалай пайда болды?	5.1.1.1 түрлі теориялар не пайда болуын түсіндіру; 5.1.1.2 адамдар тобыры, р секілді алғашқы бірлестік олардың ұқсастықт айырмашылықтарын түсіндір
	Неліктен ежелгі адамдар Ласко үңгірінің қабырғаларына сурет салған?	5.2.2.1 ежелгі адамдардың сипаттау үшін "алғашқы ұғымын пайдалану; 5.2.1.2 тотемизм, анимизм, сияқты ежелгі діни наным-се
	Неліктен адамдар егіншілікпен және мал шаруашылығымен айналыса бастады?	5.4.1.1 кәсіп және шаруа (терімшілік, аңшылық, балық мал шаруашылығы, металл сауда) сипаттау; 5.4.1.2 "неолиттік төңкеріс" оның мәнін ашу; 5.4.2.1 экономикалық ілгері шаруашылықтың иемденуш түрлерін салыстыру

Өзен алқаптары өркениеттері	Неліктен ежелгі өркениеттер өзен алқаптарында дамыды?	5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау
	Өзен алқаптарындағы өркениеттер туралы қалай біле аламыз?	5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі дүниенің өнері
Ежелгі Египет	Неліктен Египет "Қара жер" деп аталған?	5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, астрономия, медицина) пайдаланылуы шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын сипаттау; 5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау
	Ежелгі Египет пирамидалары қалай салынды?	5.2.1.2 тотемизм, анимизм, сияқты ежелгі діни наным-сенімдер; 5.2.2.2 Ежелгі Египет ғибадатханаларын сипаттау; 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау
	Пунт жеріне перғауын Хатшепсут кемелерін не үшін жіберді?	5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау; 5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау
	Ежелгі Египет тұрғындарының өмірі туралы Тутанхамон табытханасы қандай сыр шертеді?	5.2.1.2 тотемизм, анимизм, сияқты ежелгі діни наным-сенімдер; 5.2.2.2 Ежелгі Египет ғибадатханаларын сипаттау; 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау
2-тоқсан		
Қос дөңгелекті арбалар және империялар	Қос дөңгелекті арбаның пайда болуы әлемді қалай өзгертті?	5.3.2.1 ежелгі заман мемлекетаралық қатынастарының өзгеруі "империя" ұғымын білу және түсіндіру; 5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болуы шекараларын қалай өзгергертеді?
	Хаммурапи патша Вавилонды қалай қуатты империяға айналдырды?	5.3.2.1 ежелгі заман мемлекетаралық қатынастарының өзгеруі "империя" ұғымын білу және түсіндіру; 5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болуы шекараларын қалай өзгергертеді?
	Таяу және Орта Шығыстағы ежелгі империялар неліктен қуатты болды?	5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болуы шекараларын қалай өзгергертеді; 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау; 5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау

	Ежелгі Орта Азия империялары қаншалықты қуатты болды?	5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болу шекараларын қалай өзгерткен; 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау; 5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау
Ежелгі Үндістан: буддизмнің гүлденуі мен индуизмнің салтанат құруы	Ежелгі Мохенджо-Даро қаласы қалай жойылып кетті?	5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне
	Неліктен Ежелгі Үндістанда индуизм буддизмнен басым болды?	5.1.2.3 қоғамның әлеуметтік түсіндіру үшін "касталық" қолдану; 5.2.1.3 ежелгі қоғамның дүниетанымын ықпалын сипаттау
	Ежелгі сауда орталығы ретіндегі Үндістанның рөлі қаншалықты маңызды болды?	5.4.1.3 ежелгі өркениеттер жүйесін сипаттау; 5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, астрономия, медицина) пайдалану шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын сипаттау
	Ежелгі Үндістанда ғылыми білімдер қаншалықты дамыды?	5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, астрономия, медицина) пайдалану шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын анықтау
3-тоқсан		
Ежелгі Қытай	Ежелгі Қытайдың ойшылдары нені үйретті?	5.2.3.1 ежелгі философтардың қарапайым түсіндірме беру
	Терракот әскері Ежелгі Қытай туралы қандай ақпарат береді?	5.3.1.1 ежелгі мемлекеттің құрылымының ерекшеліктерін
	Ежелгі Қытайдың қандай ғылыми жаңалықтары бүгінгі күнге дейін жетті?	5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, астрономия, медицина) пайдалану шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын сипаттау
Ежелгі Грекия	Ежелгі Грекия өркениеті бастауын қайдан алады?	5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне
	Неліктен Ежелгі Грекияны демократияның отаны деп атайды?	5.3.1.1 ежелгі мемлекеттің құрылымының ерекшеліктерін 5.3.1.2 Афина мемлекетінде пайда болуын түсіндіру; 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау
	Ежелгі Спарта Афиныдан несімен ерекшеленді?	5.3.1.1 ежелгі мемлекеттің құрылымының ерекшеліктерін 5.1.2.1 ежелгі қоғамның ұйымдасуын сипаттау
	Неліктен Александр Македонский скифтерді бағындыра алмады?	5.3.2.1 ежелгі заманғы мемлекетаралық қатынастар, "империя" ұғымын білу және

		5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болу шекараларын қалай өзгергер
Ежелгі Грекия мәдениеті	Ежелгі Грек философтары мінсіз қоғамды қалай елестетті?	5.2.3.1 ежелгі философтарды қарапайым түсіндірме беру
	Ежелгі Грекия өнері қандай болды?	5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне
	Ежелгі Грекияның гимназия, лицей, академиялары нені үйретті?	5.2.4.2 ғылымдардың (арифм астрономия, медицина) пайд шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын сипат 5.2.4.1 ежелгі қоғамның дам рөлін сипаттау
4-тоқсан		
Рим империясының гүлденуі	Рим ежелгі дүниенің ең қуатты империясына қалай айналды?	5.3.2.1 ежелгі заман мемлекетаралық қатынастар, "империя" ұғымын білу және 5.3.1.1 ежелгі мемлек құрылымының ерекшеліктер 5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болу шекараларын қалай өзгергер
	Ежелгі римдік қоғамның дамуы мәдениет арқылы қалай айқындалады?	5.1.2.1 ежелгі қоғамн ұйымдасуын сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне
	Спартактың көтерілісі ежелгі Римдегі құлдықты қалай сипаттайды?	5.1.2.2 ежелгі дүниед ерекшеліктерін анықтау; 5.3.2.3 Ежелгі Римдегі Сп сипаттау, себептерін анықтау
Дәуірлер кезеңіндегі Рим	I-III ғасырларда Рим империясы қалай дамыды?	5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болу шекараларын қалай өзгергер 5.2.1.3 ежелгі қоғамның д ықпалын сипаттау; 5.2.1.1 негізгі діни ұғы ғибадатхана, абыз, қасиетт түсіндіру
	IV-V ғасырларда Рим империясы қалай өзгерді?	5.3.2.2 басқыншылық империялардың пайда болу шекараларын қалай өзгергер 5.2.1.3 ежелгі қоғамның д ықпалын сипаттау
	Ежелгі дүниенің мәдени мұрасы қандай?	5.2.4.1 ежелгі қоғамның дам рөлін сипаттау; 5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне 5.2.4.2 ғылымдардың (арифм астрономия, медицина) пайд шаруашылық іс-әрекет өзгерістердің ықпалын сипат

2) 6 сынып:

2-кесте

Бөлім	Тақырыбы, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Рим империясының құлауы	Кіріспе. Неліктен Батыс Рим империясы құлады?	6.3.1.1 "ерте, орта, кейінгі" хронологиялық шегін білім сызығында белгілеу; 6.3.2.1 Рим империясының ыдырауы анықтау және жіктеу
	Рим империясы Шығыста неліктен сақталды?	6.3.2.3 Византияның ішкі саясатының ұзақ өмір сүруінің себептері және жіктеу
	Неліктен Византия 568 жылы түрік қағаны Истемиге елші жіберді?	6.3.2.4 Византияның дипломатиясының көршілес елдермен қарым-қатынасында қарастырып, сипаттау
	Княгиня Ольганың Константинопольге сапары Киев Русін қалай өзгертті?	6.3.2.4 Византияның дипломатиясының көршілес елдермен қарым-қатынасында қарастырып, сипаттау
Феодализм	Феодалдық экономика ерекшеліктері неде?	6.4.2.1 экономикалық формаларын түсіндіру арқылы шаруашылықтың ерекшеліктерін сипаттау; 6.4.1.1 қолөнер мен сауданың дамуы отырып, ортағасырлық қоғамның ерекшеліктерін сипаттау; 6.1.1.1 феодалдық қоғамның құрылымын сипаттау
	Феодалдық қоғам қалай ұйымдасқан?	6.1.1.1 феодалдық қоғамның құрылымын сипаттау; 6.1.2.1 үстемдік елдер мен бағыныштылардың (феодалдар мен шаруалардың) өзара қатынасын сипаттау
	Ортағасырлық қоғамды қаланың сәулеті мен өнері қалай бейнелейді?	6.4.1.1 қолөнер мен сауданың дамуы отырып, ортағасырлық қоғамның ерекшеліктерін сипаттау; 6.2.2.2 өнердің (сәулет, сурет) дамуы қоғамдағы өзгерістердің ықпалын анықтау
Ислам тарихы	Исламның тарихында 610 - 1258 жылдар аралығында қандай басты оқиғалар орын алды?	6.3.2.5 ортағасырлық кезіндегі халықаралық қатынастарды түсіндіру
	Неліктен VIII-XII ғасырды ислам мәдениетінің "алтын ғасыры" деп атайды?	6.2.2.1 тарихи оқиғалардың орнату арқылы діндерің әлемдегі ықпалын анықтау; 6.2.2.4 Шығыстың ортағасырлық ерекшеліктерін сипаттау; 6.2.3.1 Шығыс ойшылдарының маңызын бағалау
2-тоқсан		
Крест жорықтары	Неліктен крест жорықтары ұйымдастырылды?	6.3.2.6 картада оқиғаның динамикасында белгілей отырып

		мысалында крест жорық салдарын анықтау
	Крест жорықтары христиандық Еуропа мен мұсылман әлемін қалай өзгертті?	6.3.2.6 картада оқи- динамикасында белгілей оты- мысалында крест жорық салдарын анықтау; 6.2.2.1 тарихи оқиғалардың орнату арқылы діндердің әл- ықпалын анықтау
Моңғолдар	Моңғолдар әлемдік империяны қалай құрды?	6.3.2.5 ортағасырлық кезіндегі халықаралық ерекшеліктерін анықтау
	Моңғолдардың жорықтары Еуразияның саяси картасын қалай өзгертті?	6.3.2.5 ортағасырлық кезіндегі халықаралық ерекшеліктерін анықтау
XIV ғасыр- XVI ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам	"Қара індет" не себепті жылдам таралды ?	6.2.4.1 адам өміріндегі қорш- білімнің рөлін түсіндіру
	"Қара індет" шаруалар көтерілістері мен феодалдық соғыстардың басты себебі болды ма?.	6.3.2.2 У.Тайлер, Г. Кал- болған антифеодалдық себептері мен маңызын анык- 6.3.1.4 феодалдық орталықтандырылған мемлек- арасында байланыс орнату
	Еуропада орталықтандырылған мемлекеттер қалай құрылды?	6.3.1.4 феодалдық орталықтандырылған мемлек- арасында байланыс орнату
	Неліктен Жанна д'Арк француз халқының есінде сақталады?	6.3.1.4 феодалдық орталықтандырылған мемлек- арасында байланыс орнату
3-тоқсан		
Абсолютизм Батыс пен Шығыста	XIV Людовик және Ұлы Петр: кімнің билігі айтарлықтай шексіз болды?	6.3.1.3 феодалдық мемлекетт- сипаттау; 6.3.1.2 Батыс пен Шығы- формаларын (сословиелік-өк- билік) ажырату; 6.3.1.6 "парламент", "Бас- "кортес", "Боярлар Дума- түсіндіру
	Юнлэ мен Токугава билігі Батыс билеушілерінің билігіндей шексіз болды ма?	6.3.1.2 Батыс пен Шығы- формаларын (сословиелік-өк- билік) ажырату; 6.3.1.5 саяси биліктің ерекш- үшін әр түрлі елдердің қызметін салыстыру
	Неліктен I Карл мен II Осман шексіз монарх бола алмады?	6.3.1.2 Батыс пен Шығы- формаларын (сословиелік-өк- билік) ажырату;

		6.3.1.5 саяси биліктің ерекш үшін әртүрлі елдердің билеул салыстыру
Сауда, қолөнер және әлемді игеру	Ұлы Жібек жолы Шығыс пен Батысты қалай байланыстырды?	6.4.1.2 ортағасырлардағы ха мен саяхаттардың рөлін түсіні
	Қытайлықтар мен еуропалықтардың теңіз саяхаттарының айырмашылығы неде?	6.4.1.2 ортағасырлардағы ха мен саяхаттардың рөлін түсіні 6.2.4.3 картада XV-XV саяхатшылардың негізгі б белгілей отырып, Ұлы ашылулардың адамдардың түсінігіне ықпалын анықтау
	Ұлы географиялық ашулар әлемді қалай өзгертті?	6.2.4.3 картадан XV-XV саяхатшылардың негізгі б белгілей отырып, Ұлы ашылулардың адамдардың түсінігіне ықпалын анықтау; 6.3.2.7 "отаршылдық саясат" (Испания және Португа алуының мысалында)
4-тоқсан		
Қайта өрлеу дәуірі	Қайта өрлеу дәуірі өнердің дамуын қалай өзгертті?	6.2.2.3 Антикалық мәдени орнату арқылы Қайта мәдениетін (бейнелеу, мүсін 6.2.3.2 гуманистік идеялард мәдениеттің дамуына ықпал
	Шығыстағы Ренессанс әлемдік мәдениетті қалай байытты?	6.2.3.2 гуманистік идеялард мәдениеттің дамуына ықпал 6.2.2.4 Шығыстың ортағасыр ерекшеліктерін сипаттау
Реформация	Мартин Лютердің наразылығы Еуропаны қалай өзгертті?	6.2.1.1 адамның дүниетаныл өмірдегі дін рөлінің өзгеру се 6.2.1.2 тарихи процестер, "гуманизм", "реформация", "лютеранство", "кальвин реформация", "кезуиттер ор түсіндіру
Ғылыми революция	Коперниктің теориясы қаншалықты бірегей болды?	6.2.4.2 жаратылыстану келешектегі дамуы үшін кей кезеңінде Жердің құрылысы ғылыми жаңалықтардың анықтау; 6.2.4.1 адам өміріндегі қорш білімнің рөлін түсіндіру

3) 7 сынып:

3-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		

Промышленная революция и ее влияние на изменения в мире	XVII ғасырдың ортасындағы Ағылшын буржуазиялық революциясы қандай маңызға ие болды?	7.3.2.1 Батыс Еуропада Америкадағы буржуазиялық себептерін сипаттау; 7.1.1.1 "капитал", "буржуа табы" \пролетариат\ ұғым әлеуметтік құрылымын қолдану; 7.1.2.1 экономикалық және өзгеруіне буржуазияның әсері
	Өнеркәсіп төңкерісі әлемді қалай өзгертті?	7.1.1.2 мануфактура, фабрика болуы мен жалдамалы жұмыс қалыптасуы арасындағы байланыс; 7.4.1.1 себеп-салдарды анықтау Еуропадағы феодалдық капиталистік шаруашылық (фабрика) өту процесін түсіндіру; 7.4.1.2 Англияның әлемдік ретінде қалыптасуында төңкерісінің рөлін сипаттау; 7.4.2.2 қоғамның индустриялық даму кезеңде айырмашылығын анықтау
XVIII ғасырдағы Үндістан және Ұлыбритания	Ағылшындар саудагерлерден Үндістан билеушілеріне қалай айналды?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды үшін өнер туындыларын пайдалану; 7.1.1.3 Азия мемлекеттерінің құрылымындағы ерекшеліктер (Қытай, Үндістан, Жапония); 7.3.2.5 еуропалық отаршылдық Шығыстың дәстүрлі қоғамымен сипаттау; 7.4.1.3 "экспорт", "импорт", "отарлау", "фактория" ұғым арқылы, тауар-ақша қатынастарын түсіндіру
.2-тоқсан		
Ағартушылық идеяларының таралуы	Ағартушылық дәуірдің қандай идеялары еуропалық монархтардың қызметінде көрініс тапты?	7.2.1.1 қоғамда дін рөлін байланысты адамдар өміріне өзгерістерді анықтау; 7.2.3.2 Ағартушылық дәуірдің қоғамдық дамуға ықпалын анықтау; 7.2.4.1 қоршаған орта туралы өміріндегі рөлін бағалау
	Ағартушылық идеялар американдықтарға қалай әсер етті?	7.3.2.1 еуропалық солтүстікамерикалық қоғамның ықпалын сипаттау; 7.2.3.2 Ағартушылық дәуірдің қоғамдық дамуға ықпалын анықтау; 7.3.1.1 республикалық басқару ерекшеліктерін анықтау

Француз бұржуазиялық революциясының көрінісі	1789-1799 жылдар аралығында Францияда қандай өзгерістер орын алды?	7.3.2.1 Батыс Еуропадағы революциялардың себептерін 7.1.2.1 экономикалық және өзгеруіне буржуазияның әсері 7.1.1.1 "капитал", "буржуа табы" \пролетариат\ ұғымын оқиганы жан-жақты түсіндіру
	Неліктен Давид пен Бодридің Марат туралы көзқарастары әртүрлі болды?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды үшін өнер туындыларын пайдалану 7.2.2.2 өнердегі негізгі бағыттардың белгілерін романтизм, импрессионизм, модернизм 7.3.1.1 республикалық ерекшеліктерін анықтау
	Наполеон империясы қалай құрылды және оның құлдырау себептері неде болды?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды үшін өнер туындыларын пайдалану 7.3.2.3 империалистік соғыс саясатының өзгеруіне ықпалы (Наполеон соғыстары мысалы) 7.2.3.2 Ағартушылық дәуірі қоғамдық дамуға ықпалын анықтау
3-тоқсан		
XIX ғасырдағы империялар және олардың бақталастығы	Ресей мен Британия Иранға ықпал ету үшін неге бақталас болды?	7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдағы халықаралық қатынастарды сипаттау; 7.4.2.1 түрлі мемлекеттердің сатысына өту процесінің салыстыру
	Танзимат саясаты Осман империясын күшейтуге әсер етті ме?	7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдағы халықаралық қатынастарды сипаттау 7.4.2.1 түрлі мемлекеттердің сатысына өту процесінің салыстыру;
	Қырым соғысының себептері мен салдары қандай болды?	7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдағы халықаралық қатынастарды сипаттау
XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері	Англия және Қытай үкіметтерінің хат алысуынан империализм туралы не білмейміз??	7.3.2.2 XVIII - XIX ғасырдағы халықаралық қатынастарды сипаттау
	Неліктен Апиын соғыстары осы күнге дейін қытай халқының есінде?	7.3.2.6 еуропалық отаршылдық Шығыстың дәстүрлі қоғамын сипаттау; 7.4.1.3"экспорт", "импорт", "отарлау", "фактория" ұғымы арқылы, тауар-ақша қатынастарын түсіндіру;

		7.1.1.3 Азия мемлекеттерінің Жапония) әлеуметтік ерекшеліктерді анықтау; 7.2.1.2 миссионерліктің міндеттері
4-тоқсан		
Революциялық идеялардың XIX ғасырдағы Еуропаға әсері	1848 ж. революциялар Еуропада қандай саяси идеяларды қалыптастырды?	7.3.2.1 Батыс Еуропада Америкадағы буржуазиялық революцияның себептерін сипаттау; 7.1.2.1 қоғамдық қатынастардағы буржуазияның әсерін анықтау; 7.2.3.2 Ағартушылық дәуірінің қоғамдық дамуға ықпалын анықтау; 7.3.2.4 тарихи оқиғаларды "либерализм", "консерватизм", "марксизм", "ұлтшылдық" ұғымдарымен сипаттау; 7.2.3.3 К. Маркстың көзқарасын марксизмнің қоғамдық дамуға түсіндіру
	Италия және Германияның бірігу жолдары қаншалықты бір-біріне ұқсас болды?	7.3.1.3 әртүрлі елдердің бір тарихи оқиғаларын салыстыру; мемлекеттердің (Италия, Германия) бірігу жолдарының маңызын анықтау; 7.3.2.4 тарихи оқиғаларды "либерализм", "консерватизм", "марксизм", "ұлтшылдық" ұғымдарымен сипаттау
XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы	Неліктен II Александр патша "Халық еркі" ұйымының құрбаны болды?	7.2.3.1 Ресейде жаңа ағымдардың (халықшылдық) пайда болу себептерін анықтау; 7.3.1.2 тарихи оқиғаны "басыбайлы құқық", "халықшылдар", "жеке территория диктатурасы" ұғымдарын қолдану

4) 8 сынып:

4-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
XIX ғасырдағы Үндістандағы Үндіқытайдағы еуропалық отаршыл үстемдік	1857-1859 жылдардағы. Үндістандағы оқиғаларды XIX ғасырдағы британдықтар мен қазіргі кездегі үндістер қалай баяндайды?	8.3.2.5 еуропалық отаршылдық Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына сипаттау; 8.1.1.3 Еуропалық державалардың экспансиясы кезеңіндегі Азиядағы (Қытай, Үндістан, Жапония) құрылымындағы ерекшеліктер
	Әлемдік отарлау жүйесі қалай қалыптасты?	8.3.2.5 еуропалық отаршылдық Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына сипаттау; 8.3.2.3 отаршылдық экспансияны талдау арқылы XIX ғасырдағы картасындағы негізгі өзгерістер

Америка Құрама Штаттарының күшеюі	АҚШ-тың батыс бағыттағы аумағы қалай кеңейді?	8.3.1.2 Батыс бағытындағы саясатын сипаттау
	АҚШ-тағы құлдық қалай жойылды?	8.1.2.2 трансатлантикалық ерекшеліктерін анықтау
	Неліктен АҚШ өз әскери кемелерін Жапонияға жіберді?	8.4.1.3 АҚШ-ғы монополиялардың дамуы анықтау; 8.4.2.1 түрлі мемлекеттердің сатысына өту процесінің анықтау; 8.3.2.5 еуропалық отаршылдық Шығыстың қоғамдарына ықпалы; 8.4.2.2 қоғамның индустриялық даму кезеңдегі индустриялық даму кезеңдегі айырмашылығын анықтау
Суретшілер мен жазушылардың көзқарасымен XIX ғасырдағы өзгерістерге шолу	XIX ғасырдағы өнер мен әдебиет әлеуметтік әділетсіздікті қалай суреттейді?	8.2.2. өнердегі негізгі стильдер (неоклассицизм, романтизм, реализм) талдау; 8.2.2.1 XIX-ғ басындағы XX-ғ стильдер мен ағымдар, символизм, реализм, авангардизм
	Эмиль Золяның "Мен айыптаймын!" атты мақаласы сөз құдіретін қалай көрсетеді?	8.2.2.1 XIX-ғ басындағы XX-ғ стильдер мен ағымдар, символизм, реализм, авангардизм
Ғылыми ойдың дамуы	XIX ғасырдағы қай ғылыми жаңалықтың адамдар өміріне ықпалы зор болды?	8.2.4.1 өзгерістер мен сабақтары арқылы адам мен қоғам өміріне жаңалықтардың маңызын талдау; 8.2.1.1 дін мен мемлекет қатынасын сипаттау
2-тоқсан		
XX ғасырдың басындағы әлем	XX ғасырдың басында әлем бейнесі қандай болды?	8.3.2.5 XX ғасырдың басындағы аумақтық бөлінуін және мемлекет құрылымын сипаттау
	XX ғасырдың бірінші жартысындағы қандай ғылыми ашулар мен жаңа технологиялар ерекше маңызды болды?	8.2.4.2 тарихи оқиғалардың нәтижелерін, маңызын түжырымдау; 8.4.1.1 XX ғасырдың басындағы революция жетістіктерінің (стандарттау) мемлекеттердің жүйесінің дамуына ықпалын; 8.4.1.2 индустриялық қоғамның түсіндіру үшін "модернизм" пайдалану
	XIX ғасырдың аяғы - XX ғасырдың басында өнер қалайша өзгерді?	8.2.2.1 XIX ғасырдағы өнердегі негізгі стильдерді сипаттау (модернизм, символизм, авангардизм);

		8.2.2.2 өнердегі негізгі ағымдардың белгілерін романтизм, импрессионизм,
Бірінші дүниежүзілік соғыс	Бірінші дүниежүзілік соғыстың себептері қандай?	8.3.2.1 Бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептері
	Бірінші дүниежүзілік соғыстың негізгі шайқастары қандай?	8.2.4.3 тарихи оқиғаларға отырып, әскери ғылым мен соғыс стратегияларының ролі
3-тоқсан		
Бірінші Дүниежүзі соғыстан кейінгі әлем	Бірінші дүниежүзілік соғыс әлем картасын қалай өзгертті?	8.3.2.2 әлемнің саяси өзгерістерді сипаттау арқылы (Австро - Венгрия, Ресей империясы) ыдырау себептері
	Неліктен Ұлттар Лигасы Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейін әлемде бейбітшілікті сақтай алмады?	8.3.2.4 Ұлттар Лигасының Версаль-Вашингтон жүйесі бағалау
	Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейін Батыс қоғамы қалай өзгерді?	8.3.1.1 қоғамдық-саяси және әлеуметтік либерализм, консерватизм, марксизм, социализм қоғам өміріне ықпалын талдау 8.1.2.1 Бірінші дүниежүзілік соғыс қоғамды орын алған өзгерістер
1917 жылғы Ресейдегі революция	Ресейдегі самодержавие не себепті жойылды?	8.2.3.1 Ресейде қоғамдық-саяси өзгерістер пайда болу себептерін анықтау марксизм, социал-демократия 8.3.1.2 қоғамдық-саяси өзгерістер (консерватизм, марксизм, социализм) қоғам өміріне ықпалын анықтау
	Большевиктер Уақытша үкіметтің билігін қалай жойды?	8.1.1.1 тарихи оқиғаның нәтижесін арқылы әлеуметтік құрылымның Қазан төңкерісінің әсерін сипаттау
	Неліктен қоғам "қызылдар" мен "ақтарға" қақ жарылды?	8.1.1.1 1 тарихи оқиғаның нәтижесін арқылы әлеуметтік құрылымның Қазан төңкерісінің әсерін сипаттау
	1917-1924 жылдарда Ресей қаншалықты өзгерді?	8.1.1.1 1 тарихи оқиғаның нәтижесін арқылы әлеуметтік құрылымның Қазан төңкерісінің әсерін сипаттау 8.2.1.1 мемлекет пен діннің өзгерістерін сипаттау
4-тоқсан		
Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Азия елдері	Неліктен Мұстафа Кемалді "Ататүрік" деп атады?	8.2.1.1 мемлекет пен діннің өзгерістерін сипаттау
	Сунь Ятсеннің үш қағидаты Қытайды қалайша өзгертті?	8.3.1.1 қоғамдық-саяси өзгерістер (консерватизм, марксизм, социализм) қоғам өміріне ықпалын анықтау
	Азия елдерінің ұлттық санасының өсуіне қандай идеялар ықпал етті?	8.3.1.1 қоғамдық-саяси өзгерістер (консерватизм, марксизм, социализм) қоғам өміріне ықпалын анықтау

Ұлы дағдарыс себептері мен салдары	Неліктен АҚШ-та 1920-шы жылдарды "гүлдену кезеңі" деп атайды?	8.4.1.2 индустриялық қоғамның түсіндіру үшін "модернизм" пайдалану; 8.4.1.1 XX ғасырдың басындағы революция жетістіктерінің (стандарттау) мемлекеттердің жүйесінің дамуына ықпалын
	Уолл-стриттің күйреу себептері мен салдары?	8.4.1.3 АҚШтағы монополиялардың дамуы анықтау; 8.4.1.5 фактілерді, процестерді салыстыра отырып, индустрия қайшылықтарының (өндіріс теңгерімі) шиеленісу себептерін
	Әлем елдері Ұлы дағдарыстан қалай шықты?	8.2.4.1 өзгерістермен сабақтастық отырып, адам және қоғам өмірі жаңалықтардың мәнін талдау 8.4.1.5 1930 жылдардағы АҚШ құрылымдық экономикалық нәтижесінде экономикадағы өзгерістерді анықтау

5) 9 -сынып:

5-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Тоталитарлық режимдер Шығыс	Сталиннің билігі тұсында КСРО қалай дамыды?	9.1.1.2 социалистік қоғамның байланысты әлеуметтік топтар табы, шаруалар, зиялылар өзгерісті талдау 9.4.2.1 "жоспарлы экономика" ұғымдарын қолданысқа енгізу XX ғасыр бірінші жартысындағы социализмнің экономикалық салыстыру; 9.3.1.2 тоталитаризм, әміршіл саяси режимдегі алғышарттары мен тарихын талдау
	"Адамның жандүниесінің инженерлері": Сталин халыққа ықпал ету үшін өнерді қалай пайдаланды?	9.2.2.1 қоғам дамуына кайраткерлерінің ықпалын талдау 9.2.2.2 XX ғасырдың бірінші жартысындағы бұқаралық мәдениеттің (кино) қоғамның рухани дамуына ықпалын талдау
	"Танака меморандумы" қаншалықты қауіпті болды?	9.1.2.1 қоғамның әлеуметтік өзгерістерге реакцияшыл (фашизм, нәсілшілдік, шовинизм) таралу ықпалын талдау 9.3.1.2 тоталитаризм, авторитар саяси режимдердің қалыптасуы мен тарихын түсіндіру;

		9.4.1. 1930 жылдардағы АБ құрылымдық экономикалық нәтижесінде экономикада өзгерістерді анықтау
2-тоқсан		
Тоталитарлық режимдер: Батыс	Неліктен фашизм Италия мен Германияда өрбіді?	9.1.2.1 қоғамның әлеум өзгерістерге реакцияшыл (фашизм, нәсілшілдік, шовин таралу ықпалын талдау; 9.3.1.2 тоталитаризм (әмірші сияқты саяси режимде алғышарттары мен тарихын т
	Нацистердің саясаты Германия тұрғындарына қандай әсерін тигізді?	9.1.2.1 қоғамның әлеум өзгерістерге реакцияшыл (фашизм, нәсілшілдік, шовин таралу ықпалын талдау; 9.3.1.2 тоталитаризм (әмірші сияқты саяси режимде алғышарттары мен тарихын т
	"Халық майданы" Францияда үкіметке келді де Испанияда жеңілді	9.1.2.1 1 қоғамның әлеум өзгерістерге реакцияшыл (фашизм, нәсілшілдік, шовин таралу ықпалын талдау; 9.3.1.1 фактілерді, процестер салыстыру арқылы экономикалық дағдарырыста жолдарын түсіндіру (А Германия)
3-тоқсан		
Екінші дүниежүзілік соғыстың себептері мен салдары	Қашан неге Екінші дүниежүзілік соғыс (1941 ж. мауысым айына дейінгі оқиғалар)?	9.3.2.3 Екінші дүниежү себептерін, сипаты мен салда
	Барбаросса жспары неге құлдырады?	9.2.4.3 тарихи оқиғаларға отырып, әскери ғылым мен соғыс стратегиялардың рөлін
	Кеңес Одағының фашистік Германияға қарсы соғысы неліктен Ұлы Отан соғысы деп аталды?	9.3.2.3 Екінші дүниежү себептерін, сипаты мен салда
	Екінші дүниежүзілік соғыстың қорытындылары мен сабақтары қандай болды?	9.3.1.1 фактілерді, процестер салыстыру арқылы экономикалық дағдарырыста жолдарын түсіндіру (А Германия); 9.3.2.3 Екінші дүниежү себептерін, сипаты мен салда
Новый этап процесса деколонизации	Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін отаршыл жүйеге не болды?	9.3.2.3 Екінші дүниежү себептерін, сипаты мен салда
	Үндістан неге тәуелсіздікке қол жеткізуі туралы әр түрлі көзқараста болды?	9.2.1.1 1 тарихи кезеңдерд талдай отырып, мемлекет әрекеттесу ерекшеліктерін та
4-я четверть		

XX ғасырдың бірінші жартысында мәдениет пен дін	XX ғасырдың бірінші жартысында мәдениет пен ғылым қалай дамыды?	9.2.1.1 тарихи кезеңдердің талдай отырып, мемлекет әрекеттесу ерекшеліктерін талдау; 9.2.1.2 "секуляризация" "ұжымшыл мемлекет", "мемлекетшілдік" ұғымдарын түсіндіру
	XX ғасырдың бірінші жартысында мәдениет пен ғылым қалай дамыды?	9.2.4.1 әлем мемлекеттерінің кейінгі теориясының ролін бағалау; 9.2.4. тарихи оқиғалардың нәтижелерін, маңызын түсіндіру; ғылымның әлем мемлекеттерінде экономикалық дамуындағы ролін; 9.2.2.2 XX ғасырдың бірінші жартысында бұқаралық мәдениеттің (кино, музыка, спорт) қоғамның рухани дамуына ықпалын талдау; 9.2.3.1 "позитивизм", "экзистенциализм" ұғымдарын сипаттау үшін қолдану
XX ғасырдың екінші жартысындағы әлемнің саяси картасы	Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін әлемнің саяси картасы қалай өзгерді?	9.3.2.5 XX ғасыр ортасында территориялді бөлінуі мен құрылымын сипаттау; 9.3.2.1 отаршылдық жүйе күшейіп, соғыс мен салдарын талдау
	Әлемнің екі полюсті жүйесі қалай қалыптасты?	9.3.2.2 "қырғи қабақ соғыс" үшін тарихи оқиғаларды талдау; 9.3.2.3 тарихи фактілер мен оқиғаларды талдай отырып, әскери-саяси одақтардың құрылымын сипаттау; ВШҰ-ның қарсылығын сипаттау; 9.3.2.5 XX ғасыр ортасында территориялді бөлінуі мен құрылымын сипаттау
	XX ғасырдың екінші жартысында отарсыздандыру процесі неліктен күшейді?	9.1.1.1 социалистік даму жолының байланысты әлеуметтік өзгерістерді анықтау; 9.3.1.3 мемлекеттердің заңдылықтарын анықтау; 9.3.2.1 отаршылдық жүйе күшейіп, соғыс мен салдарын талдау

6) 10-сынып:

6-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Халықаралық ұйымдардың қалыптасуы	Неліктен Біріккен Ұлттар Ұйымы Жалпыға бірдей адам құқығы Декларациясын жариялады?	10.2.3.2 адам құқықтарын қорғау және қазіргі халықаралық ұйымдарының қызметіне ықпалын талдау; 10.3.1.2 Еуропа мен Азия мемлекеттеріндегі конституциялық идеологияның қалыптасуы

		(Жалпыға бірдей адам құқықтары ЕҚЫҰ, Еурокеңес, Гаагадағы
	БҰҰ Халықаралық сотының қызметі?	10.2.3.2 адам құқықтарын қорғау қазіргі халықаралық ұйымдарының қызметіне ықпалы 10.3.1.2 Еуропа мен Азия мемлекеттеріндегі конституциялық идеологияның қалыптасуы (Жалпыға бірдей адам құқықтары ЕҚЫҰ, Еурокеңес, Гаагадағы
	Халықаралық құқық қорғау ұйымдарының тиімділігі?	10.2.3.2 адам құқықтарын қорғау қазіргі халықаралық ұйымдарының қызметіне ықпалы 10.3.1.2 Еуропа мен Азия мемлекеттеріндегі конституциялық идеологияның қалыптасуы (Жалпыға бірдей адам құқықтары ЕҚЫҰ, Еурокеңес, Гаагадағы
XX ғасырдың екінші жартысындағы әлемдік экономиканың дамуы	Неліктен XX ғасырдың екінші жартысында "әл-ауқатты мемлекеттер" экономикалық дағдарысқа ұшырады?	10.3.1. "әл-ауқатты мемлекеттер" 1980 жж. әлеуметтік салық сипаттау үшін қолдану; 10.4.1.1 XX ғасырдың жұмыссыздықтың себеп-салдары 10.4.1.2 "инфляция", "дағдарыс" ұғымдарын пайдалана отырып екінші жартысындағы экономикалық дамуын интерпретациялау және негіздеу
	XX ғасырдың 60-70- жылдарында КСРО қандай экономикалық қиыншылықтарға тап болды?	10.4.1.2 "инфляция", "дағдарыс" ұғымдарын пайдалана отырып екінші жартысындағы экономикалық дамуын интерпретациялау және негіздеу 10.4.1.4 себеп-салдарлық байланысты арқылы социалистік шаруашылық дамуындағы қарама-қайшылықтарды талдау; 10.4.2.1 экономикалық жүйені интерпретациялау және негіздеу
	Азиялық серпіліс" неліктен мүмкін болды?	10.4.2.1 экономикалық жүйені интерпретациялау және негіздеу 10.4.1.5 Оңтүстік - Шығыс Азиядағы қарқынды экономикалық дамуының негізгі факторларды талдау; 10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы ролін
2-тоқсан		
екі полюсті әлем	1946-1963 жж. қырғи қабақ соғыстың ерекшелігі неде	10.3.2.1 "қырғи қабақ соғысы" үшін тарихи оқиғаларды талдау 10.3.2.1 тарихи фактілер мен оқиғаларды талдау отырып, әскери-саяси одақтардың қалыптасуы ВШҰ-ның қарсылығын сипаттау 10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы ролін

	1979-1985 жылдар аралығындағы "қырғи-қабақ соғысы" оқиғаларының ерешеліктері қандай	10.3.2.1 тарихи фактілер мен оқиғаларды танып-отырып, әскери-саяси одақтардың қалыптасуы мен ВШҰ-ның қарсылығын сипаттау; 10.3.2.3 аймақтық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау; 10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы ролін анықтау
	Саманта Смиттің КСРО-ға сапары неге мүмкін болды?	10.3.2.2 қырғи қабақ соғыстың интеграциялық және процестерді айқындау; 10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы ролін анықтау
	Қырғи-қабақ соғыстың аяқталуының себептері қандай болды?	10.3.2.2 қырғи қабақ соғыстың интеграциялық және процестерді айқындау; 10.3.1.3 мемлекеттердің заңдылықтарын анықтау
	Қырғи-қабақ соғыстың аяқталуымен әлемдегі қауіпсіздік артты ма?	10.3.2.2 қырғи қабақ соғыстың интеграциялық және процестерді айқындау; 10.3.2.6 XX ғасырдың екінші жартысында әлемнің саяси картасын анықтау; 10.3.2.3 аймақтық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау
Аумақтық мәселелерді шешудегі халықаралық ұйымдар	БҰҰ Таяу Шығыстағы дағдарысты шешудің қандай бейбіт жолдарын ұсынады?	10.3.2.3 аймақтық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау; 10.3.2.4 халықаралық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау; БҰҰ-ның қызметін бағалау
	"Араб көктемінің" себептері мен салдары қандай?	10.3.2.3 аймақтық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау; 10.3.2.4 халықаралық шиеленістер мен салдарын тұжырымдау; БҰҰ-ның қызметін бағалау; 10.1.2.4 қоғамдық сананың дамуы мен бұқаралық ақпарат құралдарының ролін анықтау
3-тоқсан		
XX ғасырдың екінші жартысындағы қоғамның даму ерекшеліктері	Екінші Дүниежүзі соғысынан кейін түрлі елдердің әлеуметтік құрылымы қалай өзгерді?	10.1.1.1 XX ғасырдың екінші жартысында әлеуметтік өзгерістерді талдау; 10.1.2.1 батыс және шығыс елдерінің әлеуметтік құрылымның өзгеруін салыстырып, айырмашылықтарын анықтау; 10.1.2.2 елдердің әлеуметтік құрылымның өзгеруін салыстырып, айырмашылықтарын анықтау; 10.3.1.3 мемлекеттің заңдылықтарын анықтау
	1949 жылғы коммунистік партия жеңісі нәтижесінде Қытай қалай өзгерді?	10.4.1.4 себеп-салдарлық байланысты анықтау; арқылы социалистік шаруашылықты дамуындағы қарама-қайшылықтарды анықтау; 10.3.1.3 мемлекеттің заңдылықтарын анықтау;

		10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы
	Әлемнің түрлі елдердің әлеуметтік даму деңгейі неліктен әртүрлі?	10.1.2.1 батыс және шығыс әлеуметтік құрылымның айырмашылықтарын анықтау және көлденеңінен моб келтіру; 10.3.1.1 . "әл-ауқатты мемлек - 1980 жж. әлеуметтік сал сипаттау үшін қолдану
Қазіргі қоғамдағы дін	Қазіргі қоғамдағы діннің рөлі?	10.2.1.2 қазіргі қоғамдық-түсіну және интерпретациял білімдерін пайдалану; 10.2.1. тарихи процестің са арқылы адамзаттың өркение қалыптастырудағы әлемдік анықтау
	Деструктивті діни ұйымдардың ықпалына қандай қоғам мәселелері байланысты	10.2.1.1 қоғам өміріндег деструктивті діни ұйымдард беру; 10.2.1.2 қазіргі қоғамдық-түсіну және интерпретациял білімдерін пайдалану
	Халықаралық конфессиональді диалог құруда Астанадағы әлемдік және дәстүрлі дін Съезді қандай роль атқарады?	10.2.1.2 қазіргі қоғамдық-түсіну және интерпретациял білімдерін пайдалану; 10.2.1.3 тарихи процестің са арқылы адамзаттың өркение қалыптастырудағы әлемдік анықтау
Қазіргі әлемдегі лаңкестік қауіпі	Адамзат үшін лаңкестік несімен қауіпті	10.3.2.5қазіргі кездегі халь және экстремизм проблемас 10.3.2.3аймақтық шиеленісте салдарын тұжырымдау
	Өазіргі кезде діни фундаментализм қаншалықты қауіпті?	10.2.1.1 қоғам өміріндег деструктивті діни ұйымдард беру; 10.2.1.2 қазіргі қоғамдық-түсіну және интерпретациял білімдерін пайдалану
4-тоқсан		
Қазіргі әлемнің жаһандануы	Жаһанданудың негізгі ерекшеліктері қандай?	10.1.2.3 қоғамның тарихи да (модельдей) отырып, жа байланысты қазіргі эле өзгерістерді бақылау (е әлеуметтік интеграция); 10.1.2.4 қоғамдық санань бұқаралық ақпарат құралдар
	Жаһандану әлемдік экономиканың дамуына қаншалықты ықпал етеді	10.1.2. қоғамның тарихи да (модельдей) отырып, жа

		байланысты қазіргі әлеуметтік өзгерістерді бақылау (экономикалық интеграция); 10.4.1.3 жаһандану экономикалық интеграцияны 10.4.2.2 постиндустриалды экономикалық ресурсы рөлін анықтау
	Жаһандану жағдайында ұлттық бірегейлікті қалай сақтауға болады?	10.2.3.3 жаһандану жағдайында құндылықтарды сақтауды дәлелдеу; 10.2.2.2 XX ғасырдың екінші жартысындағы бұқаралық қоғамның рухани дамуына ықпал
XX ғасырдың екінші жартысындағы- XXI ғасырдың басындағы мәдениет	Әлемдік ғылымның дамуында Байқоңыр ғарыш айлағының маңызы қандай?	10.2.4.1 ғылыми-техникалық және әлеуметтік және экологиялық және интерпретациялау ; 10.2.4.2 адамзат өркениетін дамыту арқылы жаһандық мәселелерді шешу мен білімнің маңызы туралы
	Ғылымның қазіргі әлемдегі елдердің дамуына қалай өзгертті?	10.2.4.2 адамзат өркениетін дамыту арқылы жаһандық мәселелерді шешу мен білімнің маңызы туралы 10.2.4.1 ғылыми-техникалық және әлеуметтік және экологиялық және интерпретациялау; 10.2.4.3 ғылыми жаңалықтарды, микробиология, ақпараттық, нано технологиялар, ядролық дамуына ықпалын талдау
	Неге қазіргі кезде білім адамның бәсекеге қабілетті болуының факторы?	10.2.4.2 адамзат өркениетін дамыту арқылы жаһандық мәселелерді шешу мен білімнің маңызы туралы
XX ғасырдың екінші жартысындағы- XXI ғасырдың басындағы мәдениет	XX ғасырдағы мәдениет қайраткерлері адамзаттың рухани дамуына қандай ықпал жасады	10.2.2. танымал өнер адамзаттың қоғамның дамуына ықпалын талдау; олардың қызметіне дүниежүзілік контекстінде өзіндік баға беріледі 10.2.2.3 ақпараттық қоғам жаңашығармашылықтың жаңа қалыптасуын талдау; 10.2.3.1 түрлі философиялық және қазіргі қоғамдық өмірге ықпал 10.3.1.4 тұлғаның тарихтағы
	Қоғамның рухани дамуына бұқаралық мәдениеттің әсері қандай?	10.2.2.2 XX ғасырдың екінші жартысындағы бұқаралық қоғамның рухани дамуына ықпал 10.1.2.4 қоғамдық сананың дамуына бұқаралық ақпарат құралдары

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 9-10 сыныптары үшін "Құқық негіздері" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 9-10 сыныптары үшін "Құқық негіздері" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарлама мақсаты – құқық туралы негізгі білімді зерделеу, азаматты құқықтық тұрғыда сауатты тәрбиелеу, білім алушыларға құқықтық мәдениетті, мемлекет заңдары мен қоғам нормаларын құрметтеуге баулу, өздерінің азаматтық құқықтарын іске асыру және міндеттемелерді орындау үшін қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыру.

3. Бағдарлама міндеттері:

1) Қазақстандық құқық салаларының негізгі түсініктері мен мазмұны туралы білімдерді қалыптастыру;

2) іргелі құқықтық және әлеуметтік құндылықтар жүйесі: адам құқықтары, демократия, азаматтық қоғам, заңдылық пен құқықтық тәртіп туралы білімдерін қалыптастыру;

3) құқықтық мемлекеттің белгілері мен ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру;

4) оқу және тәжірибе барысында құқықтық ақпаратты табу, талдау және қолдану дағдыларын қалыптастыру;

5) құқықпен реттелетін әртүрлі өмірлік жағдайларда құқықтық білімдер мен дағдыларын қолдануды қалыптастыру және дамыту;

6) бүгінгі күнгі өзекті қоғамдық және құқықтық мәселелерге қатысты пікірталасқа қатысу дағдыларын дамыту;

7) сын тұрғысынан талдау және қоғамда құқықтық қатынастармен байланысты тәжірибелік жағдаяттарды бағалау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

1) көру қабілеті бұзылған білім алушылардың адами қоғамның даму үрдістері мен заңдылықтары, оның әлеуметтік құрылымы, саяси институттары, экономикалық негіздері және рухани сала туралы тұтас түсінігін қалыптастыруға жәрдемдесу;

2) білім алушыларды қоғамдық-саяси өмірдің ағымдағы оқиғаларына бағдарлай алуына үйрету;

3) ҚР Конституциясында бекітілген азаматтық жауапкершілікті, құқықтық сана-сезімді, толеранттылықты, гуманистік және демократиялық құндылықтарды ұстануға тәрбиелеу;

4) бейімделген әлеуметтік ақпарат көздерінде бағдарлау дағдыларын дамыту; оқылатын материалды дәйекті, дәлелді түрде баяндау дағдыларын дамыту;

5) оқу, жазу, көрнекі материалдармен және бейне құралдармен жұмыс істеу кезінде қалдық көруді ұтымды пайдалану дағдыларын дамыту.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. "Құқық негіздері" пәні бойынша көру қабілеті дамымаған балаларға арналған Типтік оқу бағдарламасының негізіне құндылыққа бағдарланған, тұлғалық-бағдарланған, іс-әрекет, сараланған, қарым-қатынас тәсілі және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану жатады.

6. Құндылыққа бағытталған көзқарас ұғымдарды зерделеу арқылы жүзеге асырылады: қоғам және оның негізгі салалары, адам мен қоғамның өзара байланысы, қоғамдық қатынастарды құқықтық реттеу; құқықтық мінез-құлық негізінде жатқан құқықтық нормалар; әлеуметтік дағдылар, біліктілік, әлеуметтік ақпараттың бейімделген көздерімен тәжірибелік жұмыста көзделген моральдық нормалар мен гуманистік құндылықтар жиынтығы.

7. Тұлғалық-бағдарланған тәсілдің мақсаты білім алушылардың жеке мүмкіндіктері есебінен оқыту процесінің тиімділігін арттыру болып табылады, мұнда жалпы өлшемдер нақты білім, тәжірибелік біліктілік, көру қабілеті бұзылған балалардың шығармашылық әлеуетінің өсуін қамтамасыз ете отырып қалыптасқан дағдылар болып табылады.

8. Іс-әрекетті жүзеге асырудың негізгі құралы білім алушылардың оқу-танымдық және пәндік-практикалық қызметін ұйымдастыру болып табылады:

1) әр түрлі іс-әрекет пен мінез-құлықтың білімі мен тәжірибесін берік меңгеру, оларды оқып жатқан білім беру саласында өздігінен жылжыту мүмкіндігі;

2) пәнге деген ынта мен қызығушылықты айтарлықтай арттыру, іс-әрекет пен мінез-құлықтың жаңа тәжірибесін алу, оқу ынтымақтастығы формаларын байыту.

9. Саралап оқыту тәсілін қолдану білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, жеке даму әлеуетін іске асыруға мүмкіндік береді,

ол бұл пәнді оқыту кезінде оқу қызметінің түрлі нұсқаларын құру қажеттілігін негіздейді.

10. Қарым-қатынас тәсілі басқа адамдардың, қарым-қатынас немесе қызмет бойынша Серіктестің әлеуметтік құзыреттілігін және ұстанымдарын есепке алуды, тыңдауға және диалогқа қосыла білуді; мәселелерді ұжымдық талқылауға қатысуды; құрдастар тобына кірігуді және құрдастарымен ересектерді өнімді өзара іс-әрекет және ынтымақтастық құруды қамтамасыз етеді.

11. "Құқық негіздері" пәні бойынша ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану кітапхана ресурстарын және интернет желісін пайдалана отырып, ақпаратты кеңейтілген іздестіруді жүзеге асыруға; АКТ құралдарының көмегімен қоршаған орта туралы ақпаратты тіркеуге мүмкіндік береді.

12. "Құқық негіздері" пәні тарих кабинетінде өткізіледі:

1) қауіпсіздік техникасы талаптарына сәйкес мектеп жиһазымен;

2) оқытудың арнайы құралдарымен: көру және тактильді қабылдауға қол жетімді иллюстрациялар, рельефтік суреттер және тарихи карталар, жалпақ баспа және рельефтік-нүктелік кестелер, анықтамалық және көркем әдебиеттер, ірілендірілген және рельефті-нүктелік шрифтті оқулықтар, дидактикалық және тарату-көрсетуге арналған материалдар;

3) оқытудың техникалық құралдарымен: компьютерлік тифлокешен, интернетке қол жетімділігі бар интерактивті тақта, сканерлеу және оқуға арналған "Книголюб" кешені, "кітап" электрондық ұлғайтқыш құрылғысы, нашар көретіндерге арналған стационарлық және портативті ұлғайтқыш құрылғы, тифлоплеер, диктофон.

13. "Құқық негіздері" пәні бойынша оқыту инвариантты және түзету компоненті бағдарламаларының мазмұнымен байланысты: тарих, әдебиет, география, қалдық көру мен көруді қабылдау, қорғау, кеңістіктік бағдарлау, сөйлеу дамуының кемшіліктерін түзету.

3-тарау. "Құқық негіздері" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

14. "Құқық негіздері" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 9-сыныпта аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты құрайды;

2) 10-сыныпта аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты құрайды.

15. Бағдарлама мазмұны 7 бөлімді қамтиды:

1) "Құқық және мемлекет" бөлімі;

2) "Конституциялық құқық" бөлімі;

3) "Азаматтық құқық" бөлімі;

4) "Еңбек құқығы" бөлімі;

5) "Отбасы құқығы" бөлімі;

6) "Әкімшілік құқық" бөлімі;

7) "Қылмыстық құқық" бөлімі.

16. "Құқық және мемлекет" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) құқық түсінігі;

2) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам.

17. "Конституциялық құқық" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары;

2) мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі.

18. "Азаматтық құқық" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) азаматтық құқық түсінігі;

2) меншік құқығы;

3) азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік;

4) тұтынушылар құқығын қорғау.

19. "Еңбек құқығы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) еңбек құқығы түсінігі;

2) еңбек жағдайлары;

3) еңбекті қорғау;

4) еңбек шарты.

20. "Отбасы құқығы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) отбасы құқығы түсінігі;

2) некені қию және тоқтату жолдары;

3) отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері;

4) отбасының қоғамдағы маңыздылығы.

21. "Әкімшілік құқық" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) әкімшілік құқық түсінігі;

2) әкімшілік жауапкершілік;

3) әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу.

22. "Қылмыстық құқық" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) қылмыстық құқық түсінігі;

2) қылмыс ұғымы;

3) қылмыстық жауапкершілік;

4) жазалау және гуманизм мәселесі.

23. Бағдарлама оқытудың екі кезеңін бөлуді көздейді:

1) бірінші кезең (9-сынып) жасөспірімдерді әлеуметтендіру мәселелеріне байланысты, пропедевтикалық деп сипаттауға болады;

2) екінші кезең (10-сынып) неғұрлым күрделі сұрақтар шеңберіне бағытталған және әлеуметтендіру үрдісіне сүйемелдеумен қатар, әлеуметтік тәжірибенің

жинақталуына ықпал етеді, білім алушылардың танымдық мүмкіндіктерін кеңейтеді.

24. 9 - сыныпқа арналған "Құқық негіздері" пәнінің базалық мазмұны:

1) құқық түсінігі. Құқық түсінігі және оның белгілері. Құқықтың басқа әлеуметтік нормалардан айырмашылығы: мораль, діни нормалар, дәстүрлер, корпоротивтік нормалар;

2) конституциялық құрылыс негіздері. ҚР Конституциясы. Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары. ҚР сайлау;

3) азаматтық құқық ұғымы. Азаматтық құқықтағы міндеттеме және жауапкершілік. Меншік құқығы. Қазақстан Республикасындағы меншік түрлері. Тұтынушылардың құқықтары. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау. Меншік құқығы. Қазақстан Республикасындағы меншік түрлері. Меншік құқығын алу және тоқтатудың негізгі жолдары;

4) еңбек құқығы. ҚР Еңбек кодексі. Нормативтік құқықтық актілер. Еңбек бостандығының Конституциялық кепілдіктері. Кәмелетке толмағандардың еңбегін құқықтық реттеу. Еңбек жағдайлары. Жұмыс беруші мен қызметкердің құқықтары мен міндеттері;

5) отбасы және неке (ерлі-зайыптылық) ұғымы. Отбасы-қоғамның ұясы. Отбасылық құқық нормалары. Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері. Бала құқығы;

6) әкімшілік құқық ұғымы. Әкімшілік жауапкершілік. Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілері. Әкімшілік-құқықтық нормалар;

7) қылмыстық құқық түсінігі. Қылмыс ұғымы. Қылмыстың белгілері мен түрлері. Қылмыстық мінез-құлық және оның жазалануы. Қылмыстық жауапкершілік. Жазалау және гуманизм мәселелері.

25. 10 - сыныпқа арналған "Құқық негіздері" пәнінің базалық мазмұны:

1) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. Құқықтық мемлекеттің түсінігі мен белгілері. Құқықтық мемлекеттің қызмет етудегі азаматтық қоғам институттарының рөлі мен маңыздылығы;

2) конституциялық құқықтары, адамның және азаматтың бостандықтары мен міндеттері. Мемлекеттік билік органдарының конституциялық жүйесі. Мемлекеттік биліктің жоғары органдары қызметінің негізгі бағыттары. Мемлекеттік биліктің өкілетті органдары;

3) екі жақтың теңдігі негізінде мүліктік қатынастар. Жеке мүліктік емес қатынастар: өмір, денсаулық, ар-намыс, абырой. Азаматтық құқықтағы міндеттеме және жауапкершілік. Міндеттемені орындамағаны үшін мүліктік

жауапкершілік. Міндеттемені қамтамасыз ету тәсілдері. Меншік құқығын алу және тоқтатудың негізгі жолдары. Тұтынушылардың құқықтары. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдары. Тұтынушылардың өз құқықтарын қорғау;

4) еңбек құқығы ұғымы. Еңбек бостандығының Конституциялық кепілдіктері. Еңбек келісім-шарт. Еңбек шартының мазмұны. Еңбек жағдайлары. Жұмыс беруші мен қызметкердің құқықтары мен міндеттері. Еңбекті қорғау. Еңбек дауларын шешу жолдары;

5) отбасы және неке (ерлі-зайыптылық) ұғымы. Некеге тұру және тоқтату жолдары. Неке қиюдың (ерлі-зайыптылықтың) шарттары мен кедергілері. Некені тоқтату және бұзу. Отбасының қоғамдағы маңыздылығы. Отбасылық қатынастарды мемлекеттік қолдау және қорғау. Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері;

6) басқарушылық құқық. Әкімшілік құқық бұзушылық, оның түрлері мен белгілері. Әкімшілік жазалардың түрлері және оларды қолдану тәртібі. Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. Қоғамдық қатынастарды реттеудегі әкімшілік-құқықтық нормалардың рөлі мен маңыздылығы;

7) қылмыстық құқық түсінігі. Қылмыстық мінез-құлық және оның жазалануы. Объект, субъект, қылмыстың объективті және субъективті жағы. Құқыққа қарсы әрекеттер және олар үшін жазалау түрлері үшін қылмыстық жауапкершілік. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық субъектілері. Қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасы.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

26. Бағдарламада оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 9.1.2.4 кодында: "9" – сынып, "1.2." – бөлімше, "4" – оқу мақсатының реттік саны.

27. Бөлімдер бойынша әр сыныпқа оқытудың күтілетін нәтижелері:

1) "Құқық және мемлекет" бөлімі:

1-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
1.1 Құқық түсінігі;	9.1.1.1 қоғамдағы құқық ұғымы мен рөлін, құқық функциясын түсіндіру	10.1.1.1 әлеуметтік нормалар, құқық түсінігі мен рөлін түсіндіру
1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам.	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшеліктерін түсіндіру;	10.1.2.1 құқықтық мемлекеттің маңыздылығын анықтау;
	9.1.2.2 азаматтық қоғам институттарының рөлін түсіндіру	10.1.2.2 азаматтық қоғам институттарының маңыздылығын анықтау институттарын жіктеу

2) "Конституциялық құқық" бөлімі:

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары;	9.2.1.1 мемлекеттің конституциялық сипаттамаларын атау;	10.2.1.1 Қазақстан конституциялық құрылымды түсіндіру, олардың қағидалары
	9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясының тарауларын және тармақтарын атау	10.2.1.2 Қазақстан Конституциясын талдау және азаматтың конституциялық бостандықтары мен міндеттері
2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі.	9.2.2.1 Қазақстан Республикасының Конституциясын негізге ала отырып, мемлекеттік органдардың функцияларын атау;	10.2.2.1 Қазақстан Конституциясын негізге ала отырып, мемлекеттік органдардың функцияларын анықтау және салыстыру;
	9.2.2.2 ҚР сайлау жүйесін түсіндіру, Қазақстан Республикасындағы сайлау жүйесі туралы өз пікірін білдіре білу	10.2.2.2 мемлекеттік қалыптастырудағы сайлау жүйесі мен рөлін айқындау

3) "Азаматтық құқық" бөлімі:

3-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
3.1 Азаматтық құқық түсінігі	9.3.1.1 азаматтық құқық қағидаларын айту, құқықтық жағдайларда бағдарлай алу	10.3.1.1 азаматтық құқықтың принциптерін түсіндіру, жағдайларда бағдарлай алу
3.2 Меншік құқығы	9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату;	10.3.2.1 меншік түрлерін анықтау
	9.3.2.2 меншік құқығын алу және тоқтату жолдарын айту	10.3.2.2 құқықтық жағдайларда меншік құқығын алу және тоқтату жолдарын анықтау
3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	9.3.3.1 "міндеттемелер" және "жауапкершілік" ұғымдарын түсіндіру, мысалдар мен фактілерді келтіре білу, дәлелдеу	10.3.3.1 міндеттемелерді талдау, құқықтағы жауапкершілікті анықтау
3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	9.3.4.1 тұтынушылардың құқықтарын анықтау	10.3.4.1 тұтынушылардың құқықтарын анықтау жолдарын анықтау

4) "Еңбек құқығы" бөлімі:

4-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
4.1 Еңбек құқығы түсінігі	9.4.1.1 "Еңбек құқығы", "еңбек шарты" ұғымдарын ажырату	10.4.1.1 еңбек құқығының түсінігін мен жүйесін түсіндіру, Республикасындағы еңбек қорғау қағидаларын білу
4.2 Еңбек жағдайлары	9.4.2.1 Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің тармақтарын бағдарлау;	10.4.2.1 Қазақстан Республикасы Еңбек кодексіне негізіне сүйене отырып, жағдайларын айқындау;

	9.4.2.2 жұмыс беруші мен қызметкердің құқықтары мен міндеттерін айту; қызметкердің еңбек құқықтарын қорғау туралы айту	10.4.2.2 құқықтық жағдайларда жұмыс беруші мен қызметкердің міндеттерін түсіндіру
4.3 Еңбекті қорғау	9.4.3.1 кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқықтық нормаларды айту;	10.4.3.1 кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқықтық нормаларды айту;
	9.4.3.2 нормативтік құқықтық актілер туралы айту	10.4.3.2 нормативтік құқықтық актілер туралы сүйене отырып, еңбек жолдарын ұсыну
4.4 Еңбек шарты.	9.4.4.1 еңбек шартының тармақтарында бағдарлай алу	10.4.4.1 құқықтық жағдайларда талдай отырып, еңбек шарты ашу

5) "Отбасы құқығы" бөлімі: 5-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
5.1 Отбасы және неке құқығы түсінігі	9.5.1.1 "Неке", "Отбасы", "Қазақстан Республикасының Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексі" түсіндіру	10.5.1.1 Қазақстан Республикасының Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексінің бөлімдері мен тармақтарын талдай отырып, "неке" және "отбасы" ұғымдарын анықтау
5.2 Некені қию және тоқтату жолдары	9.5.2.1 отбасылық құқық нормаларын айту	10.5.2.1 некеге тұру және тоқтату жолдарын анықтау
5.3. Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері	9.5.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін айту, Қазақстан Республикасының Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексінің бөлімдері мен тармақтарында бағдарлана алу;	10.5.3.1 Қазақстан Республикасының Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексінің бөлімдері мен тармақтарын талдай отырып, отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін айқындай алу;
	9.5.3.2 қоғамда және отбасында бала құқықтары туралы айту, Қазақстан Республикасының Кодексі неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы бөлімдерінде және тармақтарында бағдарлана алу	10.5.3.2 құқықтық актілерге сүйене отырып, қоғамдағы және отбасында балалардың құқықтарын талдай алу
5.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	9.5.4.1 қоғамдағы отбасының рөлі мен маңыздылығын анықтай алу	10.5.4.1 қоғамда отбасының рөлі мен маңыздылығын анықтай алу

6) "Әкімшілік құқық" бөлімі: 6-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
6.1 Әкімшілік құқық түсінігі	9.6.1.1 әкімшілік құқық ұғымы мен нысанын айту	10.6.1.1 Қазақстан Республикасының Мемлекеттік басқару ережелері мен әкімшілік құқықтың түсінігін түсіндіру
6.2 Әкімшілік жауапкершілік	9.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылық белгілерін сипаттау;	10.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылық түрлері мен белгілерін айқындау
	9.6.2.2 әкімшілік жауаптылықтың түрлері және оларды қолдану тәртібі туралы айту	10.6.2.2 құқықтық жағдайларда әкімшілік жауапкершілік түрлерін қолдану тәртібін түсіндіре алу

6.3 Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	9.6.3.1 әкімшілік-құқықтық нормалардың мәнін түсіну, әкімшілік құқық көздерін таңдауда бағдарлана алу	10.6.3.1 әкімшілік-құқықтық нормалардың мәнін бағалау; әкімшілік әдістері, көздері мен субъектілері
--	---	---

7) "Қылмыстық құқық" бөлімі:

7-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	9 сынып	10 сынып
7.1 Қылмыстық құқық түсінігі	9.7.1.1 "Қылмыстық құқық", "Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексі" ұғымдарын түсіндіру	10.7.1.1 Қазақстан Қылмыстық құқығының түсінігі және міндеттерін түсіндіру
7.2 Қылмыс ұғымы	9.7.2.1 қылмыс түрлерін білу және жіктеу	10.7.2.1 қылмыстың белгілерін ажырату, жаза түрлерін жіктеу
7.3 Қылмыстық жауапкершілік	9.7.3.1 "қылмыстық жауапкершілік" ұғымын түсіндіру;	10.7.3.1 құқықтық жағдайда отырып, қылмыстық жауапкершілік жазалау түрлерін айқындау;
	9.7.3.2 сыбайлас жемқорлыққа байланысты қылмыс субъектілері туралы айту	10.7.3.2 сыбайлас жемқорлық құқықтық актілерді талдау
7.4 Жазалау және гуманизм мәселесі	9.7.4.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасын түсіндіру	10.7.4.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасын бағалау, құқықтық талдай отырып, дәлелдей білу

28. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 9-10 сыныптары үшін "Құқық негіздері" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

29. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар мәселелерге негізделген сұрақтар түрінде ұйымдастырылған, бұл сабақтың басында білім алушылардың ойлау қызметін белсендіруге мүмкіндік береді және білім алушылардың сыни ойлауын, мәселелік сұрақтар қою және өз бетінше талдау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің
9-10 сыныптары үшін "Құқық
негіздері" пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына
қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 9-10 сыныптары үшін "Құқық негіздері" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 9 сынып:

1-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
-------	------------------	------------------

1-тоқсан		
Құқық ұғымы	Құқық дегеніміз не және ол қоғамдық қатынастарға қалай әсер етеді?	9.1.1.1 қоғамдағы құқық ұғымының құқық функциясын түсіндіру
Адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	Қазақстан Республикасы азаматының және адамның құқықтары мен міндеттері қандай?	9.2.1.2 Қазақстан Конституциясының тармақтарын айту;
	Неге Қазақстан өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет деп жариялайды?	9.2.1.1 мемлекеттің сипаттамаларын айту;
Азаматтық құқық ұғымы	Азаматтық құқық қоғамдық қатынастарды қалай реттейді?	9.3.1.1 азаматтық құқық қағидаларын айту, құқық бағдарлай алу
Еңбек құқығы ұғымы	ҚР Конституциясының 24 бабы нені қарастырады?	9.4.1.1 "Еңбек құқығы", ұғымдарын түсіндіру
Неке және отбасы құқығы ұғымы	Заңнамамен отбасы қалай қорғалады?	9.5.1.1 "Неке", "Отбасы" Қазақстан Республикасының Неке (және отбасы туралы Кодексі
Әкімшілік құқық ұғымы	Әкімшілік құқықты қандай қоғамдық қатынастар реттейді?	9.6.1.1 әкімшілік құқық ұғымы
Қылмыстық құқық ұғымы	Қылмыстық құқықтың басқа құқық салаларынан айырмашылығы неде?	9.7.1.1 "Қылмыстық құқық" Қазақстан Республикасының Қылмыстық заңнамасын түсіндіру
2-тоқсан		
Мемлекеттік органдардың конституциялық құрылымы	Мемлекеттік органдардың жұмысы неде?	9.2.2.1 Қазақстан Конституциясын негізге алатын мемлекеттік органдардың құрылымы
	Мемлекеттік органдарды қалыптастырудағы сайлаудың рөлі мен маңызы қандай?	9.2.2.2 ҚР сайлау жүйесін түсіндіру, Республикасындағы сайлау пікірін білдіре білу
Меншік құқығы	Қалай меншік иесі болу керек?	9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату, 9.3.2.2 меншік құқығын алу жолдарын айту
Еңбек жағдайлары	Еңбек жағдайлары қалай реттеледі?	9.4.2.1 Қазақстан Республикасының еңбек кодексінің тармақтарын бағдарлау, 9.4.2.2 жұмыс беруші мен қызметкердің құқықтары мен міндеттерін анықтау, еңбек құқықтарын қорғау туралы заңдар
Некеге тұру және тоқтату жолдары	Неке қандай жағдайларда жасалады және тоқтатылады?	9.5.2.1 отбасылық құқық негіздерін айту
Қылмыс ұғымы	Қандай әрекет қылмыс деп танылады?	9.7.2.1 қылмыс түрлерін жіктеу
3-тоқсан		
Азаматтық құқықтағы міндеттеме және жауапкершілік	Азаматтық-құқықтық міндеттемелер қандай жауапкершілік тудырады?	9.3.3.1 "міндеттемелер" және жауапкершілік ұғымдарын түсіндіру, мысал келтіре білу, дәлелдеу
Еңбекті қорғау	Еңбек даулары қалай шешіледі?	9.4.3.2 нормативтік құқықтық актілермен анықталатын жолдарды айту

	Кәмелетке толмағандардың еңбегі заңнамамен қалай қорғалады?	9.4.3.1 кәмелетке толмағандармен қатысты құқықтық нормалар
Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері	Отбасы мүшелерінің құқықтық мәртебесі қандай?	9.5.3.1 отбасы мүшелерінің міндеттерін айту, Қазақстан Неке (ерлі-зайыптылық) кодексінің бөлімдері мен бағдарлана алу;
	Баланың құқықтары қалай қорғалады?	9.5.3.2 қоғамда және құқықтары туралы алу Республикасының Кодексі (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы және тармақтарында бағдарлана алу;
Әкімшілік жауапкершілік	Қандай жағдайларда әкімшілік жауапкершілік туындайды?	9.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықты сипаттау;
		9.6.2.2 әкімшілік жауаптылық оларды қолдану тәртібін айту
Қылмыстық жауапкершілік	Қылмыстық жауапкершіліктің мәні неде?	9.7.3.1 "қылмыстық жауапкершілік" түсіндіру;
	Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық субъектісі кім болып табылады?	9.7.3.2 сыбайлас жемқорлық қылмыс субъектілері туралы
4-тоқсан		
Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	Құқықтық мемлекеттің негізгі идеялары неде?	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің негізгі идеяларын айту;
	Азаматтық қоғамды қалыптастырудың маңызы қандай?	9.1.2.2 азаматтық қоғамның ролін түсіндіру
Тұтынушылардың құқықтарын қорғау	Біз өз құқығымызды тұтынушылар ретінде білеміз бе?	9.3.4.1 тұтынушылардың құқықтарын қорғау
Еңбек шарты	Еңбек шарты бойынша қандай құқықтар мен міндеттер туындайды?	9.4.4.1 еңбек шартының негізгі шарттарын бағдарлай алу
Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	Отбасының әлеуметтік рөлі неде?	9.5.4.1 қоғамдағы отбасының маңыздылығын анықтай алу
Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	Әкімшілік-құқықтық нормалардың қажеттілігі неде? норм?	9.6.3.1 әкімшілік-құқықтық нормаларды түсіну, әкімшілік құқық бұзушылықты бағдарлана алу
Жаза және гуманизм мәселелері	Қылмыстық құқықтағы гуманизм принципі қажет пе?	9.7.4.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм принципі қажеттілігін түсіндіру

2) 10-сынып:

2-кесте

Бөлім	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Құқық ұғымы	Құқық дегеніміз не және ол қоғамдық қатынастарға қалай әсер етеді?	10.1.1.1 әлеуметтік нормалардың құқық түсінігі мен ролін түсіндіру
Адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	Қазақстан Республикасы азаматының және адамның құқықтары мен міндеттері қандай?	10.2.1.2 Қазақстан Конституциясын талдау негізінде азаматтың конституциялық бостандықтары мен міндеттері

	Неге Қазақстан өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет деп жариялайды?	10.2.1.1Қазақстан конституциялық құрылым түсіндіру, олардың қағидалар
Азаматтық құқық ұғымы	Азаматтық құқық қоғамдық қатынастарды қалай реттейді?	10.3.1.1азаматтық құқықтың принциптерін түсіндіру, құқық бағдарлай алу
Еңбек құқығы ұғымы	ҚР Конституциясының 24 бабы нені жариялайды?	10.4.1.1еңбек құқығының түсінік жүйесін түсіндіру, Республикасындағы еңбек қағидаларынбілу
Неке және отбасы құқығы ұғымы	Отбасы заңнамамен қалай қорғалады?	10.5.1.1Қазақстан Республикасы (зайыптылық) және отбасы бөлімдері мен тармақтарын "неке" және "отбасы" ұғымда
Әкімшілік құқық ұғымы	Әкімшілік құқық қандай қоғамдық қатынастар реттейді?	10.6.1.1Қазақстан Мемлекеттік басқару ережесіне әкімшілік құқықтың түсінік түсіндіру
Қылмыстыққұқықұғымы	Қылмыстық құқықтың басқа құқық салаларынан айырмашылығы неде?	10.7.1.1Қазақстан Қылмыстық құқығының түсінік және міндеттерін түсіндіру
2-тоқсан		
Мемлекеттік органдардың конституциялық құрылымы	Мемлекеттік органдардың функциясы неде?	10.2.2.1Қазақстан Конституциясын негізге мемлекеттік органдардың анықтау және салыстыру;
	Мемлекеттік органдарды қалыптастырудағы сайлаудың рөлі мен маңызы қандай?	10.2.2.2мемлекеттік қалыптастырудағы сайлаудың мен рөлін айқындау
Меншік құқығы	Қалай меншік иесі болу керек?	10.3.2.1меншік түрлерін анықтау; 10.3.2.2құқықтық жағдайлар меншік құқығын алу және анықтау
Еңбек жағдайлары	Еңбек жағдайлары қалай реттеледі?	10.4.2.1Қазақстан Республикасының еңбек кодексіне негізіне сүйеніп жағдайларын айқындау; 10.4.2.2құқықтық жағдайлар жұмыс беруші мен қызметкер міндеттерін түсіндіру
Некеге тұру және тоқтату жолдары	Неке қандай жағдайларда жасалады және тоқтатылады?	10.5.2.1некеге тұру және тоқтату анықтау
Қылмыс ұғымы	Қандай әрекет қылмыс деп танылады?	10.7.2.1 қылмыстың белгілерін ажырату, жаза түрлерін жіктеу
3-тоқсан		
Азаматтық құқықтағы міндеттеме және жауапкершілік	Азаматтық-құқықтық міндеттемелер қандай жауапкершілік тудырады?	10.3.3.1міндеттемелерді талдау құқықтағы жауапкершілікті анықтау
Еңбекті қорғау	Еңбекке қатысты даулары қалай шешіледі?	10.4.3.2 нормативтік құқықтық актілер отырып, еңбек дауларын шешу

	Кәмелетке толмағандардың еңбегі заңнамамен қалай қорғалады?	10.4.3.1кәмелетке толмағандармен қатысты құқықтық нормалар
Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері	Отбасы мүшелерінің құқықтық мәртебесі қандай?	10.5.3.1Қазақстан Республикасы (заңдылық) және отбасы бөлімдері мен тармақтары мүшелерінің құқықтары айқындай алу;
	Баланың құқықтары қалай қорғалады?	10.5.3.2құқықтық актілерге отырып, қоғамдағы және балалардың құқықтарын талдау
Әкімшілік жауапкершілік	Қандай жағдайларда әкімшілік жауапкершілік туындайды?	10.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтар мен белгілерін айқындай алу 10.6.2.2құқықтық жағдайларда әкімшілік жауапкершілік түрлерін қолдану тәртібін түсіндіре алу
Қылмыстық жауапкершілік	Қылмыстық жауапкершіліктің мәні неде?	10.7.3.1 құқықтық жағдайларда қылмыстық жауапкершілік пәнін айқындау;
	Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық субъектісі кім болып табылады?	10.7.3.2 сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар актілерді талдау
4-тоқсан		
Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	Құқықтық мемлекеттің негізгі ойынеде?	10.1.2.1құқықтық мемлекеттің маңыздылығын анықтау;
	Азаматтық қоғамды қалыптастырудың маңызы қандай?	10.1.2.2азаматтық қоғам институттарын анықтау мен маңыздылығын анықтау институттарын жіктеу
Тұтынушылардың құқықтарын қорғау	Біз өз құқығымызды тұтынушылар ретінде білеміз бе?	10.3.4.1тұтынушылардың құқықтарын жолдарын анықтау
Еңбек шарты	Еңбек шарты бойынша қандай құқықтар мен міндеттер туындайды?	10.4.4.1құқықтық жағдайларда талдай отырып, еңбек шарты
Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	Отбасының әлеуметтік рөлі неде?	10.5.4.1қоғамда отбасының бағалай алу
Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	Әкімшілік-құқықтық нормалардың қажеттілігі неде?	10.6.3.1 әкімшілік-құқықтық бағалау; әкімшілік құқық көздері мен субъекттері тура
Жаза және гуманизм мәселелері	Қылмыстыққұқықтағы гуманизм принципіқажетпе?	10.7.4.1қылмыстық құқық қағидасын бағалау, құқық талдай отырып, дәлелдей біл

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығы
29-қосымша
Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
2013 жылғы 3 сәуір
№ 115 бұйрығына 666-н

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарламаның мақсаты-өнер және еңбек технологиясы саласында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру; көру қабілеті бұзылған білім алушылардың шығармашылық ойлауын қалыптастыру, жеке тұлғаның қалыптасу және өзін-өзі көрсету негізі ретінде рухани-адамгершілік мәдениетті дамыту.

3. Бағдарламаның міндеттері:

- 1) Қазақстан және әлем халықтарының көркем-мәдени мұрасын зерделеу;
- 2) зерттеу, талдау жасау, объектілерді көркем трансформациялау процесінде білім алушылардың шығармашылық және сыни ойлауын дамыту;
- 3) оқу қызметінің барлық түрлерінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану тәжірибесін алу (зерттеу, идеяларды шығармашылық іске асыру, жұмыстарды таныстыру);
- 4) жұмыс нәтижелері үшін олардың мәнін түсіне отырып, әртүрлі ресурстар мен ақпарат көздерін зерттеу және қолдану;
- 5) эстетикалық, еңбек, экономикалық, экологиялық, патриоттық тәрбие беру және адамгершілік-рухани құндылықтарды қалыптастыру;
- 6) уақытты, материалдардың қасиетін және басқа да факторларды анықтай және ескере отырып, өз қызметін өз бетінше жоспарлай білуді дамыту;
- 7) жеке, жұптық және топтық қызметте оқу міндеттеріне қол жеткізу үшін бірлескен жұмысты ұйымдастыру тәжірибесін алу.

4. Түзете-дамыту міндеттері:

- 1) табиғи заттарды, үлгілерді, макеттерді және рельефтік бейнелерді байланыстыра зерттеу тәсілімен қоршаған әлем пәндері туралы барабар түсініктерді қалыптастыру; заттарды модельдермен, макеттермен, рельефтік бейнелермен сәйкестендіре білу;
- 2) сенсорлық функцияларды, түсті ажыратуды, ұсақ моториканы дамыту;
- 3) сақталған анализаторларды пайдалана отырып, заттар мен объектілерді мақсатты зерттеу және бақылау дағдыларын жетілдіру;
- 4) заттарды формасы, көлемі және кеңістікте орналасуы бойынша салыстыра білуді дамыту;
- 5) пәнді оқыту барысында бисенсорлық және полисенсорлық қабылдауды қалыптастыру;

6) қауіпсіз түрде жұмыс жасау ережелерін қалыптастыру, қалдық көру қабілетін қорғауды қамтамасыз ететін офтальмологиялық-гигиеналық талаптарды сақтау.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту құндылыққа бағдарланған, тұлғаға бағытталған, іс әрекеттік, саралап оқыту, коммуникативтік көзқарас және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде жүзеге асырылады.

6. Құндылыққа бағытталған тәсіл сәулет және мүсіннің көрнекті туындыларымен танысу арқылы жүзеге асырылады; өз Отанының архитектурасында, бейнелеу өнерінде, пәндік-материалдық және кеңістіктік ортаның ұлттық бейнелерінде және адамның сұлулығын түсінуде көрсетілген мәдениет тарихын құрметтеуге тәрбиелеу; көркем мәдениетті рухани құндылықтардың кеңістіктік формаларында материалдық көрініс нысаны ретінде игеру.

7. Тұлғаға бағытталған тәсіл көру қабілеті бұзылған балалардың жеке мүмкіндіктерін анықтайды және тәжірибелік іс-әрекет негізінде пәнге белсенді, мүдделі қарым-қатынасты қалыптастыруды жүзеге асырады.

8. Іс-әрекеттік тәсіл оқушылардың танымдық іс-әрекетін дамыту және түзету үшін ойын технологияларын пайдалана отырып, зерттеу, ақпараттық-рецептивтік, ізденістік-шығармашылық әдістерді қолдану арқылы практикалық іскерліктер мен дағдыларды түзету мен дамытуда жүзеге асырылады.

9. Саралап оқыту тәсілі көру қабілеті бұзылған білім алушыларды топтарға бөлуді көздейді:

1) көру мүмкіндіктері бойынша: көрмейтіндер, қалдық көру қабілеті сақталғандар және нашар көретіндер;

2) физиологиялық ерекшеліктері: ұлдар мен қыздар.

10. Коммуникативтік тәсіл білім алушылардың өзіндік бағалау, өз жұмыстары мен басқа білім алушылардың жеке, жұптық және топтық іс-әрекеттеріндегі жұмыстарын талдау бойынша тапсырмалар негізінде қарым-қатынас жасау қабілетіне бағытталған.

11. Білім беру бағдарламасын оқыту үдерісінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану презентациялар жасау, шығармашылық жұмыстарды көрсету дағдыларын дамытуды көздейді және бос уақыт пен коммуникация жұмысы үшін технологияларды дұрыс және шығармашылық қолдануды қамтиды.

12. Көркем еңбек бойынша сабақтар тифлотехникалық құралдармен жабдықталған арнайы жабдықталған кабинетте өткізіледі:

1) рельефті сурет салуға арналған аспаптар: лавсан қабығы бар "Школьник" аспабы, "Н.А. Семевскийдің" аспабы, "Графика", "Ориентир" аспабы, грифельдер, Брайль бойынша жазуға арналған қағаз, Брайль сызғышы, трафареттер, көрмейтін және нашар көретіндерге арналған жіптер мен инелер, лекало-сызғыш, сурет салуға арналған клеенка;

2) "PIAF" (плайф) – сипап сезу суреттерін салуға және тактильді графикаға арналған құрал;

3) иллюстрациялық, графикалық және символдық көрнекіліктерді қамтитын рельефтік-нүктелік, пәндік барельефтік және сюжеттік бейнелерді қамтитын бедерлі-графикалық көрнекі құралдар;

4) әртүрлі деңгейлі демонстрациялық материал: макеттер, модельдер, жануарлар, құстар тұлыптары, муляждар, жазық және көлемді геометриялық фигуралар жиынтығы.

13. "Көркем еңбек" пәнін оқыту барысында келесі жалпы білім беретін және түзету пәндерімен байланыс жүзеге асырылады: "Математика", "Әдебиет", "Жаратылыстану", "Қалдық көру және көріп қабылдау қабілетін қорғау және дамыту", "Кеңістікте бағдарлау", "Өлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау", "Мимика мен пантомимиканы дамыту", "Сөйлеу тілібұзылыстарын түзету".

3-тарау. "Көркем еңбек" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

14. "Көркем еңбек" пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5 – сыныпта-аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;

2) 6-сыныпта-аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

15. Бағдарлама мазмұны 5 бөлімді қамтиды:

1) "Көрнекі өнер" бөлімі;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі;

3) "Дизайн және технология" бөлімі ";

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі ";

5) "Үй ішіндегі мәдениет" бөлімі.

16. "Көрнекі өнер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) классикалық және заманауи өнер;

2) қазақстандық суретшілердің шығармашылығы;

3) бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары;

4) сандық өнер (фотосуреттер, анимация, медиа құралдары);

5) бейнелеу (көрнекі) өнерінің айрықша құралдары;

6) көркем материалдармен және техникалармен тәжірибе жүргізу.

17. "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) Қазақстандық және басқа да халықтардың сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі нысандары мен ерекшеліктері;

- 2) сәндік-қолданбалы өнер материалдары, құралдары және технологиялары;
- 3) қауіпсіздік техникасы мен еңбек гигиенасы ережелерін сақтау.

18. "Дизайн және технология" (ұлдар/қыздар) бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) негізгі табиғи, жасанды және дәстүрлі емес материалдар;
- 2) материалдарды әр түрлі тәсілдермен өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтар;
- 3) әр түрлі материалдардан жасалған бұйымдардың дизайны;
- 4) дайындау технологиясы;
- 5) құрастыру және модельдеу.

19. "Тамақтану мәдениеті" (ұлдар/қыздар) бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) дұрыс тамақтану негіздері, мәзір құру;
- 2) үстел үстінде өзін-өзі ұстау ережелері, үстелді жабдықтау;
- 3) тамақ дайындау технологиясы.

20. "Үй ішіндегі мәдениет" (ұлдар/қыздар) бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) жеке гигиена, тұрғын үйдің экологиясы;
- 2) өсімдік шаруашылығы, сәндік гүл шаруашылығы, ландшафтық дизайн негіздері.

21. 5-сыныпқа арналған "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны:(ұлдар):

- 1) "Көрнекі өнер".

Нашар көретін білім алушылар үшін, бейнелеу өнеріндегі ерекше құралдар. Классикалық өнердің жауһарлары. Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары. Натюрморт өнері. Сәндік ұлттық натюрморт. Пейзаж. Табиғатпен гармония. Ауа перспективасы. Индустриялық пейзаж. Қалалық пейзаж. Сызықтық перспектива. Пластикалық қалыптардың өнері. Мүсін. Шығармашылық жұмыс жасау. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін: сәндік-қолданбалы өнердің пайда болу тарихы. Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері. Қазақстанның қолданбалы өнері. Сәндік-қолданбалы өнерге арналған материалдар мен құралдармен танысу. Түрлі материалдардан жасалған сәндік бұйым. Түрлі материалдардан сәндік бұйымдар жасау. Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Көркем тоқуға арналған материалдар мен құралдармен танысу. Материалдарды таңдау. Тоқыма бұйымдары. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін: сәндік-қолданбалы өнердің пайда

болу тарихы. Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері. Қазақстанның қолданбалы өнері. Сәндік-қолданбалы өнерге арналған материалдар мен құралдармен танысу. Түрлі материалдардан жасалған сәндік бұйым. Түрлі материалдардан сәндік бұйымдар жасау. Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Көркем тоқуға арналған материалдар мен құралдармен танысу. Материалдарды таңдау. Тоқыма бұйымдары. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін: дизайн және технология негіздері. Конструкциялық материалдар. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу. Конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол құралдары және құрылғылар. Көркем ою. Идеяларды әзірлеу. Материалды таңдау және дайындау. Саздан жасалған бұйымдарды дайындау. Мүсіндеу. Түрлі материалдардан жасалған бұйымдарды модельдеу. Эскиздерді әзірлеу (тізбектер, жануарлардың мүсіндері). Материалды таңдау. Құралдар мен құрылғылар. Бұйым жасау (тізбек, жануарлар мүсіндері). Түрлі материалдарды қолдана отырып, музыкалық (ұрмалы-шулы) аспаптарды жобалау. Музыкалық аспап жасау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмейтін білім алушылар үшін: дизайн және технология негіздері. Конструкциялық материалдар. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу. Конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол құралдары және құрылғылар. Көркем ою. Идеяларды өңдеу. Материалды таңдау және дайындау. Саздан бұйымдар жасау. Мүсіндеу. Түрлі материалдардан жасалған бұйымдарды модельдеу. Эскиздерді әзірлеу (тізбектер, жануарлардың мүсіндері). Материалды таңдау. Құралдар мен құрылғылар. Бұйым жасау (тізбек, жануарлар мүсіндері). Түрлі материалдарды қолдана отырып, музыкалық (ұрмалы-шулы) аспаптарды жобалау. Музыкалық аспап жасау. Жұмыстың тұсаукесері;

4) "Тамақтану мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Дұрыс тамақтану негіздері. Мәзір құру. Ыдыс жуу ережелері. Практикалық жұмыс. Ас үй жабдықтарымен, шаншып және кесетін құралдармен, ыстық сұйықтықтармен жұмыс істеудің қауіпсіз тәсілдері. Көрмейтін білім алушылар үшін: дұрыс тамақтану негіздері: мәзір құру. Ыдыс жуу ережелері. Практикалық жұмыс. Ас үй жабдықтарымен, шаншып және кесетін құралдармен, ыстық сұйықтықтармен жұмыс істеудің қауіпсіз тәсілдері;

5) "Үй ішіндегі мәдениет". Нашар көретін білім алушылар үшін: электр энергиясының көздері туралы жалпы мәліметтер. Электротехникалық арматурамен танысу. Ток көздері мен электр энергиясын тұтынушылардың түрлері. Электр қауіпсіздігі және тұрмыстық электр аспаптарын пайдалану ережелері. Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік

шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар. Практикалық жұмыстар. Көрмейтін білім алушылар үшін: электр энергиясының көздері туралы жалпы мәліметтер. Ток көздері мен электр энергиясын тұтынушылардың түрлері. Электр қауіпсіздігі және тұрмыстық электр аспаптарын пайдалану ережелері. Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар. Практикалық жұмыстар.

22. 5-сыныптың "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны (қыздар) :

1) "Көрнекі өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Бейнелеу өнеріндегі мәнерлілік құралдары. Классикалық өнердің жауһарлары. Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары. Натюрморт өнері. Сәндік Ұлттық натюрморт. Пейзаж. Табиғатпен гармония. Ауа перспективасы. Индустриялық пейзаж. Қалалық пейзаж. Сызықтық перспектива. Пластикалық қалыптардың өнері. Мүсін. Шығармашылық жұмыс жасау. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Бейнелеу өнеріндегі мәнерлілік құралдары. Классикалық өнердің жауһарлары. Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары. Бедерлі бейнелер негізіндегі натюрморт өнері. Сәндік Ұлттық натюрморт. Пейзаж (рельеф, барельеф). Табиғатпен гармония. Индустриялық пейзаж. Қалалық пейзаж. (рельеф). Ауылдық пейзаж. Сызықтық перспектива (рельеф). Пластикалық қалыптардың өнері. Мүсін (барельефтер, модельдер, макеттер). "Школьник" аспабында шығармашылық жұмыс жасау. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Ою-өрнек түрлері. Қазақ ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизациясы және мотивтері). Көркем кесте. Кесте түрлері. Материалдар және құралдармен танысу. Эскиз әзірлеу. Көркем кестелі бұйымдарды безендіру. Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Материалдар және құралдармен танысу. Тоқыма бұйымдары. Жұмыс көрмесі. Көрмейтін білім алушылар үшін. Бедерлі, көлемді бейнелер негізіндегі ою-өрнек түрлері. Қазақ ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизациясы және мотивтері). Көркем кесте. Кесте түрлері. Материалдар және құралдармен танысу. Эскиз әзірлеу. Көркем кестелі бұйымдарды безендіру. Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Материалдар және құралдармен танысу. Бұйым тоқу. Жұмыс көрмесі;

3) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Тоқыма материалдарының жіктелуі және сипаттамасы. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу. Тоқыма материалдарын өңдеуге арналған жабдықтар, құралдар және құрылғылар. Тігін бұйымдарының жіктелуі. Идеядан өнімге дейін (тігін және қол бұйымдары). Киім дизайны, макеттеу (қағаз, тоқыма). Костюм

жасау (шағын манекен немесе қуыршаққа). Тоқыма мозаика техникасындағы бұйымдардың дизайны (пэчворк,квиллинг,құрақ).Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Жұмыс көрмесі.Көрмейтін білім алушылар үшін.Тоқыма материалдарының жіктелуі және сипаттамасы. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу. Тоқыма материалдарын өңдеуге арналған жабдықтар, құралдар және құрылғылар. Тігін бұйымдарының жіктелуі. Идеядан өнімге дейін (қол өнімдері). Киім дизайны, макеттеу (қағаз,тоқыма). Костюм жасау (шағын манекен немесе қуыршаққа). Тоқыма Мозаика техникасындағы бұйымдардың дизайны (пэчворк,квиллинг, құрақ). Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Жұмыс көрмесі;

4) "Тамақтану мәдениеті".Нашар көретін білім алушылар үшін. Дұрыс тамақтану негіздері. Мәзір құру. Асүй жабдықтары. Тамақ дайындауға арналған ыдыс-аяқ, құрал-саймандар мен құралдар. Тамақ дайындауға арналған құралдар мен айлабұйымдардың мүмкіндіктерін зерттеу. Бутербродтарды дайындау технологиясы. Сусындарды дайындау технологиясы.Көрмейтін білім алушылар үшін. Дұрыс тамақтану негіздері. Мәзір құру. Асүй жабдықтары. Тамақ дайындауға арналған ыдыс-аяқ, құрал-саймандар мен құралдар. Тамақ дайындауға арналған құралдар мен айлабұйымдардың мүмкіндіктерін зерттеу. Бутербродтарды дайындау технологиясы. Сусындарды дайындау технологиясы;

5) "Үй мәдениеті".Нашар көретін білім алушылар үшін. Жеке гигиена, өзіне күтім жасау. Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.Көрмейтін білім алушылар үшін. Жеке гигиена, өзіне күтім жасау. Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.

23. 6-сыныпқа арналған "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны (ұлдар):

1) "Көрнекі өнер".Нашар көретін білім алушылар үшін.Портреттік жанр.Портрет түрлері.Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы портрет.Сызықтық портрет.Графика.Орындау техникасы.Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері. Портреттегі түс. Портретті орындау техникасы. Заманауи портрет. Сурет өнері. Фотокамерамен эксперимент.Анимация.Қозғалатын элементтер (пластикалық анимация, көлеңке театры,саусак қуыршақтары,қамыс).Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлер мен декорацияларды жасау. Көркем идеяларды жүзеге асыру.Дыбыстандыру.Жұмыстың тұсаукесері.Көрмейтін білім алушылар үшін. Бедерлі, көлемді бейнелер негізіндегі портреттік жанр. Портрет түрлері. Қазақстан суретшілерінің

шығармашылығындағы портрет. Сызықтық портрет. Графика. Орындау техникасы. Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері. Мүсіндік портрет. Портретті орындау техникасы. Заманауи портрет. Сурет өнері. Анимация. Қозғалатын элементтер (пластикалық анимация, көлеңке театры, саусақ қуыршақтары. қамыс). Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлерді құру. Құру декорациялар. Көркем идеяларды жүзеге асыру. Дыбыстандыру. Жұмыстың тұсаукесері;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақ халқының зергерлік өнерімен танысу. Зергерлік бұйымдардың эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды таңдау. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары. Табиғи материалдардан жасалған бұйымдардың нобайын әзірлеу. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақ халқының зергерлік өнерімен танысу. Зергерлік бұйымдардың эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды таңдау. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары. Табиғи материалдардан жасалған бұйымдардың нобайын әзірлеу. Бұйым жасау. Бұйымды безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қол электр аспаптары мен жабдықтары. Практикалық жұмыстар. Құрама бөлшектерден роботтарды әзірлеу. Роботтардың пайда болу тарихы және түрлері (өзіндік зерттеу). Роботты құру үшін нобай жасау. Роботты жасау үшін материалдарды дайындау. Роботты құру. Роботтың жылжымалы бөліктерін құру бойынша эксперимент жасау. Көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәліметтер (өз бетінше зерттеу). Көлік құралының моделін әзірлеу. Эскиз. Материалдарды таңдау. Көлік құралының моделін жасау. Модельдің жекелеген бөліктерін жасау. Модельді құрастыру және өңдеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қол электр аспаптары мен жабдықтары. Практикалық жұмыстар. Құрама бөлшектерден роботтарды әзірлеу. Роботтардың пайда болу тарихы және түрлері. Роботты құру үшін нобай жасау. Роботты жасау үшін материалдарды дайындау. Роботты құру. Роботтың жылжымалы бөліктерін құру бойынша эксперимент жасау. Көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәліметтер. Көлік құралының моделін әзірлеу. Эскиз. Материалдарды таңдау. Көлік құралының моделін жасау. Модельдің жекелеген бөліктерін жасау. Модельді құрастыру және өңдеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

4) "Тамақтану мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Асхана этикетінің ережелері. Дайын тағамдарды безендіру және оларды үстелге беру

ережесі. Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері. Көрмейтін білім алушылар үшін. Асхана этикетінің ережелері. Дайын тағамдарды рәсімдеу. Дайын тағамдарды беру ережелері. Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері;

5) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Электр жүйелерінің шартты белгілерімен танысу. Электр тізбектері. Электр қол құралдарын қолдана отырып, тұрмыстағы жөндеу жұмыстары. Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар. Көрмейтін білім алушылар үшін. Электр жүйелерінің шартты белгілерімен танысу. Электр тізбектері. Электр шамдарының техникалық сипаттамалары, олардың артықшылықтары, кемшіліктері және пайдалану ерекшеліктері. Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар.

24. 6-сыныпқа арналған "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны: (қыздар).

1) "Көрнекі өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін, портреттік жанр. Портрет түрлері. Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы портрет. Сызықтық портрет. Графика. Орындау техникасы. Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері (сымнан портрет). Портреттегі түс. Портретті орындау техникасы. Сурет өнері. Фотокамерамен эксперимент. Анимация. Қозғалмалы элементтер (пластилин анимациясы, көлеңке театры, саусақ қуыршақтары, қамыс). Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлер мен декорацияларды жасау. Көркем идеяларды жүзеге асыру. Дыбыстандыру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмейтін білім алушылар үшін, портреттік жанр. Портрет түрлері. Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы портрет. Сызықтық портрет. Графика. Орындау техникасы. Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері (сымнан портрет) мүсіндік портрет. Портретті орындау техникасы. Сурет өнері. Анимация. Қозғалмалы элементтер (пластилин анимациясы, көлеңке театры, саусақ қуыршақтары, қамыс). Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлерді құру. Декорациялар құру. Көркем идеяларды жүзеге асыру. Дыбыстандыру. Жұмыстың тұсаукесері;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Тоқу өнері. Ілмекпен тоқу. Тоқу әдістері мен техникасы. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды тандау. Түрлі өнімдерді ілмекпен тоқу (майлық, сөмке, ұялы телефон үшін қап). Тоқу. Сым, олардың түрлері. Тоқу әдістері мен техникасы. Бұйымның эскизін әзірлеу. Түрлі өнімдерді тоқу (шарф, орамал, тіреуіш). Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Тоқу өнері. Ілмекпен тоқу. Тоқу әдістері мен техникасы. Көріністер негізінде бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды

таңдау. Түрлі өнімдерді ілгекпен тоқу(майлық, сөмке, ұялы телефон үшін қап). Тоқу. Сым, олардың түрлері. Тоқу әдістері мен техникасы. Көріністер негізінде бұйымның эскизін әзірлеу. Түрлі өнімдерді тоқу (шарф, орамал, тіреуіш). Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Тоқыма материалдардан жасалған бұйымдарды әзірлеу (авторлық қуыршақ, дамытушы ойыншық). Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Текстильді әртүрлі текстуралар мен түстерді зерттеу. Материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау. Бұйым жасау. Бөлшектерді пішу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны(алжапқыш, ас үй керек-жарақтары). Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті. Бұйым жасау. Бөлшектерді пішу. Жекелеген бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны(алжапқыш, ас үй керек-жарақтары). Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті. Бұйым жасау. Бөлшектерді пішу. Жекелеген бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Бұйымды безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Тоқыма материалдардан жасалған бұйымдарды әзірлеу (авторлық қуыршақ, дамытушы ойыншық). Идеяларды әзірлеу. Көріністер негізіндегі Эскиз. Текстильді әртүрлі текстуралар мен түстерді зерттеу. Материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау. Бұйым жасау. Бөлшектерді дайын пішу бойынша пішу. Жекелеген бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны(алжапқыш, ас үй керек-жарақтары). Идеяларды әзірлеу. Көріністер негізіндегі эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті. Бұйым жасау. Бөлшектерді дайын пішу бойынша пішу. Жекелеген бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Бұйымды безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

4) "Тамақтану мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері. Жартылай фабрикаттардан тағам дайындау технологиясы. Тағамдарды экспресс дайындау технологиясы. Десерт дайындау технологиясы. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері. Жартылай фабрикаттардан

тағам дайындау технологиясы. Тағамдарды экспресс дайындау технологиясы. Десерт дайындау технологиясы;

5) "Үй ішіндегі мәдениет". Нашар көретін білім алушылар үшін. Гигиена ережелері. Үй-жайларды ылғалды және құрғақ жинау. Киім мен аяқ киімге күтім жасау, оларды сақтау. Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар. Көрмейтін білім алушылар үшін. Гигиена ережелері. Үй-жайларды ылғалдау, жинау. Киім мен аяқ киімге күтім жасау, оларды сақтау. Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

25. Бағдарламада оқыту мақсаттары әр сыныпқа кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.1.2.4 кодында: "5" – сынып, "1.2" – бөлімше, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

26. Күтілетін нәтижелер бойынша оқыту мақсаттарының жүйесі:

1) "Көрнекі өнер" бөлімі:

1-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
1.1 Заманауи және классикалық өнер	5.1.1.1 ұлдар/қыздар: қоршаған ортаның ассоциативті мәні мен визуалды сипаттамаларын анықтау	6.1.1.1 ұлдар/қыздар: қоршаған ортаның объектілерінің көрнекі сипаттамаларын анықтау, түсіну және көрсете алу
1.2 Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы	5.1.2.1 ұлдар/қыздар: қазақ ұлттық және әлемдік мәдениеттің, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін анықтау; 5.1.2.2 ұлдар/қыздар: пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысында және өзге жұмыстарда (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) көрсетілген идеялар мен тақырыптарды сипаттау	6.1.2.1 ұлдар/қыздар: қазақ ұлттық және әлемдік мәдениеттің, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін зерттеу және сипаттау; 6.1.2.2 ұлдар/қыздар: пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысында және өзге жұмыстарда (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) көрсетілген идеялар мен тақырыптарды сипаттау
1.3 Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары	5.1.3.1 ұлдар/қыздар: шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу; 5.1.3.2 ұлдар/қыздар: пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысын және өзге (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарды жасау үшін пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді (техниканы) сипаттау	6.1.3.1 ұлдар/қыздар: шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу; 6.1.3.2 ұлдар/қыздар: пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысын және өзге (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарды жасау үшін пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді (техниканы) сипаттау
1.4 Сандық өнер (фотосуреттер, анимация, медиақұралдар)	5.1.4.1 ұлдар/қыздар: шығармашылық жұмысты орындау кезеңдерін анықтай отырып, жоспар әзірлеу	6.1.4.1 ұлдар/қыздар: уақыт және кеңістік факторларды ескеріп, жоспар әзірлеу; 6.1.4.2 ұлдар/қыздар: шығармашылық жұмысты орындау кезеңдерін анықтай отырып, жоспар әзірлеу

		ұқсастықтарды салыстыру (фотосурет және кескін) 6.1.4.3 ұлдар/қыздар: шығындарды анықтау (сандық)
1.5Бейнелеу (визуалды) өнерінің айрықша құралдары	5.1.5.1 ұлдар/қыздар: өз идеялары мен сезімдерін жеткізу үшін қоршаған әлемнің көрнекі элементтерін және өнердің ерекше құралдарын пайдалану	6.1.5.1 ұлдар/қыздар: өз сезімдерін жеткізу үшін қоршаған әлемнің көрнекі элементтерін және өнердің құралдарын таңдау және пайдалану
1.6Көркем құралдар және техникалармен эксперимент жасау	5.1.6.1 ұлдар/қыздар: - таңдап алынған құралдардың қасиеттерін ескере отырып, техниканы, көркем материалдарды пайдалана отырып эксперимент жасау	6.1.6.1 ұлдар/қыздар: - материалдардың қасиеттерін ескере отырып, техниканы, көркем практикалық дағдыларын пайдалана отырып эксперимент жасау және пайдалану

2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
2.1Қазақстандық және басқа да халықтардың сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі нысандары мен ерекшеліктері	5.2.1.1 ұлдар/қыздар: шығармашылық жұмыстарда, бұйымдарды жасау үрдісінде қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін қолдану	6.2.1.1 ұлдар/қыздар: шығармашылық жұмыстарда, бұйымдарды жасау үрдісінде қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін қолдану
2.2Сәндік-қолданбалы өнер, материалдары, құралдары мен технологиялары	5.2.2.1 ұлдар: материалдардың жалпы қасиеттері мен құрылымын, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын сипаттау; қыздар: тоқыма құралдары мен бұйымдардың жіктелуін білу және сипаттау	6.2.2.1 ұлдар: материалдардың механикалық және технологиялық қасиеттерін білу және оларды қолдану аясында сипаттау; қыздар: тоқыма бұйымдардың қасиеттерін білу және анықтау
2.3Қауіпсіздік техникасы мен еңбек гигиенасын ережелерін сақтау	5.2.3.1 ұлдар/қыздар: қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, материалдар мен құралдарды пайдалану; 5.2.3.2 ұлдар/қыздар: - құралдарымен қауіпсіз жұмыс істеу тәсілдерін және еңбек гигиенасының ережелерін сақтау	6.2.3.1 ұлдар/қыздар: қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, оның маңызын білу және көрсете отырып, материалдар мен құралдарды пайдалану; 6.2.3.2 ұлдар/қыздар: электр жабдықтармен қауіпсіз жұмыс істеу тәсілдерін және еңбек гигиенасының ережелерін сақтау

3) "Дизайн және технология" бөлімі

3-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
3.1Негізгі табиғи, жасанды және дәстүрлі емес материалдар	5.3.3.1 ұлдар/қыздар: қазіргі дәстүрлі емес материалдарды тану, олардың қасиеттері мен мақсатын анықтау	6.3.3.1 ұлдар/қыздар: заманауи материалдарды тану және олардың тиімді өңделуі мен пайдалану мүмкіндіктерін анықтау
3.2Материалдарды өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтар	5.3.2.1 ұлдар: құрастырмалы, табиғи және жасанды материалдарды өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтарды анықтау, сипаттау және қолдану;	6.3.2.1 ұлдар: қозғалыс және электр құралдарының жұмыс істеу принципін анықтау, сипаттау оларды пайдалану және табиғи және жасанды мате

	5.3.2.2ұлдар: ұсталық/темір шеберлігінің мақсаты мен құрылымын түсіндіру;қыздар: тігін машинасының құрылымын, жіптерді салу тәсілдерін білу және сипаттау, тігістерді орындау; 5.3.2.3 қыздар: тігін бұйымдарын ылғалдау және қыздыру, өңдеуге арналған жабдықтарды сипаттау және қолдану	үшін қолдану;қыздар: тігін реттеуді білу және орындау; 6.3.2.2 қыздар: тігін бұйым, қыздыру өңдеу режимін практикада қолдану
3.3Түрлі материалдардан жасалған бұйымдардың дизайны	5.3.3.1ұлдар /қыздар: композицияның негізгі заңдарын сақтай отырып, қарапайым нысандардың дизайнын жасаутапсырмаларын орындау	6.3.3.1 ұлдар/қыздар: композицияның негізгі заңдарын сақтай отырып, қарапайым нысандардың дизайнын жасаутапсырмаларды таңдау және орындау
3.4Өзірлеу технологиясы	5.3.4.1ұлдар: орындалған белгілер мен өлшеулер негізінде бұйымдарды дайындау үшін түрлі құралдармен материалдарды өңдеу; 5.3.4.2ұлдар: түрлі материалдардан жасалған күрделі емес бұйымдарды жасау; 5.3.4.3қыздар: тоқыма жіптерді қолдана отырып, материалдарды қолмен және тігін машинасында пішу және өңдеу; 5.3.4.4қыздар: түрлі (тоқыма, табиғи және жасанды) материалдардан жасалған қарапайым бұйымдарды орындау	6.3.4.1ұлдар: орындалған белгілер мен өлшеулер негізінде бұйымдарды дайындау үшін түрлі құралдармен материалдарды өңдеу; 6.3.4.2ұлдар: бірнеше бөлшеден тұратын бұйымдарды жасау; 6.3.4.3қыздар: тоқыма материалдарды қолмен және тігін машинасында пішу және тігістер мен тігістерді түрлендіру; 6.3.4.4қыздар: әртүрлі (тоқыма, табиғи және жасанды) құрастырмаларды жасау және бір бұйымды жасау
3.5Құрастыру және модельдеу	5.3.5.1ұлдар/қыздар: шығармашылық идеяларды іске асыру үшін нобайлар мен нобайларды орындау; 5.3.5.2ұлдар/қыздар: барлық сыныпқа дайын жұмысты таныстыру; 5.3.5.3ұлдар/қыздар: конструктивті түсініктемелер қабылдау және өз жұмысын және басқалардың жұмысын жетілдіру бойынша ұсыныстар жасау	6.3.5.1ұлдар/қыздар: шығармашылық идеяларды іске асыру үшін техникалық суреттер мен сызбаларды орындау; 6.3.5.2ұлдар/қыздар: мектептегі және сыртқы әлемдегі дайын жұмысты таныстыру; 6.3.5.3ұлдар/қыздар: өзінің жұмысына конструктивті түсініктемелер қабылдау және бейімделу бойынша ұсыныстар жасау.

4) "Тамақтану мәдениеті"бөлімі

4 - кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
4.1 Дұрыс тамақтану негіздері, мәзір құру	5.4.1.1 ұлдар/қыздар: дұрыс және тиімді тамақтану ережелерін сипаттау; 5.4.1.2 ұлдар/қыздар: дұрыс және тиімді тамақтану мәзірін құру; 5.4.1.3 қыздар: тамақ дайындауға арналған құрал- жабдықтардың және құрылғылардың мүмкіндіктерін анықтау; 5.4.1.4 қыздар: тағамдар мен сусындарды дайындау технологиясын қолдану	6.4.1.1 ұлдар/қыздар: дұрыс және тиімді тамақтану ережелері туралы білімді қолдану; 6.4.1.2 ұлдар/қыздар: дұрыс және тиімді тамақтану мәзірін өз бетінше құру; 6.4.1.3 қыздар: тағамдарды дайындауға арналған құрал- жабдықтардың және құрылғылардың мүмкіндіктерін анықтау; 6.4.1.4 қыздар: түрлі тағамдарды дайындау технологиясын қолдану
4.2 Дастархан үстіндегі тәртіп ережелері, үстелді жабдықтау	5.4.2.1 ұлдар/қыздар: қазақ және басқа халықтардың мәдениетінде, қоғамдық	6.4.2.1 ұлдар/қыздар: қазақ және басқа халықтардың мәдениетінде, қоғамдық

	тамақтану орындарында дастархан үстіндегі өзін-өзі ұстау ережелерін сипаттау; 5.4.2.2 ұлдар/қыздар: үстелді рәсімдеу және қызмет етудің негізгі ережелерін орыдау	тамақтану орындарында да өзін-өзі ұстау ережелерін біл 6.4.2.2 ұлдар/қыздар: әр түрлі үстелді рәсімдеу және дай мен білімін көрсету
4.3 Тамақ дайындау технологиясы	5.4.3.1 қыздар: тамақ пісіру үшін құралдар, жабдықтар мен аспаптардың мүмкіндіктерін анықтау; 5.4.3.2 қыздар: салқын тағамдар мен сусындар дайындау технологиясын қолдану	6.4.3.1 қыздар: тағамдар мен дайындау технологиясын қол 6.4.3.2 қыздар: әр түрлі тағам арналған бұйымдар мен анықтау және таңдау

5) "Үй ішіндегі мәдениет" бөлімі

5 -кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	5 сынып	6 сынып
5.1 Жеке гигиена, тұрғын үй экологиясы	5.5.1.1 қыздар: жеке гигиена ережелерін сақтау, түрлерін ажырату; 5.5.1.2 қыздар: өзіне күтім жасау құралдары мен әрекеттерін таңдау және қолдану; 5.5.1.3 ұлдар: электр энергиясының көздері туралы ақпарат беру; 5.5.1.4 ұлдар: қарапайым электротехникалық құралдардың мақсатын атау, түсіндіру; 5.5.1.5 ұлдар: түрлі материалдардан қарапайым бұйымдарды жасау; 5.5.1.6 ұлдар: құралдарды пайдалана отырып, интерьерді жинақтау, ұйымдастыру бойынша практикалық жұмыстарды және ақаулар кезінде қарапайым жөндеу операцияларын орындау	6.5.1.1 қыздар: тұрғын үй гигиеналық талаптарды, құралдарын сипаттау; 6.5.1.2 қыздар: жеке гигиена түрлерін анықтау және пайдалану; 6.5.1.3 қыздар: маусымдық климаттың күту және оларды сақтау ережелерін; 6.5.1.4 ұлдар: электр схемаларын шартты графикалық белгілермен анықтау және орындау; 6.5.1.5 ұлдар: күрделі емес зияндылықтарды ажырату және есептеу; 6.5.1.6 ұлдар: құралдарды пайдалана отырып, интерьерді жинақтау, ұйымдастыру бойынша практикалық жұмыстарды жөндеу кезінде қарапайым жөндеу операцияларын орындау
5.2 Өсімдік шаруашылығы, гүл өсіру, ландшафтық дизайн негіздері	5.5.2.1 ұлдар/қыздар: өсімдік шаруашылығы мен жеміс-көкөніс дақылдарын отырғызу және өсірудің негізгі бағыттарын сипаттау; 5.5.1.2 ұлдар/қыздар: өсімдік шаруашылығында көктем мезгіліндегі жұмыстарды орындау	6.5.2.1 ұлдар/қыздар: сәндік өсіру технологиясын сипаттау; 6.5.2.2 ұлдар/қыздар: сәндік бұйымдарды өсіруде көктемгі жұмыстарды орындау

27. Осы Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

28. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру
деңгейінің 5-6 сыныптары

үшін "Көркем еңбек" оқу
пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптары үшін "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 5 сынып (ұлдар):

1-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптар/Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Көрнекі өнер	Бейнелеу өнеріндегі ерекше құралдар. Классикалық өнердің жауһарлары. Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары.	5.1.2.1 Қазақ ұлттық және әлемдік қолөнер және дизайн ерекшеліктерін танып, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін қолданып, өз жұмысында және өмірінде (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) көрсетілген идеялар мен сипаттарды сипаттау; 5.1.3.2пәндік терминологияны пайдаланып, өз жұмысын және қолөнершілер, дизайнерлердің жұмысын жасау үшін пайдаланылатын тәсілдерді (техниканы) сипаттау;
	Натюрморт өнері. Сәндік ұлттық натюрморт.	5.3.5.1шығармашылық идеяларды асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау; 5.1.6.1таңдап алынған қасиеттерін ескере отырып, табиғат материалдарды пайдалана отырып, натюрморт жасау; 5.1.5.1 өз идеялары мен сезімдерін қоршаған әлемнің көрнекі эстетикалық өнердің ерекшеқұралдарын пайдаланып жасау; 5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін танып, мәдениетінің элементтерін қолданып жасау;
	Пейзаж. Табиғатпен гармония. Ауа-райы перспективасы.	5.1.1.1 қоршаған ортаның анықталатын және визуалды сипаттамаларын анықтау (композиция, түс, пропорция); 5.1.5.1 өз идеялары мен сезімдерін қоршаған әлемнің көрнекі эстетикалық өнердің ерекшеқұралдарын пайдаланып жасау;
	Индустриялық пейзаж. Қалалық пейзаж. Сызықтық перспектива.	5.1.1.1 қоршаған ортаның анықталатын және визуалды сипаттамаларын анықтау (композиция, түс, пропорция);;

		5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекше құралдарын пайдалана отырып жасау;
	Пластикалық қалыптардың өнері. Мүсін.	5.1.1.1 қоршаған ортаның анықталуы мен визуалды анықтау (композиция, түс, пропорция); 5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекше құралдарын пайдалана отырып жасау; 5.1.3.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысын және қолөнершілер, дизайнерлер жасау үшін пайдаланылған тәсілдерді (техниканы) сипаттау;
	Шығармашылық жұмыс жасау. Көрмені ұйымдастыру.	5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау; 5.1.6.1 тандап алынған қасиеттерін ескеріп, техниканы материалдарды пайдалана отырып жасау; 5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекше құралдарын пайдалана отырып жасау; 5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру
2-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері. Қазақстанның қолданбалы өнері.	5.1.2.1 Қазақ ұлттық және әлемдік қолөнер және дизайн ерекшеліктерін таныстыру
	Сәндік-қолданбалы өнерге арналған материалдар мен құралдармен танысу	5.3.2.1 құрастырмалы, табиғи материалдарды өңдеуге арналған жабдықтарды анықтау, сипаттау
	Түрлі материалдардан жасалған сәндік бұйым.. Идеяларды талқылау және дамыту. Эскиз	5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау
	Түрлі материалдардан жасалған сәндік бұйым. Бұйымдар жасау	5.3.4.2 құрастырмалы, табиғи материалдардан оңай бұйым жасау; 5.3.3.1 заманауи және традициялық материалдарды, олардың мақсаттарын анықтай отырып жасау; 5.2.4.1 қауіпсіздік техникасын материалдар мен құралдарды пайдалана отырып жасау
	Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Материалдар мен құралдармен танысу	5.3.3.1 заманауи және традициялық материалдарды, олардың мақсаттарын анықтай отырып жасау; 5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау

	Тоқыма бұйымдары	5.3.4.2 құрастырмалы, табиғи материалдардан оңай бұйым 5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін мәдениетінің элементтерін қолдану 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды
	Көрмені ұйымдастыру	5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру
3-тоқсан		
Дизайн және технология	дизайн және технология негіздері. Конструкциялық материалдар. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу	5.2.2.1 құрылымдық, табиғи материалдардың жалпы құрылымын, олардың ұқсастықтарын анықтай
	Конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол құралдары және құрылғылар	5.3.2.2 ұсталық/темір шеберлер құрылымын түсіндіру; 5.3.2.1 құрастырмалы, табиғи материалдарды өңдеуге арналған жабдықтарды анықтау, сипаттау 5.2.4.2 қол құралдарымен жұмыс істеуді және еңбек гигиенасын қамтамасыз ету (жұмыс орны мен құралдарды киімде жұмыс)
	Көркем ою. Идеяларды әзірлеу. Материалды тандау және дайындау.	5.3.3.1 композицияның негізін отырып және басқалардың қолөнершілер, дизайнерлер сүйене отырып, қарапайым дизайнның дамыту бойынша орындау 5.1.4.1 шығармашылық жобаны кезеңдерін анықтайтын жоспар 5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздер
	Саздан жасалған бұйымдарды дайындау. Мүсіндеу.	5.3.4.1 аяқталған таңбалау негізінде өнімді жасау материалдарды қол құралдары 5.3.4.2 құрастырмалы, табиғи материалдардан оңай бұйым 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды
	Түрлі материалдардан жасалған бұйымдарды модельдеу. Эскиздерді әзірлеу (тізбектер, жануарлардың мүсіндері). Материалды тандау. Құралдар мен құрылғылар.	5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздер 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды 5.3.4.2 құрастырмалы, табиғи материалдардан оңай бұйым
	Бұйым жасау (тізбек, жануарлар мүсіндері)	5.3.4.1 аяқталған таңбалау негізінде өнімді жасау материалдарды қол құралдары

		5.3.4.2 құрастырмалы, таби материалдардан оңай бұйым
	Түрлі материалдарды қолдана отырып, музыкалық (ұрмалы-шулы) аспаптарды жобалау	5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды
	Музыкалық аспап жасау	5.3.3.1 композицияның негізін отырып және басқалард колөнершілер, дизайнерле сүйене отырып, қарапайм дизайнын дамыту бойынш орындау 5.3.5.1 шығармашылық и асыру үшін үлгілер мен эски
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Дұрыс тамақтану негіздері. Мәзір құру.	5.4.1.1 дұрыс және теңдест ережелерін сипаттау 5.4.1.2 дұрыс және тиімді құру ; 5.1.3.1 шығармашылық ид және дамыту үшін ақпарат жасау (соның ішінд коммуникациялық пайдалану)
	Ыдыс жуу ережелері. Практикалық жұмыс. Ас үй жабдықтарымен, шаншып және кесетін құралдармен, ыстық сұйықтықтармен жұмыс істеудің қауіпсіз тәсілдері.	5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды 5.2.4.2 қол құралдарымен істеуді және еңбек гигие қолдану (жұмыс орны мен құ арнайы киімде жұмыс)
Үй ішіндегі мәдениет	Электр энергиясының көздері туралы жалпы мәліметтер. Электротехникалық арматурамен танысу. Ток көздері мен электр энергиясын тұтынушылардың түрлері	5.5.1.3 электр энергиясыны айту; 5.5.1.4 қарапайым электр электр қондырғы құралдары тізіп айту және түсіндіру; 5.1.3.1 шығармашылық ид және дамыту үшін ақпарат жасау (соның ішінд коммуникациялық пайдалану); 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды

	Электр қауіпсіздігі және тұрмыстық электр аспаптарын пайдалану ережелері.	5.5.1.4 қарапайым электр электр қондырғы құралдары тізіп айту және түсіндіру; 5.5.1.3 электр энергиясының айту
	Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.	5.5.2.1 өсімдік шаруашылығының көкөніс дақылдарының негізгі сипаттау; 5.5.1.2 өсімдік шаруашылығының жұмыстарды орындау

2) 5 сынып (қыздар):

2-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптар/Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Көрнекі өнер	Бейнелеу өнеріндегі ерекше құралдар. Классикалық өнердің жауһарлары. Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы. Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары.	5.1.2.1 Қазақ ұлттық және әлемдік қолөнер және дизайн ерекшеліктерін және анықтау;
		5.1.3.1 шығармашылық идеялар және дамыту үшін ақпарат жинақтау және істеу;
		5.1.2.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысында және (суретшілер, қолөнершілер, көрсетілген идеялар мен сипаттау;
	Натюрморт өнері. Сәндік ұлттық натюрморт.	5.1.3.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысын және қолөнершілер, дизайнерлер жасау үшін пайдаланылған тәсілдерді (техниканы) сипаттау;
		5.3.5.1 шығармашылық идеялар асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау;
		5.1.6.1 таңдап алынған қасиеттерін ескеріп, техникалық материалдарды пайдалана отырып жасау;
	Пейзаж. Табиғатпен гармония. Ауа перспективасы.	5.1.5.1 өз идеялары мен сезімдерін қоршаған әлемнің көрнекі элементтерін өнердің ерекше құралдарын пайдалану;
		5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін мәдениетінің элементтерін қолдану;
		5.1.1.1 қоршаған ортаның анықтамалары мен визуалды сипаттамаларын анықтау (композиция, түс, пропорция);;

		5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекшеқұралдарын пайдалана отырып жасау;
	Индустриялық пейзаж. Қалалық пейзаж. Сызықтық перспектива.	5.1.1.1 қоршаған ортаның арасындағы өзіндік сипаттамасын (композиция, түс, форма, фактура) жасау; 5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекшеқұралдарын пайдалана отырып жасау;
	Пластикалық қалыптардың өнері. Мүсін.	5.1.1.1 қоршаған ортаның арасындағы өзіндік сипаттамасын (композиция, түс, форма, пропорция);; 5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекшеқұралдарын пайдалана отырып жасау; 5.1.3.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысын және қолөнершілер, дизайнерлермен жасау үшін пайдаланылған тәсілдерді (техниканы) сипаттау;
	Шығармашылық жұмыс жасау. Көрмені ұйымдастыру.	5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау; 5.1.6.1 таңдап алынған қасиеттерін ескеріп, техниканы материалдарды пайдалана отырып жасау; 5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекшеқұралдарын пайдалана отырып жасау; 5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру
2-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Ою-өрнек түрлері. Қазақ ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизациясы және мотивтері).	5.1.2.1 Қазақ ұлттық және әлемдік қолөнер және дизайн ерекшеліктерін және анықтау
	Көркем кесте. Кесте түрлері. Материалдар және құралдармен танысу. Эскиз әзірлеу.	5.1.2.1 Қазақ ұлттық және әлемдік қолөнер және дизайн ерекшеліктерін және анықтау 5.3.5.1 шығармашылық идеяны асыру үшін үлгілер мен эскиздерді жасау
	Көркем кестелі бұйымдарды безендіру.	5.1.5.1 өз идеялары мен сезім, қоршаған әлемнің көрнекі эскерісін өнердің ерекшеқұралдарын пайдалана отырып жасау; 5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін мәдениетінің элементтерін қолданып жасау; 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасын материалдар мен құралдарды пайдалана отырып жасау

	Тоқу өнері. Тоқу түрлері. Материалдар және құралдармен танысу.	5.3.3.1 заманауи және материалдарды, олардың мақсаттарын анықтай отырып; 5.3.5.1 шығармашылық и... асыру үшін үлгілер мен эскиз... 5.1.4.1 шығармашылық ж... кезеңдерін анықтайтын жосп...
	Тоқыма бұйымдары	5.3.4.4 әртүрлі (тоқыма, таби... материалдардан қарапайым б... 5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін... мәдениетінің элементтерін қ... 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы... материалдар мен құралдарды...
	Жұмыс көрмесі	5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Тоқыма материалдарының жіктелуі және сипаттамасы. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу.	5.2.2.2 тоқыма мате... бұйымдарының жіктелуін сип...
	Тоқыма материалдарын өңдеуге арналған жабдықтар, құралдар және құрылғылар.	5.3.2.2 тігін машинасынн... жіптерді өткізу тәсілдерін, ті... 5.3.2.3 тігін бұйымдарын д... өңдеуге арналған жабдықта... қолдану; 5.2.4.2 қол құралдарымен істеуді және еңбек гигиен... (жұмыс орны мен құралдард... киімде жұмыс)
	Тігін бұйымдарының жіктелуі. Идеядан өнімге дейін (тігін және қол бұйымдары)	5.2.2.2 тоқыма мате... бұйымдарының жіктелуін сип...
	Киім дизайны, макеттеу (қағаз, тоқыма). Костюм жасау (шағын манекен немесе қуыршаққа).	5.3.3.1 композицияның негізін отырып және басқалард... қолөнершілер, дизайнерле... сүйене отырып, қарапайы... дизайнын дамыту бойынш... орындау; 5.3.4.3 тігістерді қолдана... материалдарын қол құралда... машинасында кесу және өңд... 5.3.4.4 әртүрлі (тоқыма, таби... материалдардан қарапайым б... 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы... материалдар мен құралдарды...
	Тоқыма мозаика техникасындағы бұйымдардың дизайны (пэчворк, квиллинг,кұрақ). Идеяларды әзірлеу. Эскиз.	5.3.3.1 композицияның негізін отырып және басқалард... қолөнершілер, дизайнерле... сүйене отырып, қарапайы...

	Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті.	дизайнын дамыту бойынша орындау; 5.1.4.1 шығармашылық жобаның кезеңдерін анықтайтын жоспар
	Бұйым жасау. Бұйымды безендіру.	5.3.4.3 тігістерді қолдана материалдарын қол құралдарымен машинасында кесу және өңдеу; 5.3.4.4 әртүрлі (тоқыма, табиғи материалдардан қарапайым бұйымдарды жасау үрдісін) мәдениетінің элементтерін қолдана; 5.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау үрдісін мәдениетінің элементтерін қолдана; 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасын материалдар мен құралдарды
	Жұмыс көрмесі.	5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру; 5.3.5.3 сындарлы ескертулер өзіңіздің және басқаларының бейімдеу, жақсарту бойынша
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Дұрыс тамақтану негіздері. Мәзір құру.	5.4.1.1 дұрыс және теңдестірілген ережелерін сипаттау; 5.4.1.2 дұрыс және тиімді тамақ құру; 5.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту үшін ақпарат көздерін
	Асүй жабдықтары. Тамақ дайындауға арналған ыдыс-аяқ, құрал-саймандар мен құралдар.	5.4.1.3 тамақ дайындау құралдардың, жабдықтардың құрылғылардың мүмкіндіктерін; 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасын материалдар мен құралдарды; 5.2.4.2 қол құралдарымен істеуді және еңбек гигиенасын сақтау (жұмыс орны мен құрал-жабдығы арнайы киімде жұмыс)
	Бутербродтарды дайындау технологиясы.	5.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту үшін ақпарат көздерін; 5.4.1.4 салқын тағамдар дайындау технологиясын қолдана; 5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру
	Сусындарды дайындау технологиясы	5.4.1.4 салқын тағамдар дайындау технологиясын қолдана; 5.3.5.3 сындарлы ескертулер өзіңіздің және басқаларының бейімдеу, жақсарту бойынша; 5.3.5.2 барлық сыныпқа таныстыру

Үй ішіндегі мәдениет	Жеке гигиена, өзіне күтім жасау.	5.5.1.1 терінің және шаштың анықтау және жеке гигиенасын сипаттау; 5.5.1.2 өзін-өзі күтуге арналған таңдау және пайдалану
	Өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.	5.5.2.1 өсімдік шаруашылығының көкөніс дақылдарының негізгі бағыттарын сипаттау; 5.5.1.2 өсімдік шаруашылығындағы жұмыстарды орындау; 5.2.3.1 қауіпсіздік техникасы мен материалдар мен құралдарды пайдалану

3) 6 сынып (ұлдар):

3-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптар/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Көрнекі өнер	Портреттік жанр. Портрет түрлері. Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы портрет.	6.1.3.1 шығармашылық идеяны таңдау және дамыту үшін ақпарат көзін таңдау және пайдалану; 6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қолдану жұмыстарының ерекшеліктерін білімдері мен түсініктерін көрсету;
	Сызықтық портрет. Графика. Орындау техникасы.	6.1.5.1 өз ойы мен сезіміне қоршаған әлемнің көрнекі эстетикалық көрнекі өнер құралдарын таңдау
	Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері.	6.1.6.1 материалдардың практикалық жұмыс дағдыларын көрсете отырып, техникалық материалдарды қолдану және жасау; 6.3.3.1 заманауи дәстүрлі өнерді тану және олардың қалай таңдалуына пайдалану жолдарын, мүмкіндіктерін
	Портреттегі түс. Портретті орындау техникасы.	6.1.1.1 қоршаған әлем объектілерін сипаттамаларын (құрамы, түсі, құрылымы, пропорциясы) ерекшеліктерін басқалардың тәжірибесі негізінде түсініктерін көрсету; 6.1.5.1 өз ойы мен сезіміне қоршаған әлемнің көрнекі эстетикалық көрнекі өнер құралдарын таңдау
	Заманауи портрет. Сурет өнері. Фотокамерамен эксперимент.	6.1.2.2 пәндік терминологияны отырып, өзінің және басқаларының қолөнершілер, дизайнерлер, суретшілердің көрінетін идеялар мен стилін салыстыру;

		6.1.5.1 өз ойы мен сезім қоршаған әлемнің көрнекі эскеруін жасау және көрнекі өнер құралдарын таныстыру
	Анимация. Қозғалатын элементтер (пластикалық анимация, көлеңке театры, саусақ қуыршақтары, қамыс).	6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қолөнер жұмыстарының ерекшеліктерін білімдері мен түсініктерін көрсету
	Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлер мен декорацияларды жасау. Көркем идеяларды жүзеге асыру. Дыбыстандыру.	6.1.4.1 уақытты және басқа факторларды отырып, іс-әрекеттердің кезеңін және анықтау; 6.1.5.1 өз ойы мен сезім қоршаған әлемнің көрнекі эскеруін жасау және көрнекі өнер құралдарын таныстыру 6.3.5.3 өзінің және басқаларының жақсарту үшін сындарлы қабылдау және бейімделу ұсыныстар енгізу
	Жұмыстың тұсаукесері.	6.3.5.2 мектеп аудиториясына таныстыру
2-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Қазақ халқының зергерлік өнерімен танысу.	6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қолөнер жұмыстарының ерекшеліктерін білімдері мен түсініктерін көрсету
	Зергерлік бұйымдардың эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды таңдау.	6.3.5.1 шығармашылық идея үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау; 6.1.6.1 материалдардың жұмыстың практикалық дамуы отырып, көркем материалды эксперимент жасау және пайдалану
	Бұйым жасау. Бұйымды безендіру.	6.3.4.2 ажыратылатын және қосылыстарды пайдалану бөлшектерден бұйымдар жасау 6.2.3.1 шығармашылық бұйымдар жасау процесінде мәдениетінің элементтерін қолдану 6.2.3.1 қауіпсіздік шаралар маңыздылығын сезіне отырып мен құралдарды қолдану
	Табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары.	6.1.1.1 қоршаған әлем объектілері сипаттамаларын (құрамы, құрылымы, пропорциясы) ескеріп басқалардың тәжірибесі негізінде түсініктерін көрсету; 6.2.2.1 материалдардың механикалық және технология және олардың қолдану аясында сипаттау

	Табиғи материалдардан жасалған бұйымдардың нобайын әзірлеу.	6.3.5.1 шығармашылық идея үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау
	Бұйым жасау.Бұйымды безендіру.	6.1.6.1 материалдардың жұмыстың практикалық дағды отырып, көркем материалдарды эксперимент жасау және пайдалану; 6.1.5.1 өз ойы мен сезімімен қоршаған әлемнің көрнекі эскизін көрнекі өнер құралдарын таныстыру
	Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру.	6.3.5.2 мектеп аудиториясының таныстыру
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Қол электр аспаптары мен жабдықтары. Практикалық жұмыстар.	6.3.2.1 қозғалыс механизмдерін құралдарының құрылысын анықтау оларды конструкциялық, табалдырық материалдарды өңдеу үшін қолдану; 6.2.4.2 қол құралдарымен жұмыс істеуді және еңбек гигиенасын түсіндіру (жұмыс орны тазарту, арнайы киімде жұмыс)
	Құрама бөлшектерден роботтарды әзірлеу. Роботтардың пайда болу тарихы және түрлері	6.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін ақпарат қолдану тандау және пайдалану; 6.1.3.2пәндік терминология отырып, өз жұмысын және қолөнершілер, дизайнерлер жасау үшін пайдаланылған тәсілдерді (техниканы) салыстыру
	Роботты құру. Эскиз. Роботты жасау үшін материалдарды дайындау.	6.3.3.1 композицияның негізін сақтай отырып, әр түрлі дизайнды дамытуға арналған тандау және орындау; 6.2.2.1 материалдардың механикалық және технология және олардың қолдану аясында сипаттау; 6.1.4.1 уақытты және басқа факторлар отырып, іс-әрекеттердің кезеңін және анықтау
	Роботты құру. Роботтың жылжымалы бөліктерін құру бойынша эксперимент жасау.	6.3.4.1 орындалған белгіленген негізінде бұйымдарды дайындау құралдармен материалдарды; 6.3.4.2 ажыратылатын және қосылыстарды пайдалану бөлшектерден бұйымдар жасау; 6.2.4.1 қауіпсіздік шаралары маңыздылығын сезіне отырып мен құралдарды қолдану

	Көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәліметтер	6.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту үшін ақпарат көздерін таңдау және пайдалану
	Көлік құралының моделін әзірлеу. Эскиз. Материалдарды таңдау.	6.3.3.1 композицияның негізін сақтай отырып, әр түрлі дизайнның дамытуға арналған таңдау және орындау; 6.1.4.3 материалдық шығындар (сандық көрсеткіштер)
	Көлік құралының моделін жасау. Модельдің жекелеген бөліктерін жасау. Модельді құрастыру және өңдеу.	6.3.4.1 орындалған белгілер негізінде бұйымдарды дайындау құралдармен материалдарды таңдау; 6.3.4.2 ажыратылатын және қосылыстарды пайдалану бөлшектерден бұйымдар жасау
	Жұмыстың тұсаукесері. Көрме ұйымдастыру.	6.3.5.2 мектеп аудиториясының таныстыру
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері.	6.4.2.1 қазақ және басқа да мәдениетінде, қоғамдық тамақтану орындарында дастархан үстіндегі ережелерін салыстыру; 6.4.2.2 әр түрлі іс-шаралар рәсімдеу және дайындау дағдыларын көрсету
Үй ішіндегі мәдениет	Электр жүйелерінің шартты белгілерімен танысу. Электр тізбектері.	6.5.1.4 электр схемаларының шартты графикалық белгілерін орындау; 6.5.1.5 күрделі емес электр тізбегін және есептеу
	Электр шамдарының техникалық сипаттамалары, олардың артықшылықтары, кемшіліктері және пайдалану ерекшеліктері.	6.5.1.5 күрделі емес электр тізбегін және есептеу; 6.2.3.1 қауіпсіздік шараларының маңыздылығын сезіне отырып, мен құралдарды қолдану
	Электр қол құралдарын қолдана отырып, тұрмыстағы жөндеу жұмыстары.	6.5.1.6 құралдарды пайдалану, интерьерді жинақтау, ұйымдастыру, практикалық жұмыстарды кезінде қарапайым жөндеу орындау; 6.2.3.1 қауіпсіздік шараларының маңыздылығын сезіне отырып, мен құралдарды қолдану
	Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар.	6.5.2.1 сәндік гүл дағдыларын технологиясын сипаттау; 6.5.2.2 сәндік бау-бақша жасау көктемгі жұмыстарды орындау

		6.2.3.1 қауіпсіздік шараларының маңыздылығын сезіне отырып, құралдарды қолдану
--	--	--

4) 6 сынып (қыздар):

4-кесте

Ұзақмерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптар/Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Көрнекі өнер	Портреттік жанр. Портрет түрлері. Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы портрет.	6.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту үшін ақпарат көздерін және пайдалану; 6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қол жұмыстарының ерекшеліктері мен түсініктерін көрсету
	Сызықтық портрет. Графика. Орындау техникасы. Портреттерді жасаудың дәстүрлі емес әдістері	6.1.5.1 өз ойы мен сезімін жеткізе әлемнің көрнекі элементтерін құралдарын таңдау және қолдану; 6.1.6.1 материалдардың жұмыстың практикалық дамуы отырып, көркем материалды эксперимент жасау және пайдалану; 6.3.3.1 заманауи дәстүрлі өнерді тану және олардың қалай пайдалану жолдарын, мүмкіндіктерін
	Портреттегі түс. Портретті орындау техникасы.	6.1.1.1 қоршаған әлем объектілерін сипаттамаларын (құрамы, құрылымы, пропорциясы) басқалардың тәжірибесі негізінде түсініктерін көрсету; 6.1.5.1 өз ойы мен сезімін жеткізе әлемнің көрнекі элементтерін құралдарын таңдау және қолдану;
	Заманауи портрет. Сурет өнері. Фотокамерамен эксперимент.	6.1.3.2 пәндік терминологияны өз жұмысын және өнер еңбекшілері (қолөнершілер, дизайнерлер) үшін пайдаланылған әдістермен (техниканы) салыстыру; 6.1.4.2 өнер түрлерінің айырмашылықтар мен салыстыру және түсіндіру (ескінідеме); 6.1.5.1 өз ойы мен сезімін жеткізе әлемнің көрнекі элементтерін құралдарын таңдау және қолдану;
	Анимация. Қозғалмалы элементтер (пластилин анимациясы, көлеңке театры, саусақ қуыршақтары, камыс).	6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қол жұмыстарының ерекшеліктері мен түсініктерін көрсету

	Сценарийді әзірлеу. Кейіпкерлер мен декорацияларды жасау. Көркем идеяларды жүзеге асыру. Дыбыстандыру.	6.1.4.1 уақытты және басқа сәттерді отырып, іс-әрекеттердің кезеңін және анықтау; 6.1.4.2 өнер түрлері арасында (живопись) ұқсастық пен айырмашылықты түсіндіру; 6.1.5.1 өз ойы мен сезімін жеткізіп, әлемнің көрнекі элементтерін суреттеу құралдарын таңдау және қолдану; 6.3.5.3 өзінің және басқаларының жақсарту үшін сындарлы ескерту және бейімделуге негізделген
	Жұмыстың тұсаукесері.	6.3.5.2 мектеп аудиториясында таныстыру
2-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Тоқу өнері. Ілмекпен тоқу. Тоқу әдістері мен техникасы. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды таңдау.	6.1.2.1 қазақтың ұлттық мәдениетінің көркемдік, қолданбалы жұмыстарының ерекшеліктерін мен түсініктерін көрсету; 6.3.5.1 шығармашылық идеялар үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау; 6.1.4.3 материалдық шығармалар (сандық көрсеткіштер)
	Түрлі өнімдерді ілгекпен тоқу(майлық, сөмке, ұялы телефон үшін қап).	6.1.6.1 материалдардың жұмыстың практикалық дағдыларын отырып, көркем материал, эксперимент жасау және пайдалану; 6.2.3.1 шығармашылық жұмыс жасау процесінде қазақтың ұлттық элементтерін қолдану; 6.2.3.1 қауіпсіздік шаралары маңыздылығын сезіне отырып, құралдарды қолдану
	Тоқу. Сым, олардың түрлері. Тоқу әдістері мен техникасы. Бұйымның эскизін әзірлеу.	6.3.5.1 шығармашылық идеялар үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау; 6.1.4.3 материалдық шығармалар (сандық көрсеткіштер)
	Түрлі өнімдерді тоқу (шарф, орамал, тіреуіш)	6.1.6.1 материалдардың жұмыстың практикалық дағдыларын отырып, көркем материал, эксперимент жасау және пайдалану; 6.2.3.1 шығармашылық жұмыс жасау процесінде қазақтың ұлттық элементтерін қолдану; 6.2.3.1 қауіпсіздік шаралары маңыздылығын сезіне отырып, құралдарды қолдану

	Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру.	6.3.5.2 мектеп аудиториясын таныстыру; 6.3.5.3 өзінің және басқа жақсарту үшін сындарлы ескеру және бейімделуге негізделген
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Тоқыма материалдардан жасалған бұйымдарды әзірлеу (авторлық қуыршақ, дамытушы ойыншық). Идеяларды әзірлеу. Эскиз.	6.3.3.1 композицияның негізін сақтай отырып, әр түрлі объектілерді дамытуға арналған тапсырманы орындау; 6.3.5.1 шығармашылық идеялар үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау
	Текстильді әртүрлі текстуралар мен түстерді зерттеу. Материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау.	6.2.2.2 тоқыма құралдарының қасиеттері мен өңделуін зерттеу; 6.3.3.1 заманауи дәстүрлі өнерді тану және олардың қалай пайдалану жолдарын, мүмкіндіктерін зерттеу; 6.3.2.1 тігін машиналарын ре
	Бұйым жасау. Бөлшектерді пішу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу.	6.3.2.2 тігін бұйымдарының өңдеу режимін сипаттау, оларды қолдану; 6.3.4.3 тоқыма материалдарды машинасында пішу және өңдеу тігістерді түрлендіре алу; 6.3.4.4 әртүрлі (тоқыма, табиғи) материалдар мен құрастырып отырып, бір бұйымды жасау; 6.2.4.2 қол құралдарымен қағаз және еңбек гигиенасы ережелерін
	Үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны (алжапқыш, ас үй керек-жарақтары). Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалды таңдау және дайындау. Жұмыстың орындалу реті.	6.3.3.1 композицияның негізін сақтай отырып, әр түрлі объектілерді дамытуға арналған тапсырманы орындау; 6.3.5.1 шығармашылық идеялар үшін эскиздер, техникалық сызбаларды орындау; 6.1.4.1 уақытты және басқа объектілерді зерттеу, оларды таныстырып, іс-әрекеттердің кезеңін және анықтау; 6.1.4.3 материалдық шығармалар (сандық көрсеткіштер)
	Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру.	6.3.5.2 мектеп аудиториясын таныстыру; 6.1.3.2 пәндік терминологияны өз жұмысын және өнерін (қолөнершілер, дизайнерлер) үшін пайдаланылған әдістерді (техниканы) салыстыру
4-тоқсан		

Тамақтану мәдениеті	Қазақ мәдениетінде, түрлі халықтардың мәдениетінде және қоғамдық тамақтану орындарында үстел үстіндегі жүріс-тұрыс ережелері.	6.4.2.1 қазақ және басқа да мәдениетінде, қоғамдық тамақтану орындарында дастархан үсті ережелерін салыстыру; 6.4.2.2 әр түрлі іс-шаралар үшiн және дайындау дағдылары мен әдеттері.
	Жартылай фабрикаттардан тағам дайындау технологиясы.	6.4.3.1 тағамдар мен десерттер дайындау технологиясын білу және қолдану; 6.4.3.2 әр түрлі тағамдарды даярдау азық-түліктер мен керек-жарақтар және таңдау
	Тағамдарды экспресс дайындау технологиясы.	6.4.3.1 тағамдар мен десерттер дайындау технологиясын қолдану; 6.4.3.2 әр түрлі тағамдарды даярдау азық-түліктер мен керек-жарақтар және таңдау
	Десерт дайындау технологиясы.	6.4.3.1 тағамдар мен десерттер дайындау технологиясын қолдану; 6.4.3.2 әр түрлі тағамдарды даярдау азық-түліктер мен керек-жарақтар және таңдау; 6.3.5.2 мектеп аудиториясында таныстыру
Үй ішіндегі мәдениет	Гигиена ережелері. Үй-жайларды ылғалды және құрғақ жинау.	6.5.1.1 тұрғын үйге қойылатын талаптарды, тазалық сақтау, құрылғыларын сипаттау; 6.5.1.2 жеке гигиена құралдарын анықтау және пайдалану
	Киім мен аяқ киімге күтім жасау, оларды сақтау.	6.5.1.3 маусымдық киім мен аяқ киім ережелерін сақтау
	Сәндік-гүл мәдениеті. Гүл өсірудегі көктемгі жұмыстар.	6.5.2.1 сәндік гүл дайындау технологиясын сипаттау; 6.5.2.2 сәндік бау-бақша көктемгі жұмыстарды орындау; 6.2.3.1 қауіпсіздік шараларын маңыздылығын сезіне отырып, құралдарды қолдану

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығымен
30-қосымша
Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2013 жылғы 3 сәуір
№ 115 бұйрығына 667-көрсеткіш

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Технология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы 1-тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Технология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарлама мақсаты - өнер және еңбек технологиясы саласында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру; көру қабілеті бұзылған білім алушылардың шығармашылық ойлауын, тұлғаның қалыптасуы мен өзін-өзі танытуының негізі ретінде рухани-адамгершілік мәдениетті дамыту.

3. Бағдарлама міндеттері:

1) білімді дамыту, қоршаған әлемде өнерді, дизайн мен технологияны саналы қабылдауды қалыптастыру;

2) Қазақстан және әлем халықтарының көркем-мәдени мұрасын зерделеу;

3) технологиялық дағдыларды, шығармашылық идеяларды өнер мен дизайнның мәнерлі құралдарымен жеткізе білу дағдыларын дамыту;

4) объектілерді көркемдеуге көшіру, талдау жасау, зерттеу процесінде білім алушылардың шығармашылық және сыни ойлауын дамыту;

5) оқу қызметінің барлық түрлерінде (зерттеу, идеяларды шығармашылық іске асыру, жұмыстарды таныстыру) ақпараттық - коммуникациялық технологияларды қолдану тәжірибесін меңгеру;

6) әр түрлі ресурстар мен ақпарат көздерін зерттеу және олардың жұмыс нәтижелері үшін маңыздылығын түсіну;

7) эстетикалық, еңбек, экономикалық, экологиялық, патриоттық тәрбие және адамгершілік-рухани құндылықтарды қалыптастыру;

8) уақытты, материалдардың қасиетін және басқа факторларды анықтай және ескере отырып, өз іс-әрекетін өз бетінше жоспарлау қабілетін дамыту;

9) жеке, жұптық және топтық қызметтегі оқу міндеттеріне қол жеткізу үшін бірлескен жұмысты ұйымдастыру тәжірибесін меңгеру.

4. Түзете – дамыту міндеттері:

1) табиғи заттарды, модельдерді, макеттерді және бедерлі бейнелерді жанаспалы зерттеу тәсілдеріне қоршаған әлем объектілері туралы адекватты түсініктерді қалыптастыру; объектілерді модельдермен, макеттермен, бедерлі бейнелермен байланыстыра білу;

2) сенсорлық функцияларды, түстерді ажыратуды, көзбен шамалау және ұсақ моториканы дамыту;

3) сақталған анализаторларды қолдана отырып, заттар мен объектілерді мақсатты зерттеу және бақылау дағдыларын жетілдіру;

4) заттардың пішіні, көлемі және кеңістіктегі орналасуы бойынша салыстыра білуді дамыту;

5) пәнді оқыту процесінде бисенсорлық және полисенсорлық қабылдауды қалыптастыру;

6) қауіпсіз жұмыс ережелері туралы білімді бекіту және қалдық көруді қорғауды қамтамасыз ететін офтальмологиялық-гигиеналық талаптарды сақтау.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Ерекше білім беруде қажеттілігі бар балаларды оқыту құндылыққа бағдарланған, жеке тұлғаға бағдарланған, іс-әрекеттік, дифференциалды, коммуникативтік тәсілдер мен ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде жүзеге асырылады.

6. Құндылыққа бағытталған тәсіл сәулет пен мүсіннің көрнекті шығармаларымен танысу арқылы жүзеге асырылады; сәулет өнерінде, бейнелеу өнерінде, заттық-материалдық және кеңістіктік ортаның ұлттық бейнелерінде және адамның сұлулығын түсінуде көрініс тапқан өз Отанының мәдениет тарихына құрмет көрсетуге тәрбиелеу; көркем мәдениетті рухани құндылықтардың кеңістіктік формаларында материалдық көрініс формасы ретінде дамыту.

7. Тұлғаға бағытталған тәсіл көру қабілеті бұзылған балалардың жеке мүмкіндіктерін анықтайды және практикалық іс-әрекет негізінде пәнге белсенді, қызығушылық танытатын қатынасты қалыптастыруды жүзеге асырады.

8. Іс-әрекеттік тәсіл білім алушылардың танымдық қызметін дамыту және түзету үшін ойын технологияларын пайдалана отырып, зерттеу, ақпараттық-рецептивтік, іздестіру-шығармашылық әдістерін қолдануда практикалық біліктер мен дағдыларды түзету мен дамытуда іске асырылады.

9. Дифференциалды тәсіл көру қабілеті бұзылған білім алушыларды төмендегідей топтарға бөлуді болжайды:

1) көру мүмкіндіктері: көзі көрмейтін, көзі нашар көретін және нашар көретін білім алушылар;

2) физиологиялық ерекшеліктері: ұлдар мен қыздар.

10. Коммуникативтік тәсіл білім алушылардың өзін-өзі бағалау, жеке, жұптық және топтық іс-әрекеттегі өз жұмыстары мен басқа да білім алушылардың жұмыстарын талдау бойынша тапсырмалар негізінде қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетіне бағытталған.

11. Оқыту процесінің білім беру бағдарламасында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану презентациялар жасау, шығармашылық жұмыстарды көрсету дағдыларын дамытуды көздейді және

жұмыс, бос уақыт және коммуникация үшін технологияларды дұрыс және шығармашылық қолдануды қамтиды.

12. Сабақтар арнайы жабдықтармен және тифлотехникалық құралдармен жабдықталған жеке ұлдарға және қыздарға арналған шеберхана кабинеттерінде технология кабинетінде өткізіледі:

1) шеберхана: НС станогы, РКС станогы, СТД-120 станогы, ТВШ станогы, фпш-5 станогы, жағу аппараты, шегелер, пышақтар жинағы, рашпильдер жинағы, жиынтықтағы бұрғылар, егеулер жинағы, жинақтағы қайшылар, ағаш және металл бойынша қол аралары, бұрағыштар жинағы, тістеуіктер, бақшалық секатор, жинақтағы қашаулар, фрезерлік станок, үстелдік қысқаштар, вибраторлық шлифт-машина, электр джигзик, үстел үстілік электроқайрағыш;

2) технология кабинеті: жіптер мен инелер жинағы, инелер, қайшылар, иірілген жіптер, маталар, бу үтігі, үтіктеу тақтасы, "Батерфляй" тігін машинасы, Merry Lock оверлок (Мэри лок) 540 DSR, электр фен, Кір жуғыш машина, тоңазытқыш, кіріктірілген ыдыс жуғыш машина, кіріктірілген электр плитасы, кіріктірілген пеш, микротолқынды пеш, кәстрөлдер жиынтығы, ыдыс-аяқ жиынтығы, ас үй жиынтығы;

3) бедерлі сурет салуға арналған аспаптар: лавсан үлдірінің парақтары бар "Школьник" аспабы, "Н. А. Семевский" аспабы, "Графика" аспабы, "бағдар", грифельдер, Брайль бойынша жазуға арналған қағаз, Брайль сызғышы, трафареттер, жіп салғыш және зағип және нашар көретіндерге арналған инелер, лекало-сызғыш, сурет салуға арналған клеенка;

4) "PIAF" (плайф) – тактильді графиканың сезгіш суреттерін жасауға арналған құрылғы;

5) бедерлі-графикалық көрнекі құралдар, оның ішінде иллюстрациялық, графикалық және символдық көрнекілік бедерлі-нүктелік, пәндік барельефтік және сюжеттік бейнелер;

6) көп деңгейлі демонстрациялық материал: макеттер, модельдер, жалпақ және к өлемді геометриялық фигуралар жиынтығы.

13. "Технология" пәнін оқыту процесінде келесі жалпы білім беру және түзету пәндерімен байланыс жүзеге асырылады: "Математика", "Әдебиет", "Тарих", "Биология", "Информатика", "Қалдық көру және көру қабілетін қорғау және дамыту", "Кеңістіктік бағдарлау", "Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау".

3-тарау. "Технология" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

14. "Технология" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7 – сыныпта-аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;

2) 8 – сыныпта-аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;

3) 9 – сыныпта-аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;

4) 10 – сыныпта-аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты құрайды.

15. Бағдарлама мазмұны 5 бөлімді қамтиды:

- 1) "Визуалды өнер" бөлімі;
- 2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі;
- 3) "Дизайн және технология" бөлімі;
- 4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі;
- 5) "Үй мәдениеті" бөлімі.

16. Оқыту мақсаттарының жүйелері мен ұзақ мерзімді жоспарларды қамтитын 10-сыныпқа арналған бағдарламалық материал 3 бейінді бөлімде мазмұнды көздейді:

- 1) "Көркем еңбек" бөлімі;
- 2) "Үй шаруашылық технологиясы" бөлімі;
- 3) "Ағаш шеберлік ісі" бөлімі.

17. "Визуалды өнер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) классикалық және заманауи өнер;
- 2) Қазақстанның суретшілер шығармалары;
- 3) бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары;
- 4) цифрлық өнер (фотосуреттер, анимация, медиа құралдар);
- 5) бейнелеу (визуалды) өнерінің мәнерлі құралдары;
- 6) көркем материалдар мен техникалармен тәжірибе жасау.

18. "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) Қазақстан мен басқа халықтардың сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі түрлері мен ерекшеліктері;
- 2) сәндік-қолданбалы өнердің материалдары, құралдары мен технологиялары;
- 3) интерьерді безендіру;
- 4) қауіпсіздік техникасы мен еңбек гигиена ережелерін сақтау.

19. "Дизайн және технология" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) негізгі табиғи, жасанды және дәстүрлі емес материалдар;
 - 2) материалдарды әртүрлі тәсілдермен өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтар;
 - 3) әр түрлі материалдардан жасалған бұйымдардың дизайны;
 - 4) дайындау технологиясы;
 - 5) құрастыру және модельдеу.
20. "Тамақтану мәдениеті" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:
- 1) үстелді жабдықтау ережелері;
 - 2) тағам дайындау технологиясы;
 - 3) әлем халықтарының тағамдары.

21. "Үй мәдениеті" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

- 1) жеке гигиена, тұрғын үй экологиясы, отбасылық дәстүрлер;
- 2) өсімдік шаруашылығы, сәндік гүл өсіру, ландшафтық дизайн негіздері;
- 3) интерьерді ұйымдастыру және жоспарлау.

22. "Көркем еңбек" бөлімі келесідей бөлімшелерді құрайды:

- 1) Материалтану;
- 2) кілем тоқу;
- 3) тоқу;
- 4) бисермен тоқу.

23. "Үй шаруашылық технологиясы" бөлімі келесідей бөлімшелерді құрайды:

- 1) Материалтану;
- 2) өнімдерді өңдеу технологиясы;
- 3) аспаздық технология.

24. 10-сыныпқа арналған "Ағаш шеберлік ісі" бөлімі келесідей бөлімшелерді құрайды:

- 1) Материалтану;
- 2) ағаш ұстасы жұмыстарының технологиясы;
- 3) көркем өңдеу;
- 4) ағаш-жиһаз бұйымдары.

25. 7-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (ұлдар үшін):

1) "Визуалды өнер" Нашар көретін білім алушылар үшін. Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Табиғаттың микросуреттер. Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар. Өз бетінше зерттеу. Қазақстанның заманауи суретшілері. Өнердегі заманауи стильдерді зерттеу негізінде шығармашылық жұмыс. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Рельефті және көлемді бейнелер негізінде табиғаттың микросуреттер. Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар. Өз бетінше зерттеу. Қазақстанның заманауи суретшілері. Өнердегі заманауи стильдерді зерттеу негізінде шығармашылық жұмыс. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Пирография өнерімен танысу. Көркемдік жағу әдістері мен әдістері. Эскизді орындау. Материалды таңдау және дайындау. Фольгаға өрнек салу. Ресімдеу. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Пирография өнерімен танысу. "Фольгамен өрнектеу" техникасы бойынша металдарды көркем өңдеу. Көріністер негізінде эскизді орындау. Материалды

таңдау және дайындау.Фольгаға өрнек салу. Ресімдеу. Жұмыстың тұсаукесері және көрмені ұйымдастыру;

3) "Дизайн и технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Дизайн. Дизайн бұйымдар.Ағашты өңдеуге арналған жабдық. Ағашты механикалық өңдеу кезінде жұмысты ұйымдастыру. Ағаштан жасалған бұйымдарды жасау. Материалды таңдау және дайындау. Бұйымды дайындау (грифель, көрсеткіш). Материалдар мен бөлшектерді механикалық өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Дизайн. Дизайн бұйымдар. Ағашты өңдеуге арналған жабдық. Ағашты механикалық өңдеу кезінде жұмысты ұйымдастыру. Ағаштан жасалған бұйымдарды жасау. Материалды таңдау және дайындау. Бұйым жасау (грифель.указка). Материалдар мен бөлшектерді механикалық өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру;

4) "Тамақтану мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық тағамдары.Әлем халықтарының тағамдары (өзбетінше зерттеу).Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже). Көзі көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық тағамдары.Әлем халықтарының тағамдары (өзбетінше). Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже);

5) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техника мен жабдықтар. Тұрғын үй экологиясы. Үйдегі Микроклимат. Көрмейтін білім алушылар үшін. Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техника мен жабдықтар. Тұрғын үй экологиясы. Үйдегі Микроклимат.

26. 7-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (қыздар үшін):

1) "Визуалды өнер" Нашар көретін білім алушылар үшін.Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Табиғаттың микросуреттер. Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар. Өз бетінше зерттеу. Қазақстанның заманауи суретшілері. Өнердегі заманауи стильдерді зерттеу негізінде шығармашылық жұмыс. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін.Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Рельефті және көлемді бейнелер негізінде табиғаттың микросуреттер. Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар. Қазақстанның заманауи суретшілері. Өнердегі заманауи стильдерді зерттеу негізінде шығармашылық жұмыс. Көрменің тұсаукесері және оны ұйымдастыру;

2) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Көркем сурет. Түрлері-әшекейлеу. Кескіндеме әдістері мен әдістері. Көркем сурет материалдары мен жабдықтары. Көркем сурет үшін эскиз жасау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Көркем сурет салу. Сәндеу. Ресімдеу. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Көркем сурет. Кескіндеме түрлері (модельдер,макеттер). Кескіндеме әдістері мен әдістері. Көркем сурет материалдары мен жабдықтары. Көркем сурет үшін эскиз жасау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Көркем сурет салу. Сәндеу. Ресімдеу. Жұмыстарды таныстыру және көрмені ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Тігін бұйымдарын (киім, аксессуарлар, зергерлік бұйымдар) түрлендіру (түрлендіру) және безендіру. Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Жинақ жасау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымдарды өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру (сән көрсетілімі). Көрмейтін білім алушылар үшін. Тігін бұйымдарын (киім, аксессуарлар, зергерлік бұйымдар) түрлендіру (түрлендіру) және безендіру. Идеяларды әзірлеу. Идеялар негізінде Эскиз. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Жинақ жасау. Бөлшектерді дайын үлгі бойынша пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымдарды өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру (сән көрсетілімі);

4) "Тамақтану мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық тағамдары.Әлем халықтарының тағамдары (өзбетінше зерттеу).Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже). Көзі көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық тағамдары.Әлем халықтарының тағамдары (өзбетінше). Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже).

5) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін.Тұрмыстық техниканы таңдау. Тұрмыстық техниканы пайдалану ережелері. Өсімдік безендіру, интерьер элементі ретінде. Көрмейтін білім алушылар үшін.Тұрмыстық техниканы таңдау. Тұрмыстық техниканы пайдалану ережелері. Өсімдік безендіру, интерьер элементі ретінде.

27. 8-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (ұлдар үшін):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Мозаика өнері. Мозаика түрлері. Мозаика техникасы. Эскиз. Материалды таңдау. Мозаикалық панельдерге негіз дайындау. Мозаикалық панельді орындау. Көркем

безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Мозаика өнері. Мозаика түрлері. Мозаика техникасы. Идеялар негізінде Эскиз. Материалды таңдау. Мозаикалық панельдерге негіз дайындау. Мозаикалық панельді орындау. Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақ халқының ұлттық тұрмыстық заттарымен танысу. Ұлттық тұрмыстық заттарды (торсық, дөңгелек үстел) жасау материалдары мен техникаларын зерттеу. Идеяны талқылау. Эскизді әзірлеу (торсық, дөңгелек үстел). Жұмыс процесін жоспарлау. Материалдар мен құралдарды таңдау. Материалдарды өңдеу. Бұйымдар жасау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Үстел ойындары. Пайда болу тарихы. Үстел ойынының тұжырымдамасы. Әзірлеу үстелдік ойындар. Үстел ойынының бөлшектерін жасау. Көркем безендіру. Ойынды тестілеу. Сауалнама және ақпарат жинау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақ халқының ұлттық тұрмыстық заттарымен танысу. Ұлттық тұрмыстық заттарды (торсық, дөңгелек үстел) жасау материалдары мен техникаларын зерттеу. Идеяны талқылау. Ұсыныстар негізінде эскизді әзірлеу. Жұмыс процесін жоспарлау. Материалдар мен құралдарды таңдау. Материалдарды өңдеу. Бұйымдар жасау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Үстел ойындары. Шығу тарихы. Үстел ойынының тұжырымдамасы. Әзірлеу үстелдік ойындар. Үстел ойынының бөлшектерін жасау. Көркем безендіру. Ойынды тестілеу. Сауалнама және ақпарат жинау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі. Электр аспаптары мен тұрмыстық техниканы таңдау және бағалау. Күнделікті өмірде энергияны үнемдеу жолдары. Үй-жайларды жөндеуге арналған заманауи материалдар мен құралдар. Көрмейтін білім алушылар үшін. Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі. Электр аспаптары мен тұрмыстық техниканы таңдау және бағалау. Күнделікті өмірде энергияны үнемдеу жолдары. Үй-жайларды жөндеуге арналған заманауи материалдар мен құралдар.

28. 8-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (қыздар үшін): 1) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақ қолданбалы өнері (ши тоқу, киіз басу). Халық шығармашылығының түрлері (модельдері). Материалдар мен жабдықтар. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды дайындау. Шығармашылық жұмысты орындау. Сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім

алушылар үшін. Қазақ қолданбалы өнері (ши тоқу, киіз басу). Халық шығармашылығының түрлері (модельдері). Материалдар мен жабдықтар. Идеялар негізінде өнімнің эскизін жасау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Шығармашылық жұмысты орындау. Сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық киімдері. Этностиль. Ою-өрнек және оның стилизациясы. Этностильдегі бұйымның дизайны (бас киім, кеудеше). Этностильде бұйым жасау (бас киім, кеудеше). Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Халықтық пішім негізінде киім үлгілерінің дизайны. Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалдарды, құрал-саймандар мен жабдықтарды дайындау. Халықтық кесу негізінде өнімді жасау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақтың ұлттық киімдері. Этностиль. Ою-өрнек және оның стилизациясы. Этностильдегі бұйымның дизайны (бас киім, кеудеше). Этностильде бұйым жасау (бас киім, кеудеше). Декорирование бұйымдар. Жұмыстың тұсаукесері. Халықтық пішім негізінде киім үлгілерінің дизайны. Идеяларды әзірлеу. Идеялар негізінде Эскиз. Материалдарды, құрал-саймандар мен жабдықтарды дайындау. Халықтық кесу негізінде өнімді жасау. Бөлшектерді дайын үлгі бойынша пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Бұйымдарды сәндеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Интерьерге арналған сәндік бұйымдар. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Интерьерге арналған сәндік 2D, 3D өнімдерін жасау. Өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі. Медицинадағы өсімдіктер, Фитотерапия және косметология. Көрмейтін білім алушылар үшін. Интерьерге арналған сәндік бұйымдар. Идеялар негізінде өнімнің эскизін жасау. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Интерьерге арналған сәндік 2D, 3D өнімдерін жасау. Өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі. Медицинадағы өсімдіктер, Фитотерапия және косметология.

29. 9-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (ұлдар үшін):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазіргі интерьердегі сәндік өнім. Сәндік интерьер заттарын (шамдар, сәндік сағаттар) жасау әдістері мен техникаларын зерттеу. Идеяны талқылау және дамыту. Эскизді әзірлеу. Жұмысты жоспарлау. Материалдар мен құралдарды таңдау. Сәндік

интерьер заттарын жасау. Көркем безендіру. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазіргі интерьердегі сәндік өнім. Сәндік интерьер заттарын (шамдар, сәндік сағаттар) жасау әдістері мен техникаларын зерттеу. Идеяны талқылау және дамыту. Идеялар негізінде эскизді әзірлеу. Жұмысты жоспарлау. Материалдар мен құралдарды таңдау. Сәндік интерьер заттарын жасау. Көркем безендіру. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Сәулет өнерінің шедеврлері. Қазіргі сәулет. Қазақстан сәулеті (тарих және қазіргі заман). Сәулет ғимараттары мен құрылыстарының эскиздері, сызбалары (Имитациялық немесе өз идеялары). Сәулет объектісінің макетін жасау үшін материалдарды таңдау және анықтау. Сәулет объектісінің макетін жасау. Жұмыстың тұсаукесері. Жиһаз және интерьер заттарын өндіру. Белгілі бір интерьерге арналған затты жасау (көрме залына арналған модульдік креслолар, балаларға арналған жиһаз, сәндік шамдар). Идеяны талқылау және дамыту. Материалдарды дайындау. Графикалық құжаттама, техникалық ерекшелік. Бұйымдар жасау. Әрлеу. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Сәулет өнерінің шедеврлері. Қазіргі сәулет. Қазақстан сәулеті (тарих және қазіргі заман). Сәулет ғимараттары мен құрылыстарының идеялар негізіндегі эскиздері, сызбалары (еліктейтін немесе өз идеялары). Сәулет объектісінің макетін жасау үшін материалдарды таңдау және анықтау. Сәулет объектісінің макетін жасау. Жұмыстың тұсаукесері. Жиһаз және интерьер заттарын өндіру. Белгілі бір интерьерге арналған затты жасау (көрме залына арналған модульдік креслолар, балаларға арналған жиһаз, сәндік шамдар). Идеяны талқылау және дамыту. Материалдарды дайындау. Графикалық құжаттама, техникалық ерекшелік. Бұйымдар жасау. Әрлеу. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

3) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Интерьердегі, сыртқы көріністегі ландшафт элементтері. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Интерьердегі жарықтандыру. Табиғи және жасанды жарықтандыру. Интерьердегі жарықтандыру жобасын әзірлеу (тұрғын, қоғамдық, өндірістік). Интерьерді аймақтарға бөлу және жоспарлау (тұрғын, қоғамдық, өндірістік). Көрмейтін білім алушылар үшін. Интерьердегі, сыртқы көріністегі ландшафт элементтері. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Хиароскуро. Табиғи және жасанды жарықтандыру. Флуоресцентті лампалар мен флуоресцентті лампалардың

техникалық сипаттамалары. Интерьерді аймақтарға бөлу және жоспарлау (тұрғын, қоғамдық, өндірістік).

30. 9-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны (қыздар үшін):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер". Нашар көретін білім алушылар үшін. Қазақстанның дәстүрлі тоқымасы. Қазақ кілемдері, Алаш, кілем тоқу, гобелен. Қазіргі кілемдер. Кілем тоқу үшін материалдар мен құрал-жабдықтар. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды дайындау. Шығармашылық жұмысты орындау. Ресімдеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Қазақстанның дәстүрлі тоқымасы. Қазақ кілемдері, Алаш, кілем тоқу, гобелен. Қазіргі кілемдер. Кілем тоқу үшін материалдар мен құрал-жабдықтар. Идеялар негізінде өнімнің эскизін жасау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Шығармашылық жұмысты орындау. Ресімдеу. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология". Нашар көретін білім алушылар үшін. Сәннің заманауи стильдері (тәуелсіз зерттеу). "Тұлға мен сән үйлесімі" эксперименті. Құру өз имиджін. Идеяларды әзірлеу. Макияж, шаш, аксессуарлар арқылы жеке кескін жасау. Өзіңіздің имиджіңіз үшін киім-кешек, аксессуарлар жиынтығын жасау эксперименті. "Fastcloth" сәнді киімінің дизайны (фасткросс) қарапайым геометриялық пішіндер (пончо, кейп, туника). Киім мен аксессуарлардың заманауи өндірісі. Идеяларды әзірлеу. Эскиз. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Бұйымдар жасау. Бөлшектерді пішу. Қонақ үй бөлшектерін өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері (сән көрсетілімі). Көрмейтін білім алушылар үшін. Сәннің заманауи стильдері (тәуелсіз зерттеу). "Тұлға мен сән үйлесімі" эксперименті. Құру өз имиджін. Идеяларды әзірлеу. Макияж, шаш, аксессуарлар арқылы жеке кескін жасау. Өзіңіздің имиджіңіз үшін киім-кешек, аксессуарлар жиынтығын жасау эксперименті. "Fastcloth" сәнді киімінің дизайны (фасткросс) қарапайым геометриялық пішіндер (пончо, кейп, туника). Киім мен аксессуарлардың заманауи өндірісі. Идеяларды әзірлеу. Идеялар негізінде Эскиз. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Бұйымдар жасау. Бөлшектерді дайын үлгі бойынша пішу. Қонақ үй бөлшектерін өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу. Жұмыстарды талқылау және бағалау. Жұмыстың тұсаукесері (сән көрсетілімі);

3) "Үй мәдениеті". Нашар көретін білім алушылар үшін. Интерьердегі, сыртқы көріністегі ландшафт элементтері. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Мерекелерге арналған интерьер

дизайны. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Материалдар мен жабдықтарды (құрал-саймандарды) дайындау. Шығармашылық идеяларды жүзеге асыру. Көрмейтін білім алушылар үшін. Интерьердегі, сыртқы көріністегі ландшафт элементтері. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Материалдар мен жабдықтарды дайындау. Мерекелерге арналған интерьер дизайны. Шығармашылық идеяларды визуализациялау. Материалдар мен жабдықтарды (құрал-саймандарды) дайындау. Шығармашылық идеяларды жүзеге асыру.

31. 10-сыныпқа арналған "Технология" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Көркем еңбек". Сәндік - қолданбалы өнердің пайда болу тарихы және оның өндіріспен тікелей байланысы. Сәндік-қолданбалы өнерді орындаудың түрлері мен техникасы. Көркем еңбек материалдарын, құралдары мен жабдықтарын таныстыру және зерттеу. Кілем тоқу тарихы. Кілем тоқу түрлері. Кілем тоқу техникасы. Жоба бойынша жұмыс. Бұйымның эскизін әзірлеу. Технологиялық карта жасау. Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу. Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу. Шығармашылық жұмысты орындау. Сәндеу. Ресімдеу. Өнімге жарнама жасау. Өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Тоқу тарихы. Тоқу түрлері. Тоқу техникасы. Жоба бойынша жұмыс. Бұйымның эскизін әзірлеу. Технологиялық карта жасау. Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу. Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу. Шығармашылық жұмысты орындау. Сәндеу. Ресімдеу. Өнімге жарнама жасау. Өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру. Моншақтардың пайда болу тарихы. Моншақ түрлері. Бисермен тоқу техникасы. Жоба бойынша жұмыс. Бұйымның эскизін әзірлеу. Технологиялық карта жасау. Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу. Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау. Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу. Шығармашылық жұмысты орындау. Сәндеу. Ресімдеу. Өнімге жарнама жасау. Өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру;

2) "Үй шаруашылық технологиясы". Асхананың құрал-жабдықтармен танысу. Тамақты өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтарды таңдау. Ас үй мен асханадағы санитарлық-гигиеналық талаптар. Құралдар мен жабдықтарды қауіпсіз пайдалану ережесі. Шикізатты бастапқы механикалық өңдеу. Өнімдерді жылумен өңдеу. Дайындамаларды жылумен өңдеу түрлері. Термиялық өңдеудің

негізгі әдістері. Термиялық өңдеудің қауіпсіздік техникасы ережелері. Тағамдардағы минералды тұздарды аспаздық өңдеу кезінде сақтау әдістері. Метаболизмге, тағамның калориясына әсер ететін факторлар. Тағамдар мен тағамдардың калориясын есептеу. Пісіру технологиясы. Сэндвичтер мен жеңіл тағамдарды дайындау технологиясы. Жарма тағамдарының ассортименти мен технологиясы. Дәнді дақылдардан түрлі тағамдарды дайындау технологиясы. Суық және ыстық сусындар технологиясы. Жартылай фабрикаттардан тағамдарды дайындау технологиясы. Қамыр түрлерінің жіктелуі. Қамырды дайындау әдістері. Ашытқы қамырын дайындау технологиясы. Жаңа қамырды дайындау технологиясы. Пісіру. Үгілгіш қамыр. Тоқаш және бәліш. Бірінші курстардың жіктелуі және ассортименти. Бірінші тағамды дайындау технологиясы. Сорпа, борщ, маринадталған кеспе. Екінші тағамның жіктелуі және ассортименти. Рецепт бойынша екінші тағамды дайындау технологиясы. Салаттардың түрлері. Қарапайым салаттар дайындау технологиясы. Жылы салаттар дайындау технологиясы. Жеміс салаттарын дайындау технологиясы. Өнімдерді таңдау және ыдыс-аяқтарды дайындау бойынша практикалық жұмыс;

3) "Ағаш шеберлік ісі". Ағаш ұстасы мамандығы туралы әңгіме. Жұмсақ ағаштың қасиеттері. Қатты ағаштың қасиеттері. Ағаш түрлері. Ағашты өнеркәсіптік қолдану. Қылқан жапырақты және жапырақты түрлер. Ағашты сақтау әдістері. Ағашты табиғи және жасанды кептіру. Құралдар мен жабдықтардың түрлері. Таңбалау құралын пайдалану ережесі мен тәсілдері. Кескіш, кескішпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы. Сүргілеу құралы және оны қолдану. Планермен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы. Планерді жұмысқа дайындау. Планермен жоспарлау. Құралды реттеу және жолақтарды жоспарлау. Ағаш кесу-жалпы ақпарат. Ағаш кесу кезінде қолданылатын құралдар. Бөлшектерді белгілеу және аралау. Ағашты талшықтардан кесу. Талшықтардың бойымен ағаш кесу. Аралау тәсілдері және жұмыс тәртібі. Рамка жасау. Жақтау бөлшектері үшін материалды таңдау. Бөлшектерді қосу тәсілдері және оларды қолдану. Желіммен және қысқышпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы. Синтетикалық желімдер және олардың қасиеттері. Көркемдік өңдеу түрлері. Көркем өңдеуде қолданылатын әдістер мен ережелер. Дайындамаларда материалды таңдау және жіптерді орындау. Токарлық станоктар туралы жалпы мәліметтер. Токарлық станоктың мақсаты және өнеркәсіптік қолданылуы. Токарлық станоктың тораптары және олардың мақсаты. Токарлық станокта қауіпсіз жұмыс істеу ережелері. Материалды жұмысқа дайындау. Токарлық станокта жаттығу. Токарлық станокта бұйымдар жасау. Сөре жасау бойынша жұмыс жоспары. Материалды таңдау.

Бөлшектердің контурларын белгілеу. Бөлшектерді аралау. Тақталар мен бүйір қабырғалардың алдыңғы жиектерін жоспарлау. Бөлшектердің алдыңғы жиектерін қаптау. Бүйір қабырғалардағы тесіктердің орталықтарын белгілеу. Сөренің барлық бөлшектерін құрастыру. Тегістеу, балғамен, желіммен және лакпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы. Сөрені желімге, шегелерге және бұрандаларға құрастыру. Сөрені лакпен жабу.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

32. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 1.1.2.4: "1" – сынып, "1.2" бөлім, бөлімше, "4" – оқыту мақсатының реттік саны.

33. Оқыту мақсаты бойынша күтілетін нәтижелер:

1) "Визуалды өнер" бөлімі:

1-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9 -сынып
1.1 Классикалық және заманауи өнер	7.1.1.1 қыздар мен ұлдар қоршаған орта элементтерінің сипаттарын визуалды көрсетеді		
1.2 Қазақстандық суретшілердің шығармалары	7.1.2.1 ұлдар / қыздар - тарихи және мәдени текті өнер, қолөнер және дизайн туындыларының ерекшеліктерін өз бетінше зерттеу және сипаттау; 7.1.2.2 ұлдар/ қыздар - пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысын және басқалардың жұмысын жасау үшін пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді талқылау және бағалау	8.1.2.1 ұлдар/ қыздар - әртүрлі тарихи және мәдени тектегі өнер, қолөнер және дизайн туындыларының ерекшеліктерін түсіну; 8.1.2.2 ұлдар/ қыздар - идеялар мен тақырыптарды талдау және бағалау үшін критерийлерді қолдану, пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысында және басқалардың жұмысында көрініс табады	9.1.2.1 ұлдар/ қыздар - тарихи және мәдени тектегі өнер, қолөнер және дизайн туындыларының ерекшеліктерін түсіну; 9.1.2.2 ұлдар/ қыздар - өзгенің тарихи, әдебиеті мен өнерін білу
1.3 Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары	7.1.3.1 ұлдар/қыздар шығармашылық идеяларды, гның ішіндегі оңтайлы түрін таңдау үшін әртүрлі акпарат көздерін қолдану; 7.1.3.2 ұлдар/ қыздар - пәндік терминологияны қолдана отырып, өз жұмысында және басқалардың жұмысында көрініс тапқан идеялар мен тақырыптарды талқылау және бағалау	8.1.3.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту үшін өздігінен таңдалған түрлі акпарат көздерін пайдалану; 8.1.3.2 ұлдар/ қыздар - пайдаланылған әдістерге, тәсілдерге және жасалған өнімнің сапасына талдау және бағалау жүргізу үшін критерийлерді қолдану	9.1.3.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық және дамыту үшін мақсатты пайдалану; 9.1.3.2 ұлдар/ қыздар - шығармашылық және дамыту үшін мақсатты пайдалану; 9.1.3.3 ұлдар/ қыздар - шығармашылық және дамыту үшін мақсатты пайдалану; 9.1.3.4 ұлдар/ қыздар - шығармашылық және дамыту үшін мақсатты пайдалану
1.4 Цифрлық өнер (суреттер, анимация, медиақұрал)	7.1.4.1 ұлдар/ қыздар - алған білімін пайдалана отырып, өзінің болашақ іс-әрекетін анықтай отырып,	8.1.4.1 ұлдар/ қыздар - алған білімі мен тәжірибесін пайдалана отырып, өзінің болашақ іс-әрекетін	9.1.4.1 ұлдар/ қыздар - орындаудың ұтымды тәсілін

	шығармашылық іс-әрекетті жоспарлау; 7.1.4.2 ұлдар/ қыздар - бұйымның материалдық шығындары мен өзіндік құнын анықтау	сипаттай отырып, шығармашылық іс-әрекетті жоспарлау; 8.1.4.2 ұлдар/ қыздар - зерттеу негізінде халықтың өнім түрлеріне қажеттілігін анықтау	шығармашылық жоспарлау; 9.1.4.2 ұлдар/ қыздар - анықтау үшін әр түрлі өткізу нарықтарын
1.5 Көркемдік бейнелеу құралдары бейнелеу (визуалды) өнері	7.1.5.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық идеяларды жеткізу үшін қоршаған әлемнің көрнекі элементтерін және өнердің мәнерлі құралдарының негізін анықтау, таңдау және пайдалану	8.1.5.1 ұлдар/ қыздар - күрделі шығармашылық идеяларды жеткізу үшін өнердің мәнерлі құралдарын өз бетінше анықтау, таңдау және пайдалану	9.1.5.1 ұлдар/ қыздар - жұмыстар жасау мәнерлі құралдарын пайдалану
1.6 Көркем материалдар мен техникалармен тәжірибе жасау	7.1.6.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстарды жасау кезінде түрлі техникалар мен көркем материалдарды анықтау, таңдау және эксперимент жасау; 7.1.6.2 ұлдар/ қыздар - өз жұмысын және басқалардың жұмысын жетілдіру, бейімдеу бойынша сындарлы пікірлер қабылдауға және негізделген ұсыныстар жасауға;	8.1.6.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстар кезінде түрлі техникалар мен көркем материалдарды зерттеу, анықтау, салыстыру және біріктіру; 8.1.6.2 ұлдар/ қыздар - пайдаланылған идеялар мен тәсілдерді талдау мен бағалауға негізделе отырып, өз жұмысын және басқалардың жұмысын бейімдеу, жетілдіру бойынша сыни ұсыныстар жасау	9.1.6.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстар кезінде түрлі техникалар мен көркем материалдарды анықтау, таңдау және пайдалану; 9.1.6.2 ұлдар/ қыздар - негізделген өз жұмысын және басқалардың жұмысын бағалау мен маңыздылығын

2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:

2-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
2.1 Қазақстан мен басқа халықтардың сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі түрлері мен ерекшеліктері	7.2.1.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстар мен бұйымдарды жасау процесінде Қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін салыстыру және пайдалану	8.2.1.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстар мен бұйымдарды жасау процесінде Қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін білу және қолдану	9.2.1.1 ұлдар/ қыздар - шығармашылық жұмыстар мен бұйымдарды жасау процесінде Қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін қолдану
2.2 Сәндік-қолданбалы өнер материалдары, құралдары	7.2.2.1 ұлдар/қыздар - жобаланатын объектілерді дайындау кезінде конструкциялық, табиғи және жасанды материалдардың физикалық, механикалық және технологиялық қасиеттерін анықтау және салыстыру; 7.2.2.2 қыздар - фурнитура мен әрлеу материалдарының жіктелуі мен сипаттамасын анықтау, сипаттау және салыстыру	8.2.2.1 ұлдар - жобаланатын объектінің қасиеттері мен мақсатын ескере отырып, материалдарды, оларды өңдеу және өңдеу тәсілдерін анықтау және таңдау; 8.2.2.2 қыздар - табиғи және жасанды былғары мен үлбірдің түрлері мен қасиеттерін зерттеу, анықтау және салыстыру	9.2.2.1 ұлдар/қыздар - техникалық, сипаттамаларын материалдарды, әдістерін өз бетінше таңдау; 9.2.2.2 қыздар - тоқылмаған және жасанды материалдарды өз бетінше анықтау
2.3 Интерьерді декоративті безендіру	7.2.3.1 ұлдар - интерьерді ұйымдастыру бойынша практикалық жұмыстарды және қол құралдарын пайдалана отырып,	8.2.3.1 ұлдар - интерьерді ұйымдастыру бойынша практикалық жұмыстарды орындау барысында жарықтандыру,	9.2.3.1 ұлдар - функционалды, эстетикалық және эстетикалық ескере отырып,

	ақауларды жою бойынша қарапайым жөндеу операцияларын орындау	желдету және жылу жүйесіне қойылатын номдар мен талаптарды зерттеу және сақтау;	жарықтандыруды бойынша шешімдер құрастыру
2.4 Еңбектің гигиеналық ережесімен өмір техникасын сақтау	7.2.4.1 ұлдар/қыздар - қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, материалдар мен құралдарды білу және пайдалану; 7.2.4.2 ұлдар/қыздар - заманауи технологиялық машиналарда қауіпсіз жұмыс істеу тәсілдерін білу және түсіндіру	8.2.4.1 ұлдар/ қыздар - қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, материалдар мен құралдарды атау, салыстыру және пайдалану; 8.2.4.2 ұлдар / қыздар - құрал-саймандармен және жабдықтармен қауіпсіз жұмыс бойынша жадынама құрастыру	9.2.4.1 ұлдар/ қыздар - қауіпсіздік техникасын қатаң сақтау, материалдар мен құралдарды мақсатына қарай қолдану; 9.2.4.2 ұлдар/қыздар - заманауи жұмыс түрлерін дайындалған қауіпсіздік техникасы мен нұсқаулықтар құрастыру

3) "Дизайн және технология" бөлімі:

3-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
3.1 Негізгі табиғи, жасанды және дәстүрлі емес материалдар	7.3.1.1 ұлдар/ қыздар - табиғи және жасанды материалдарды тану және шығармашылық жұмыстарды жасау үшін оларды қалай тиімді өңдеуге және қолдануға болатындығын анықтау	8.3.1.1 ұлдар/ қыздар - бірқатар материалдарды анықтау және атау, оларды қалай біріктіруге, өңдеуге және қолдануға болатындығын білу	9.3.1.1 ұлдар/ қыздар - дайындау және заманауи және материалдарды өңдеу
3.2 Материалдарды өңдеуге арналған құралдар мен жабдықтар	7.3.2.1 ұлдар - конструкциялық, табиғи және жасанды материалдарды өңдеу бойынша қазіргі заманғы технологиялық машиналардың құрылысы мен жұмыс қағидаларын білу және сипаттау; 7.3.2.2 қыздар - тігін машинасының жұмысындағы ақауларды зерттеу және табу; 7.3.2.3 қыздар - тігін бұйымдарын ылғалды-жылумен өңдеуге арналған құрылғыларды анықтау, таңдау және қолдану	8.3.2.1 ұлдар - қазіргі заманғы технологиялық машиналарда конструкциялық материалдарды өңдеу бойынша күрделі емес операцияларды орындау; 8.3.2.2 қыздар - тігін машиналарына арналған құрылғыларды таңдау және қолдану (ілмектерді, ілгектерді өңдеу үшін)	9.3.2.1 ұлдар - өңдеуге арналған заманауи машиналарды қолдану; 9.3.2.2 қыздар - жабдықтарын бейнелеу және машиналарында операцияларды орындау; 9.3.2.3 ұлдар - кәсіпорындарда технологиялық және түсіну
3.3 Әр түрлі құралдардан жасалған бұйымдардың дизайны	7.3.3.1 ұлдар/ қыздар - функционалдық және эстетикалық талаптарға сәйкес келетін объектінің дизайнын әзірлеу бойынша тапсырмаларды орындау	8.3.3.1 ұлдар/ қыздар - функционалдық талаптарға сәйкес келетін объектінің дизайнын әзірлеу бойынша тапсырмаларды өз бетінше орындау	9.3.3.1 ұлдар/ қыздар - күрделі объектінің бейнелерді жасау және әзірлеу үшін әр түрлі білімдерін жалпылау
3.4 Өндіру технологиясы	7.3.4.1 ұлдар - функционалдық және эстетикалық қасиеттерін жақсарту үшін материалдарды механикалық өңдеуді және бұйымды әрлеуді орындау; қыздар - заманауи тоқыма және әрлеу материалдары мен түрлі	8.3.4.1 ұлдар - қолмен, механикалық құралдар мен жабдықтарды қолдана отырып, өнімнің функционалды және эстетикалық қасиеттерін жақсарту үшін материалдарды өңдеу және	9.3.4.1 ұлдар - әртүрлі жабдықтарды пайдалану, материалдарды өңдеу және тәсілдерін қолдану; қыздар - өндіріс процесінде материалдарды өңдеу және

	конструкцияларды қолдана отырып, технологиялық құжаттамаға сәйкес қарапайым бұйымдарды қол құралдарымен және тігін машинасымен дайындау; 7.3.4.2 ұлдар - бірізділік пен дәлдікті сақтай отырып, технологиялық құжаттама бойынша қарапайым бұйымдарды дайындау	өңдеу әдістерін зерттеу және анықтау; қыздар - қол құралдары мен тігін жабдықтары мен оларға арналған құрылғыларды пайдалана отырып, тоқыма материалдарын өңдеу және өңдеу әдістерін анықтау, қолдану; 8.3.4.2 ұлдар/ қыздар - әртүрлі материалдар мен конструкцияларды қолдана отырып, әзірленген технологиялық құжаттама бойынша күрделі емес бұйымдарды дайындау	әдістерін анықтау, қолдану; 9.3.4.2 ұлдар/ қыздар - сенімділіктің түрлі технологиялық материалдарды пайдалану, өз бетінше технологиялық бұйымдар жасау
3.5 Құрастыру және модельдеу	7.3.5.1 ұлдар/ қыздар - әр түрлі графикалық құралдарды қолдана отырып, эскиздерді орындау және өнімді жасау үшін графикалық құжаттаманы әзірлеу; 7.3.5.2 ұлдар/ қыздар - орындалған жұмысты кең аудиторияға таныстыру	8.3.5.1 ұлдар/ қыздар - бұйымды дайындау ретін анықтай отырып, технологиялық құжаттаманы әзірлеу; 8.3.5.2 ұлдар/ қыздар - онлайн платформаларда кең аудиторияға орындалған жұмыстың презентациясын дайындау	9.3.5.1 ұлдар/ қыздар - графикалық және құжаттаманы өз бетінше жасау, ұтымды әдістерді қолдану; 9.3.5.2 ұлдар/ қыздар - құралдары платформаларды белгілі бір аудиторияға жұмыстың ұйымдастыру

4) " Тамақтану мәдениеті" бөлімі:

4-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
4.1 Үстелді жабдықтау ережелері	7.4.1.1 ұлдар/ қыздар - түрлі іс-шаралар үшін қазақ мәдениетінде дастархан әзірлеу шеберлігін көрсету		
4.2 Асты дайындау технологиясы	7.4.2.1 ұлдар/ қыздар - әлемнің басқа халықтарының ұлттық тағамдары мен тағамдарын дайындау технологиясын зерттеу және қолдану; 7.4.2.2 қыздар - әр түрлі тағамдарды дайындауға арналған өнімдерді, құралдарды, жабдықтарды таңдауға қатысты дербес және басты шешім қабылдау		
4.3 Әлем халықтарының тағамдары	7.4.3.1 ұлдар/ қыздар - әр түрлі халықтар мен әлемнің танымал аспазшыларының тағамдарының ерекшеліктерін сипаттау және салыстыру		

5) "Үй мәдениеті" бөлімі:

5-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
5.1 Жеке гигиена, тұрғын үй экологиясы, отбасылық дәстүрлер	7.5.1.1 ұлдар/ қыздар - тұрмыстық техника мен жабдықты пайдалану, эстетикалық және экологиялық қасиеттерді бағалай отырып, мақсаты мен әрекет ету қағидасы бойынша жіктеу; 7.5.1.2 ұлдар/ қыздар - тұрмыстық техника мен жабдықтарды пайдалану және күту ережелерін зерттеу және сипаттау	8.5.1.1 ұлдар/ қыздар - электр жабдықтары мен тұрмыстық техниканы пайдалану және эстетикалық қасиеттерін салыстыру және бағалау; 8.5.1.2 ұлдар - тұрмыстағы жөндеу жұмыстары кезінде ақауларды жоюдың ұтымды тәсілдерін табу; 8.5.1.3 ұлдар - тұрмыстағы жөндеу жұмыстары кезінде материалдарды, жабдықтар мен құралдарды зерттеу, таңдау және қолдану	9.5.1.1 ұлдар/ - алуантүрлілігіні сипаттамаларын сипаттау
5.2 Өсімдік шаруашылығының негіздері, сәндік гүл өсіру, ландшафтық дизайн	7.5.2.1 қыздар - интерьерді безендіру және безендіру үшін әр түрлі өсімдіктердің эстетикалық қасиеттерін сипаттау, бағалау және қолдану	8.5.2.1 ұлдар/ қыздар - ауыл шаруашылық өндірісін дамытудағы ғылыми тәсілдерді талқылау және бағалау; 8.5.2.2 қыздар - медицинада, фитотерапияда және косметологияда өсімдіктердің рөлін зерттеу, талқылау және бағалау	9.5.2.1 ұлдар ландшафтық стильдерін, заманмен элементтерін сипаттау
5.3 Интерьерді ұйымдастыру және жоспарлау	7.5.3.1 ұлдар - интерьерді ұйымдастыру бойынша практикалық жұмыстарды орындау барысында жарықтандыру, желдету және жылу жүйесіне қойылатын нормалар мен талаптарды зерделеу және сақтау	8.5.3.1 қыздар - интерьер үшін эстетикалық талаптарға сәйкес келетін, материалдар мен техниканы өз бетінше анықтау және таңдай отырып, сәндік бұйымдар жасау	9.5.3.1 ұлдар/ қыздар - интерьерді ұйымдастыру, безендіру бойынша жұмыстарды орындау салалардағы білімдерін қолдану

6) "Көркем еңбек" бөлімі:

таблица 6

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары	
	10 класс	
1.1 Материалтану	10.1.1.1 еңбек заттарының ерекшеліктерін білу анықтау;	
	10.1.1.2 еңбек заттарын дайындаудағы материалдарды талдау;	
	10.1.1.3 қажетті материалдарды, құрал-саймандар сезу-көру тәсілімен таңдау;	
	10.1.1.4 технологиялық карта бойынша жұмыс істейтін дайындауды жоспарлау	
1.2 Кілем тоқу	10.1.2.1 қалдық көру негізінде үлгіні, түс пен композицияны дербес таңдау;	

	10.1.2.2 тактильді қабылдау негізінде тоқыма қасиеттерін ажырату;
	10.1.2.3 тоқудың техникалық тәсілдерін білу;
	10.1.2.4 дайындайтын картиналар, панно техникасын сезу көру тәсілі арқылы кілем тоқу;
	10.1.2.5 өмір қауіпсіздік ережесін сақтай отырып құралдарды қолдану;
	10.1.2.6 техникалық терминологияны пайдалана отырып және басқалардың жұмысын жасау үшін пайдаланып тәсілдерді талқылау және бағалау;
	10.1.2.7 пайдаланылған идеяларды салыстырып жұмысыңызды және басқалардың жұмысын жақсарту ұсыныстарыңызды ұсыну
1.3 Тоқу	10.1.3.1 тактильді-визуалды әдісті қолдана отырып техникасын білу;
	10.1.3.2 әртүрлі бұйымдарды тоқуға арналған сақтау мен спицтер негізінде иірімжіпті таңдай білу;
	10.1.3.3 тоқу үлгісін білу және алу;
	10.1.3.4 тоқыма ілмегімен жұмыс жасау барысында техникасын сақтау
1.4 Бисермен тоқу	10.1.4.1 тактильді қабылдау негізінде болашақ өнімді материалдар мен құралдардың жіктелуін (моншақтар) білу;
	10.1.4.2 екі өлшемді және үш өлшемді композицияларды техникасын білу;
	10.1.4.3 қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, құралдарды пайдалану;
	10.1.4.4 кәсіби қызметін жүргізе алатын бәсекеге қабілетті болуға ынталану

7) "Үй шаруашылық технологиясы" бөлім: 7-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
	10-сынып
2.1 Материалтану	10.2.1.1 тағамдарды дайындауға арналған ыдыстарды инвентария атауы мен қызметін білу;
	10.2.1.2 тағамды өңдеуге және дайындауға арналған жабдықтарды өз бетінше таңдай білу;
	10.2.1.3 ас үй мен асханадағы санитарлық-гигиеналық ережелерін білу;
	10.2.1.4 электр құралдарын, кесетін құралдарды, сұйықтықты қауіпсіз пайдалану ережелерін сақтау;
	10.2.1.5 бумен немесе қайнаған сумен күйік кезінде көрсете білу
2.2 Азық-түлікті өңдеу технологиясы	10.2.2.1 сезу-көру тәсілі арқылы шикізатты мен тәсілдері мен реттілігін білу;
	10.2.2.2 шикізатты өңдеу кезінде кескіш құралдарды пайдалану ережелерін сақтау;

2.3 Аспаздық технология	10.2.2.3 өнімдерді (жемістер, көкөністер, ет, балық) тәсілдерін білу; негізгі мәндері мен түрлерін білу;
	10.2.2.4 сезу-қимыл-есту тәсілімен өнімдерді жылум тәсілдерін орындай білу
	10.2.3.1 рецепт бойынша тағам дайындау стандартын білу;
	10.2.3.2 дайындамалар мен тағамдарды дайындау стандартын сақтау;
	10.2.3.3 қарапайым аспаздық өңдеуді қажет ететін тағамдар аспаздық өнімдерді дайындау технологиясын білу;
	10.2.3.4 бастапқы тамақ өнімдерінің сапасы мен бағасын анықтай білу;
	10.2.3.5 жартылай фабрикаттарды, тағамдар мен аспаздық өндірудің рецептурасы мен технологиясын, оның іс-әрекеті үйлесімділігі мен өзара алмасуын білу;
	10.2.3.6 санитарлық-гигиеналық ережелерді, аспаздық тазалығын, аспаздың сыртқы түрін, жеке гигиенаны сақтау ережелерін сақтау;
	10.2.3.7 ыстық және суық тағамдардың рецептурасын дайындау технологиясын білу;
	10.2.3.8 тағамдарға сәйкес өнімдерді, құралдар мен ыдыстарды бетінше таңдау;
	10.2.3.9 ұлттық тағамдарды дайындау ерекшеліктерін білу;
	10.2.3.10 өнімнің жапсырмаларындағы ақпаратты түсініп, жарамдылығын бағалау;
	10.2.3.11 орама бойынша өнімдердің дұрыс және қате бағалау;
	10.2.3.12 өз жұмысын талдау және бақылау, қателіктерін анықтау және жою;
	10.2.3.13 анықтамалықтар мен қосымша әдебиеттерді ақпаратты табу;
	10.2.3.14 топтарда және уақытша командаларда жұмыс істеу;
	10.2.3.15 топтарда бірлескен жұмысты ұйымдас тәсілдерін қолдану;
	10.2.3.16 дайын тағамдарды ұсына және рәсімдей білу;
	10.2.3.17 тамақ өнімдерімен жұмыс істеуге арналған жабдықтарды қолдана білу;
	10.2.3.18 алған білімдерін, жобалық қызмет тәжірибесін қолдану;
	10.2.3.19 техникалық терминологияны пайдалана отырып және басқалардың жұмысын жасау үшін пайдалану тәсілдерді талқылау және бағалау;
	10.2.3.20 пайдаланылған идеяларды салыстырып, жұмысынды және басқалардың жұмысын жақсарту ұсыныстарыны ұсыныну

8) "Ағаш шеберлік ісі":

8-кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
	10-сынып
3.1 Материалтану	10.3.1.1 ҚР халық шаруашылығында сүректің ерекшеліктерін және өз бетінше анықтау;
	10.3.1.2 ағаш-жиһаз өндірісі кәсіптерінің біліктілігін зерттеу;
	10.3.1.3 ағаш өңдеу өндірісінде қолданылатын ресурстар, технологиялар туралы түсінікке ие болу;
	10.3.1.4 ағаштың негізгі қасиеттерін ажырата біле білу және дәрежесін анықтау;
	10.3.1.5 ағаштың сығылу, созылу, иілу және ығысу қасиеттері туралы түсінікке ие болу;
	10.3.1.6 ағаш ақауларынан ақауларға тән айырмашылықтарды білу;
	10.3.1.7 ағаш түрлерін сыныптар мен топтарға бөлу тәсілдерін білу;
	10.3.1.8 өнеркәсіптік қолданылу саласын анықтау;
	10.3.1.9 оқшаулау және майлау материалдарының қасиеттерін білу;
	10.3.1.10 ағашты талшықтардың бойымен кесу жұмыстары үшін құралдарды ажырату;
	10.3.1.11 мақсаты бойынша құрал-саймандардың түрлерін және өлшемдерін таңдау және анықтау;
	10.3.1.12 қол фрезерлік және тегістеу машинасының құрылымын білу;
	10.3.1.13 ағаш өңдеу станоктарының құрылысы, қолданылуы және жіктелуі туралы түсінікке ие болу
3.2 Ағаш шеберлік ісінің технологиясы	10.3.2.1 ағашты кесу тактильді-визуалды әдіс тәсілдермен орындау;
	10.3.2.2 жанасу-көру әдісін қолдана отырып, әртүрлі ағаш қол араларын аралау;
	10.3.2.3 бейіндік сүргілеу тәсілдерін сезу-көру тәсілдерімен орындау;
	10.3.2.4 жолақ қосылымдарын орындау;
	10.3.2.5 сезу-көру тәсілімен тегістеу машинасын циклмен және тегістеу терісімен жұмыс істей білу;
	10.3.2.6 бөлшектерді желімдеу және бекіту техникасын білу;
	10.3.2.7 желіммен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік шараларын ұсынымдарды орындау; қол ұсталық және құралдармен қауіпсіз жұмыс істеу ережелерін сақтау
3.3 Ағашты көркем өңдеу	10.3.2.8 қол ұстасы және электрлендірілген құралдармен жұмыс істеу ережелерін сақтау
	10.3.3.1 көркем жиһаз түрлерін білу;
	10.3.3.2 жиһазды әртүрлі тәсілдермен безендіру техникасын білу;
	10.3.3.3 қағаз, шайыр, синтетикалық үлдір және материалдарды тәсілдерін меңгеру;
	10.3.3.4 өз еңбегінің нәтижелеріне қызығушылық таныту

3.4 Ағаш және жиһаз бұйымдары	10.3.3.5 орындалған жұмыс сапасына талдау жасау
	10.3.4.1 жиһаз дизайны туралы түсінікке ие болу;
	10.3.4.2 жиһазды мақсаты, функционалды пайда көрсеткіштері бойынша анықтау;
	10.3.4.3 ағаш өңдеу кәсіпорнының негізгі ерекшеліктері;
	10.3.4.4 ағашты кептіру түрлерін ажырату;
	10.3.4.5 дайындамаларды бастапқы және соңғы мех орындау;
	10.3.4.6 сурет жақтауының бөлшектерін құрастыруды;
	10.3.4.7 штаттық жұмыс орындарында өндірістік пра
	10.3.4.8 ҚР Еңбек кодексі туралы түсінікке ие болу;
	10.3.4.9 еңбек гигиенасының, өндірістік сан жұмысшының жеке гигиенасының негіздерін білу;
	10.3.4.10 өндірістегі өрт және электр қауіпсіздігі тала

34. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Технология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақмерзімді жоспарда әр бөлім бойынша оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

35. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10-сыныптарына арналған "Технология" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 7-10 сыныптары үшін "Технология" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7 сынып (ұлдар):

кесте 1

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1.Визуалды өнер	Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Табиғаттың микросуреттері	7.1.5.1 шығармашылық и үшін қоршаған әлемнің көр және өнердің мәнерлі құра анықтау, таңдау және пайдал
	Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар (поп - арт, орнату). Өздігінен зерттеу	7.1.2.2 пәндік терминология отырып, өз жұмысын ж

			жұмысын жасау үшін пайдаланылатын тәсілдерді талқылау және дизайнерлік туындыларының өз бетінше зерттеу және сипаттауы;
	Қазақстанның заманауи суретшілері		7.1.2.1 тарихи және мәдени тәсілдерді талқылау және дизайнерлік туындыларының өз бетінше зерттеу және сипаттауы;
	Өнердегі заманауи стильдік бағыттарды зерттеуге негізделген шығармашылық жұмыс (2D немесе 3D форматында)		7.1.6.1 шығармашылық жұмыс кезінде түрлі техникаларды материалдарды анықтау, эксперимент жасау; 7.3.1.1 табиғи және жасанды материалдарды тану және шығармашылық жұмыс үшін оларды қалай тиімді қолдануға болатындығын анықтау; 7.1.5.1 шығармашылық идеяны өмірге келтіру үшін қоршаған әлемнің көрінісін және өнердің мәнерлі құрамын анықтау, таңдау және пайдалану;
	Жұмысты презентациялау. ұйымдастыру	Көрме	7.3.5.2 орындалған жұмысты таныстыру (көрме, сән көрмесі)
2-тоқсан			
Сәндік-қолданбалы өнер	Пирография өнерімен танысу. Көркемдеу және өрнектеу тәсілдері мен техникасы		7.1.2.1 тарихи және мәдени тәсілдерді талқылау және дизайнерлік туындыларының өз бетінше зерттеу және сипаттауы;
	Эскизді орындау. Материалды таңдау және дайындау		7.3.5.1 әр түрлі графикалық материалдарды қолдана отырып, эскиздерді өнімді жасау үшін графикалық материалдарды анықтау, эксперимент жасау; 7.1.6.1 шығармашылық жұмыс кезінде түрлі техникаларды материалдарды анықтау, эксперимент жасау;
	Фольгаға өрнек салу. Безендіру		7.3.4.1 функционалдық жақсарту үшін механикалық өңдеуді және орындау; 7.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау процесінде мәдениетінің элементтерін пайдалану; 7.2.4.1 қауіпсіздік техникасы мен материалдар мен құралдарды пайдалану;
	Жұмысты презентациялау. ұйымдастыру	Көрме	7.3.5.2 орындалған жұмысты таныстыру (көрме, сән көрмесі)
3-тоқсан			

		7.4.3.1 әр түрлі халықтар мен аспазшыларының ерекшеліктерін сипаттау және
	Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже)	7.4.2.1 әлемнің басқа халықтарының тағамдары мен тағамдар технологиясын зерттеу және 7.4.1.1 түрлі іс-шаралар арқылы мәдениетінде дастархан әдемі көрсету
Үй мәдениеті	Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техника мен жабдықтар	7.5.1.1 тұрмыстық техника пайдалану, эстетикалық және қасиеттерді бағалай отырып, әрекет ету қағидасы бойынша
	Тұрғын үй экологиясы. Үйдегі Микроклимат	7.5.3.1 интерьерді ұйымдастыру практикалық жұмыстарды орындау, жарықтандыру, желдету және қойылатын нормалар мен талаптар және сақтау

2) 7 -сынып (қыздар):

2-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Визуалды өнер	Өнердегі ғылымның заманауи әдістері мен жетістіктері. Табиғаттың микросуреттері	7.1.1.1 қоршаған орта сипаттарын визуалды көрсете отырып, өз жұмысында жетістіктерін көрсету 7.1.5.1 шығармашылық идеялар үшін қоршаған әлемнің көрінісін және өнердің мәнерлі құрамын анықтау, таңдау және пайдалану
	Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар (поп-арт, орнату). Өздігінен зерттеу	7.1.3.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысында жетістіктерін көрсету 7.1.2.2 пәндік терминологияны отырып, өз жұмысын жетілдіру және жұмысын жасау үшін пайдалану мен тәсілдерді талқылау және
	Қазақстанның заманауи суретшілері	7.1.2.1 тарихи және мәдени тәсілдер және дизайн туындыларының өз бетінше зерттеу және сипаттау 7.1.3.1 шығармашылық идеялар ішіндегі оңтайлы түрін таңдау, ақпарат көздерін қолдану және ақпараттық-коммуникациялық
	Өнердегі заманауи стильдік бағыттарды зерттеуге негізделген шығармашылық жұмыс (2D немесе 3D форматында)	7.1.6.1 шығармашылық жұмыс кезінде түрлі техникаларды материалдарды анықтау, эксперимент жасау; 7.3.1.1 табиғи және жасанды табиғаттану және шығармашылық ж

		үшін оларды қалай тиімді қолдануға болатындығын анықтау; 7.1.5.1 шығармашылық идеялар үшін қоршаған әлемнің көрнекі және өнердің мәнерлі құрамын анықтау, таңдау және пайдалану
	Жұмысты презентациялау. Жұмысты ұйымдастыру	Көрме 7.3.5.2 орындалған жұмысты таныстыру (көрме, сән көрмесі)
2-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Көркем сурет (батик, гжель, хохлома). Көркем сурет түрлері. Кескіндеме әдістері мен әдістері. Материалдар мен жабдықтар	7.1.2.1 тарихи және мәдени тұлғалар және дизайн туындыларының өз бетінше зерттеу және сипаттау; 7.1.3.1 шығармашылық идеялар ішіндегі оңтайлы түрін таңдау; акпарат көздерін қолдану; акпараттық-коммуникациялық жүйелер
	Эскизді орындау. Материалды таңдау және дайындау	7.3.5.1 әр түрлі графикалық жүйелерді қолдана отырып, эскиздерді өнімді жасау үшін графикалық жүйелерді әзірлеу; 7.1.4.1 алған білімін пайдалану; болашақ іс-әрекетін анықтау; шығармашылық іс-әрекетті жоспарлау
	Көркем сурет салу. Декорациялау. Безендіру	7.1.5.1 шығармашылық идеялар үшін қоршаған әлемнің көрнекі және өнердің мәнерлі құрамын анықтау, таңдау және пайдалану; 7.1.6.1 шығармашылық жүйелер кезінде түрлі техникаларды материалдарды анықтау, таңдау; эксперимент жасау; 7.3.4.2 бірізділік пен дәлдікпен технологиялық құжаттама бойынша бұйымдарды дайындау
	Жұмысты презентациялау. Жұмысты ұйымдастыру	Көрме 7.3.5.2 орындалған жұмысты таныстыру (көрме, сән көрмесі)
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Тігін бұйымдарын (киім, аксессуарлар, зергерлік бұйымдар) түрлендіру және безендіру. Идеяларды әзірлеу. Эскиз	7.1.3.1 шығармашылық идеялар ішіндегі оңтайлы түрін таңдау; акпарат көздерін қолдану; акпараттық-коммуникациялық жүйелер
		7.3.3.1 функционалдық жүйелер талаптарға сәйкес келетін объектілерді әзірлеу бойынша тапсырмаларды орындау; 7.3.5.1 әр түрлі графикалық жүйелерді қолдана отырып, эскиздерді өнімді жасау үшін графикалық жүйелерді әзірлеу;

	Материалдар мен жабдыктарды дайындау	7.3.2.2 тігін машинасының ақауларды зерттеу және табу 7.3.1.1 табиғи және жасанды материалдарды таныту және шығармашылық жасау үшін оларды қалай тиімді қолдануға болатындығын анықтау 7.2.2.2 фурнитура мен әрлеу жабдыктары мен сипаттамасын анықтау және салыстыру
	Жинақ жасау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымдарды өңдеу. Бұйымдар декорациялау	7.3.4.1 заманауи тоқымаларды материалдары мен түрлі материалдармен қолдана отырып, технологияларды сәйкес қарапайым бұйымдармен және құралдарымен және тігін машинасымен дайындау; 7.3.2.3 тігін бұйымдарын пішінін өңдеуге арналған құрылғыларды таңдау және қолдану; 7.1.4.2 бұйымның материалдары мен өзіндік құнын анықтау; 7.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау процесін мәдениетінің элементтерін пайдалану
	Жұмысты презентациялау	7.3.5.2 орындалған жұмысты таныстыру (көрме, сән көрсетілу) 7.1.6.2 өз жұмысын және жетілдіру, бейнесін жетілдіру, сындарлы пікірлер қабылдау негізделген ұсыныстар жасау
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Қазақтың ұлттық тағамдары	7.4.2.1 әлемнің басқа халықтарының тағамдары мен тағамдар технологиясын зерттеу және таныстыру
	Әлем халықтарының тағамдары (өзбетінше зерттеу)	7.4.3.1 әр түрлі халықтар мен аспазшыларының ерекшеліктерін сипаттау және таныстыру
	Әлем халықтарының тағамдары. Практикалық жұмыс (суши, пицца, көже)	7.4.2.1 әлемнің басқа халықтарының тағамдары мен тағамдар технологиясын зерттеу және таныстыру 7.4.2.2 әр түрлі тағамдар арналған өнімдерді, құралдар таңдауға қатысты дербес жаңашылдық қабылдау
Үй мәдениеті	Тұрмыстық техниканы таңдау. Тұрмыстық техниканы пайдалану ережелері	7.5.1.1 тұрмыстық техниканы пайдалану, эстетикалық және қасиеттерді бағалай отырып, әрекет ету қағидасы бойынша

		7.5.1.2 тұрмыстық техника пайдалану және күту ережелерін сипаттау
	Өсімдік безендіру ретінде, интерьер элементі ретінде	7.5.2.1 интерьерді безендіру үшін әр түрлі өсімдіктер қасиеттерін сипаттау, бағалау

3) 8 –сынып (ұлдар):

3-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Мозаика өнері. Мозаика түрлері. Мозаика техникасы	8.1.2.2 идеялар мен тақырыптарды бағалау үшін критерийлерді анықтау; 8.1.3.2 пайдаланылған әдістер және жасалған өнімнің сапасын бағалау жүргізу үшін критерийлерді анықтау;
	Эскиз. Материалды таңдау. Мозаикалық панельдерге негіз дайындау	8.3.1.1 бірқатар материалдарды атау, оларды қалай біріктіріп қолдануға болатындығын білдіру; 8.2.2.1 жобаланатын объектінің мақсатын ескере отырып, оларды өңдеу және өңдеу тәсілдерін таңдау; 8.3.5.1 бұйымды дайындауға отырып, технологиялық құжаттарды орындау
	Мозаикалық панно орындау	8.1.6.1 шығармашылық жобалау түрлі техникалар мен көркем зерттеу, анықтау, салыстыру; 8.1.5.1 күрделі шығармашылық жеткізу үшін өнердің мәнерін бетінше анықтау, таңдау және бағалау
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформалар аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
2-тоқсан		
Дизайн және технология Идеяны талқылау.	Қазақ халқының ұлттық тұрмыстық заттарымен танысу	8.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін түсіну;
	Ұлттық тұрмыстық заттарды (торсық, дөңгелек үстел) дайындау материалдары мен техникаларын зерделеу	8.2.2.1 жобаланатын объектінің мақсатын ескере отырып, оларды өңдеу және өңдеу тәсілдерін таңдау;
	Эскизді әзірлеу. Жұмысты жоспарлау	8.3.3.1 бірқатар материалдарды атау, оларды қалай біріктіріп қолдануға болатындығын білдіру; 8.1.4.1 алған білімі мен тәжірибесін отырып, өзінің болашақ іс-

		отырып, шығармашылық жоспарлау;
	Материалдарды өңдеу. Бұйымдар жасау	8.3.2.1 қазіргі заманғы машиналарда конструкцияларды өңдеу бойынша күрделі емес орындау; 8.3.4.1 қолмен, механикалық жабдықтарды қолдана отырып функционалды және эстетикалық жақсарту үшін материалдарды өңдеу әдістерін зерттеу және 8.3.4.2 технологиялық құжаттарды күрделі емес бұйымдарды дайындау 8.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау процесін мәдениетінің элементтерін білдіру 8.2.4.1 қауіпсіздік техникасымен материалдар мен құралдарды пайдалану және пайдалану;
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформаларда аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
	3-тоқсан	
	Дизайн және технология	Үстел ойындары. Пайда болу тарихы Үстел ойынының тұжырымдамасы Үстелдік ойындар әзірлеу. Графикалық құжаттама Үстел ойынының бөлшектерін жасау. Көркем безендіру Ойынды тестілеу. Анекция және ақпарат жинау 8.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін түсіну; 8.1.4.2 зерттеу негізінде түрлеріне қажеттілігін анықтау 8.3.3.1 функционалды тапсырмаларды өз бетінше орындау 8.3.5.1 бұйымды дайындау отырып, технологиялық құжат 8.3.1.1 бірқатар материалдар атау, оларды қалай біріктіріп қолдануға болатындығын білдіру 8.3.4.1 қолмен, механикалық жабдықтарды қолдана отырып функционалды және эстетикалық жақсарту үшін материалдарды өңдеу әдістерін зерттеу және 8.1.6.1 шығармашылық жұмыс түрлі техникалар мен көркем зерттеу, анықтау, салыстыру 8.1.6.2 пайдаланылған идеялар талдау мен бағалауға негіз жұмысын және басқалау

		бейімдеу, жетілдіру бойынша жасау
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформаларда аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
4-тоқсан		
Үй мәдениеті	Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі (өзбетінше зерттеу)	8.5.2.1 ауыл шаруашылығында дамытудағы ғылыми тәсілдерді бағалау;
		8.1.3.1 шығармашылық идеялар және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану;
	Электроприборлар мен тұрмыстық техниканы таңдау және бағалау. Тұрмыста энергияны үнемдеу жолдары	8.5.1.1 электр жабдықтары мен техниканы пайдалану жағдайларын қасиеттерін салыстыру және бағалау;
		8.1.3.1 шығармашылық идеялар және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану;
	Бөлмені жөндеу үшін заманауи құралдар мен материалдар	8.5.1.2 тұрмыстағы жөндеу жұмыстары ақауларды жоюдың ұтымды жолдарын таңдау;
		8.2.4. қауіпсіздік техникасы мен материалдар мен құралдарды пайдалану және бағалау; 8.2.4.2 құрал-саймандармен жұмыстарды жабдықтармен қауіпсіз жасау және жадынама құрастыру

4) 8-сынып (қыздар):

4-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Қазақтың қолданбалы өнері (ши тоқу, киіз басу). Халық шығармашылығының түрлері. Материалдар мен жабдықтар	8.1.2.1 әртүрлі тарихи және заманауи өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін түсіну; 8.1.3.1 шығармашылық идеялар және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану;
	Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды дайындау	8.3.5.1 бұйымды дайындау кезінде отырып, технологиялық құжаттармен отырып, өзінiң болашақ іс-шараларын жоспарлау; 8.1.4.1 алған білімі мен тәжірибесін отырып, өзінің болашақ іс-шараларын жоспарлау;
	Шығармашылық жұмыстарды орындау. Безендіру. Декрациялау.	8.1.5.1 күрделі шығармашылық жеткізу үшін өнердің мәнерін өз бетінше анықтау, таңдау және бағалау

		8.1.6.1 шығармашылық жұмыс техникалар мен көркем материалдар анықтау, салыстыру және бір-бірімен қарама-қарсыластыру; 8.2.1.1 жобаланатын объектінің мақсатын ескере отырып, оларды өңдеу және өңдеу тәсілдерін таңдау; 8.1.2.2 өндірілген өндірістің тәсілін, қолданылған әдісті таңдау үшін критерилерді қолдану; 8.2.4.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды және пайдалану;
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформалар аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Қазақтың ұлттық киімдері. Этностиль. Ою-өрнек және оның стилизациясы	8.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін түсіну;; 8.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану;
	Этностильдегі бұйымның дизайны (бас киім, кеудеше)	8.3.3.1 функционалдық тапсырмаларды өз бетінше орындау 8.3.5.1 бұйымды дайындау отырып, технологиялық құжаттама
	Этностильде бұйым жасау (бас киім, кеудеше). Безендіру	8.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау процесін мәдениетінің элементтерін білдіру 8.3.4.1 қол құралдары мен оларға арналған құрылғылар отырып, тоқыма материалдар өңдеу әдістерін анықтау, қолдану 8.3.4.2 әртүрлі материалдар конструкцияларды қолдана отырып, технологиялық құжаттама емес бұйымдарды дайындау 8.1.6.2 пайдаланылған идеялар талдау мен бағалауға негізделген жұмысын және басқалау бейімдеу, жетілдіру бойынша жасау 8.2.4.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды және пайдалану;

	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформаларда аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Халықтық пішім негізінде киім үлгісінің дизайны	8.1.4.2 зерттеу негізінде түрлеріне қажеттілігін анықтау 8.1.3.1 шығармашылық идеялар және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану;
	Идеялар құрастыру. Эскиздер	8.3.3.1 функционалдық тапсырмалар келетін объектінің дизайнын тапсырмаларды өз бетінше орындау 8.3.5.1 бұйымды дайындау отырып, технологиялық құжаттар
	Материалдарды, құрал-саймандар мен жабдықтарды дайындау	8.3.2.2 тігін машиналарды құрылғыларды таңдау (ілмектерді, ілгектерді өңдеу) 8.2.2.2 табиғи және жасанды үлбірдің түрлері мен қасиеттерін анықтау және салыстыру 8.2.4.2 құрал-саймандармен жабдықтармен қауіпсіз жабдынама құрастыру
	Халықтық пішін негізінде өнімді жасау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру. Бұйымды өңдеу. Бұйымдарды декорациялау	8.3.4.1 қол құралдары мен оларға арналған құрылғыларды отырып, тоқыма материалдарды өңдеу әдістерін анықтау, қолдану 8.3.4.2 әртүрлі материалдар конструкцияларды қолдана отырып, технологиялық құжаттама емес бұйымдарды дайындау 8.1.2.2 өндірілген өндірістің тәсілін, қолданылған әдісті таңдау үшін критерилерді қолдану;
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері. Көрмені ұйымдастыру	8.3.5.2 онлайн платформаларда аудиторияға орындалған презентациясын дайындау
4-тоқсан		
Үй мәдениеті	Интерьерге арналған сәндік бұйымдар. Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен жабдықтарды дайындау	8.3.1.1 бірқатар материалдарды атау, оларды қалай біріктіріп қолдануға болатындығын білдіру 8.1.6.1 шығармашылық жобаның түрлі техникалар мен көркемдік зерттеу, анықтау, салыстыру
	Интерьерге арналған сәндік 2D/3D өнімдерін жасау	8.5.3.1 интерьер үшін эстетикалық сәйкес келетін, материалдарды бетінше анықтау және таңдау бұйымдар жасау

		8.1.6.2 пайдаланылған идеялар талдау мен бағалауға негізгі жұмысын және басқалау бейімдеу, жетілдіру бойынша жасау 8.2.4.1 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды және пайдалану;
	Өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі	8.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану; 8.5.2.1 ауыл шаруашылығы дамытудағы ғылыми тәсілдерді бағалау;
	Медицинадағы, фитотерапиядағы және косметологиядағы өсімдіктер	8.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін өздігінен ақпарат көздерін пайдалану; 8.5.2.2 медицинада, фитотерапияда өсімдіктерді талқылау және бағалау

5) 9-сынып (ұлдар):

5-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Қазіргі интерьердегі сәндік өнім	9.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін салыстыру;
	Сәндік интерьер заттарын жасау әдістері мен техникаларын зерттеу (шам, сәндік сағат)	9.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін ақпарат пайдалану;
	Идеяны талқылау және дамыту. Эскизді әзірлеу. Жұмысты жоспарлау	9.1.4.1 жұмысты орындауды ұтымды тәсілін анықтау; шығармашылық қызметті жою
	Материалдар мен құралдарды таңдау	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді және нысандарды білімдерін жалпылау;
	Сәндік интерьер заттарын жасау. Көркем безендіру. Жұмыстарды талқылау және бағалау	9.1.5.1 мазмұнды жұмыстар және мәнерлі құралдарын өз бетінше жасау 9.3.1.1 өнімді дайындау және заманауи және дәстүрлі емес объектілерді тандау; 9.2.1.1 шығармашылық бұйымдарды жасау процесін мәдениетінің элементтерін қолдану
	Көркем безендіру. Жұмыстың тұсаукесері.	9.3.5.2 онлайн платформа аудиторияға орындалған презентациясын дайындау

	Көрмені ұйымдастыру	
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Сәулет өнерінің қолөнерлері. Қазіргі сәулет. Қазақстан сәулеті (тарих және қазіргі заман)	9.1.2.1 әртүрлі тарихи және сәулет өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін салыстыру;
	Сәулет ғимараттары мен құрылыстарының эскиздері, сызбалары (Имитациялық немесе өз идеялары)	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілердің бейнелерді және нысандарының білімдерін жалпылау 9.3.5.1 эскиздерді, графикалық технологиялық құжаттаманы орындау, өнімді жасау үшін материалдарды әдістер мен тәсілдерді қолдану
	Сәулет объектісінің макетін дайындауға арналған материалдарды таңдау және анықтау	9.3.1.1 өнімді дайындау және заманауи және дәстүрлі емес объектілерді бөліп таңдау; 9.1.6.1 шығармашылық жұмыстың техникалар мен көркем мәдениетін бөліп анықтау, таңдау және бағалау
	Архитектуралық объектінің макетін даярлау	9.3.4.1 әртүрлі құралдар мен материалдарды пайдалана отырып, материалдарды әдістері мен тәсілдерін қолдану 9.3.4.2 дербестік пен сенімділікті отырып, түрлі техникалар мен материалдарды пайдалана отырып, өз бетінше технологиялық құжаттама объектілерін күрделі бұйымдар жасау
	Жұмысты презентациялау	9.3.5.2 медиа құралдары мен платформаларды қолдана отырып аудиторияға дайын жұмысты презентациялау, ұйымдастыру (видеоролик, әлеуметтік желі); 9.1.2.2 өзінің және өзгенің тәжірибесін мәдени жұмыстарын білу және бағалау
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Жиһаз және интерьер заттарын өндіру	9.3.2.3 кәсіпорындарда технологиялық үдерістерді бақылау 9.1.4.2 пайданы анықтау және тауарлардың өткізу нарықтарын бақылау
	Белгілі бір интерьерге арналған заттарды жасау (көрме залына арналған модульдік креслолар, балаларға арналған жиһаз, сәндік шамдар). Идеяны талқылау және дамыту. Материалдарды дайындау	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілердің бейнелерді және нысандарының білімдерін жалпылау; 9.2.2.1 жобалаудың техникалық сипаттамаларын ескеріп материалдарды, өңдеу және тәсілдерін бөліп анықтау және таңдау
	Графикалық құжаттама, техникалық ерекшелік	9.3.5.1 эскиздерді, графикалық технологиялық құжаттаманы орындау

		орындау, өнімді жасау үшін әдістер мен тәсілдерді қолдану
	Бұйымдар жасау. Өңдеу	9.3.2.1 материалдарды өңдеу құралдар мен заманауи машиналарды анықтау және пайдалану; 9.3.4.1 әртүрлі құралдар мен пайдалана отырып, материалдарды әдістері мен тәсілдерін қолдану; 9.3.4.2 дербестік пен сенімділікті отырып, түрлі техникалар мен пайдалана отырып, өз бетінше технологиялық құжаттама бойынша күрделі бұйымдар жасау; 9.2.4.1 қауіпсіздік техникасын отырып, материалдар мен мақсатына қарай жіктеу және пайдалану; 9.2.4.2 белгілі бір жұмысты дайындалған бұйымдар мен техникасы бойынша нұсқаулар бойынша жасау
	Жұмысты талқылау және бағалау. Жұмысты презентациялау. Көрме ұйымдастыру	9.3.5.2 медиа құралдары мен платформаларды қолдана отырып аудиторияға дайын жұмысты ұйымдастыруи(видеоролик, телеарна, әлеуметтік желі)
4-тоқсан		
Үй мәдениеті	Интерьердегі, экстерьердегі ландшафт элементтері	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау; 9.5.2.1 ландшафтық дизайн заманауи бағыттары мен элементтерін және сипаттау; 9.1.3.1 шығармашылық идеяларды және дамыту үшін ақпарат пен пайдалану
	Шығармашылық идеяларды визуализациялау	9.3.5.1 эскиздерді, графикалық технологиялық құжаттамамен орындау,өнімді жасау үшін әдістер мен тәсілдерді қолдану
	Интерьердегі жарықтандыру. Табиғи және жасанды жарықтандыру. Интерьердегі жарықтандыру жобасын әзірлеу (тұрғын, қоғамдық, өндірістік)	9.5.1.1 жарықтандырудың және түрлерінің сипаттамаларын сипаттау; 9.2.3.1 әзірлеу функционалды және эстетикалық талаптарды интерьердегі жарықтандыру бойынша шығармашылық құрастыру
	Интерьерді аймақтарға бөлу және жоспарлау (тұрғын, қоғамдық, өндірістік)	9.1.4.1 жұмысты орындауды ұтымды тәсілін анықтау шығармашылық қызметті жо

		9.5.3.1 интерьерді ұйымдастыру және безендіру бойынша жұмыстарды орындау салалардағы білімді қорытындылау
--	--	---

6) 9-сынып (қыздар):
6-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Қазақстанның дәстүрлі тоқымасы. Қазақ кілемдері, Алаш, кілем тоқу, гобелен. Қазіргі кілемдер	9.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін салыстыру; 9.3.2.3 кәсіпорындарда өндіріс технологиялық үдерістерді бақылау
	Кілем тоқу үшін материалдар мен құралдар	9.1.6.1 шығармашылық және әртүрлі техникалар мен көркемдік бетінше анықтау, таңдау және бағалау
	Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды дайындау	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау; 9.1.4.1 жұмысты орындаудың ұтымды тәсілін анықтау және шығармашылық қызметті жою
	Шығармашылық жұмысты орындау. Безендіру	9.1.5.1 мазмұнды жұмыстар және мәнерлі құралдарын өз бетінше орындау; 9.2.4.1 қауіпсіздік техникасын отырып, материалдар мен мақсатына қарай жіктеу және бағалау
	Жұмысты презентациялау	9.3.5.2 медиа құралдарын платформаларды қолдана отырып аудиторияға дайын жұмысты ұйымдастыруи(видеоролик, әлеуметтік желі);
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Сәннің заманауи стильдері (өзбетінше зерттеу)	9.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін салыстыру; 9.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін ақпарат пайдалану;
	"Тұлға мен сән үйлесімі" эксперименті. Өз имиджін құру. Идеяларды әзірлеу	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау
	Макияж, шаш, аксессуарлар арқылы жеке бейне жасау	9.3.1.1 өнімді дайындау және заманауи және дәстүрлі емес бетінше таңдау

	Өзіңіздің имиджіңіз үшін киім-кешек, аксессуарлар жиынтығын жасау бойынша тәжірибе	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау 9.2.2.2 трикотаж, тоқылмаға бетінше анықтау және бағалау 9.3.4.1 әртүрлі құралдар мен пайдалана отырып, материалдарды әдістері мен тәсілдерін қолдану 9.1.6.2 ұсынуға негізделген және басқалардың жұмысына маңыздылығын бағалау
3-тоқсан		
Дизайн және технология	"Fastcloth" сәнді киімінің дизайны (фастлок) қарапайым геометриялық пішіндер (пончо, кейп, туника) (немесе сән журналынан). Киім мен аксессуарлардың заманауи өндірісі	9.1.2.1 әртүрлі тарихи және өнер, қолөнер және дизайн ерекшеліктерін салыстыру; 9.1.3.1 шығармашылық идея және дамыту үшін ақпарат пайдалану; 9.3.2.3 кәсіпорындарда технологиялық үдерістерді бақылау
	Бұйымның эскизін әзірлеу. Материалдар мен құралдарды дайындау	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілерді бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау 9.3.5.1 эскиздерді, графикалық технологиялық құжаттаманы орындау, өнімді жасау үшін әдістер мен тәсілдерді қолдану
	Бұйымдар жасау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бөлшектерді құрастыру және бұйымды өңдеу	9.3.2.2 заманауи тігін жабды тігін машиналарында операцияларды орындау; 9.3.4.1 әртүрлі құралдар мен пайдалана отырып, материалдарды әдістері мен тәсілдерін қолдану 9.3.4.2 дербестік пен сенімді отырып, түрлі техникалар мен пайдалана отырып, өз бетінше технологиялық құжаттама бейнелерді күрделі бұйымдар жасау; 9.2.4.1 қауіпсіздік техникасы отырып, материалдар мен мақсатына қарай жіктеу және бағалау 9.2.4.2 белгілі бір жұмыс дайындалған бұйымдарды техникасы бойынша нұсқаулармен жасау
	Жұмысты талқылау және бағалау. Жұмысты презентациялау	9.1.4.2 пайданы анықтау тауарлардың өткізу нарықтарын зерттеу

		9.1.6.2 ұсынуға негізделген және басқалардың жұмысының маңыздылығын бағалау; 9.3.5.2 медиа құралдары платформаларды қолдана отырып аудиторияға дайын жұмысты ұйымдастыруи(видеоролик, әлеуметтік желі);
4-тоқсан		
Үй мәдениеті	Интерьердегі, экстерьердегі ландшафт элементтері	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілер бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау 9.5.2.1 ландшафтық дизайн заманауи бағыттары мен элементтерін және сипаттау; 9.1.3.1 шығармашылық идеяларды және дамыту үшін ақпаратты пайдалану;
	Шығармашылық идеяларды визуализациялау	9.3.5.1 эскиздерді, графикалық технологиялық құжаттаманы орындау,өнімді жасау үшін тәсілдер мен әдістер мен тәсілдерді қолдану 9.1.6.2 ұсынуға негізделген және басқалардың жұмысының маңыздылығын бағалау
	Мерекеге интерьерді безендіру	9.3.3.1 қорытуға күрделі объектілер бейнелерді және нысандарды білімдерін жалпылау; 9.5.3.1 интерьерді ұйымдастыру және безендіру бойынша жұмыстарды орындау салалардағы білімді қорытындылау

7) 10-сынып:

7-кесте

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырып/ Мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Көркем еңбек	Сәндік-қолданбалы өнердің пайда болу тарихы және оның өндіріспен тікелей байланысы. Сәндік-қолданбалы өнерді орындаудың түрлері мен техникасы	10.1.1.1 еңбек заттарының ерекшеліктерін және өз бетінше анықтау;; 10.1.1.2 еңбек заттары материалдарды салыстыру және материалдарды таңдау 10.1.2.2 тактильді қабылдау бұйымдарының қасиеттерін анықтау 10.1.2.1 қалдық көру негізінде композициялық шешімді деректерді таңдау
	Көркем еңбек материалдарын, құралдары мен жабдықтарын таныстыру және зерттеу	10.1.1.3 қажетті материалдар саймандар мен жабдықтарды таңдау;;

		10.2.1.5 қауіпсіздік техникасы материалдар мен құралдарды
2-тоқсан		
	Кілем тоқу тарихы. Кілем тоқу түрлері	10.1.1.1 еңбек заттарының е және өз бетінше анықтау;; 10.1.2.2 тактильді қабылдау бұйымдарының қасиеттерін а 10.1.1.2 еңбек заттары материалдарды салыстыру ж
	Кілем тоқу техникасы	10.1.2.1 қалдық көру негізін композициялық шешімді дер 10.1.2.3 тоқудың техникалық
	Жоба бойынша жұмыс	10.1.2.6 техникалық терминс отырып, өз жұмысын ж жұмысын жасау үшін пайд мен тәсілдерді талқылау жән
	Өнімнің эскизін жасау. Технологиялық карта жасау.	10.1.1.4 технологиялық карт істей білу, бұйымдарды дайы
	Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу	10.1.4.4 кәсіби қызметін жүр қабілетті маман болуға ынта
	Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау	10.1.1.3 қажетті матери саймандар мен жабдыктарды таңдау; 10.1.2.7 пайдаланылған иде негізінде өз жұмысыңызды жұмысын жақсарту ұсыныстарыңызды ұсыну
	Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу	10.1.2.5 өмір қауіпсіздік отырып, материалдармен құр
	Шығармашылық жұмысты орындау безендіру	10.1.2.4 дайындайтын к техникасын қолданып, сипа арқылы кілем тоқу;
	Өнімнің жарнамасын жасау өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау	10.1.2.6 техникалық терминс отырып, өз жұмысын ж жұмысын жасау үшін пайд мен тәсілдерді талқылау жән
	Жұмысты презентациялау. Көрме ұйымдастыру	10.1.4.4 кәсіби қызметін жүр қабілетті маман болуға ынта
3-тоқсан		
	Кілем тоқу тарихы. Кілем тоқу түрлері	10.1.2.1 қалдық көру негізін композициялық шешімді дер 10.1.1.1 еңбек заттарының е және өз бетінше анықтау;; 10.1.2.6 техникалық терминс отырып, өз жұмысын ж жұмысын жасау үшін пайд мен тәсілдерді талқылау жән
	Тоқу техникасы.	10.1.3.3 тоқу үлгісін білу жән

	Жоба бойынша жұмыс. Бұйымның эскизін әзірлеу. Технологиялық карта жасау	10.1.3.1 тактильді-визуалды отырып, тоқу және тоқу техн 10.1.1.2 еңбек заттары материалдарды салыстыру ж 10.1.1.4 технологиялық карт істей білу, бұйымдарды дайы
	Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу	10.1.4.4 кәсіби қызметін бәсекеге қабілетті маман бол
	Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау	10.1.1.3 қажетті матери саймандар мен жабдықтарды таңдау; 10.1.3.2 әртүрлі бұйымдард сақталған талдағыштар мен иірімжіпті таңдай білу;
	Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу	10.1.3.4 тоқыма ілмегіме барысында қауіпсіздік техни
	Шығармашылық жұмыстарды орындау. Безендіру. Декрациялау.	10.1.2.7 пайдаланылған иде негізінде өз жұмысыңызды жұмысын жақсарту ұсыныстарыңызды ұсыну
	Өнімнің жарнамасын жасау өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау	10.1.2.6 техникалық терминс отырып, өз жұмысын ж жұмысын жасау үшін пайд мен тәсілдерді талқылау жән
	Жұмысты презентациялау. Көрме ұйымдастыру	10.1.4.4 кәсіби қызметін бәсекеге қабілетті маман бол
4-тоқсан		
	Бисердің пайда болу тарихы Моншақ түрлері. Бисермен тоқу техникасы Жобамен жұмыс	10.1.4.1 тактильді қабылдау өнімді жасауға арналған құралдардың жіктелуін (мон білу; 10.1.4.2 екі өлшемді жа композициялар жасау үшін білу;
	Бұйымның эскизін әзірлеу технологиялық карта жасау	10.1.1.4 технологиялық карт істей білу, бұйымдарды дайы
	Өнімнің өзіндік құнын, өзіндік құнын есептеу	10.1.4.4 кәсіби қызметін бәсекеге қабілетті маман бол
	Материалды, құралдарды және жабдықты таңдау. Материалдар мен құралдарды дайындау	10.1.1.3 қажетті матери саймандар мен жабдықтарды таңдау;
	Еңбек қауіпсіздігі ережелерімен танысу	10.1.4.3 тоқыма ілмегіме барысында қауіпсіздік техни
	Шығармашылық жұмыстарды орындау. Безендіру. Декрациялау.	10.1.2.7 пайдаланылған иде негізінде өз жұмысыңызды жұмысын жақсарту ұсыныстарыңызды ұсыну Ө

		жасау өнімнің сапасын бағалау
	Өнімнің жарнамасын жасау өнімнің сапасын бағалау және өзін-өзі бағалау	10.1.2.6 техникалық терминдерді отырып, өз жұмысын жасау үшін пайдаланылатын жабдықтың мен тәсілдерді талқылау және бағалау
	Жұмысты презентациялау. Көрме ұйымдастыру	10.1.4.4 кәсіби қызметін бәсекеге қабілетті маман болу
1 -тоқсан		
2. Үй шаруашылық технологиясы	Асхананың керек-жарақтармен және құрал-жабдықтармен жабдықтырымен танысу. Азық-түлік өңдеу құралдары мен жабдықтарын тандау	10.2.1.1 тағамдарды дайындау тәсілдерін, аспаптар мен жабдықтың мен қызметін білу; 10.2.1.2 тағамды өңдеуге арналған құралдар мен жабдықты тандай білу
	Асхана және ас бөлмесінде санитарлық-гигиеналық талаптар. Құрал-жабдықтарды дұрыс қолдану қауіпсіздігі.	10.2.1.3 ас үй мен асханадағы гигиеналық талаптарды білу; 10.2.1.4 электр құралдарын, ыдыстардың ыстық ыдыс пен сұйықтықтың ережелерін сақтау; 10.2.1.5 бумен немесе қайылынды кезінде алғашқы көмек көрсету
	Шикізатты бастапқы механикалық өңдеу	10.2.2.1 сезу-көру тәсілі мен механикалық өңдеу тәсілдерін білу
	Өнімдерді жылумен өңдеу. Дайындамаларды жылумен өңдеу түрлері	10.2.2.3 өнімдерді (жемістер, балық) жылумен өңдеудің негізгі түрлерін білу;
	Термиялық өңдеудің негізгі әдістері. Термиялық өңдеудің қауіпсіздік техникасы ережелері.	10.2.2.2 шикізатты өңдеу құралдармен қауіпсіз пайдалану сақтау; 10.2.2.4 сезу-қимыл-есту тәсілдерін жылумен өңдеудің негізгі тәсілдерін білу
	Пісіру технологиясы. Сэндвичтер мен жеңіл тағамдарды дайындау технологиясы.	10.2.3.1 рецепт бойынша пісіру технологиясының стандарты; 10.2.3.2 дайындамалар дайындау уақытының стандарты
	Жарма тағамдарының ассортименті мен дайындау технологиясы. Дәнді дақылдардан түрлі тағамдарды дайындау технологиясы.	10.2.3.3 қарапайым аспаздық ететін түрлі тағамдар мен азық-түлікті дайындау технологиясын білу; 10.2.3.7 ыстық және суық тағамдар рецептурасы бойынша дайындау білу;
	Суық және ыстық сусындар технологиясы.	10.2.3.7 ыстық және суық тағамдар рецептурасы бойынша дайындау білу; 10.2.3.20 пайдаланылған ыдыстарды негізінде өз жұмысынды

		жұмысын жақсарту бойынша ұсыныну
2-тоқсан		
	Жартылай фабрикаттардан тағамдарды дайындау технологиясы	10.2.3.5 жартылай фабрикаттардан аспаздық өнімдерді өндірудің технологиясын, оның ішінде үйлесімділігі мен өзара алмасуы; 10.2.3.3 қарапайым аспаздық өнімдерді ететін түрлі тағамдар мен азықтарды дайындау технологиясын білу; 10.2.3.4 бастапқы тамақ өнімдерінің балғындық деңгейін анықтайтын әдістерді білу; 10.2.3.8 тағамдарға сәйкес ерекшеліктері мен құрылғыларды өз бетінше пайдалану;
	Қамыр түрлерінің жіктелуі. Қамырды дайындау әдістері	10.2.3.4 бастапқы тамақ өнімдерінің балғындық деңгейін анықтайтын әдістерді білу; 10.2.3.5 жартылай фабрикаттардан аспаздық өнімдерді өндірудің технологиясын, оның ішінде үйлесімділігі мен өзара алмасуы;
	Ашытқы қамырын дайындау технологиясы. Жаңа қамырды дайындау технологиясы.	10.2.3.8 тағамдарға сәйкес ерекшеліктері мен құрылғыларды өз бетінше пайдалану; 10.2.3.1 рецепт бойынша азықтарды технологиясының стандарттық ережелерін сақтау; 10.2.3.9 ұлттық тағамдарды технологиясының ерекшеліктерін сақтау;
	Тәттілер. Үгілгіш қамыр. Тоқаштар қамыры	10.2.3.1 рецепт бойынша азықтарды технологиясының стандарттық ережелерін сақтау; 10.2.3.12 өз жұмысын талдау және қателіктерді уақтылы анықтау; 10.2.3.6 санитарлық-гигиенаның жұмыс орнының тазалығын сақтау түрін, жеке гигиенаны, азық ережелерін сақтау; 10.2.3.7 ыстық және суық рецептурасы бойынша дайындау білу;
3-тоқсан		
	Бірінші тағамның жіктелуі және ассортименті. Бірінші тағамды дайындау технологиясы. Сорпа, борщ, тұздық және кеспе.	10.2.3.13 анықтамалықтар мен әдебиеттерден қажетті ақпарат алу; 10.2.3.20 пайдаланылған идеялар негізінде өз жұмысыңды жетілдіру және жұмысын жақсарту бойынша ұсыныну; 10.2.3.1 рецепт бойынша азықтарды технологиясының стандарттық ережелерін сақтау; 10.2.3.9 ұлттық тағамдарды технологиясының ерекшеліктерін сақтау;

		10.2.3.8 тағамдарға сәйкес емен құрылғыларды өз бетінше пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.3.11 орама бойынша өнімнің сақтау мерзімін бағалау; 10.2.3.15 топтарда бірлесіп ұйымдастырудың әртүрлі тәсілдерін пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.2.2 сезу-қимыл-есту тәсілдерін жылумен өңдеудің негізгі тәсілдерін білу
	Екінші тағамның жіктелуі және ассортименті. Рецепт бойынша екінші тағамды дайындау технологиясы.	10.2.3.13 анықтамалықтар мен әдебиеттерден қажетті ақпаратты анықтау; 10.2.3.1 рецепт бойынша өнімнің сақтау мерзімін бағалау; 10.2.3.9 ұлттық тағамдардың технологиясының ерекшеліктерін білу; 10.2.3.19 техникалық пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.3.8 тағамдарға сәйкес емен құрылғыларды өз бетінше пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.3.11 орама бойынша өнімнің сақтау мерзімін бағалау; 10.2.3.10 өнімнің жетілдірілуін бағалау; 10.2.3.14 топтарда және уақытша жұмыс істей білу; 10.2.3.15 топтарда бірлесіп ұйымдастырудың әртүрлі тәсілдерін пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.2.2 сезу-қимыл-есту тәсілдерін жылумен өңдеудің негізгі тәсілдерін білу; 10.2.2.4 сезу-қимыл-есту тәсілдерін жылумен өңдеудің негізгі тәсілдерін білу
4-тоқсан		
	Салаттардың түрлері. Қарапайым салаттар дайындау технологиясы.	10.2.3.19 техникалық пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.3.8 тағамдарға сәйкес емен құрылғыларды өз бетінше пайдалана отырып, өз басқалардың жұмысын пайдаланылған әдістер мен тәсілдерді түсінуге және бағалау; 10.2.3.5 жартылай фабрикаттарды аспаздық өнімдерді өндірудің негізгі тәсілдерін білу

		технологиясын, оның ішінде үйлесімділігі мен өзара алмасу технологиясын;
	Жылы салаттар дайындау технологиясы	10.2.3.9 ұлттық тағамдар дайындау технологиясының ерекшеліктерін білу; 10.2.3.1 рецепт бойынша тағамдар дайындау технологиясының стандарттарын білу; 10.2.3.16 дайын тағамдардың сапасын рәсімдей білу; 10.2.3.17 тамақ өнімдерімен қамтамасыз етілу арналған құрылғылар мен жабдықтарды білу
	Жеміс салаттарын дайындау технологиясы	10.2.3.10 өнімнің жаңсақталуына әкпартты түсіну және оларды бағалау; 10.2.3.12 өз жұмысын талқылау және қателіктерді уақтылы анықтау; 10.2.3.16 дайын тағамдардың сапасын рәсімдей білу; 10.2.3.17 тамақ өнімдерімен қамтамасыз етілу арналған құрылғылар мен жабдықтарды білу
	Өнімдерді таңдау және тағамдарды дайындау бойынша практикалық жұмыс	10.2.3.18 алған білімдерін, тәжірибесін қолдану; 10.2.3.11 орама бойынша өнімдерді сақтау мерзімін бағалау; 10.2.3.10 өнімнің жаңсақталуына әкпартты түсіну және оларды бағалау; 10.2.3.12 өз жұмысын талқылау және қателіктерді уақтылы анықтау; 10.2.3.13 анықтамалықтар мен әдебиеттерден қажетті ақпаратты анықтау; 10.2.3.14 топтарда және уақытша топтарда жұмыс істей білу; 10.2.3.15 топтарда бірлесіп жұмыс істей білу; 10.2.3.16 дайын тағамдардың сапасын рәсімдей білу;
1-тоқсан		
3. Ағаш шеберлік ісі	Ағаш ұстасы мамандығы туралы әңгіме. Жұмсақ ағаштың қасиеттері. Қатты ағаштың қасиеттері. Ағаш түрлері.	10.3.1.2 ағаш-жиһаз өндірісін біліктілік сипаттамаларын зерттеу; 10.3.1.7 ағаш түрлерін сыныптау және бөлу туралы түсінікке ие болу; 10.3.1.3 ағаш өңдеу өндірісін білу; ресурстарды үнемдейтін технологияларды түсінікке ие болу; 10.3.1.4 ағаштың негізгі қасиеттерін білу, ылғалдылық дәрежесін білу; 10.3.1.1 ҚР халық шаруашылығының ерекшеліктерін түсіну және ерекшеліктерін білу;

2-тоқсан	Ағашты өнеркәсіптік қолдану. Қылқан жапырақты және жапырақты түрлер	10.3.1.7 ағаш түрлерін сынып бөлу туралы түсінікке ие болу; 10.3.1.8 өнеркәсіптік қолдану анықтау; 10.3.1.1 ҚР халық шаруашылығы ерекшеліктерін түсіну және өнеркәсіп 10.3.1.3 ағаш өңдеу өндірісіндегі ресурстарды үнемдейтін технологияны түсінікке ие болу;
	Ағашты сақтау әдістері. Ағашты табиғи және жасанды кептіру	10.3.1.4 ағаштың негізгі қасиеттерін білу, ылғалдылық дәрежесін 10.3.1.7 ағаш түрлерін сынып бөлу туралы түсінікке ие болу; 10.3.1.5 ағаштың сығылу, су ығысу беріктігінің шегі туралы болу; 10.3.1.6 ағаш ақауларына айырмашылықтарды анықтай
	Құралдар мен жабдықтардың түрлері. Таңбалау құралын пайдалану ережесі мен тәсілдері. Қашаумен, қашаумен және қияқпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы	10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау үш ажырату; 10.3.1.11 мақсаты бойынша қол түрлерін, нысандары мен өлшем және анықтау; 10.3.1.12 қол фрезерлік машинасының құрылғысын біл 10.3.1.13 ағаш өңдеу станокта қолдану саласы және жіктел ие болу 10.3.4.9 еңбек гигиенасын санитарияның және жұмыс гигиенасының негіздерін біл
	Сүргілеу құралы және оны қолдану. Планермен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы.	10.3.1.11 мақсаты бойынша қол түрлерін, нысандары мен өлшем және анықтау; 10.3.2.3 бейіндік сүргілеу т тәсілімен меңгеру; 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау
	Басқару үшін қолдану жоспарын дайындау. Планермен жоспарлау. Реттеу үшін сұрақтар сұхбат және сүргілеу	10.3.4.5 дайындамаларды ба механикалық өңдеуді орында 10.3.2.3 бейіндік сүргілеу т тәсілімен меңгеру;
	Сүрек аралау, жалпы мәліметтер. Ағаш кесу кезінде қолданылатын құралдар	10.3.1.4 ағаштың негізгі қасиеттерін білу, ылғалдылық дәрежесін 10.3.1.6 ағаш ақауларына айырмашылықтарды анықтай

		10.3.1.7 ағаш түрлерін сынып-бөлу туралы түсінікке ие болу; 10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау үй-ажырату;
	Бөлшектерді белгілеу және аралау. Ағашты талшықтардан кесу. талшықтар бойымен ағашты илеу	10.3.2.2 жанасу-көру әдісін әртүрлі тіс формалары бар қол 10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау үй-ажырату; 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау
	Аралау тәсілдері және жұмыс тәртібі. Рамка жасау	10.3.2.1 ағашты кесу тактика негізінде әртүрлі тәсілдермен 10.3.2.2 жанасу-көру әдісін әртүрлі тіс формалары бар қол 10.3.2.4 жолақ қосылымдары 10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау үй-ажырату; 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау 10.3.2.5 сезу-көру тәсілімен т қолдана отырып, циклме терісімен жұмыс істей білу; 10.3.3.4 еңбегінің нәтижелерін таныту;
	Жақтау бөлшектері үшін материалды таңдау. Бөлшектерді қосу тәсілдері және оларды қолдану	10.3.1.11 мақсаты бойынша қ түрлерін, нысандары мен ө және анықтау; 10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау үй-ажырату; 10.3.4.4 өз еңбегінің қызығушылық таныту;; 10.3.4.5 дайындамаларды ба механикалық өңдеуді орында 10.3.4.1 жиһаз дизайны турал 10.3.4.2 жиһазды мақсат пайдалануы, өндірістік көрс анықтау; 10.3.4.3 ағаш өңдеу кәс ерекшеліктерін білу; 10.3.4.6 сурет жақтауып құрастыруды орындау;

		10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау.
3-тоқсан		
	Сөре жасау бойынша жұмыс жоспары. Материалды таңдау. Бөлшектердің контурларын белгілеу	10.3.2.6 бөлшектерді желім техникасын білу; 10.3.2.7 желіммен жұмыс қауіпсіздік шаралары бойынша орындау; 10.3.4.9 еңбек гигиенасы санитарияның және жұмыс гигиенасының негіздерін білу
	Көркем безендірудің түрлері. Көркем өңдеуде қолданылатын тәсілдер мен ережелер	10.3.3.1 көркем жиһаз түрлері; 10.3.3.2 жиһазды әртүрлі тәсілдер техникасын білу; 10.3.3.3 қағаз, шайыр, синтепон пластикпен қаптау тәсілдерін білу; 10.3.4.7 штаттық жұмыс орындау практикадан өту; 10.3.4.8 ҚР Еңбек кодексі тәртібі болу;
	Дайындамаларда материалды таңдау және бұrandаны орындау	10.3.1.11 мақсаты бойынша саймандардың түрлерін, өлшемдерін таңдау және анықтау; 10.3.4.5 дайындамаларды бағалау механикалық өңдеуді орындау; 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау
	Токарлық станоктар туралы жалпы мәліметтер. Токарлық станоктың мақсаты және өнеркәсіптік қолданылуы.	10.3.1.3 ағаш өңдеу өндіріс ресурстарды үнемдейтін техника түсінікке ие болу; 10.3.1.8 өнеркәсіптік қолданылуы анықтау; 10.3.1.13 ағаш өңдеу станоктың қолдану саласы және жіктелуіне ие болу
	Токарлық станоктың тораптары және олардың мақсаты. Токарлық станокта қауіпсіз жұмыс істеу ережелері	10.3.2.2 жанасу-көру әдісін білу; әртүрлі тіс формалары бар қолданылуы; 10.3.2.3 бейіндік сүргілеу тәсілімен меңгеру; 10.3.1.13 ағаш өңдеу станоктың қолдану саласы және жіктелуіне ие болу; 10.3.4.10 өндірістегі өрт және талаптарын орындау
	Материалды жұмысқа дайындау. Токарлық станокта жаттығу. Токарлық станокта бұйымдар жасау.	10.3.2.3 бейіндік сүргілеу тәсілімен меңгеру;

		10.3.1.11 мақсаты бойынша қол түрлерін, нысандары мен с және анықтау; 10.3.1.12 қол фрезерлік машинасының құрылғысын б 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмы сақтау
4-тоқсан		
	Сөре жасау бойынша жұмыс жоспары. Материалды таңдау. Бөлшектердің контурларын белгілеу.	10.3.4.1 жиһаз дизайны туралы 10.3.4.2 жиһазды мақсат пайдалануы, өндірістік көрс анықтау; 10.3.4.3 ағаш өңдеу кәс ерекшеліктерін білу; 10.3.4.4 өз еңбегінің қызығушылық таныту;; 10.3.4.5 дайындамаларды ба механикалық өңдеуді орында 10.3.1.11 мақсаты б саймандардың түрлерін, өлшемдерін таңдау және аны
	Бөлшектерді үйлестіру. Тақталар мен бүйір қабырғалардың алдыңғы жиектерін жоспарлау.	10.3.1.13 ағаш өңдеу станокт қолдану саласы және жіктел ие болу 10.3.2.1 ағашты кесу такти негізінде әртүрлі тәсілдермен 10.3.1.10 ағашты талшықтар жұмыстарын орындау ү ажырату; 10.3.2.2 жанасу-көру әдісін әртүрлі тіс формалары бар қ 10.3.2.3 бейіндік сүргілеу т тәсілімен меңгеру;.
	Бөлшектердің алдыңғы жиектерін қаптау. Бүйір қабырғалардағы тесіктердің орталықтарын белгілеу	10.3.2.5 сезу-көру тәсілімен т қолдана отырып, циклме терісімен жұмыс істей білу; 10.3.3.3 қағаз, шайыр, синте пластикпен қаптау тәсілдерін 10.3.2.8 қол ұстасы және құралдармен қауіпсіз жұмы сақтау
	Сөренің барлық бөлшектерін құрастыру. Тегістеу, балғамен, желіммен және лакпен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы.	10.3.1.11 мақсаты б саймандардың түрлерін, өлшемдерін таңдау және аны 10.3.1.9 оқшаулау материалдарының қасиеттері 10.3.2.6 бөлшектерді желім техникасын білу

		10.3.2.7 желіммен жұмыс қауіпсіздік шаралары бойынша орындау; қол ұсталық және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау
	Сөрені желімге, шегелерге және бұрандаларға құрастыру. Сөрені лакпен жабу.	10.3.4.1 жиһаз дизайны туралы таныту; 10.3.3.4 еңбегінің нәтижелерін таныту; 10.3.3.5 орындалған жұмысты жасау 10.3.2.7 желіммен жұмыс қауіпсіздік шаралары бойынша орындау; қол ұсталық және құралдармен қауіпсіз жұмыс сақтау

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2022 жылғы 1 сәуір
№ 123 бұйрығымен
31-қосымша
Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі
2013 жылғы 3 сәуір
№ 115 бұйрығымен
668-қосымша

Көру қабілеті зақымдалған (көрмейтін және нашар көретін) білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10-сыныптары үшін "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1 тарау. Жалпы ережелер

1. Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Бағдарламаның мақсаты – көру қабілеті зақымдалған білім алушылардың денсаулығын нығайту, дене дамуын түзету, жан-жақты дамыту арқылы еңбек қызметіне дайындау және баулу.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) негізгі дене қасиеттерін дамыту және ағзаның функционалдық мүмкіндіктерін арттыру;

2) қимыл-қозғалыс мәдениетін қалыптастыру, қимыл-қозғалыстар тәжірибесін жалпыдамытушылық және түзетушілік бағыттағы дене жаттығуларымен, базалық спорт түрлерінің техникалық қимылдарымен және тәсілдерімен байыту;

3) дене тәрбиесі мен спорт туралы, олардың тарихы мен бүгінгі күнгі дамуы, салауатты өмір салтын қалыптастырудағы рөлі жайлы білімдерін қалыптастыру;

4) денешынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру шараларының дағдылары мен ептілігіне, өздігінен дене шынықтыру жаттығуларын жасауға, үйрету;

5) тұлғалық оң қасиеттерге, оқу және жарыс шараларында ұжымдық қарым-қатынас пен ынтымақтастыққа тәрбиелеу.

4. Түзете- дамыту міндеттері:

1) оқыту барысында қалдық көру қабілетін қорғау және дамыту;

2) көрмейтін оқушылардың кеңістікте бағдарлау дағдыларын дамыту;

3) денешынықтыру-сауықтыру іс-әрекетіндегі қабілеттер мен дағдыларға үйрету кезінде сақталған талдағыштарын дамыту және қолдану;

4) көру түйсігін: түсін, түрін, қимылын (алыстауы, жақындауы) ажырату, салыстыру, жалпылау операцияларын дамыту;

5) көздің қозғалыс функциясын дамыту;

6) көздің бұлшықтық жүйесін нығайту;

7) көру қабілетінің депривациясынан болатын кемшіліктерді түзеу;

8) көрмейтін және нашар көретін оқушылардың қимыл-қозғалыстарының бөгіліп қалушылығы мен шектелуін түзеу;

9) бұлшық-буындық сезімінің түзеу-компенсаторлық дамуы және жетілдірілуі;

10) жүрек-қантамыр жүйесінің функцияларын белсендіру;

11) тірек-қозғалыс аппаратын жақсарту және нығайту;

12) жалпыдамыту және жалпынығайту жаттығуларын орындау барысында үйлестірушілік қабілеті мен қимыл-қозғалыстарының келісімін түзеу және жетілдіру.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Көрмейтін және нашар көретін оқушылардың бейімдеушілік дене тәрбиесінің өзіндік ерекшеліктері бар, олар тек көру қабілетінің бұзылуымен ғана емес, сонымен бірге физикалық және психикалық дамуының екіншілік қосымша ауытқуларының болуымен байланысты келеді. Көру қабілетінің бұзылымдары бар оқушылар барлық жастық топтарда денелік даму деңгейі бойынша нормадан артта қалады, қимыл-қозғалыстық белсенділігінің шектелуі орын алады, соның нәтижесінде көрмейтін және нашар көретіндердің дене дамуында ғана емес, басқа да бірқатар қосымша екіншілік ауытқулары пайда болады: танымдық үдерістері нашарлап (қабылдауы, елестетуі, көрнекі-бейнелік ойлауы), қимыл-қозғалыстық функциялары мен қасиеттері едәуір төмендейді.

6. Көру қабілетінен біршама немесе толық айырылғанда қозғалыс үйлесімділігі, төзімділігі, жылдамдығы және қимыл ырғағы бұзылады (нормадан

қалуы 53% құрайды). Аздаған дәрежеде (8-12%) бұлшық ет күші мен күш-жылдамдық қасиеттері көрсеткіштерінің артта қалуы байқалады.

7. Оқыту құндылықтық-бағдарлық, тұлғалық-бағдарлық, іс-әрекеттік, жеке және сараланушылық, қатынастық тәсілдері негізінде жүзеге асырылады. 8. Оқытудағы құндылықтық-бағдарлық тәсіл – оқу ісін ұйымдастыру мен орындауды, нәтижелерін алу мен қолдануды жалпыадамзаттық құндылықтар, "Мәңгілік ел" ұлттық идеясына негізделген құндылықтар, атап айтқанда, қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік, сыйластық, ынтымақтастық, еңбекқорлық пен шығармашылық, айқындық, өмірлік білім алу, позициясынан жүргізу тәсілі.

9. Тұлғалық-бағдарлық тәсілді жүзеге асырудағы педагогтың міндеті -әрбір оқушыға өзінің дене мүмкіндіктерін түсіне білуге көмектесу, олардың дамуына жағдайлар жасау, көру мүмкіндіктері мен жанамалы кемістіктерін ескере отырып, денсаулықтарының сақталуы мен нығаюына ықпал жасау.

10. Іс-әрекеттік тәсіл қағидасы ынтымақтастық пен өзара түсінушіліктен бастау алатын, мұғалім мен оқушылардың біріккен іс-әрекетіне негізделеді, бұл көру қабілеті бұзылған оқушылардың қозғалыс белсенділігін ынталандыру жүйесімен қамтамасыз етіледі.

11. Жеке және сараланған тәсіл білім алушылардың дене дайындығын, психикалық жағдайы мен сенсорлық мүмкіндіктерін ескере отырып, дене белсенділігін реттеуді көздейді.

12. Орталық көру қабілетінің бұзылым өткірлігінің түрлі дәрежесіне қарай оқушылар оқу материалын қабылдаудың әр-түрлі тәсілдерін қолданады:

1) нашар көретіндер заттарды, құбылыстар мен қимылдарды көру арқылы қабылдап, үлкен кеңістікте бағдарлай алады;

2) көру қабілетінің ауыр бұзылымдары бар оқушылар, қалдық көру қабілеті болған жағдайда ғана, материалды қабылдаудың сезіп-көру немесе көріп-сезіну тәсілдерін қолдана алады;

3) жаппай көрмейтін дер айналасындағы қоршаған ортаны сезіну-қозғалу-есту тәсілі арқылы қабылдайды.

13. Медициналық комиссиядан өткеннен кейін көру қабілетінің бұзылымдары бар оқушыларды диагноздары мен дене жүктемесін бөлу бойынша екі топқа бөледі:

1) I топқа тұқым қуалайтын тапеторетиналдық дистрофиялар, тұқым қуалайтын көру жүйкесінің атрофиялары; көздің мүйізгек қабығының лайлануы; көз алмасының атрофиясы, субатрофиясы; үдемейтін кератоконус; клиникалық

рефракцияның гиперметропикалық түрі; көз торы қабыну ауруларының салдары жатады;

2) II топқа, дене дамуы төмен, қандай да болмасын созылмалы аурудан әлсіреген, тірек-қозғалыс аппаратының кемістігі бар оқушылар қабылданады. Ондай ауруларға өтелмелі глаукома; жоғары асқынған алыстан көрмеушілік; көру жүйкесінің атрофиясы; макулодистрофия (геморрагиялар мен көз торының қабатталуына бейімделусіз); диабеттік, гипертониялық ангиопатия; туа біте асқынған катаракта; афакия жатады. Бұл топтағы барлық жастағы балаларға ортақ дене мен ағзаға түсетін жүктемесін шектеуді талап ететін қарсы көрсеткіштері қойылады.

14. Дене жүктемелеріне қарсы көрсеткіштері бар көз ауруларына жататындар:

1) көз торының қабатталуы(екі жылдан астам уақытта ота жасатқандар);

2) көз бұршағының шығуы немесе ішкі шығуы;

3) кератопротездеуден кейінгі жағдайлар;

4) көздің мүйізгек қабығының жұқарған сүйелі барлар;

5) асқынғанкератоконус;

6) шынытәріздес денеге қан құйылғанның зардаптары;

7) жоғары тұрғыда асқынған алыстан көрмеушілікжағдайындағы шынытәріздес дененің қабатталуы;

8) геморрагияларға қарай көз торыныңдистрофиясы;

9) өтелмесізглаукома;

10) тамырлы генездегі көру жүйкесінің атрофиясы.

15. "Бейімделген дене шынықтыру" пәнін оқыту барысында, мынандай жаттығулар тобы бөлінеді:

1) нашар көретін оқушылар үшін: орындау барысында көру талдамасы жетекші болатын жаттығулар; есту талдамасы жетекші болатын жаттығулар; қозғалыс талдамасы жетекші болатын жаттығулар;

2) көрмейтін оқушылар үшін: қозғалыс талдамасы жетекші болатын жаттығулар; есту (және вестибулярлық) талдамаласы жетекші болатын жаттығулар.

16. Оқытудың қатынастық тәсілі – бұл екі немесе одан көп адамдардың тілдік қатынас барысында ақпарат беруі мен хабарлауы, білімдерімен, дағдыларымен, қабілеттерімен алмасулары. Көру қабілетінің бұзылымдары бар оқушылар үшін ең әдеттегі тәсіл - сөз әдісі болып табылады: әңгімелесу, суреттеу, түсіндіру, нұсқау беру, ескерту, қателерін түзеу, жөн сілтеу, команда беру, ауызша баға беру.

17. Көрмейтін және нашар көретіндерді оқытуда көрнекілік әдістері ерекше орын алады. Көрнекі ақпарат құралдарына қойылатын талаптар -заттардың үлкен көлемі, түстерінің қанықтығы мен кереғарлығы. Көрнекі құралдарды дайындаған кезде көбінесе қызыл, сары, жасыл, қызғылт-сары түстер қолданылады. Көрнекінің міндетті түрде сөздік суретемесі болуы керек, бұл заттың бұрмаланып ұғынуына жол бермейді, сонымен бірге оқушының ойлау әрекетін белсендетуге көмегін тигізеді.

18. Көру қабілеті зақымдалған білім алушыларды қозғалыс әрекеттерін дамытуда қолданылады:

- 1) түрлі дене тұрысы мен қимылдардың бедерлік бейнелері бар альбомдар;
- 2) көрнекі құралдар;
- 3) бейімдеушілік спорттық құрал-жабдықтар (дәстүрлі емес спорттық құрал-жабдықтарға дыбыстық доптар, шулы музыкалық аспаптар, тактильдік жүгіру жолдары, спорт залына кіретін есіктің жанындағы "құс");
- 4) гимнастикалық кілемшелер;
- 5) гимнастикалық таяқтар;
- 6) құрсаулар;
- 7) секіргіштер.

19. "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәні біріктірілген болып табылады, оның ішіне бірнеше жалпы білімдік және түзету пәндеріне қатысты білімдерді қамтиды: "Өзін өзі тану", "Биология (анатомия және физиология)", "Математика", "Әдебиет", "Тіл дамуы жетіспеушіліктерін түзеу", "Мимика және пантомимика", "Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау", "Түзеу ырғағы", "Қалдық көру қабілетін сақтау және дамыту".

3-тарау. "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

20. "Бейімдеушілік дене шынықтыру" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

- 1) 5 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты;
- 2) 6 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты;
- 3) 7 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты;
- 4) 8 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты;
- 5) 9 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты;
- 6) 10 сыныпта – аптасына 3 сағат, оқу жылында 102 сағатты құрайды.

21. Ішкі топтар жұмысы арнайы сабақтармен ғана шектелмейді. Пәннің өзіндік өзгешелігіне байланысты сабақтардың барлық жүйесін екі кезеңге бөледі:

1) дайындық кезең (І тоқсан) – бұл жүрек-қантамыр және тыныс алу жүйелерін дене жаттығуларына біртіндеп дайындау, дене шынықтыру сабақтарының

қажеттілігіне тәрбиелеу, әр баланың жекелік ерекшеліктерін зерделеу, дұрыс тыныс алуға үйрету;

2) негізгі кезең (II – IV тоқсан) – қимыл-қозғалыс қабілеттері мен дағдыларын меңгеру.

22. Ішкі топтар сабақтарын төмендегідей реттілікпен ұйымдастырады:

1) I тоқсанда дайындық бөлімі (20 минут): сапқа тұрғызу ЖҚЖ (жүрек қағыс жиілігі), көңіл-күйін сұрау, сабақ мазмұнымен танысу, тыныс алу және жалпыдаму жаттығулары. Негізгі бөлім (15 минут): бағдарлама түрін зерделеу, сабақтың 25 – 32-і минуттарындағы қимылдық ойындар (ойын ұзақтығы – 3 – 7 минут), ойынды өткізгеннен кейін – баяу жүріс және отырып демалу –1 минуттан кем емес. Қорытынды бөлім (10 минут) денелік жүктеменің азайтылуын ескереді, жүрек-қантамыр және тыныс алу жүйелерін қалыпқа келтіреді, бастапқы жеңіл күйін болдырады, шаршауды басу, сабақтың негізгі бөлімінде қалыптастырылған дағдыларын бекіту, оқушылардың одан арғы күн тәртібіне өтуі. Бұл тапсырмалар көз жаттығулары, босаңсу, тыныс алу жаттығулары, ырғақтық және би қимылдары, баяу жүріс қарқыны, аз қарқындық ойындар, зейін тапсырмалары арқылы орындалады.

2) II тоқсаннан бастап сабақ бөлімдерінің ұзақтығы өзгереді: дайындық бөлім– 10–15 минут, негізгі бөлім– 15–20 минут, қорытынды бөлім– 5-10 минут.

23. Бағдарлама мазмұны 6 бөлімді қамтиды:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру" бөлімі;

2) "Сауықтыру гимнастикасы" бөлімі;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары" бөлімі.

4) "Ұлттық және зерделік ойындар" бөлімі;.

5) "Жеңіл атлетика" бөлімі; .

6) "Спорт ойындары" бөлімі.

24. "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы;

2) жеке гигиена және күн тәртібі.

25. "Сауықтыру гимнастикасы" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары;

2) қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту жаттығулары;

3) тыныс алу жаттығулары;

4) өрмелеп шығу, асып өту;

5) заттармен жаттығулар.

26. "Қимыл-қозғалыс ойындары" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) кеңістікте бағдарын дамыту ойындары;

2) тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары;

3) естіп бағдарлау ойындары;

4) кедергілерді жеңу ойындары;

5) тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары.

27. "Ұлттық және зерделік ойындар" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) тоғыз құмалақ;

2) асық;

3) дойбы;

4) шахмат.

28. "Жеңіл атлетика" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) жүру;

2) жүгіру;

3) лақтыру;

4) секіру.

29. "Спорт ойындары" бөлімі келесідей бөлімшелерді қамтиды:

1) волейбол;

2) баскетбол;

3) голбол;

4) футбол.

30. 5-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": "Тоғыз құмалақ" ойынының ережесі; "Асық" ойынының ережелері; "Дойбы" ойынының ережелері;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша, мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелендеп жүру;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойынының шығу теориясы; "Баскетбол" ойынының шығу тегі туралы теория; "Голбол" ойынының шығу теориясы; "Футбол" ойынының шығу тегі туралы теория.

31. 6-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен, гимнастикалық таяқшалармен және басқа заттармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары; қимылдардың дәлдігін түзетуге және дамытуға бағытталған қимылдарды үйлестіруді дамыту жаттығулары; гимнастикалық қабырғаға жоғары өрмелеу, асып түсу және төмен өрмелеу жаттығулары, кедергі астымен жорғалап, оның үстінен қолмен ұстап, асып түсу, гимнастикалық орындық үстінен асып түсу;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": "Тоғыз құмалақ" ойынының ережесі; "Асық" ойынының ережелері; "Дойбы" ойынының ережелері;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша), мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелендеп жүру;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойынының шығу теориясы; "Баскетбол" ойынының шығу тегі туралы теория; "Голбол" ойынының шығу теориясы; "Футбол" ойынының шығу тегі туралы теория.

32. 7-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен, гимнастикалық таяқшалармен және басқа заттармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары; қимылдардың дәлдігін түзетуге және дамытуға бағытталған қимылдарды үйлестіруді дамыту жаттығулары; гимнастикалық қабырғаға жоғары өрмелеу, асып түсу және төмен өрмелеу жаттығулары, кедергі астымен жорғалап, оның үстінен қолмен ұстап, асып түсу, гимнастикалық орындық үстінен асып түсу; психикалық іс-әрекетін адаптивті дене шынықтыру құралдары арқылы түзетуге бағытталған жаттығулар (қорқыныш, биіктіктен қорқу, күрделі қозғалыс жағдайлардағы мінез-құлықтың жеткіліксіздігі); қозғалыс дәйектілігі үшін сақталған талдағыштарды белсенді қолдану; визуалды-моторлы үйлестіруді, вестибулярлық аппаратты дамыту;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": тоғыз құмалақты ойнау техникасы; асықтармен ойнау техникасы; "дойбы" ойынның техникасы; шахмат ойынның ережелері;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша, мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелеңдеп жүру, жүру мен жүгіру кезектестіру; жеңіл жүгіріс;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойынының техникасы; "Баскетбол" ойынының техникасы; "Голбол" ойынының техникасы; "Футбол" ойынының техникасы.

33. 8-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен, гимнастикалық таяқшалармен және басқа заттармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары; қимылдардың дәлдігін түзетуге және дамытуға бағытталған қимылдарды үйлестіруді дамыту жаттығулары; гимнастикалық қабырғаға жоғары өрмелеу, асып түсу және төмен өрмелеу жаттығулары, кедергі астымен жорғалап, оның үстінен қолмен ұстап, асып түсу, гимнастикалық орындық үстінен асып түсу; психикалық іс-әрекетін адаптивті дене шынықтыру құралдары арқылы түзетуге бағытталған жаттығулар (қорқыныш, биіктіктен қорқу, күрделі қозғалыс жағдайлардағы мінез-құлықтың жеткіліксіздігі); қозғалыс дәйектілігі үшін сақталған талдағыштарды белсенді қолдану; визуалды-моторлы үйлестіруді, вестибулярлық аппаратты дамыту;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау

ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": тоғыз құмалақты ойнау техникасы; асықтармен ойнау техникасы; "дойбы" ойынның техникасы; шахмат ойыны;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша, мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелеңдеп жүру, жүру мен жүгіру кезектестіру; жеңіл жүгіріс; жедел жүгіру, бір немесе екі аяқпен бір орнында тұрып және алға қарай секіру; екі аяқпен бір орында тұрып және алға, 90 және 180 градус бұрылыспен секіру; теннис добын нысанаға лақтыру;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойынының элементтері; "Баскетбол" ойынының элементтері; "Голбол" ойынының элементтері; "Футбол" ойынының элементтері.

34. 9-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен, гимнастикалық таяқшалармен және басқа заттармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары; қимылдардың дәлдігін түзетуге және дамытуға бағытталған қимылдарды үйлестіруді дамыту жаттығулары; гимнастикалық қабырғаға жоғары өрмелеу, асып түсу және төмен өрмелеу жаттығулары, кедергі астымен жорғалап, оның үстінен қолмен ұстап, асып түсу, гимнастикалық орындық үстінен асып түсу; психикалық іс-әрекетін адаптивті дене шынықтыру құралдары арқылы түзетуге бағытталған жаттығулар (қорқыныш, биіктіктен қорқу, күрделі қозғалыс жағдайлардағы мінез-құлықтың

жеткіліксіздігі); қозғалыс дәйектілігі үшін сақталған талдағыштарды белсенді қолдану; визуалды-моторлы үйлестіруді, вестибулярлық аппаратты дамыту;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": тоғыз құмалақты ойнау техникасы; асықтармен ойнау техникасы; "дойбы" ойынның техникасы; шахмат ойыны;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша, мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелендеп жүру, жүру мен жүгіру кезектестіру; жеңіл жүгіріс; жедел жүгіру, бір немесе екі аяқпен бір орнында тұрып және алға қарай секіру; екі аяқпен бір орында тұрып және алға, 90 және 180 градус бұрылыспен секіру; теннис добын нысанаға лақтыру;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойынының элементтері, техникасы; "Баскетбол" ойынының элементтері, техникасы; "Голбол" ойынының элементтері, техникасы; "Футбол" ойынының элементтері, техникасы.

35. 10-сыныпқа арналған "Бейімделген дене шынықтыру" оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) "Бейімделген дене шынықтыру білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру": бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы; жеке гигиена және күн тәртібі.

2) "Сауықтыру гимнастикасы": дене мүсінін қалыптастыруға арналған жаттығулар; тепе-теңдік және қимылдарды үйлестіру жаттығулары, тыныс алу жаттығулары; өрмелеу және өрмелеп асып түсу; заттармен жаттығулар. Сапқа тұрғызу және қайта түзу. Саптық командаларды орындау; бастың, қолдардың, дененің, аяқтардың негізгі қалыптары мен қимылдары (заттарсыз және заттармен); әр түрлі бастапқы қалыпта тыныс алуды түзету жаттығулары; жүру және жүгіру кезінде тыныс алу жаттығулары; кіші және үлкен доптармен, гимнастикалық таяқшалармен және басқа заттармен жалпы және ұсақ моториканы дамыту жаттығулары; қимылдардың дәлдігін түзетуге және дамытуға бағытталған қимылдарды үйлестіруді дамыту жаттығулары; гимнастикалық қабырғаға жоғары өрмелеу, асып түсу және төмен өрмелеу жаттығулары, кедергі астымен жорғалап, оның үстінен қолмен ұстап, асып түсу,

гимнастикалық орындық үстінен асып түсу; психикалық іс-әрекетін адаптивті дене шынықтыру құралдары арқылы түзетуге бағытталған жаттығулар (қорқыныш, биіктіктен қорқу, күрделі қозғалыс жағдайлардағы мінез-құлықтың жеткіліксіздігі); қозғалыс дәйектілігі үшін сақталған талдағыштарды белсенді қолдану; визуалды-моторлы үйлестіруді, вестибулярлық аппаратты дамыту;

3) "Қимыл-қозғалыс ойындары": кеңістікте бағдарын дамыту ойындары; тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары; естіп бағдарлау ойындары; кедергілерді жеңу ойындары; тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары;

4) "Ұлттық және зерделік ойындар": тоғыз құмалақты ойнау техникасы; асықтармен ойнау техникасы; "дойбы" ойынның техникасы; шахмат ойыны;

5) "Жеңіл атлетика": жүру, еркін жүгіріс, аяқтың ұшымен жүгіру; қолдарын түрлі күйде ұстап жүру, бағдар бойынша жүру, дыбыс сигналы бойынша жүру, дыбыс сигналына қарай жүру; сызық бойымен жүру, сапта бір бірлеп жүру, екіден қол ұстасып жүру, ара-қашықтық пен екпінін сақтап (мұғалімнің шапалағы бойынша, мұғалімнің көрсетуі бойынша жылан жолымен ирелендеп жүру, жүру мен жүгіру кезектестіру; жеңіл жүгіріс; жедел жүгіру, бір немесе екі аяқпен бір орнында тұрып және алға қарай секіру; екі аяқпен бір орында тұрып және алға, 90 және 180 градус бұрылыспен секіру; теннис добын нысанаға лақтыру;

6) Спорт ойындары. "Волейбол" ойыннан жарысу; "Баскетбол" ойынының ойыннан жарысу; "Голбол" ойыннан жарысу; "Футбол" ойыннан жарысу.

4 тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

36. Бағдарламада оқыту мақсаттары кодпен ұсынылған. Кодта бірінші сан сыныпты белгілейді, екінші және үшінші сандар – бағдарламаны, бөлімі мен ішкібөлімін, төртінші сан оқу мақсатының нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4 кодында "5" – сынып, "2.1" – бөлім мен ішкібөлім, "4" – оқу мақсатының нөмірі.

37. Оқыту мақсаттарының жүйесі:

1) 1 бөлім "БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру":

1 кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	5.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында спорт залындағы тәртіп ережелері мен қауыпсіздік техникасын білу	6.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында спорт залындағы тәртіп ережелері мен қауыпсіздік техникасын сақтау	7.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жаттығу құрылғыларында жұмыс істеу барысында	8.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жаттығу құрылғыларында жұмыс істеу барысында	9.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында алғашқы дәрігерге дейінгі көмегін көрсету нұсқауларын білу	10.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жаттығу құрылғыларында жұмыс істеу барысында

			қауіпсіздік техникасын білу	қауіпсіздік техникасын сақтау		
1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	5.1.2.1 салауатты өмір салты компоненттерін білу	6.1.2.1 шынығу мен оның ағзаға әсері жайлы білу	7.1.2.1 дене жаттығуларының сауықтырушылық және гигиеналық мағынасын түсіну	8.1.2.1 ой және дене еңбегінің алмасуын сақтау	9.1.2.1 өзін-өзі бақылау және өзін-өзі қадағалау жүргізе білу	10.1.2.1 өзін-өзі бақылау және өзін-өзі қадағалау жүргізе білу

2) 2 бөлім "Сауықтыру гимнастикасы":

2 кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	5.2.1.1 еңкеюлерді орындағаннан кейін дұрыс дене қалпын ұстана білу; 5.2.1.2 айнала отырып бір мезгілде аяқтарын аяқастырған күйде отырып тұру	6.2.1.1 қолдарымен бірқатар қимылдар жасағаннан кейін дұрыс дене қалпын ұстана білу; 6.2.1.2 бір аяқпен тұрып тепе-теңдікті ұстана білу	7.2.1.1 гимнастикалық орындықта түрлі тәсілдермен жүре білу; 7.2.1.2 гимнастикалық қабырғаның рейкаларымен бір жағына, жоғары, төмен жүру барысында дұрыс дене қалпын ұстана білу	8.2.1.1 басына жүк қойып жүру барысында дұрыс дене қалпын ұстана білу; 8.2.1.2 бір орында тұрып секіру барысында дұрыс дене қалпын ұстана білу	9.2.1.1 дұрыс дене қалпын ұстана тұрып аяқ саусақтарымен түрлі заттарды ұстап, жылжытып қоя білу; 9.2.1.2 аяқтарының ұшымен, табандарының ішкі және сыртқы жағымен жүру	10.2.1.1 дұрыс дене қалпын ұстана тұрып аяқ саусақтарымен түрлі заттарды ұстап, жылжытып қоя білу; 10.2.1.2 аяқтарының ұшымен, табандарының ішкі және сыртқы жағымен жүру
2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	5.2.2.1 аяқтардың түрлі бастапқы қалпын ұстана тұрып 90 және 180 градусқа бұрылғанда тепе-теңдікті сақтай білу; 5.2.2.2 қолдарымен еденнен ұстамай отырып, тұру; 5.2.2.3 жылдам қадамдардан кейін бір аяғымен тоқтай білу	6.2.2.1 бір аяғымен тұрып түрлі бұрылыстар жасай білу; 6.2.2.2 қолдарымен еденнен ұстамай жатып, тұру; 6.2.2.3 қолдары мен аяқтарының түрлі қалпы күйінде жүре білу, "қарлығаш" тұрысы мен тоқтап	7.2.2.1 аяғын алға қарай сілтеп 90, 180 и 270 градусқа бұрылыстар жасай білу; 7.2.2.2 шектелген тіреу жағдайында бір қалыпты ұстай білу; 7.2.2.3 дұрыс дене қалпын, жүріс мәнерін ұстануға үйрену	8.2.2.1 270 және 360 градусқа түрлі бұрылыстар орындай білу; 8.2.2.2 арқасымен жатыу жағдайынан жоғары бұрыш жағдайына отыра білу; 8.2.2.3 салынған текшелердің немесе жұмсақ кілемше үстімен жан-жаққа қарай жүру	9.2.2.1 бір аяғымен тепе-теңдік ұстап тұрып 270-360 градусқа түрлі бұрылыстар жасай білу, аяғының ұшымен тоқтап; 9.2.2.2 бір аяғымен тепе-теңдік ұстап тұрып 360-450 градусқа түрлі бұрылыстар жасай білу, аяғының ұшымен тоқтап	10.2.2.1 бір аяғымен тепе-теңдік ұстап тұрып 270-360 градусқа түрлі бұрылыстар жасай білу, аяғының ұшымен тоқтап
2.3 Тыныс алу жаттығулары	5. 2.3.1 дыбыспен дем шығару; 5.2.3.2 сүйікті әндерді орындау	6. 2.3.1 ауызбен және мұрынмен дем алып дем шығару;	7.2.3.1 жүйелі тұрғыда дем алу жаттығуларын орындау; 7.2.3.2	8.2.3.1 ішпен тыныс алу; 8.2.3.2	9.2.3.1 ішкі мүшелерді массаждау үшін терең, ішкі көк етті	10.2.3.1 ішкі мүшелерді массаждау үшін терең, ішкі көк етті

		6. 2.3.2 баяу және толықтай дем алу	толықтай тыныс алу	кеудемен тыныс алу; 8.2.3.3 10 ға дейін санап тынысын шығармай ұстау	белсенді қозғалта тыныс алу; 9.2.3.2 15 ке дейін санап тынысын шығармай ұстау	во ж 10 20 т ш
2.4 Өрмелеп асып түсу	шығу, 5.2.4.1 тік сатымен өрмелеп шығудың түрлі тәсілдерін қолдану; 5.2.4.2 аяқтар мен бір қолдың көмегі арқылы қиғаш сатымен өрмелеп шығудың тәсілдерін қолдану; 5.2.4.3 гимнастикалық қабырғаға кедергілерді жеңе отырып өрмелеу тәсілдерін қолдану	6.2.4.1 бүйір жақтағы қоссырықтарды ұстап қиғаш сатымен өрмелеп шығудың тәсілдерін қолдану; 6.2.4.2 бір қол, бір аяғының көмегімен гимнастикалық қабырғаға өрмелеу тәсілдерін қолдану	7.2.4.1 қол, аяғымен кезектеп ұстап, басып жүру арқылы тік сатымен өрмелеп шығудың тәсілдерін қолдану; 7.2.4.2 қол, аяғымен бір мезетте ұстап, басып жүру арқылы тік сатымен өрмелеп шығудың тәсілдерін қолдану	8.2.4.1 жылдамдықпен гимнастикалық қабырғаға өрмелеу тәсілдерін қолдану; 8.2.4.2 аяқтары мен бір қолының көмегімен кедергілерді жеңе отырып өрмелеу тәсілдерін қолдану	9.2.4.1 бір снарядтан екіншісіне асып түсу; 9.2.4.2 тік арқанмен өрмелеп шығудың тәсілдерін қолдану; 9.2.4.3 түрлі снарядтардан кедергілермен өрмелеп, асып түсудің түрлі тәсілдерін қолдану	10 ж 10 20 т ш
2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	5.2.5.1 үлкен допты бір қолымен жоғары қарай, еденге және қабырғаға лақтырып, екі қолымен ұстап алу; 5.2.5.2 үлкен допты жоғары қарай лақтырып, 360 градусқа бұрылып, еденнен кері ұшқанда ұстап алу; 5.2.5.3 үлкен допты еденге лақтырып, кері ұшқанда ұстап алу	6.2.5.1 үлкен теннис добын бір қолымен жоғары қарай, еденге және қабырғаға лақтырып, екі қолымен ұстап алу; 6.2.5.2 үлкен теннис добын арқа жағынан төменнен иығы арқылы лақтырып, еденнен кері ұшқанда ұстап алу; 6.2.5.3 жұптасып допты бір-біріне лақтыру	7.2.5.1 үлкен теннис добын бір қолымен жоғары қарай, еденге және қабырғаға лақтырып, екі қолымен ұстап алу; 7.2.5.2 арқасымен жатқан күйі допты жоғары қарай лақтырып, аяғымен тұрып, үлгеріп, допты ұстап алу; 7.2.5.3 екі допты жоғары қарай лақтырып, қстап алу	8.2.5.1 нығыздалған допты бір қолынан екінші қолына басынан жоғары лақтырып, ұстап алу; 8.2.5.2 жүріп бара жатып нығыздалған допты жоғары лақтырып, ұстап алу; 8.2.5.3 нығыздалған допты бір қолымен жоғары қарай лақтырып, ұстап алу	9.2.5.1 нығыздалған допты бір қолынан екінші қолына басынан жоғары лақтырып, ұстап алу; 9.2.5.2 нығыздалған допты екі тізесімен қысып ұстап, жүру; 9.2.5.3 нығыздалған допты тізелерімен қысып ұстап, екі аяғымен секіру	10 ті ни ба ла 10 ар кү та қ ая ж 10 та қ ни бі

3) 3 бөлім "Қимылдық ойындар":

3 кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
3.1	5.3.1.1 кеңістікте бағдарын дамыту	6.3.1.1 кеңістікте бағдарлай білу	7.3.1.1 кеңістікте бағдарын дамыту	8.3.1.1 кеңістікте бағдарын	9.3.1.1 кеңістікте бағдарын	10.3.1.1 кеңістікте бағдарын

Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	ойындарының мағналылығын түсіну		ойындары кезінде өз іс-әректің үйлестіре білу	дамытудағы дамыларын	дамытудағы дамыларын қолдану	кеңістікте бағдарын дамыту ойындары
3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	5.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындарының мағналылығын түсіну	6.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындарының мағналылығын үстай білу	7.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары кезінде өз іс-әректің үйлестіре білу	8.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындарының мағналылығын үстай білу	9.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындарының мағналылығын қолдану	10.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындарының мағналылығын қолдану
3.3.3 Естіп бағдарлау ойындары	5.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын түсіну	6.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын үстай білу	7.3.3.1 естіп бағдарлау ойындары кезінде өз іс-әректің үйлестіре білу	8.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын үстай білу	9.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын қолдану	10.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын қолдану
3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	5.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын түсіну	6.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын үстай білу	7.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындары кезінде өз іс-әректің үйлестіре білу	8.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын үстай білу	9.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын қолдану	10.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын қолдану
3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	5.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын түсіну	6.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын үстай білу	7.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары кезінде өз іс-әректің үйлестіре білу	8.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын үстай білу	9.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын қолдану	10.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын қолдану

4) 4 бөлім "Ұлттық және зерделік ойындар":

5 кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
4.1 Тоғыз құмалақ	5.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының ережелерін білу және ойнау	6.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының түрлі тәсілдерін үйрену	7.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының бірнеше амалдарын білу	8.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының түрлі ойын сатыларын үйрену	9.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	10.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынынан алған дағдыларын қолдана білу
4.2 Асық	5.4.2.1 асық ойынының ережелерін білу және ойнау	6.4.2.1 асық ойынының түрлі тәсілдерін үйрену	7.4.2.1 асық ойынының бірнеше амалдарын білу	8.4.2.1 асық ойынының түрлі ойын сатыларын үйрену	9.4.2.1 асық ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	10.4.2.1 асық ойынынан алған дағдыларын қолдана білу
4.3 Дойбы	5.4.3.1 дойбы ойынының ережелерін білу және ойнау	6.4.3.1 дойбы ойынының түрлі тәсілдерін үйрену	7.4.3.1 дойбы ойынының бірнеше амалдарын білу	8.4.3.1 дойбы ойынының түрлі ойын сатыларын үйрену	9.4.3.1 дойбы ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	10.4.3.1 дойбы ойынынан алған дағдыларын қолдана білу
4.4 Шахмат	5.4.4.1 шахмат ойынының ережелерін білу және ойнау	6.4.4.1 шахмат ойынының түрлі тәсілдерін үйрену	7.4.4.1 шахмат ойынының бірнеше амалдарын білу	8.4.4.1 шахмат ойынының бірнеше амалдарын білу	9.4.4.1 шахмат ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	10.4.4.1 шахмат ойынынан алған дағдыларын қолдана білу

5) 5 бөлім "Жеңіл атлетика":

6 кесте

Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
5.1 Жүру	5.5.1.1 жүру түрлерін орындай білу	6.5.1.1 жүру түрлерін үйлестіре білу	7.5.1.1 жүру техникасын дамыту	8.5.1.1 түрлі жүру техникасын қолдану	9.5.1.1 жүру техникасын игеру	10.5.1.1 жүру техникасын игеру
5.2 Жүгіру	5.5.2.1 түрлі жүгіру жаттығуларын орындай білу	6.5.2.1 түрлі жүгіру жаттығуларын үйлестіре білу	7.5.2.1 жүгіру техникасын дамыту	8.5.2.1 түрлі жүгіру техникасын қолдану	9.5.2.1 жүгіру техникасын өз бетінше игеру	10.5.2.1 жүгіру техникасын игеру
5.3 Лактыру	5.5.3.1 лақтыру реттілігін орындай білу	6.5.3.1 түрлі лақтыру түрлерін үйлестіре білу	7.5.3.1 лақтыру техникасын дамыту	8.5.3.1 түрлі лақтыру техникасын қолдану	9.5.3.1 лақтыру техникасын игеру	10.5.3.1 лақтыру техникасын игеру
5.4 Секіру	5.5.4.1 түрлі секіру жаттығуларын орындай білу	6.5.4.1 түрлі секіру түрлерін үйлестіре білу	7.5.4.1 секіру техникасын дамыту	8.5.4.1 түрлі секіру техникасын қолдану	9.5.4.1 секіру техникасын игеру	10.5.4.1 секіру техникасын игеру

6) 6 бөлім "Спорт ойындары":

7 кесте

Ішкі бөлімдер	Оқыту мақсаттары					
	5 сынып	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып	10 сынып
6.1 Волейбол	5.6.1.1 волейбол пайда болуының қысқа сипаттамасын білу; 5.6.1.2 қауыпсіздік техникасы ережелерін білу	6.6.1.1 волейбол ойынының ережелері мен элементтерін білу	7.6.1.1 волейболдағы допты беру техникасы мен тактикасын білу; 7.6.1.2 волейболда допты ұстап алу және беруді меңгеру	8.6.1.1 волейбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	9.6.1.1 волейбол ойынынан алған дағдыларын пайдалана білу	10.6.1.1 волейбол ойынынан алған дағдыларын пайдалана білу
6.2 Баскетбол	5.6.2.1 баскетбол пайда болуының қысқа сипаттамасын білу; 5.6.2.2 қауыпсіздік техникасы ережелерін білу	6.6.2.1 баскетбол ойынының ережелері мен элементтерін білу	7.6.2.1 баскетболда допты ұстап алу және беруді меңгеру; 8.6.2.2 баскетболда допты беру техникасы мен тактикасын білу	8.6.2.1 баскетбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	9.6.2.1 баскетбол ойынынан алған дағдыларын пайдалана білу	10.6.2.1 баскетбол ойынынан алған дағдыларын пайдалана білу
6.3 Голбол	5.6.3.1 голбол пайда болуының қысқа сипаттамасын білу; 5.6.3.2 қауыпсіздік техникасы ережелерін білу	6.6.3.1 голбол ойынының ережелері мен элементтерін білу	7.6.3.1 голболда допты ұстап алу және беруді меңгеру; 7.6.3.2 голбол ойынының техникасы мен тактикасын меңгеру	8.6.3.1 голбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	9.6.3.1 голбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	10.6.3.1 голбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу

6.4 Футбол	5.6.4.1 футбол пайда болуының қысқа сипаттамасын білу; 5.6.4.2 қауыпсіздік техникасы ережелерін білу	6.6.4.1 футбол ойынының ережелері мен элементтерін білу	7.6.4.1 футболда допты ұстап алу және беруді меңгеру; 7.6.4.2 футбол ойынында допты алып жүру техникасы мен тактикасын меңгеру	8.6.4.1 футбол ойынынан алған дағдыларын қолдана білу	9.6.4.1 футболдан алған дағдыларын қолдана білу	10.6.4.1 футболдан алған дағдыларын қолдана білу
------------	--	---	--	---	---	--

38. Бағдарлама көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10 сыныптары үшін "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақмерзімді жоспарда әр бөлім бойынша оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

35. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10-сыныптары үшін "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінен жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламасына қосымша

Көрмейтін және нашар көретін білім алушыларға арналған негізгі орта білім беру деңгейінің 5-10-сыныптары үшін "Бейімделген дене шынықтыру" пәнінен жаңартылған мазмұнды оқу бағдарламасын асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 5 сынып:

1 кесте

Бөлім	Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		
1.БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	5.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында спорт заңдары мен ережелері мен қауыпсіздік техникасы
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	5.1.2.1 салауатты өмір салтын қалыптастыру компоненттерін білу
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	5.2.1.1 еңкеюлерді орындағанда дене қалпын ұстана білу; 5.2.1.2 айнала отырып бір мезгілде қозғалып отырып тартып алынған күйде отырып тұру
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	5.2.2.1 аяқтардың түрлі қимылдарымен тепе-теңдікті сақтай білу; 5.2.2.2 тепе-теңдікті сақтай білу

		5.2.2.2 қолдарымен еденнен тұру; 5.2.2.3 жылдам қадамдардан тоқтай білу
	2.3 Тыныс алу жаттығулары	5. 2.3.1 дыбыспен дем шығару; 5.2.3.2сүйікті әндерді орындау
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	5.2.4.1 тік сатымен өрмелеу тәсілдерін қолдану; 5.2.4.2 аяқтар мен бір қолды қиғаш сатымен өрмелеп шығу қолдану; 5.2.4.3 гимнастикалық қабырғаға отырып өрмелеу тәсілдерін қолдану
	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	5.2.5.1 үлкен допты бір қолымен еденге және қабырғаға лақтырып ұстап алу; 5.2.5.2 үлкен допты жоғары 360 градусқа бұрылып , еденге ұстап алу; 5.2.5.3 үлкен допты еденге лақтырып ұшқанда ұстап алу
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	5.3.1.1 кеңістікте бағдарлау ойындарының мағналылығын түсіну
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	5.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту мағналылығын түсіну
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	5.3.3.1 естіп бағдарлау ойындарының мағналылығын түсіну
	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	5.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындарының мағналылығын түсіну
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	5.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту ойындарының мағналылығын түсіну
3 тоқсан		
4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	5.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының ережелерін білу және ойнау
	4.2 Асық	5.4.2.1 асық ойынының ережелерін білу және ойнау
	4.3 Дойбы	5.4.3.1 дойбы ойынының ережелерін білу және ойнау
	4.4 Шахмат	5.4.4.1 шахмат ойынының ережелерін білу және ойнау
5. Жеңіл атлетика	5.1Жүру	5.5.1.1жүру түрлерін орындау
	5.2Жүгіру	5.5.2.1 түрлі жүгіру жаттығуларын білу
	5.3 Лақтыру	5.5.3.1 лақтыру реттілігін орындау

	5.4Секіру	5.5.4.1 түрлі секіру жаттығуларын білу
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	5.6.1.1 волейбол пайда болуының сипаттамасын білу; 5.6.1.2 қауыпсіздік техникасы
	6.2 Баскетбол	5.6.2.1 баскетбол пайда болуының сипаттамасын білу; 5.6.2.2 қауыпсіздік техникасы
	6.3 Голбол	5.6.3.1 голбол пайда болуының сипаттамасын білу; 5.6.3.2 қауыпсіздік техникасы
	6.4 Футбол	5.6.4.1 футбол пайда болуының сипаттамасын білу; 5.6.4.2 қауыпсіздік техникасы

2) 6 сынып:

2 кесте

Бөлім	Ішкібөлімдер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		
1. БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп-ережелері және қауыпсіздік техникасы	6.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында спорт заңдары мен ережелері мен қауыпсіздік техникасы
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	6.1.2.1 шынығу мен оның ақпаратын білу
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	6.2.1.1 қолдарымен бір-бірімен жасағаннан кейін дұрыс дене қалыптастыру білу; 6.2.1.2 бір аяқпен тұрып теңгерілу білу
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	6.2.2.1 бір аяғымен тұрып теңгерілу жасай білу; 6.2.2.2 қолдарымен еденнен тұру; 6.2.2.3 қолдары мен аяқтарымен күйінде жүре білу, "қарлығаш" тоқтап
	2.3 Тыныс алу жаттығулары	6. 2.3.1 ауызбен және мұрынмен тыныс шығару; 6. 2.3.2 баяу және толықтай дұрыс тыныс алу
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	6.2.4.1 бүйір жақтағы қос қолмен қиғаш сатымен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.2 бір қол, бір аяқпен өрмелеп шығу білу; гимнастикалық қабырғаға өрмелеп шығу білу; 6.2.4.3 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.4 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.5 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.6 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.7 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.8 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.9 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.10 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.11 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.12 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.13 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.14 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.15 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.16 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.17 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.18 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.19 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.20 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.21 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.22 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.23 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.24 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.25 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.26 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.27 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.28 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.29 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.30 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.31 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.32 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.33 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.34 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.35 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.36 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.37 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.38 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.39 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.40 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.41 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.42 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.43 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.44 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.45 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.46 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.47 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.48 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.49 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.50 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.51 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.52 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.53 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.54 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.55 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.56 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.57 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.58 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.59 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.60 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.61 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.62 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.63 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.64 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.65 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.66 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.67 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.68 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.69 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.70 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.71 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.72 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.73 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.74 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.75 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.76 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.77 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.78 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.79 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.80 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.81 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.82 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.83 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.84 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.85 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.86 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.87 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.88 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.89 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.90 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.91 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.92 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.93 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.94 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.95 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.96 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.97 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.98 бір аяқпен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.99 бір қолмен өрмелеп шығу білу; 6.2.4.100 бір аяқпен өрмелеп шығу білу;

	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	6.2.5.1 үлкен теннис добы жоғары қарай, еденге лақтырып, екі қолымен ұстап; 6.2.5.2 үлкен теннис добы төменнен иығы арқылы лақтырып, ұшқанда ұстап алу; 6.2.5.3 жұптасып допты бір-бірімен лақтырып алу;
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	6.3.1.1 кеңістікте бағдарлай білу
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	6.3.2.1 тепе-теңдік пен үйлесімділігін ұстай білу
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	6.3.3.1 естіп бағдарлай білу
	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	6.3.4.1 кедергілерді жеңе білу
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	6.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту
3 тоқсан		
4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	6.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының тәсілдерін үйрену
	4.2 Асық	6.4.2.1 асықойынының түрлі тәсілдерін үйрену
	4.3 Дойбы	6.4.3.1 дойбыойынының тәсілдерін үйрену
	4.4 Шахмат	6.4.4.1 шахматойынының тәсілдерін үйрену
5. Жеңіл атлетика	5.1 Жүру	6.5.1.1 жүру түрлерін үйлестіріп жүру
	5.2 Жүгіру	6.5.2.1 түрлі жүгіру жаттығуларын білу
	5.3 Лақтыру	6.5.3.1 түрлі лақтыру түрлерін білу
	5.4 Секіру	6.5.4.1 түрлі секіру түрлерін білу
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	6.6.1.1 волейбол ойынының элементтерін білу
	6.2 Баскетбол	6.6.2.1 баскетбол ойынының элементтерін білу
	6.3 Голбол	6.6.3.1 голбол ойынының элементтерін білу
	6.4 Футбол	6.6.4.1 футбол ойынының элементтерін білу

3) 7 сынып:

3 кесте

Бөлім	Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		

1. БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	7.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жаттығу жұмыс істеу барысында техникасын білу
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	7.1.2.1 дене сауықтырушылық және гигиена ережелерін түсіну
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	7.2.1.1 гимнастикалық сәтсіздіктермен жүре білу; 7.2.1.2 гимнастикалық жаттығулардың техникалық рейкаларымен бір жағына, жаттығу барысында дұрыс дене қалпын сақтау
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	7.2.2.1 аяғын алға қарай сілкілдету, 90 градусқа бұрылыстар жасай білу; 7.2.2.2 шектелген тіреу нүктесін сақтап қалыпты ұстай білу; 7.2.2.3 дұрыс дене қалпын сақтау, ұстануға үйрену
	2.3 Тыныс алу жаттығулары	7.2.3.1 жүйелі тұрғыда дем алу, орындау; 7.2.3.2 толықтай тыныс алу
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	қол, аяғымен кезектеп ұстау, аяғымен арқылы тік сатымен өрмелеу, тік сатымен тәсілдерін қолдану; 7.2.4.2 қол, аяғымен бір мезгілде ұстау, жүруарқылы тік сатымен өрмелеу, тік сатымен тәсілдерін қолдану
	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	7.2.5.1 үлкен теннис добымен ойнау, жоғары қарай, еденге лақтырып, екі қолымен ұстап алу; 7.2.5.2 арқасымен жатқан қолдан ойнау, қарай лақтырып, аяғымен тұрақтап ұстап алу; 7.2.5.3 екі допты жоғары қарай лақтырып алу
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	7.3.1.1 кеңістікте бағдарлау ойындары кезінде өз іс-әректі бағдарлау
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	7.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары кезінде әректің үйлестіре білу
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	7.3.3.1 естіп бағдарлау ойындары кезінде әректің үйлестіре білу
	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	7.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындары кезінде іс-әректің үйлестіре білу
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	7.3.5.1 ойындар кезінде өз іс-әректі бағдарлау
3 тоқсан		

4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	7.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының амалдарын білу
	4.2 Асық	7.4.2.1 асық ойынының бірінші амалдарын білу
	4.3 Дойбы	7.4.3.1 дойбы ойынының бірінші амалдарын білу
	4.4 Шахмат	7.4.4.1 шахмат ойынының бірінші амалдарын білу
5. Жеңіл атлетика	5.1Жүру	7.5.1.1жүру техникасын дамыту
	5.2Жүгіру	7.5.2.1жүгіру техникасын дамыту
	5.3 Лақтыру	7.5.3.1 лақтыру техникасын дамыту
	5.4Секіру	7.5.4.1секіру техникасын дамыту
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	7.6.1.1 волейболдағы допты беруді меңгеру; 7.6.1.2 волейболда допты қабылдауды меңгеру
	6.2 Баскетбол	7.6.2.1 баскетболда допты беруді меңгеру; 8.6.2.2 баскетболда допты қабылдауды меңгеру
	6.3 Голбол	7.6.3.1 голболда да допты ұстауды меңгеру; 7.6.3.2 голбол ойынының ережелерін білу
	6.4 Футбол	7.6.4.1 футболда допты ұстауды меңгеру; 7.6.4.2 футбол ойынында допты қабылдауды меңгеру

4) 8 сынып:

4 кесте

Бөлім	Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		
1. БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	8.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жаттығу жұмыс істеу барысында қауыпсіздік техникасын білу
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	8.1.2.1 ой және дене еңбегінің маңызын білу
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	8.2.1.1 басына жүк қойып тұрғызылу дұрыс дене қалпын ұстана білу; 8.2.1.2 бір орында тұрып тұрғызылу дұрыс дене қалпын ұстана білу
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	8.2.2.1 270 және 360 градусқа бұрылу орындай білу; 8.2.2.2 арқасымен жатыу жағдайында жатыу бұрыш жағдайына отыра білу

		8.2.2.3 салынған текшелерді кілемше үстімен жан-жаққа
	2.3 Тыныс алу жаттығулары	8.2.3.1 ішпен тыныс алу алу; 8.2.3.2 кеудемен тыныс алу; 8.2.3.3 10 ға дейін санап тыныстау
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	8.2.4.1 жылдамдықпен қабырғаға өрмелеу тәсілдерін 8.2.4.2 аяқтары мен бір қол кедергілерді жеңе отырып өту қолдану
	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	8.2.5.1 нығыздалған допты басты қолына басынан жоғары лақтырып 8.2.5.2 жүріп бара жатып нығыздалған допты жоғары лақтырып, ұстап алу; 8.2.5.3 нығыздалған допты біртіндеп қарай лақтырып, ұстап алу
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	8.3.1.1 кеңістікте бағдарын дамыту
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	8.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту дағдыларын
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	8.3.3.1 естіп бағдарлау дағдыларын
	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	8.3.4.1 кедергілерді жеңу дағдыларын дамыту
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	8.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту
3 тоқсан		
4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	8.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынының ережелерін сатыларын үйрену
	4.2 Асық	8.4.2.1 асық ойынының ережелерін сатыларын үйрену
	4.3 Дойбы	8.4.3.1 дойбы ойынының ережелерін түрлерін үйрену
	4.4 Шахмат	8.4.4.1 шахмат ойынының ережелерін сатыларын үйрену
5. Жеңіл атлетика	5.1 Жүру	8.5.1.1 түрлі жүру техникасын үйрену
	5.2 Жүгіру	8.5.2.1 түрлі жүгіру техникасын үйрену
	5.3 Лақтыру	8.5.3.1 түрлі лақтыру техникасын үйрену
	5.4 Секіру	8.5.4.1 түрлі секіру техникасын үйрену
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	8.6.1.1 волейбол ойынының ережелерін қолдана білу
	6.2 Баскетбол	8.6.2.1 баскетбол ойынының ережелерін қолдана білу

	6.3 Голбол	8.6.3.1 голбол ойынынан а қолдана білу
	6.4 Футбол	8.6.4.1 футбол ойынынан а қолдана білу

5) 9сынып:

5 кесте

Бөлім	Ішкібөлімдер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		
1. БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	9.1.1.1 бейімдеушілік де сабақтарында алғашқы д көмегін көрсету нұсқауларын
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	9.1.2.1 өзін-өзі бақылау қадағалау жүргізе білу
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	9.2.1.1 дұрыс дене қалпын саусақтарымен түрлі з жылжытып қоя білу; 9.2.1.2 аяқтарының ұшымен ішкі және сыртқы жағымен ж
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	9.2.2.1 бір аяғымен тепе-те 270-360 градусқа түрлі бұры аяғының ұшымен тоқтап; 9.2.2.2 бір аяғымен тепе-те 360-450 градусқа түрлі бұры аяғының ұшымен тоқтап
	2.3 Тыныс алу жаттығулары	9.2.3.1 ішкі мүшелерді масс ішкі көк етті белсенді қозғал 9.2.3.2 15 ке дейін санап ты ұстау
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	9.2.4.1 бір снарядтан екіншіс 9.2.4.2 тік арқанмен өр тәсілдерін қолдану; 9.2.4.3 түрлі снарядтарда өрмелеп, асып түсудің түрлі т
	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	9.2.5.1 нығыздалған допты б қолына басынан жоғары лақт 9.2.5.2 нығыздалған допты е ұстап, жүру; 9.2.5.3 нығыздалған допты т ұстап, екі аяғымен секіру
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	9.3.1.1 кеңістікте бағдарын д қолдану
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	9.3.2.1 тепе-теңдік пен үйлесімділігін дамыту дағды
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	9.3.3.1 естіп бағдарлауын да қолдану

	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	9.3.4.1 кедергілерді жеңу ойындары қолдану
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	9.3.5.1 үйренген дағдыларын қолдану
3 тоқсан		
4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	9.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынын дағдыларын қолдана білу
	4.2 Асық	9.4.2.1 асық ойынынан асық қолдана білу
	4.3 Дойбы	9.4.3.1 дойбы ойынынан асық қолдана білу
	4.4 Шахмат	9.4.4.1 шахмат ойынынан асық қолдана білу
5. Жеңіл атлетика	5.1 Жүру	9.5.1.1 жүру техникасын игеру
	5.2 Жүгіру	9.5.2.1 жүгіру техникасын өзіндік игеру
	5.3 Лақтыру	9.5.3.1 лақтыру техникасын игеру
	5.4 Секіру	9.5.4.1 секіру техникасын игеру
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	9.6.1.1 волейбол ойынынан асық пайдалана білу
	6.2 Баскетбол	9.6.2.1 баскетбол ойынынан асық пайдалана білу
	6.3 Голбол	9.6.3.1 голбол ойынынан асық қолдана білу
	6.4 Футбол	9.6.4.1 футбол ойынынан асық қолдана білу

6) 10сынып:

6 кесте

Бөлім	Бөлімшелер	Оқыту мақсаттары
1 тоқсан		
1. БДШ білімдерінің негіздері. Салауатты өмір салты жайлы білім жүйесін қалыптастыру.	1.1 Бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарындағы тәртіп ережелері және қауыпсіздік техникасы	10.1.1.1 бейімдеушілік дене шынықтыру сабақтарында жарақат алудың алғашқы көмекті көрсете білу
	1.2 Жеке гигиена және күн тәртібі	10.1.2.1 өз үлгісімен салауатты өмір салтына денсаулыққа әсерін көрсету
2. Сауықтыру гимнастикасы	2.1 Дене мүсінін қалыптастыру жаттығулары	10.2.1.1 үйренген дағдыларын жеке өмірінде пайдалану; 10.2.1.2 үйренген дағдыларын бекіту
	2.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігінің жаттығулары	10.2.2.1 бір аяғымен тұрып допты жоғары лақтырып қайтару; 10.2.2.2 бірнеше жүгіріс пен қадамдардан кейін тепе-теңдік сақтау; 10.2.2.3 басындағы жүкпен бір аяғымен тұрып қайтару бойымен арқасымен алға қарай

	2.3 Тыныс алу жаттығулары	10.2.3.1 тыныс алу жаттығуларын орындау кезінде өкпе вентиляциясын жақсарту; 10.2.3.2 20 ға дейін санап тұрып ұстау
	2.4 Өрмелеп шығу, асып түсу	10.2.4.1 тек қолдарымен гимнастикалық сатыға өрмелеу; 10.2.4.2 арқанмен өрмелеу тәсілдерін қолдану
	2.5 Заттармен орындайтын жаттығулар	10.2.5.1 тізесімен тұрып нысанға басынан асыра лақтыру; 10.2.5.2 арқасымен жатқан нысанға табандарымен қысып алып, анысқа қозғалту; 10.2.5.3 табандарымен нысанға нығыздалған допты бір-бірімен лақтыру
2 тоқсан		
3. Қимылдық ойындар	3.1 Кеңістікте бағдарын дамыту ойындары	10.3.1.1 кеңістікте бағдарын дамытуға пайдалана білу
	3.2 Тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту ойындары	10.3.2.1 тепе-теңдік пен қимыл-қозғалыс үйлесімділігін дамыту дағдыларын пайдалана білу
	3.3 Естіп бағдарлау ойындары	10.3.3.1 естіп бағдарлауын дамытуға пайдалана білу
	3.4 Кедергілерді жеңу ойындары	10.3.4.1 кедергілерді жеңу дағдыларын пайдалана білу
	3.5 Тактильдік сезімталдығын дамыту ойындары	10.3.5.1 тактильдік сезімталдығын дамыту дағдыларын пайдалана білу
3 тоқсан		
4. Ұлттық және зерделік ойындар	4.1 Тоғызқұмалақ	10.4.1.1 тоғыз құмалақ ойынын дағдыларын пайдалана білу
	4.2 Асық	10.4.2.1 асық ойынынан дағдыларын пайдалана білу
	4.3 Дойбы	10.4.3.1 дойбы ойынынан дағдыларын пайдалана білу
	4.4 Шахмат	10.4.4.1 шахмат ойынынан дағдыларын пайдалана білу
5. Жеңіл атлетика	5.1 Жүру	10.5.1.1 үйренген жүру дағдыларын пайдалана білу
	5.2 Жүгіру	10.5.2.1 үйренген жүгіру дағдыларын пайдалана білу
	5.3 Лақтыру	10.5.3.1 үйренген лақтыру дағдыларын пайдалана білу
	5.4 Секіру	10.5.4.1 үйренген секіру дағдыларын пайдалана білу
4 тоқсан		
6. Спорт ойындары	6.1 Волейбол	10.6.1.1 допқа ие болу техникасын үйлестірушілік қабілетін дамыту
	6.2 Баскетбол	10.6.2.1 допқа ие болу техникасын үйлестірушілік қабілетін дамыту
	6.3 Голбол	10.6.3.1 допқа ие болу техникасын үйлестірушілік қабілетін дамыту

	6.4 Футбол	10.6.4.1 допқа ие болу техн үйлестірушілік қабілетін дам
--	------------	---